



Eestikeelne väljaanne

## Teave ja teatised

58. aastakäik

17. november 2015

Sisukord

### I Resolutsioonid, soovitused ja arvamused

#### ARVAMUSED

##### **Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee**

##### **EMSK täiskogu 509. istungjärk 1.–2. juulil 2015**

2015/C 383/01	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Naised ja transport” (komisjoni taotlusel koostatav ettevalmistav arvamus) . . . . .	1
2015/C 383/02	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Keskkonnaalased, sotsiaalsed ja tervisealased väited siseturul” (omaalgatuslik arvamus) . . . . .	8
2015/C 383/03	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Sport ja Euroopa väärtused” (omaalgatuslik arvamus) . . . . .	14
2015/C 383/04	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Energia salvestamine: integratsiooni ja energiajulgeoleku tegur” (omaalgatuslik arvamus) . . . . .	19
2015/C 383/05	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Arukad linnad Euroopa uue tööstuspoliitika vedajana” (omaalgatuslik arvamus) . . . . .	24
2015/C 383/06	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Atlandi-ülene kaubandus- ja investeerimispartnerlus ning selle mõju VKEdele” (omaalgatuslik arvamus) . . . . .	34
2015/C 383/07	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „2015. aasta järgsed eesmärgid Euroopa-Vahemere piirkonnas” (omaalgatuslik arvamus) . . . . .	44
2015/C 383/08	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Arengu rahastamine – kodanikuühiskonna seisukoht” (omaalgatuslik arvamus) . . . . .	49
2015/C 383/09	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Hinnang Euroopa Komisjoni konsultatsiooni-dele sidusrühmadega” (omaalgatuslik arvamus) . . . . .	57

### III Ettevalmistavad aktid

#### EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEE

##### EMSK täiskogu 509. istungjärg 1.–2. juulil 2015

2015/C 383/10	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Roheline raamat „Kapitaliturgude liidu loomine” [COM(2015) 63 final] . . . . .	64
2015/C 383/11	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Pariisi protokoll – tegevuskava kliimamuutustevastaseks võitluseks pärast aastat 2020” [COM(2015) 81 final] . . . . .	74
2015/C 383/12	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele, Regioonide Komiteele ning Euroopa Investeeringumispangale „Vastupidava energialiidu ja tulevikku suunatud kliimamuutuste poliitika raamstrateegia” [COM(2015) 80 final] ja „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile ja nõukogule „Elektri 10 % ühendatuse eesmärgi saavutamine – Euroopa elektrivõrgu tugevdamine 2020. aastaks” [COM(2015) 82 final] . .	84
2015/C 383/13	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Teel uue Euroopa naabruspoliitika poole” (JOIN (2015) 6 final) . . . . .	91
2015/C 383/14	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 76/621/EMÜ, millega määratakse toiduõlide ja -rasvade maksimaalne eruukhappesisaldus, ning nõukogu määrus (EÜ) nr 320/2006, millega luuakse ajutine kava suhkrutööstuse ümberkorraldamiseks” [COM(2015) 174 final – 2015/0090 COD] . . . .	99
2015/C 383/15	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, milles käsitletakse Atlandi ookeani idaosas ja Vahemeres hariliku tuuni varude taastamise mitmeaastast kava ning muudetakse määrust (EÜ) nr 302/2009” [COM(2015) 180 final – 2015/0096 COD] . . . . .	100

## I

(Resolutsioonid, soovitused ja arvamused)

## ARVAMUSED

## EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEE

EMSK TÄISKOGU 509. ISTUNGJÄRK 1.–2. JUULIL 2015

**Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Naised ja transport”**

**(komisjoni taotlusel koostatav ettevalmistav arvamus)**

(2015/C 383/01)

**Raportöör: Madi SHARMA**

**Kaasraportöör: Raymond HENCKS**

8. märtsil 2015 otsustas Euroopa Komisjon vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Naised ja transport”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna seksioon võttis arvamuse vastu 16. juunil 2015.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 509. istungjärgul 1.–2. juulil 2015 (1. juuli istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 119, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 3.

## 1. Järeldused ja soovitused

1.1. Kogu transpordisektor – õhu-, mere-, maantee-, raudteetransport, kosmoselennud, logistika ja siseveetransport – on traditsiooniliselt meestekeskne, ja selle tulemusena:

- on ka transpordipoliitika meestekeskne: seda kujundavad mehed ja selles keskendutakse nende elustiilile;
- nimetatud sektori töötajad on peamiselt mehed ja töö on kohandatud meessoost töötajatele;
- nimetatud sektoris kehtivates väärtustes ei kajastu eriti toetus seal töötavatele naistele ning seal jääb vajaka sootundlikkusest;
- sooküsimusi ei võeta ELi transpordipoliitikas arvesse.

Praegune statistika antud sektori kohta, mida kajastatakse 1. lisas, tõendab diskrimineerimise olemasolu sektoris. Paljud väljatoodud takistused on omased ka teistele sektoritele, kuid transpordisektoris on nende teemadega tegelemine eriti puudulik.

1.2. Seega keskendutakse käesolevas ELi transpordivoliniku taotlusel koostatud ettevalmistavas arvamuses võimalustele, kuidas transpordisektoris paremini naisi kaasata ja saavutada suuremat majanduslikku, sotsiaalset ja jätkusuutlikku majanduskasvu. Käesolevas dokumendis ei käsitleta naisi kui transpordi kasutajad, ehkki komitee leiab, et sellel teemal võiks samuti koostada ettevalmistava arvamuse. Hoolimata vajakajäämistest saaks olukorda muuta, viies ellu sooneutraalset poliitikat, et toetada konkurentsivõimet, innovatsiooni, majanduskasvu ja tööhõivet strateegia „Euroopa 2020” raames. Uues Euroopa investeerimiskavas, millega edendatakse majanduskasvu ja tööhõivet, tuleb soodustada soolist võrdõiguslikkust, kõrvaldades olemasolevad soolise võrdõiguslikkuse takistused ja arendades osalemise ja kaasatuse kultuuri, et nii mehed kui ka naised saaksid olla ühtviisi aktiivsed transpordi kõigis aspektides. Vaja on soolist võrdõiguslikkust rohkem tunnustada, et see saaks ELi transpordipoliitika oluliseks osaks.

1.3. Peamised soovitusel on järgmised:

- koguda andmeid ja kehtestada põhinäitajad, mis võimaldavad kindlaks teha ja kõrvaldada tõkkes;
- tagada naiste nähtavus ja aktiivsus poliitika kujundamisel, otsuste tegemisel ja kavandamisel;
- kaasata proaktiivselt nii mehi kui ka naisi parema töökeskkonna loomisel, mis hõlmab ka võrdset tasu võrdse töö eest sektori kõigis osades;
- võtta meetmeid, muutmaks töövõimalused naistele meeldivamaks, parandades tööhõive kvaliteeti;
- kaasata paremini ülikoole ja karjäärinõustamisteenuseid, et edendada kogu seda ulatuslikku sektorit, sh tehnoloogia, teadus- ja arendustegevus ja inseneriteadused;
- edendada proaktiivselt naiste rolli ettevõtluses;
- suurendada naiste mõjuvõimu ja muuta sektor kaasavamaks.

## 2. Ülevaade

2.1. Naiste kaasamine transpordisektoris on keeruline ning seetõttu ei käsitleta seda käesolevas dokumendis sügavuti. Huvi transpordi vastu saab alguse haridusest, perest, kogemustest ja vajadusest innovatsiooni järele. Osalemine kõnealuses sektoris tuleneb haridusasutuste poolt pakutud karjäärivõimalustest, kvalifikatsioonist, oskustest või võrgustikest. Sektoris püsimine võib sõltuda inimressursside arendamisest, koolitusest, kvalifikatsiooni tõstmisest ja mitmekesisistamisest, samuti töötingimustest, palgast, tööajast ning töö- ja eraelu tasakaalust.

2.2. Naiste jaoks hõlmab see turvalisuse ning soolise vägivalda ja seksuaalse ahistamise kaastöötajate või reisijate poolt. Lisaks peavad naised toime tulema karjäärikatkestustega emaduse ja hoolduse ajal. Seepärast on sektoris naasmiseks vaja paindlikku töökorraldust, ümberõpet ja meetmeid tööstaži/astme kaotuse vältimiseks.

2.3. Kui töötingimused on head, ootavad nii mehi kui ka naisi selles sektoris eneseteostus, tööga rahulolu, kvaliteetsed koolitused, oskuste arendamine, edutamisevõimalused ja kaasatus otsuste tegemisel. Ettevõtteomanikele tähendab see võimalusi innovatsiooniks, kasvuks ja töökohtade loomiseks.

2.4. Tööhõive suundumuste analüüsimisel tuleks teha vahet mobiilse ja mittemobiilse transpordipersonali vahel. Naissoost transporditöötajatel on raskem kodust eemal töötada ja seetõttu domineerivad peaaegu kõikidel transpordialadel, välja arvatud lennunduses, mobiilsetel töökohtadel mehed. Traditsiooniliselt on mobiilsed töökohad paremini tasustatud, see muudab soolise palgalõhe transpordisektoris püsivaks ja sellega tegelemise keerukamaks.

2.5. Majanduskriis on ka naistöötajatele mõju avaldanud. Kriisieelsed suundumused näitasid, et sektor avas ukseid naistele, kahekordistati jõupingutusi naiste aktiivseks värbamiseks ning nende karjääri edendamiseks. See suundumus avaldus esmajoones maapealsete teenuste arengus ja investeringutes tehnoloogiasse, mis ei nõua enam jõudu ja käsitööd. Siiski rasis kriis neid suundumusi, kuna kulude kärpimine mõjutas samavõrra ka meetmeid, mida on töökohal vaja soolise võrdõiguslikkuse tagamiseks.

### 3. Parema soolise tasakaalu saavutamise poliitika

3.1. Komiteel on hea meel, et transpordivolinik on naine – Violeta Bulc. Liigagi sageli põhineb otsuseid tegevate organite koosseis stereotüüpsetel valikutel, mitte pädevusel. Selleks et ELi transpordisektor saavutaks suure ja püsiva majanduskasvu, on vaja **sooneutraalset poliitikakujundust ja otsuste tegemise protsessi**. Naised peavad võrdselt osalema mõlemas, mitte positiivse diskrimineerimise kaudu, vaid teenete, pädevuse ja läbipaistva ametisemääramise alusel.

3.2. On tõestatud, et naiste suurem osalemine kõrgemal tasemel, sealhulgas tegevjuhtkonda mittekuuluva juhtorgani liikmena, toob kokkuvõttes ettevõtetele kasu<sup>(1)</sup>. Naiste osalemine otsustusprotsessis aitab ettevõtetel, institutsioonidel ja ühendustel teha uuendusi ning toob uusi turukogemusi. **Sooliselt tasakaalus personal** edendab koostööd, mõistmist ja sallivust ning on tõendatud, et ta hoogustab konkurentsivõimet, tootlikkust ja ettevõtete sotsiaalset vastutust, tagades nii meeste kui ka naiste töölpüsimise.

3.3. Komitee soovib seega lihtsat ja bürokraatiavaba menetlust, mille käigus toimub **regulaarne auditeerimine ja transpordisektoris osalejad esitavad eduaruandeid** (poliitikakujundajad, ettevõtted, ametiühingud, transpordiühendused, sidusrühmad) soolise võrdõiguslikkuse kohta. See peaks hõlmama kasutajate harimist stereotüüpide ja eelarvamustest ülesaamise valdkonnas. Naistel ja meestel peaksid olema ühesugused võimalused mõjutada transpordisüsteemi loomist, kujundamist ja juhtimist, kusjuures nende väärtushinnangutele tuleb anda võrdne kaal. Komisjon võiks kaaluda seda nii oma poliitilises dialoogis kui ka **nõudena üleeuroopaliste transpordivõrkude projekti rahastamise või teadus- ja arendustegevuse rahastamise puhul**.

### 4. Andmete kogumine ja näitajad

4.1. Euroopa Komisjon ja liikmesriigid võiksid sektorit rohkem toetada **sootundlike ja sooliselt eristatud andmete kogumise ja statistilise analüüsi** kaudu, tuues välja peamised valdkonnad, mis vajavad investeringuid ja toetust.

4.2. Kaaluma peaks järgmisi näitajaid:

- suunamine ja nõustamine alates kesk- ja kõrgkoolist;
- kvalifikatsioon ja koolitus – sealhulgas keskharidusest kõrghariduseni;
- töötasu tööleasumisel;
- karjäärivõimalused ja -takistused;
- töö- ja eraelu tasakaal;
- tervishoid ja -ohutus;
- töökultuur, sh soorollide eristamine;
- naised poliitikas ja otsuste tegemisel, sealhulgas ettevõtete juhatuse tasandil;

<sup>(1)</sup> ELT C 113, 9.5.2013, lk 68.

— vahendite eraldamine naissoost ettevõtjatele.

4.3. Andmete analüüsi võib kasutada tööhõivetsükli uurimiseks, et teha kindlaks, kus esineb takistusi naiste tööleasumisel ja edutamisel selles sektoris. Seejärel saab luua **valdkonnapõhiseid vahendeid**, et tegeleda kitsaskohtadega, mis on naiste diskrimineerimise põhjuseks.

4.4. Euroopa Komisjon võiks lisaks analüüsida järgmist:

— avaliku sektori rahaliste vahendite, sealhulgas ELi projektide vahendite jaotamine ja eraldamine, kuna soolised eelarvamused otsustamisprotsessis mõjutavad riigieelarve ja avalike taristute kasutamist. See peaks kaasa tooma **sooteadliku eelarvestamise Euroopa transpordipoliitikas**;

— makromajanduslike meetmete jagamine, et neutraliseerida sooliste eelarvamuste mõju maksupoliitika, teemaksude poliitika, lennundusmaksude poliitika, avalike teenuste poliitika, liberaliseerimispoliitika ja tarbijaõiguste poliitika kujundamisel. See tagaks soolise **võrdõiguslikkuse süvalaiendamise** antud sektori avalikes teenustes ning liberaliseerimis- ja erastamispoliitikas;

— andmete võrdlemine, mis oleks tõenditel põhinevaks aluseks tulevasele Euroopa transpordipoliitikale ja menetlustele. Näiteks Ühendkuningriigi ühistranspordi soolise võrdõiguslikkuse auditis kajastatakse, kuidas transpordiasutused täidavad soolise võrdõiguslikkuse eeskirju.

## 5. Tööhõive: naiste osalus

5.1. Viimastel aastakümnetel on Euroopas naiste osalemine tööturul suurenenud kõigis sektorites. Kasv jätkub, kuid transpordisektor pole siiski eriti naistesõbralikuks muutunud. Vaatamata mitmetele algatustele Euroopa Sotsiaalfondi ja programmi EQUAL raames, on transpordisektor siiani jäänud sooliselt eraldatud majandusharuks, kus mehed töötavad valdavalt sõidukijahi/piloodina, tehnikuna või kutsealadel, mis hõlmavad füüsilist tööd ja suurt töökoormust, samas kui naised töötavad peamiselt teenindus- ja haldusalal.

5.2. Restruktureerimine on transpordisektoris tabanud peamiselt meestekeskseid transpordialasid – raudtee, sadamad ja siseveeteed –, samas kui suurem osa naisi töötab varustusahelas, logistikaettevõtetes jm teenindusega seotud töökohtadel. Tänapäeval on naistel ja meestel võimalik tänu uute tehnoloogiate rakendamisele võrdsel määral töötada sektorites, mis traditsiooniliselt hõlmasid rasket füüsilist tööd. Siiski on töö- ja eraelu tasakaal ikka veel probleemiks ning pärsib jätkuvalt naiste tööhõivet mobiilsetel töökohtadel.

5.3. Levinud on üldised arusaamad selle kohta, millised ametid, töökohad ning tööaja korraldused sobivad üksnes meestele. Sellel on märkimisväärne mõju naiste töölevärbamisele ja ametis püsimisele kutsealadel, kus naised on alaesindatud.

5.4. Võrdse tasustamise osas püsib soolise segregatsiooni tõttu transpordisektoris ka sooline palgalõhe. Mehed on koondunud tehnilistele töökohtadele, mida peetakse suuremaid oskusi nõudvaks, samas kui naised on ülekaalus haldusalal ja klienditeeninduses. Meeste tööpäevad on pikemad ja nad töötavad transpordisektoris rohkem täisajaga, sellal kui naised kalduvad valima paindlikuma töökorralduse, mis piirab nende võimalusi. Transpordisektoris on meestel paremad karjäärivõimalused kui naistel. Juurdepääs töökohtadele, kus mehed on ülekaalus, on endiselt problemaatiline, ehkki nii meestel kui ka naistel on võrdne juurdepääs kutseõppele. See viib olukorrani, kus tehnilistel erialadel koolituse saanud naised ei leia tööd, mis vastab nende kvalifikatsioonile. Kõik see aitab süvendada naiste ja meeste palgalõhet transpordisektoris.

5.5. Sootundlik lähenemine transpordisektori töötervishoiu ja -ohutuse küsimustele hõlmab mitmeid väljakutseid, kuna enamikul töökohtadel, kus on märkimisväärne tööõnnetuste ja kutsehaiguste oht, domineerivad mehed. See vähendab sooliselt diferentseeritud lähenemisviisi võimalusi tervishoiu- ja ohutusmeetmete alal. Siiski kaasnevad eri tegevusalade, ülesannete, töötingimuste ja töötundide arvuga eri riskiastmed.

5.6. Euroopa Liidu transpordisektoris on igasuguste vägivaldajuhtumite esinemissagedus suur, kusjuures paljudest juhtumitest ei teatata. Kolmandate isikute vägivallatamine on samuti transpordisektoris probleem, kuna naised on transpordi alal valdavalt koondunud neile töökohtadele, mis hõlmavad otsekontakti klientidega, ja nad on seega klientide agressiivsest käitumisest ja rünnakutest rohkem ohustatud. Teenindusleti töötajad peavad silmitsi seisma üldsuse kasvava pahameelega liiklusummikute, viivituste või asjakohase puuduliku teabe korral. Sellega seoses tuleb rohkem ära teha, et innustada transpordiettevõtteid kehtestama **nulltolerantsi vägivalla vastu töökohal**.

5.7. Komitee teeb ettepaneku lisada 2011. aasta valge raamatu „Euroopa ühtse transpordipiirkonna tegevuskava” läbivaatamisel selle I lisa loetellu uus algatus soolise võrdõiguslikkuse kaitseks transpordisektoris, nimelt **meetmed naiste meelitamiseks transpordisektori töökohtadele**, rakendades meetmeid eesmärgiga **parandada** kõigis transpordiliikides **tööhõive kvaliteeti**, töötingimusi, **koolitusmeetmeid ja elukestvat õpet, tervishoidu ja -ohutust ning häid karjäärivõimalusi**, mis kõik aitavad kaasa töö- ja eraelu paremale tasakaalule. Naisi saaks paremini transpordisektorisse integreerida positiivsete meetmete abil, mis nõuaksid vähemalt uusi sanitaaruume, rietusruume ja majutusvõimalusi ning iga transpordiliigi puhul mõistlikuma hinnangu andmist pidevale tööajale, stressile, korduvliigutustele ja väsimusele.

5.8. Mitmed Euroopa valdkondlikud sotsiaalpartnerite algatused eesmärgiga muuta transpordisektor naistele paremaks töökohaks näitavad kõnealuse sektori teadlikkust võimalikest takistustest, millega tuleb tegeleda. Raudteesektori sotsiaalpartnerite Euroopa Raudteede Ühenduse (CER) ja Euroopa Transporditöötajate Föderatsiooni (ETF) teostatud uuringus naiste esindatuse ja parema integratsiooni kohta raudteega seotud töökohtadel on toodud soovitusel, mille rakendamist ettevõtte tasandil mõlemad organisatsioonid praegu ühiselt jälgivad. Rahvusvaheline Ühistranspordi Assotsiatsioon (UITP) ja Euroopa Transporditöötajate Föderatsioon (ETF) lähtuvad samast käsitlusest linnade ühistranspordi osas. Merenduses töötasid ETF ja Euroopa Ühenduse Reederite Ühing (ECSA) 2014. aastal välja põhjaliku abivahendite komplekti, sealhulgas suunised, video ja käsiraamatu, mille eesmärk on võidelda ahistamise vastu laevadel. Sadamate ja dokkide osas leppisid ETF, Euroopa Meresadamate Organisatsioon (ESPO), Rahvusvaheline Sadamatöötajate Nõukogu (IDC) ja Euroopa Erasadamate Käitajate Liit (FEPORT) hiljuti kokku ühistes soovitustes, mis hõlmavad 14 meetet eesmärgiga edendada ja säilitada naiste tööhõivet sadamates asuvatel töökohtadel.

5.9. Paljud organisatsioonid, sealhulgas Rahvusvaheline Tööorganisatsioon ning sotsiaalpartnerid on juba koostanud suuniseid, koolituspakette, vahendite komplekte ja tegevusjuhiseid, mida saab kasutada ja tugevdada, et suurendada naiste osalust kõnealuses sektoris. Komisjon võiks lisada **sotsiaal-, tööhõive- ja koolitusküsimuste vaatluskeskusele** tugeva soolise mõõtme, nagu soovitati komitee 2011. aasta arvamuses „Kuidas on ELi poliitika mõjutanud transporditöötajate töövõimalusi, koolitusvajadusi ja töötingimusi”.

## 6. Naised ettevõtluses

6.1. Ettevõtjad on muutunud veelgi olulisemaks töövõimaluste pakujana ja olulise osalejana, sh transpordisektoris<sup>(2)</sup>. Praegusel ajal hõlmab see tegevust keskkonnahoidliku majanduse, intelligentsete transpordisüsteemide, videovalvesüsteemide ning reaajas planeerimise ja turvalisuse alal.

6.2. Lihtne ja konkreetne poliitika naistele kuuluvatele ettevõtetele puhul aitaks saavutada investeringutasuvuse, mis suurendaks majanduskasvu ja tööhõivevõimalusi ELis. Komisjon võiks kaaluda **naisettevõtjate büroo** loomist Euroopa Komisjonis ja liikmesriikide pädevates ministeeriumides. See peaks olema majandusarenguga tegeleva ministeeriumi alluvuses, et teha selget vahet ettevõtete majandustegevusel ja soolise võrdõiguslikkuse kohustustel.

<sup>(2)</sup> ELT C 299, 4.10.2012, lk 24.

6.3. Peale selle tuleks nimetada **naiste ettevõtluse direktor** või kõrgetasemeline esindaja Euroopa Komisjonis ja liikmesriikides, kellel oleks osakondadeülene roll suurendada teadlikkust majanduslikust kasust, mida saadakse, julgustades üha enam naisi äriettevõtteid looma ja arendama. Naiste ettevõtluse direktor peaks vastutama ka tööstuse ja teaduse nende suundade edendamise eest, mis viiksid naiste ettevõtluse tõusuteele, näiteks teadus- ja uurimistegevus, kõrgtehnoloogia, transpordimehaanika ja infotehnoloogia arendamine.

## 7. Naised transpordis: rattad käima

7.1. Et saada üle naiste alaesindatusest ja kasutada naiste talente transpordivaldkonna tööturul tõhusamalt ja põhjalikumalt, soovitab komitee järgmisi vahendeid, mida saaks kasutada **naiste suutlikkuse arendamiseks kõikidel tasanditel**. Seda saab teha ELi projektide arendamise kaudu transpordi peadirektoraadis või koostöös teiste olemasolevate ELi projektide ja partnerlustega:

- töötada välja **koordineeritud lähenemisviis** institutsioonide, tööstusharu ühenduste, ametiühingute ja sektori sidusrühmade vahel, et luua kampaania naiste kutsumiseks transpordisektorisse ja selle lisandväärtuse rõhutamiseks, mida **naiste parem kaasamine** ELi majandusele ja sotsiaalsele olukorrale annab. *UK Transport for London sai sellega hiljuti hakkama, kui tutvustati 100 naist transpordisektoris. Nende edulood näitasid naiste olulist rolli transpordis ning haarasid, motiveerisid ja inspireerisid naissoost transporditöötajate praegust ja tulevast põlvkonda;*
- **võrdõiguslikkus transpordisektoris**: see ei ole küll valdkonnapõhine, aga uuringud näitavad, et ebavõrdus transpordisektoris on peamine põhjus, miks sinna rohkem naisi tööle ei lähe. Kõigepealt tuleks tegeleda järgmiste probleemidega:
  - võrdne tasu võrdse töö eest,
  - läbipaistvad töölevõtmismenetlused,
  - paindlik töökorraldus, sealhulgas töökoha jagamise ja osalise tööajaga töötamise võimalused,
  - talentide ligimeelitamine, pidades silmas nii küpses eas kui ka noori naisi sõltumata sellest, kas neil on kõrge kvalifikatsioon või mitte,
  - otsuste tegemine: kaasata rohkem naisi äriühingute juhtorganitesse, juhtimisstruktuuridesse, ametiühingutesse liikmete tasandist kõrgemal ning poliitika kujundamisse.

7.2. Juhendamine: suurendada toetusmehhanisme, pakkudes teadmisi ja kogemusi, luues võrgustikke ja andes suuniseid. Seda võib teha ettevõtete sees ja töötajate tasandite vahel, ettevõtete ja võrreldavate transpordisektorite vahel ning konkreetsete mentorprogrammide kaudu, milles ei keskenduta üksnes transpordile. Juhendajate võrgustikud peaksid hõlmama nii mees- kui ka naissoost osalejaid. Lisaks sellele võib neid võrgustikke edasi arendada klastriteks ja tegutseda valdkonnaüleselt, et võimaldada teadmiste, parimate tavade, oskuste ja võimaluste levitamist kogu transpordisektoris.

7.3. Arendusprogrammid: koolituse loomine, mis võimaldaks **oskuste ja kutsekvalifikatsiooni arendamist**, et parandada pädevusi sooliste eelarvamusteta, tagades seeläbi pädevuse tasemete võrdsuse töölevõtmisel või edutamisel.

7.4. **Haridus**: haridussüsteemi ülevaatamine ja transpordisektori rollide edendamine, et ümber määratleda oletus, et see sektor on sobiv üksnes meestele. Naiseeskujude leidmine, et edendada võimalusi.

7.5. Edendada **innovatsiooni ja väikeettevõtlust transpordisektoris**: leida VKEdes töötavad naised, et mõista uusi suundumusi, innovatsiooni ning teadus- ja arendustegevuse võimalusi. **Edulood**. Parimad tavad: *Women 1st Top 100 Club on võrgustik, mis koondab kõige mõjukamaid naisi hotellinduse, reisijateveo, reisimise ja turismi alal, kes tegutsevad teerajajana ning on eeskujuks homsetele naisjuhtidele* (<http://women1st.co.uk/top-100>).

7.6. **Tarneaehelate kaasamine**: innustada tarnijaid lisama soolisi andmeid oma tarneaehelatesse. Uurida võimalust kaaluda hankelepinguid ettevõtetega, mille omanikud on naised. (Parim tava: *Ameerika Ühendriikide algatus WEConnect pakub pakkumismenetlusi ja hankelepinguid eelkõige naistele kõigis sektorites. See toimib praegu ka Euroopas* (<http://weconnectinternational.org>)).

7.7. **Ettevõtja sotsiaalne vastutus**: innustada ettevõtjaid aru andma soolisest statistikast osana sotsiaalsest vastutusest ja tegelema naiste edendamisega transpordisektoris. Aidata kaasa kuvandi loomisele sektorist kui „**valitud valdkonnast**” kõigi jaoks.

7.8. Rahvusvahelistumine: Euroopat hinnatakse **teadmussiirde ning partnerluse arendamise** tõttu. Transport on ülemaailmne sektor paljude väljakutsetega, milles Euroopa saab jagada oma kogemusi ja innovatsioonialast suutlikkust, samuti avada end uutele turgudele. Naiste oluline roll selles sektoris võiks propageerida Euroopa majandust ja kogemusi teistel mandritel.

Brüssel, 1. juuli 2015

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee  
president  
Henri MALOSSE

---

**Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Keskkonnaalased, sotsiaalsed ja tervisealased väited siseturul”**

**(omaalgatuslik arvamus)**

(2015/C 383/02)

**Raportöör: Bernardo HERNÁNDEZ BATALLER**

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee otsustas 22. jaanuaril 2015 vastavalt oma kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada omaalgatusliku arvamuse järgmises küsimuses:

*„Keskkonnaalased, sotsiaalsed ja tervisealased väited siseturul”*

(omaalgatuslik arvamus).

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsioon võttis arvamuse vastu 9. juunil 2015.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 509. istungjärgul 1.–2. juulil 2015 (2. juuli istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 135, vastu hääletas 17 ja erapooletuks jäi 14 komitee liiget.

## 1. Järeldused ja soovitused

1.1. Kaubandusteedaanne on oluline vahend ettevõtte toodete ja teenuste levitamiseks läbipaistval viisil, tagades siseturu tõhusa toimimise ja kõrgetasemelise tarbijakaitse. Siiski leidub ebatõeseid või ebatäpse sisuga sõnumeid, kus esitatakse keskkonna-, sotsiaal-, eetika- ja tervishoiualaseid väiteid, mis kahjustavad kõiki eeskirju järgivaid ettevõtteid ja tarbijaid.

1.2. Toodete ja teenuste keskkonnaalast ja sotsiaalset tõhusust mõõdetakse ning sellest teavitatakse praegu erinevate algatuste raames eri kanalite kaudu ja eri vormides, millel on erinev ülesehitus ja mis põhinevad erinevatel hindamismeetoditel. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee peab oluliseks, et komisjon esitaks toodete ja teenuste üldise keskkonnaalase mõju hindamise ja sellest teavitamise üleeuroopalised meetodid. Samuti tuleb välja töötada ametlike märgiste nimestik, kus täpsustatakse nende tähendus ja üksused, kes võivad tegeleda nende väljaandmise, valideerimise ja kontrollimisega. Igal juhul on tarbijatel õigus saada selget ja täpset teavet toodete päritolu kohta.

1.3. Komitee loodab, et komisjon vaatab direktiivi 2005/29/EÜ jätkuna läbi suunised, et hõlbustada tarbijate ja ettevõtjate ligipääsu usaldusväärsele ja läbipaistvale teabele, mis täpsustab keskkonna-, eetika- ja tervishoiualaste väidete kasutamist kaubandusteedaannetes.

1.4. Halduskoostöö valdkonnas peaks tarbijakaitseamet töötama igas liikmesriigis läbi keskkonna-, sotsiaal-, eetika- ja tervishoiualased väited, et praegust olukorda konkreetsete andmete alusel hinnata.

1.5. ELi tasandil tuleb kehtestada sidus, terviklik ja järjepidev õigusraamistik, millega reguleeritakse veebis avaldatavaid kaubanduslikke teadaandeid, milles tagatakse õigus eraelu puutumatusel ja muude avalikku huvi pakkuvate eesmärkide kaitse.

1.6. Euroopa Komisjon ja liikmesriigid peaksid oma vastava pädevuse piires edendama kõnealuses valdkonnas olemasolevate, eelkõige keskkonna-, sotsiaal- ja tervishoiualaseid väiteid hõlmavate enese- ja kaasregulatsiooni süsteemidega seoses võetavaid järelevalve-, kontrolli- ja karistusmeetmeid, tagades, et reklaamivaldkonna eneseregulatsiooni riigi- ja üleeuroopalised asutused järgiksid ELi sätetes ja soovitustes kehtestatud standardeid, ning eelkõige selleks, et saavutada tarbijakaitse kõrge tase. Samuti tuleks teavitada tarbijate ühendusi käitumiskoodeksite väljatöötamisest, et kaasata neid nende koostamisse.

## 2. Sissejuhatus

2.1. Euroopa Liidus on palju ettevõtteid, kes pakuvad tarbijatele täielikku, tõest ja läbipaistvat teavet turul kättesaadavaks tehtud toodete ja teenuste põhiliste omaduste kohta. Sellest hoolimata kahjustab keskkonna-, sotsiaal- ja tervishoiualaste väidete ebasobiv kasutamine eeskirju järgivaid ettevõtteid ning tooteid ja teenuseid ostvaid tarbijaid.

2.2. Õigus saada teavet muudab siseturu toimimise läbipaistvamaks ning vähendab selgelt ebasümmeetrilist suhet tarnijate ja tarbijate vahel.

2.3. Tarbijal on õigus saada täielikku, tõest ja läbipaistvat teavet turul kättesaadavaks tehtud toodete ja teenuste põhiliste omadust kohta.

2.4. Seega on teave määrav tegur tarbijate ja kasutajate ostuotsuste tegemisel nii toote eelistatud ja valikulisel soetamisel kui ka nendest toodetest loobumisel, mis ei vasta samal määral nende vajadustele ja soovidele. Tehnoloogiline areng pakub omakorda ettevõtetele üha enam võimalusi pöörata erinevate tarbijasegmentide nõudmistele eraldi tähelepanu, tekitades toodete isiklikumaks muutmise kaudu kliendi lojaalsust, nagu seda on näha nn üks-ühele-turunduses.

2.5. Aluslepingus sätestatud sotsiaalse turumajanduse mudelis ei ole ELil terviklikku kaubandusteedaandeid käsitlevat raamistikku, kuna see on äärmiselt keeruline, sisaldab lünki, on vastuoluline ja kohati seosetu. Õigusraamistik tugineb eelkõige järgmisele:

- Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2005/29/EÜ<sup>(1)</sup> ebaausate kaubandustavade kohta, milles käsitletakse üksnes tarbijate ja ettevõtjate vahelisi suhteid. Kõnealuse direktiiviga ei piirata ELi ja liikmesriikide tervishoiualaseid eeskirju ning finantsteenuste valdkonnas võivad liikmesriigid kehtestada rangemaid või piiravamaid nõudeid, kui on sätestatud kõnealuses direktiivis;
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2006/114/EÜ<sup>(2)</sup> eksitava ja võrdleva reklaami kohta, mis on kohaldatav ettevõtjatevahelistele suhetele;
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2010/13/EL<sup>(3)</sup> audiovisuaalmeedia teenuste osutamist käsitlevate liikmesriikide teatavate õigus- ja haldusnormide koordineerimise kohta (audiovisuaalmeedia teenuste direktiiv), millega muudeti algsed audiovisuaalmeedia teenuste direktiivi (nn piirideta televisiooni direktiiv);
- toiduainesektoris kehtib Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 1924/2006<sup>(4)</sup> toidu kohta esitatavate toitumis- ja tervisealaste väidete kohta. Samuti hõlmab see tervishoiu valdkonna teisi sektoreid, nagu kosmeetikatooted ja hügieenitarbed, millega komisjon juba tegeleb;
- teatis ettevõtja sotsiaalse vastutuse kohta<sup>(5)</sup> ning hiljuti esitatud teatis Euroopa digitaalse ühtse turu strateegia kohta<sup>(6)</sup>.

2.6. Komisjon on avaldanud mitu teatist ja käivitanud avaliku arutelu ning töötab praegu muude küsimuste kõrval toodete keskkonnavalase jalajälje kallal, et tagada usaldusväärne ja täpne teave toodete keskkonnavalase mõju kohta kogu nende kasutusaja jooksul.

2.7. Kuigi tarbijal on tehnoloogilise arengu tõttu rohkem võimalusi teabele ligi pääseda, on veebis avaldatavate kaubanduslike teadaannete reguleerimine ELi tasandil jagatud hetkel erinevate tekstide vahel (e-kaubanduse direktiiv, tarbijakaitse direktiiv, direktiiv eraelu puutumatus kaitse kohta kaubandusteedaannetes, direktiiv ebaausate kaubandustavade kohta jne). Komitee arvates tuleks tulevikus esitada ettepanek vastuvõetud strateegia jätkuna. Sellegipoolest tuleks viivitamatult läbi viia konsolideerimine, koondades kehtivad eeskirjad ühte uuestisõnastatud teksti ja ennetades vasturääkivusi kõnealust kanalit kasutatavate sõnumite vahel.

<sup>(1)</sup> ELT L 149, 11.6.2005, lk 22.

<sup>(2)</sup> ELT L 376, 27.12.2006, lk 21.

<sup>(3)</sup> ELT L 95, 15.4.2010, lk 1.

<sup>(4)</sup> ELT L 404, 30.12.2006, lk 9.

<sup>(5)</sup> KOM(2002) 347 (lõplik).

<sup>(6)</sup> COM(2015) 192 final.

2.8. Teisalt on komisjoni ja liikmesriikide vahel tarbijakaitsealast koostööd käsitlevas määruses (EÜ) nr 2006/2004 juba loodud tarbijakaitse koostööraamistik, mida tuleb kõnealuses valdkonnas süvendada, et hinnata võimalikke rikkumisi.

2.9. Olemasolevad õiguskaitsvahendid on liikmesriigiti väga erinevad, kuna osas liikmesriikidest antakse eeskirjade järgimiseks vajalikud tõhusad vahendid otse kohtutele, teistes liikmesriikides on aga välja töötatud erinevad reklaami eneseregulatsiooni ja kaasregulatsiooni algatused käitumiskoodeksi koostamise või kõnealuses valdkonnas vastuolusid lahendavate kohtuväliste asutuste loomise näol, mis täiendavad õigusnorme ning kehtivate haldus- ja õiguseeskirjade järgimise kontrollimehhanisme.

2.10. Kõnealuse küsimuse muudavad keerukamaks järgmised asjaolud:

- vabatahtliku märgistamise võimalus;
- ettevõtja sotsiaalset vastutust käsitlevate poliitikameetmete mõju;
- tarbijate suurem valikuline nõudlus toodete järele, mis koondavad erilisel või eriomasel viisil teatud omadusi konkreetse probleemi lahendamisel;
- sageli puuduvad tõhusad kontrollimehhanismid ning
- tarbijate raskused teabe eristamisel ja kontrollimisel.

2.11. Kuigi teatud reklaamitehnikad, näiteks tootemargiga sisu (*branded content*), emotsionaalne turundus ja jutuvestmine (*storytelling*), tootepaigutus (*product placement*) ning nn neuroturundus, aitavad tarnijatel tõhusamalt saavutada oma ärilisi eesmärke, raskendavad need kodanike ratsionaalset otsustamist ostude tegemisel, kasutamisel ja tarbimisel toodete ja teenuste tegelike hüvede ning nende hinna mõistlikkuse hindamise alusel. Kuna paljudel juhtudel kaotavad kõnealused tehnikad muu hulgas tavapärase võimaluse eristada reklaami sisu muust sisust, varjavad need sõnumi vastuvõtja eest tema õigust saada teada näiliselt informatiivse sõnumi taga olev kaubanduslik iseloom ja eesmärk, mistõttu võidakse seega eksitada iseäranis kõige haavatavamaid tarbijaid, näiteks noori, eakaid, ebasoodsas olukorras olevaid või puudega isikuid.

2.12. Kokkuvõttes pooldab komitee kõrgema kvaliteediga tooteid ja teenuseid, mis on eetilise tootud või mis eristuvad teistest oma parema keskkonnavalase või sotsiaalse kasulikkuse poolest, ning keskkonnavalaste, sotsiaalsete ja tervisealaste väidete kasutamist, keskendudes käesolevas arvamuses kaubanduslikele väidetele ja teadaannetele, mis on väärad, ebatäpsed või segadust tekitavad.

### 3. Üldmärksused

3.1. Küsitavatel, ebatäpsedel või raskesti kontrollitavatel väidetele tuginevaid ning vigu ja segadust põhjustavaid kaubandusteadandeid on erineva laadi ja raskusastmega, kuid nad kõik põhjustavad märkimisväärset kahju tarbijatele, eeskirju järgivatele ettevõtjatele ning seega ka eetilisele ja läbipaistvale toodete ja teenuste turule.

3.2. See toob muu hulgas kaasa järgmised tagajärjed:

- pakkumise moonutamine seoses nimetatud väidete mõjuga hindadele;
- läbipaistmatute turgude loomine märgatavalt ebasümmeetrilise suhtega pakkumise ja nõudluse vahel;
- tarbijate ostujõu piiramine, kuna väheneb nende suutlikkus teha teadlikke otsuseid, sest neil ei ole tõest teavet, mis võimaldaks võrrelda oma vajadusi ja soove pakutava toote või teenuse omadustega;
- nende tarbijate pettumus ja meelepaha, kes on oma otsuste tegemisel lähtunud vastutustundest (keskkonnavalasest, sotsiaalsest, tervisealasest), kui selgub, et antud teave on petlik, väär või seda ei ole võimalik kontrollida;

- vastutustundliku tarbimise juurutamist ja levitamist raskendava nn parasitluse (*free riders*) edendamine nende pakkujate poolt, kes lõikavad kasu tarbijate nimetatud teguritest põhjustatud kasvavast huvist, kuid kes ei ole valmis eraldama vajalikke vahendeid, kahjustades seega lisaks nõuetekohaselt käituvaid ettevõtjaid;
- tarbija usalduse kadumine turu ja kontrolli vastu, mida viivad läbi vastavad ametiasutused.

3.3. Teave peab vastama tarbijate tegelikele vajadustele ja ootustele, mistõttu tuleb teabe asjakohasust hinnata, lähtudes kaubandusliku sõnumi – mille peamised parameetrid on usaldatavus, ajakohasus, erapooletus, täpsus, asjakohasus, lühidus, mõistetavus, selgus, loetavus ja kerge juurdepääsetavus – eesmärgist, sisust, esitusest, kontekstist ja tuvastatavusest. Komitee soovib märkida tootemärgistele toodete päritolu, sest see tõstab kaitsetaset, võimaldab vältida tarbijate eksitamist või segadusse ajamist ja lihtsustab seega nende jaoks valiku tegemist.

#### 4. Keskkonnavalase sisuga väited

4.1. Keskkonnavalase sisuga väited keskenduvad peamiselt toodete koostise või nende kasutamisega seotud keskkonnamõjule, mida seostatakse sageli kliimamuutuste ja saasteainete heitkogustega. Samuti võib seda laiendada teistele mõistetele, nagu loodusvarade ratsionaalne kasutamine, metsa hävitamine, liikide mitmekesisus või energiatõhusus. Lühidalt öeldes on see seotud keskkonnavalase jalajäljega, mida ettevõtjate tegevus ja toodete tarbimine jätab meie keskkonnale.

4.2. Kui kõnealuseid väiteid kasutatakse üksnes vormiliselt või näiliselt, ilma et see mõjutaks tegelikku toodet või selle väljatöötamist, tekib nähtus, mida tuntakse rohepesu (*greenwashing*) nime all ja mida võib määratleda kui reklaami kaudu toimuvat positiivse keskkonnavalase teabe valikulist võimendamist, mis loob tarbija teadvuses tegelikkusest eksitava pildi, kus keskkonnavalaslikud aspektid on ülesindatud. Komisjon määratleb mõiste ka oma suunistes direktiivi 2005/29/EÜ rakendamise kohta<sup>(7)</sup>.

4.3. Teave kaubamärgi keskkonnavalase (negatiivse või positiivse) mõju kohta kujundab tarbija teadvuses kujutluspildi kaubamärgist. See kujutluspilt mõjutab omakorda teisi aspekte, näiteks ostukäitumist ja poliitilist seisukohta. Nn halva käitumise karistamise ja hea käitumise premeerimise kaudu, mis väljendub otsuses toode osta, saavutab süsteem omamoodi dünaamilise tasakaalu.

4.4. Rohepesu enim kasutatavad tehnikad on järgmised:

- saastava protsessi kujutamine keskkonnavalaslikuna. Kinnitus, et toode on keskkonnavalaslik, tugineb piiratud hulga tunnustele, pööramata tähelepanu teistele olulistele keskkonnavalastele küsimustele. Lõpptoode võib olla väga keskkonnavalaslik, kuid protsess, mille käigus see toodeti, on väga saastav. Lisaks võib tarneahelas esineda halbu tavasid tervisele ohtlike töötingimuste näol, milles kasutatakse kahjulikke tooteid;
- tõendite puudumine. Keskkonnavalased väited, mida ei saa kinnitada kergesti kättesaadava toetava teabega või kolmanda osapoole usaldusväärse tõendiga;
- hägusus: väide on nii halvasti sõnastatud, et tarbija tõlgendab selle tegelikku tähendust suure tõenäosusega valesti;
- valed märgised või tegelikult olematud auhinnad.

4.5. Vaja on kasutada kriteeriume, mis võimaldavad anda tarbijale õiget teavet ning keelata kaubandustedaannetes keskkonnavalaslike argumentide väärkasutamise.

4.6. Kooskõlastatud üleeuroopaliste meetodite kehtestamine, näiteks keskkonnavalane jalajalg, mis on mõeldud toodete ja organisatsioonide keskkonnavalase jälgitavuse kasutuselevõtuks, võib tuua turu toimimisse selgust. Kõnealused meetodid peaksid põhinema laialdaselt kasutatavatel rahvusvahelistel standarditel, nagu muu hulgas rahvusvaheline standard ISO 14201 oma keskkonnavalaste väidete kohta või Rahvusvaheline Kaubanduskoja eetikakoodeks.

<sup>(7)</sup> SEK(2009) 1666 (lõplik). Vt punkti 2.5.1.

## 5. Eetilise ja sotsiaalse sisuga väited

5.1. Sarnaselt keskkonnavalaste väidetega võib rääkida ka ettevõtete ja toodete eetiliste ja sotsiaalsete tõekspidamiste omamoodi rohepesust. Antud juhul käsitletakse toote ostmist kui võimalust sooritada kasulik ja solidaarne sotsiaalne tegu, millega kaasneb kaudne kasu puudust kannatavale või haavatavale rühmale või kollektiivile.

5.2. Praegu võib sageli näha kaubamärke, mis on seotud – müügi edendamisel põhinevate kampaaniate kaudu – sotsiaalsete projektidega. Tegemist on nn heategevuse edendamise ehk sotsiaalse projektiga seotud müügi edenduskampaaniatega, mille arv on majanduskriisi tingimustes teatud määral kasvanud. Kui kõnealustes meetmetes kasutatakse ebatõeseid väiteid üksnes müümise ettekäändena, võib see tarbijat segadusse ajada ja eksitada ning on seetõttu eriti kahjulik.

5.3. Tegevus on suunatud solidaarsuskampaaniate, humanitaarabi, elanikkonna teatud kollektiivide ja rühmade sotsiaalse toetuse korraldamisele, sealhulgas ajutiste huvide kaitsmisele, mis on põhjustatud võimalikust hädaolukorrast või isegi struktuurset küsimusest, millega kaasneb diskrimineerimine, segregatsioon, ebavõrdne kohtlemine jms.

5.4. Osa sotsiaalse pesu (*social washing*) ehk sotsiaalse rohepesu juhtumitest seisneb selles, et ettevõtte esitleb end sotsiaalselt vastutustundlikuna, kuigi see ei ole piisavalt põhjendatud, või ettevõtte esitleb teatud sotsiaalset reklaamitavat omadust kui ettevõtte põhitegevust (*core business*).

5.5. Eetilise või sotsiaalse kaalutlusega väiteid kombineeritakse vahel keskkonnavalaste väidetega, kuid samuti kasutatakse neid muudes tänapäeval tähtsates valdkondades, nagu tööhõive, kohalike olude edendamine, kodanike osalemine ja muud teemad, mis tekitavad tarbijates ostusoovi.

5.6. Samuti tuleb sellega seoses arvesse võtta nende nn eetiliste, sotsiaalsete ja keskkonnavalaste küsimustega tegelevate konsultantide varjatud tegevust, kes eksitavad tarbijaid või tekitavad nendes segadust: nad tegutsevad turul ettevõtja ja vahendajana, kuritarvitades tarbijate heausksust ja kergeusklikkust ning tegeledes kasu teenimise eesmärgil valede argumentide abil toodete ja teenuste müümisega.

5.7. Siseturu toimimise seisukohast on eriti kahjulikud finantsväited, mille eesmärk on müüa finantstooteid ja -vahendeid, kasutades eetilisi, sotsiaalseid või keskkonnavalaste väiteid, täitmata maksevõimelisuse ja järelevalve nõudeid, mida finantsasutused peavad järgima. Euroopa Pangandusjärelevalve võttis hiljuti vastu arvamuse, kus tehti ettepanek kehtestada ohte vähendavad meetmed, reklaaminõuded ja soovitusel osalejate kaitsmiseks võimalike huvide konfliktide eest.

5.8. Tuleks vältida sotsiaalset rohepesu ehk ebatõese teabe kasutamist eesmärgiga luua sotsiaalselt vastutustundliku ettevõtte kuvand.

## 6. Tervisealase ja muu sisuga väited

6.1. Tarbijate viimasel ajal kasvanud teadlikkus tervislikest eluviisidest ning tehnoloogia kasutuselevõtt toiduainete, kosmeetikatoodete ja muude terviseiga seotud toodete tootmises on kaasa toonud tervishoiualaste väidete kasutamise toidu ja toitumise, dieeti ja välimust puudutavate eesmärkide saavutamise ning koguni kognitiivsete ja funktsionaalsete ülesannete täiustamise vallas.

6.2. Nii nagu keskkonnavalaste väidete puhul, annab ka tarbijate huvi tekkimine tervisliku toitumise vastu võimaluse esitada bioloogilist ja mahepõllumajandust puudutavaid väiteid, samuti väiteid toidu koostisosade, näiteks vitamiinide, oomega-3 rasvhapete, suhkru, soola, alkoholi ja transgeensete ainete sisalduse või puudumise kohta.

6.3. Elanikkonna järkjärguline vananemine ja pikem oodatav eluiga on soodne pinnas ebaseaduslike väidete laialdaseks kasutamiseks tulevikus.

6.4. Sarnaselt kasutatakse tervishoiualases turunduses näiteks lisaväärtust puudutavaid väiteid, et tooteid tõhusamalt müüa, nagu tehakse näiteks toidulisandite ja loodustoodete, kuid ka laialdaselt kasutatavate toodete valdkonnas, kus kuritarvitatakse nn tervishoiualaseid eeliseid, mis tuginevad pseudoteaduslikele argumentidele.

## 7. Konkreetsete märkused

7.1. Tuleb silmas pidada, et nii vabatahtliku märgistamise kui ka logode ja piltkujutiste kujundamisega kaasnevad võimalused tekitavad vaid nõrku assotsiatsioone tarbijate ostuotsuste vastuvõtmise eest vastutavates kognitiivsetes ja emotsionaalsetes protsessides. Sõnumid ja pildid ei tohiks midagi selgesõnaliselt ja kindlalt väita, kui seda ei suudeta usaldusväärsetel kinnitada. Tuleks võtta konkreetseid meetmeid väidete kontrollimiseks.

7.2. Siiski tuleb väidete kontrollimisel arvesse võtta, millisel kujul on väide esitatud, kuna iga juhu käsitlemiseks on erinevad tingimused. Kokkuvõttes ja skemaatiliselt võib esitamisel kasutada muu hulgas järgmist:

- tekstid;
- sõnumid ja loosungid;
- logod;
- sümbolid ja märgid;
- piltkujutised;
- pildid ja fotod;
- graafikud ja andmed;
- värvispekter;
- laitmatu mainega meediast tuttavate isikute ja organisatsioonide näod ja nimed.

7.3. Saaks nõuda tõestamata väidet sisaldava kaubandusliku teate esitamise lõpetamist või andmete korrigeerimist.

7.4. Seetõttu kutsub Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee Euroopa Komisjoni ja liikmesriike üles võtma määruse (EÜ) nr 2006/2004 raames halduskoostöö ja eelkõige ühismeetmete edendamise abil vastu vajalikud meetmed, et lõpetada tegelikkusele mittevastavate eetiliste, keskkonnaalaste ja tervisealaste väidete väärkasutamine, tehes seda tihedas koostöös tarbijakaitsekeskustega, kellel on seda laadi olukorras keskne roll.

Brüssel, 2. juuli 2015

*Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee*  
*president*  
Henri MALOSSE

**Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Sport ja Euroopa väärtused”****(omalgatuslik aramus)**

(2015/C 383/03)

**Raportöör: Bernardo HERNÁNDEZ BATALLER**

10. juulil 2014 otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt oma kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada omalgatusliku arvamuse järgmises küsimuses:

„Sport ja Euroopa väärtused”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse sektsioon võttis arvamuse vastu 17. juunil 2015.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 509. istungjärgul 1.–2. juulil 2015 (2. juuli istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 99, vastu hääletas 59, erapooletuks jäi 32.

**1. Järeldused ja soovitused**

1.1. Sport aitab kaasa Euroopa Liidu strateegiliste eesmärkide saavutamisele, asetab rõhu põhitähtsatele pedagoogilistele ja kultuuriväärtustele ning on integratsiooni kandja, kuna sport on mõeldud kõigile inimestele, olenemata soost, rahvusest, usust, vanusest, kodakondsusest, sotsiaalsest staatusest või seksuaalsest sättumusest. Sport on vahend, millega võidelda sallimatuse, võõraviha ja rassismi vastu.

1.2. Sporditegevus võimaldab kõigil inimestel suunata konstruktiivselt oma lootusi ja rikastada end spordi edastatavate väärtustega, nagu tugevus, solidaarsus ja ühtekuuluvus. Samuti annab sport füüsilise ja vaimse heaolu, aidates samal ajal tulla toime sotsiaalsete probleemidega, pakkudes positiivseid väärtusi. Seepärast on oluline, et selleteemalises arutelus käsitletaks ka üldiste miinimumnormide kehtestamist eesmärgiga edendada laste- ja noortespordis kõigil spordialadel austust.

1.3. Spordi vabatahtlikkusel on väga oluline ülesanne rohujuure tasandi ja klubispordi arengus, mistõttu on sellel märkimisväärne sotsiaalne, majanduslik ja demokraatlik väärtus. Seepärast tuleb spordi, sh talispordi kaudu edendada vabatahtlikku tegevust ja kodanikuaktiivsust.

1.4. Hea valitsemis- ja juhtimistava põhimõte peab tagama aususe spordivõistlustel. Üks tingimusi spordis on spordiorganisatsioonide sõltumatus. Need organisatsioonid peavad tegutsema vastavalt läbipaistvuse, vastutuse ja demokraatia põhimõtetele. Selle alusel peavad otsustusprotsessis olema piisavalt esindatud kõik sidusrühmad. Nagu näitab hiljutine ulatuslik uuring <sup>(1)</sup>, on selle üldise ennetusraamistiku tugevdamiseks väga oluline suurendada usaldust riigiasutuste ja spordiinstitutsioonide vahel, et hõlbustada vajalikku teabevahetust riiklike õigusasutuste ja rahvusvaheliste spordiinstitutsioonide vahel.

1.5. Komitee kutsub komisjoni ja liikmesriike tungivalt üles levitama ja omavahel vahetama Euroopa kontekstis innovatsioonialast teavet positiivsete kogemuste ja kõige sobivamate tavade kohta, kuidas luua ja toetada eri sektorite peamiste sidusrühmade vahel strateegilisi ühendusi eesmärgiga võimendada spordi osa innovatsiooni ja majanduskasvu käivitava jõuna. Sellega seoses on väga oluline kasutada ära eelised, mida suured spordiüritused võivad pakkuda ja peavad pakkuma neid korraldatavatele piirkondadele ja linnadele. Komitee on arvamusel, et komisjon peab tähelepanelikult jälgima ülemaailmsel tasandil tekkivaid uusi algatusi ja meetodeid, mille eesmärk on abistada piirkondadel ja linnadel käivitada spordiprojekte, mis edendavad jätkusuutlikku majanduslikku ja sotsiaalset arengut.

<sup>(1)</sup> „Protecting the Integrity of Sport Competition The Last Bet for Modern Sport”, lk 120–124, Pariisi ülikool 1 Panthéon-Sorbonne ja International Centre for Sport Security (ICSS), mai 2014.

1.6. Eri tasanditel tuleb edendada ELi rahaliste vahendite kasutamist spordisektori edendamiseks.

1.7. Euroopa tasandil tuleb edendada sotsiaalset ühtekuuluvust, meetmeid ebasoodsates tingimustes rahvastikurühmade kaasamiseks sporditegevusse ning inimeste, sh vabadusekaotuse karistust kandvate isikute sotsiaalset integreerimist, kuna nende inimeste jaoks võib sport olla ühiskonda taasintegreerumise vahend, mis pakub vaimset heaolu ja toob stabiilsust tänu pingutuse, solidaarsuse ja lõpuks nn puhta mängu väärtustele, mis võivad aidata kaotada sotsiaalset tõrjutust ja diskrimineerimist.

1.8. ELil on oluline ülesanne võitluses ebavõrdsuse vastu, et kaotada tõkked, mis takistavad puuetega inimestel tegeleda spordiga, edendada nende osalemist võistlustel ja kaotada igasugune sellega seonduv sotsiaalne kahju. Seepärast oleks positiivne, kui komisjon esitaks nõukogule ettepaneku töötada välja Euroopa spordi ja sotsiaalse kaasamise parimate tavade juhendi, et edendada ja hoogustada puuetega inimeste hulgas spordiga tegelemist.”

1.9. EL ja liikmesriigid peaksid pöörama erilist tähelepanu spordi ja füüsilise tegevuse propageerimisele eakate hulgas. Üha vananeva elanikkonnaga Euroopas on äärmiselt oluline pühendada kõnealusele eesmärgile sihipäraselt suunatud algatusi ja rahalisi vahendeid.

## 2. Sissejuhatus

2.1. Lissaboni lepingus nähakse ette ELi ja selle liikmesriikide teatud ühised väärtused integratsiooniprotsessis. Need kõrgeimad väärtused on inimväärikus, vabadus, demokraatia, võrdõiguslikkus, õigusriik ja inimõiguste, sealhulgas vähemustesse kuuluvate isikute õiguste austamine.

Lissaboni lepinguga antakse liidule pädevus edendada Euroopa spordiküsimusi (Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 165). Käsitleda on vaja spordi kui nähtuse eri mõõtmeid – sotsiaalset, majanduslikku ja kultuurilist – sellest vaatepunktist, kuidas on sport integreeritud väärtustesse, mis on sätestatud Euroopa Liidu lepingu artiklis 2, mis hõlmab selget tegutsemiskohustust institutsioonide ja liikmesriikide jaoks, kes peavad subsidiaarsuse põhimõtet kohaldades stimuleerima poliitikat, õigusnorme ja meetmeid Euroopa spordiküsimuste edendamiseks.

2.2. Käesoleva omaalgatusliku arvamuse eesmärk on püüda levitada Euroopa väärtustesse ja spordi – sh talispordi – väärtustesse kätkeatud potentsiaali, vahendades seda kõigile inimestele ja ühiskondlikele organisatsioonidele, ning anda tuge liidu spordipoliitikale, arvestades, et seni on tehtud ainult üksikuid kohtuotsuseid, mis on tavaliselt olnud seotud majandusvabaduste kasutamisega.

2.3. Juba antiikajal eristati Kreeka klassikalises filosoofias kehalist ja vaimset tegevust ning neid ideid, millest silmapaistvamad on eetika ja rahu edendamine, kannab edasi olümpiamängude vaim.

Oluline on spordi panus strateegia „Euroopa 2020” Euroopa ja ülemaailmsetesse eesmärkidesse, arvestades suurt kasu, mida sport võib anda arukale, jätkusuutlikule ja kaasavale majanduskasvule.

## 3. Spordi sotsiaalne ülesanne

3.1. Spordi sotsiaalse ülesande tagamiseks peavad liikmesriikidel olema sobivad taristud, mis hõlbustavad spordiga tegelemist, ning nad peavad pakkuma oma territooriumil spordiasutuste ja -rajatiste asjakohast, piisavat ja tasakaalustatud põhivõrku.

3.2. Spordi nurgakivi Euroopas on jätkuvalt vabatahtlikkus, sest koos mittetulunduslike spordiühingutega võimaldavad vabatahtlikud välja arendada ja levitada spordiideale. Sellega seoses tuleb esile tõsta koolide rolli olümpiaväärtuste levitamisel, sest need väärtused edendavad rahu ja üksmeelt spordis, kaitsevad üheskoos elamist ja integratsiooni demokraatlikus ja pluralistlikus ühiskonnas, samuti spordiga seostatavate inimlike väärtuste levitamisel, mis hõlmavad vägivalda, rassismi, sallimatuse ja võõravilja kaotamist spordis.

3.2.1. Spordiorganisatsioonides on oluline rakendada hea valitsemistava põhimõtteid. Need organisatsioonid peavad põhinema läbipaistvuse, vastutuse ja demokraatia põhimõtetel ning nende otsustusprotsessis peavad olema nõuetekohaselt esindatud kõik sidusrühmad, kaasa arvatud toetajad, kes üldjuhul edendavad nn puhta mängu põhimõtteid. Kui sporti rahastatakse riiklikest vahenditest, tuleks kaaluda võimalust kehtestada rangemad läbipaistvusnõuded.

3.2.2. Komitee on seisukohal, et tuleb kaaluda võimalust keskendada tegevus nende soovimatute nähtuste vastu – nagu korruptsioon sporditulemustes, doping või vägivalllateod – mitte ainult pädevuse alusel, mis on liidule antud Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklites 6 ja 165, vaid ka vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva alaga seonduvate või mis tahes muu pädevuse alusel, mis võiks olla vajalik riikideüleste meetmete võtmiseks, millel võiks tühtlasi olla tõeliselt ennetav ulatus.

3.2.3. Nende meetmete eesmärk peaks olema tagada julgeoleku kõrge tase. Need võivad olla näiteks meetmed kooskõlastamise ja koostöö saavutamiseks politsei (Europol) ja õigusasutuste (Eurojust) ning muude pädevate asutuste vahel, kelle hulgas peavad olema ka spordiliidud.

3.3. Füüsilise tegevuse ja spordi harrastamise soodustamine on otsustav tegur rahvatervise kaitsmisel nüüdisaegses ühiskonnas. Tähelepanu tuleb juhtida asjaolule, et spordiga tegelemine edendab tervislikku eluviisi ja parandab elukvaliteeti, nii et kasutatakse täielikult ära sportimisvõimalused ja seeläbi vähendatakse tervishoiukulusid.

3.4. ELi institutsioonide tegutsemine spordiküsimustes on saanud olulise tõuke tänu avalikule arutelule, mis on tekkinud muu hulgas seoses spordi nn Euroopa mõõtmega, spordi integreerimisega programmi „Erasmus+” ja soolise võrdõiguslikkuse strateegiliste meetmetega spordis. Kõnealuse programmi prioriteetidid vaadatakse igal aastal läbi ja seepärast kutsub komitee üles võtma järgmise läbivaatamise käigus arvesse käesolevas arvamuses tehtud märkusi.

3.4.1. Seda institutsioonilist tegevust tuleb tugevdada ka vajalike meetmete võtmisega selleks, et kasutada ära lisaväärtust ja positiivseid aspekte, mida annavad põlised, traditsioonilised ja kohapeal kõige enam juurdunud spordialad kui ELi kultuurilise ja ajaloolise mitmekesisuse kandjad, mida tuleb edendada ja levitada.

3.4.2. Komisjon peaks programmi „Erasmus+” raames esitama selge kokkuvõtte selle kohta, milline on olnud sporditegevuse nimetatud programmiga integreerimise mõju, eriti seoses uute kvalifikatsioonide ja tööhõive ning noorsoo valdkonna eesmärkide saavutamiselega.

3.5. Selleks et sport aitaks kaasa Euroopa väärtuste kindlustamisele ja arendamisele, on vaja võtta ja rakendada koordineerivaid, täiendavaid ja tugimeetmeid, mis oleksid suunatud kõnealuste Euroopa väärtuste kaitsmisele, eriti meetmeid inimväärikuse, samuti nende inimeste haridusprotsessi teatud elementide kaitsmiseks, kelle õige assimileerimine on määrava tähtsusega demokraatia ja õigusriigi heaks toimimiseks. Seda lähenemisviisi saaks tugevdada tänu spordi edastatava puhta mängu sõnumile, mis vahendab ühiskonnale kontsentreeritult suure osa Euroopa väärtustest.

Spordi Euroopa mõõde sobib ka võrdõiguslikkuse teatud parameetrite saavutamise soodustamiseks. Oluline oleks luua ja kasutada õppematerjale nii spordialal vastutavate isikute kui ka lapsevanemate koolitamiseks, et aidata kaotada soolisi stereotüüpe ja edendada soolist võrdõiguslikkust spordis ning toetada üha suuremat tasakaalu mõlema soo esindajate vahel spordinõukogudes ja -komiteedes. Sellega seoses peab komitee oluliseks sammuks spordi kaudu noorte arendamise ja kaitse parimate tavade harta väljatöötamist <sup>(2)</sup>.

3.6. Spordiga tegelemine individuaalselt või kollektiivselt võib olla õiguspärane töökohtade, jõukuse ja heaolu loomise allikas, mille õigesti kasutamine on praegusel ajal väga oluline, et võidelda noorte tööpuuduse ja sotsiaalse tõrjutuse vastu. Märkida tuleb eelkõige nende sportlaste olukorda, kes alustavad pärast tippaseme võistlusspordist loobumist teist karjääri ja vajavad eriettevalmistust oma elu selleks etapiks (kahekordne karjäär). Nende noorte õigeks arenguks on vaja diplomite ja kvalifikatsiooni võrdväärsust ja tunnustamist spordis. See aspekt on oluline selleks, et püüda kaotada kõnealuses sektoris eksisteerida võiv varimajandus ja liikuda selle tulevase legaliseerimise suunas.

<sup>(2)</sup> See oli üks põhijäreldusi 16.–17. märtsil 2015 Lissabonis toimunud piirkondadevahelise spordipoliitika tippkohtumisel, kus osales suur osa peamisi ülemaailmseid spordipoliitika sidusrühmi.

3.6.1. Oleks kohane määrata kindlaks kord, kuidas käivitatakse Euroopa finantsmehhanismid spordi edendamiseks sotsiaalse integratsiooni ja noorte tööhõive, soolise võrdõiguslikkuse, innovatsiooni, ühiskonda taasintegreerumist kaitsvate organisatsioonide võrgustike loomise ja muude avalikku huvi pakkuvate eesmärkide edendamise vahendina.

Sotsiaalse tõrjutuse vastu võitlemise ja ühiskonda taasintegreerumise viisina on sport sobiv vahend isiklikku ja sotsiaalset arengut stimuleerivate väärtuste saavutamiseks, mis mõjutab inimeste tervist ja haridust. Euroopa tasandil tuleb edendada inimeste, kaasa arvatud vabadusekaotuse karistust kandvate isikute sotsiaalset ühtekuuluvust ja sotsiaalset lõimumist, sest nende isikute jaoks võib sport olla ühiskonda taasintegreerumise vahend, kuna see annab tänu pingutuse, solidaarsuse ja lõppkokkuvõttes nn puhta mängu väärtustele emotsionaalse heaolu ning ühtekuuluvuse ja stabiilsuse.

3.6.2. Tuleks luua selliste organisatsioonide võrgustik, mis kaitsevad sotsiaalset ühtekuuluvust ja ühiskonda taasintegreerumist spordiga tegelemise abil, eriti nendest organisatsioonidest, mis on tuntumad, nii et toimuks parimate tavade tutvustamine aluslepingutes sätestatud Euroopa väärtuste alusel, korraldades Euroopa kongressi spordi abil ühiskonda taasintegreerumise innovaatiliste tavade teemal, Euroopa Liidu tasandi meistrivõistlusi ning nende võrgustike tulemuste avaldamist ja levitamist.

3.7. Liidu institutsiooniline ülesanne on võidelda ebavõrdsuse vastu, et kaotada tõkked, mis takistavad puuetega inimestel tegeleda spordiga, edendada nende osalemist võistlustel ja kaotada sellega seoses igasugune sotsiaalne kahju.

Positiivne samm oleks see, kui komisjon esitaks nõukogule ettepaneku töötada välja Euroopa spordi ja sotsiaalse kaasamise parimate tavade juhend.

3.7.1. Edendada tuleks puuetega inimeste integreerimist spordi kaudu spordiüritustesse, et parandada puuetega inimeste ja nende perekondade elukvaliteeti ja arendada nende sotsiaalseid harjumusi. Seepärast on sport mitte ainult tervitatav harjumus, vaid see parandab ja suurendab ka nende inimeste liikuvust ning võimaldab arendada otsuste tegemist, sõprussuhteid ja meeskonnatööd.

3.7.2. Selleks et edendada puuetega inimeste paraolümpiaspordi või tippspordi levikut ning tõsta sel viisil inimeste teadlikkust, on riigiasutustel vaja rakendada kommunikatsioonistrateegia paraolümpiamängude ja muude kõrgetasemeliste rahvusvaheliste sündmuste teemal, kasutades selleks vajalikke vahendeid ja spetsialiste ning kõige tipuks teha paraolümpiamängudest kvaliteetseid, suure saatetundide arvuga ja suure vaadatavusega kellaegadel näidatavaid teleülekandeid.

3.7.3. Riikide õigusraamistikus õigusnormide kohandamisel rahvusvahelise puuetega inimeste õiguste konventsiooniga taotletakse samu eesmärke ja kehtestatakse kõigile ligipääsetavus ja kohandatud disain töövahendite puhul, mida tuleb kasutada keskkonna muutmiseks ja loomiseks nii, et see võimaldaks inimeste täielikku osalemist.

3.7.4. Kuna üks takistus, mida tavaliselt süstemaatiliselt nimetatakse, kui püütakse arendada programme, mis soodustaksid puuetega ja eakate inimeste kaasamist kehalisse sporditegevusse, on selle protsessi eri osalejate vähenemine väljaõpe, soovitatakse pakkuda vajalikku materjali, mis vastaks õpetajate, kehalise kasvatuse õpetajate ja sporditehnikute väljaõppevajadustele kehalise sporditegevuse arendamisel kaasavas keskkonnas.

3.8. Euroopa ühiskonna vananemise ilmselt pöördumatu protsess koos pidevalt tõusva keskmise eeldatava elueaga toob kaasa vältimatu vajaduse töötada välja sihipäraselt suunatud algatused ja programmid spordi ja füüsilise tegevuse propageerimiseks eakate hulgas. See valdkond on enamikus riikides käsitlemata jäänud ning selle tuleb nii ELi kui ka liikmesriikide tasandil pöörata erilist tähelepanu.

#### 4. Spordi majanduslik külg

4.1. Spordil on majanduslik külg, mis tuleneb kutsespordi ja spordiga tegelemisega seotud majandustegevusest, mis mõjutab siseturgu. Spordil on ka eriolemus, mis põhineb vabatahtliku tegevuse ja selle sotsiaalsete, pedagoogiliste ja kultuuriliste funktsioonide struktuuridel, mis annavad märkimisväärse panuse positiivsetesse väärtustesse, nagu sportlikkus, austus ja sotsiaalne kaasamine.

Seepärast tuleb teha vahet spordihuvidel ja ärihuvitel ning komitee on seisukohal, et sporti tuleb kaitsta liigse majandusliku mõju eest, et esiplaanil oleksid spordipõhimõtted ja -väärtused.

4.1.1. Spordi eriliste ja oluliste aspektide tõttu tuleks spordi suhtes ELi õigusaktide kohaldamisel analüüsida juhtumipõhiselt, kus võib EL sekkuda tõhusamalt kui liikmesriigid, järgides subsidiaarsuse põhimõtet.

4.2. Spordi nn majanduslikus mõõtnes tuleb arvesse võtta sporditegevuse erilist seotust põhiõigustega.

4.2.1. Seepärast tuleb kaaluda proportsionaalsuse põhimõttele vastavate meetmete võtmist, et tagada piisav kaitse intellektuaalomandi õiguste rikkumiste ja eriti digitaalpiraatluse vastu, mis seab ohtu spordi majandusliku külje. Igal juhul peab sealjuures olema esmatähtis inimeste põhiõigus saada teavet, et tagada vähemalt üldsuse õigus uudistele ja teabele, oluliste spordiürituste ülekanded ja ajakirjanike õigus teavet vahendada.

4.2.2. On veel teisi valdkondi, nagu konkurentsipoliitika, konkreetselt riigiabi, kus oleks asjakohane võtta vastu riigiabi suunised, et selgitada õiguspäraseks peetavat abi spordi sotsiaalsete, kultuuriliste ja haridusülesannete täitmiseks.

4.2.3. Üks peamine oht spordi jaoks on praegu reguleerimata turgudel toimuvad spordikihlveod internetis, eriti ebaseaduslikud kihlveod, mille negatiivsed tagajärjed on võrreldavad dopinguga ja pealtvaatajate vägivaldaga ning mis võivad võimaldada manipuleerimist spordivõistluste prognoosimatu olemuse tõttu. On veel teisi aspekte, nagu kihlveod ja hasartmängud ning vajadus võtta üldsuse huvides meetmeid mängusõltuvuse vältimiseks ja alaealiste kaitsmiseks, eriti interneti hasartmängude suhtes.

4.2.4. Spordil on sisemine ja loomuline stiimul, mis ergutab spordiga tegelejaid oma saavutusi pidevalt parandama ja püüdma saavutada tipptaset. Seepärast on spordisektorile iseloomulik pidev innovatsioon, mis on teinud sporditehnoloogiast olulise sektori rakendusteadustes, nagu tekstiilitehnoloogia, inimliikumise mehaanika, uued materjalid, andurid, käivõtted ja spetsiaalselt inimesele mõeldud disain. Spordirajatiste ehitamine ja käitamine ning aktiivne ja passiivne osalemine spordiüritustel on muutumas oluliseks osaks elamustepõhises majanduses, mille üks näide on ka sporditurismi arendamine.

4.2.5. Komisjon peaks hindama veel teisi spordiga majanduslikult seotud teemasid, nagu inimeste ja teenuste vaba liikumine, sponsorluslepingud, sportlaste agentide tegevuse reguleerimine, spordikindlustus ja tervishoid, sportlaste haridusprogrammid ja spordialane kutsekvalifikatsioon, ja vajaduse korral võtma meetmeid või tegema meetmete ettepanekuid.

4.2.6. Noorte treenerite erialase väljaõppe valdkonnas on vaja parandada õigusnorme ELi eri liikmesriikides, võttes arvesse, et treeneri tegevus on võrreldav pedagoogi tööga ja et mõnel juhul (näiteks spordivõistlusteks ettevalmistamine) veedab treener noore sportlasega rohkem aega kui õpetaja õpilasega. Treeneri väljaõppe peab toimuma formaalses raamistikus ja see peab olema tõendatud riigi poolt tunnustatud diplomiga.

4.2.7. Komitee kutsub Euroopa spordiliite üles kaitsma käesolevas arvamuses käsitletud väärtuseid ja põhimõtteid ja loodab, et nad ise järgivad neid alati kogu oma tegevuses, ka siis kui see hõlmab üksnes autasude ja avaliku tunnustuse jagamist.

Brüssel, 2. juuli 2015

*Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee*  
*president*  
Henri MALOSSE

**Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Energia salvestamine: integratsiooni ja energiapuuduse leevendamise tegevused”**

**(omaalgatuslik arvamus)**

(2015/C 383/04)

**Raportöör: Pierre-Jean COULON**

22. jaanuaril 2015 otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee oma kodukorra artikli 29 lõike 2 kohaselt töötada välja omaalgatusliku arvamuse järgmises küsimuses:

*„Energia salvestamine: integratsiooni ja energiapuuduse leevendamise tegevused”.*

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna sektsioon võttis arvamuse vastu 16. juunil 2015.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 509. istungjärgul 1.–2. juulil 2015 (1. juuli istungil) ühehäälselt (poolt hääletas 131) vastu järgmise arvamuse.

## **1. Järeldused ja soovitused**

1.1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee (EMSK) soovib, et Euroopa Liidu kliima- ja energiaeesmärgid oleksid suunatud taastuvaenergia osakaalu suurendamisele energiaallikate jaotuses. Komitee on taastuvenergia kasutamist pidevalt toetanud; säästev energiasüsteem, mis põhineb suure osas taastuvenergia, on meie energiatuleviku jaoks pikas perspektiivis ainus lahendus. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee märgib energiasüsteemi täiendavate komponentide kasutusevõtu tähtsust.

1.2. Oma muutlikkuse tõttu tekitavad taastuvenergiaallikad ja nende arendamine suuri probleeme salvestamise seisukohast. Salvestamine on Euroopa Liidu jaoks strateegiline küsimus, et tagada ELis püsiv energiapuuduse leevendamise ja elujõuline energiaturg nii tehnilisest aspektist kui kulude seisukohast. Seetõttu on kõnealune küsimus Euroopa prioriteetide hulgas tähtsal kohal ning esmatähtis tegevusvaldkond, eelkõige 2015. aasta veebruaris loodud energialiidu raames.

1.3. Komitee rõhutas ühes varasemas arvamuses salvestamise tähtsust, kuna see kujutab endast „väljakutset, võimalust ja absoluutselt vajadust”. Komitee rõhutab ka eduka energiaülemineku tähtsust Euroopa Liidus ning taotleb kõigi võimalike meetmete võtmist, et saavutada salvestamise valdkonnas konkreetseid ja laiapulatuslikud tulemused.

1.4. Komitee tunnistab, et kuigi salvestamise jaoks on erinevaid lahendusi, on asjaomaste tehnoloogiliste lahenduste tehniline ja tööstuslik arengutase erinev.

1.5. Komitee meenutab, et energia salvestamine võib tuua endaga koos eelistega kaasa ka olulist finants- ning keskkonna- ja tervisekulu. Seetõttu taotleb ta süstemaatiliste mõju-uuringute läbiviimist, et hinnata mitte ainult tehnoloogiate konkurentsivõimelisust, vaid ka nende mõju keskkonnale ja tervisele. Komitee hinnangul on sama oluline hinnata kõnealuse tehnoloogia mõju majandustegevuse ja töökohtade loomisele.

1.6. Komitee kutsub üles suurendama investeringuid teadusuuringutesse ja arendustegevusse ning parandama koostööd energiasalvestamise valdkonnas Euroopa tasandil, et vähendada energiaülemineku seonduvaid kulusid, tagada energiapuuduse leevendamise ja soodustada Euroopa majanduse konkurentsivõimet. Komitee toetab vajadust tõhustada liikmesriikide eeskirjade ühtlustamist energiasalvestamise valdkonnas.

1.7. Komitee kutsub samuti üles algatama energiaalast avalikku dialoogi kogu Euroopas – Euroopa energiadialoogi –, et kodanikud ja kodanikuühiskond tervikuna võtaksid vastutuse energiaülemineku eest ja saaksid mõjutada tulevasi valikuid energia salvestamise tehnoloogiate valdkonnas.

1.8. Komitee meenutab gaasi tähtsust energiaallikate jaotuses ning selle tähtsust kodanike energiapuuduse leevendamise jaoks. Komitee soovib salvestamise edendamist kõnealuses valdkonnas, et kõigile liikmesriikidele oleks tagatud solidaarne juurdepääs varudele.

## 2. Energiaülemineku saavutamine ja energiajulgeoleku tagamine

2.1. Energiavarustus ja selle juhtimine on oluline poliitiline ja sotsiaal-majanduslik prioriteet ning kriitiline küsimus, kui soovime energiaülemineku ja kliimaprobleemidega edukalt toime tulla. Energianõudluse vähenemise tõttu Euroopa Liidus (energiatarbimine on alates 2006. aastast vähenenud ning me tarbime praegu peaaegu samapalju energiat kui 1990. aastate alguses) on vahelduva taastuvenergia rajatiste üha sagedasem paigaldamine suurendanud vajadust energia salvestamise järele, mis on paljudes valdkondades määrava tähtsusega (vahelduva iseloomu kompenseerimine, elektrisõidukid, kaitsetööstus jne), kujutades endast Euroopa ja selle tööstuse jaoks strateegilist küsimust. Tuleb märkida, et taastuvenergia salvestamise küsimus on üks peamisi argumente, mida kasutavad taastuvenergia vastased.

2.2. Enamikku primaarenergiaallikaist (gaas, nafta või kivisüsi) on küll võimalik kergesti salvestada, kuid strateegilise salvestamise rajatiste suuruse, maksumuse ja asukohaga seonduvad küsimused on siiski lahendamata. Teise tähtsa primaarenergiaallika – taastuvenergia – puhul on salvestamise võimalused erinevad. Hüdroenergiat on võimalik koguda, säilitades vett järvedes või veehoidlates. Kui biomassi on samuti võimalik suhteliselt kergesti ladustada, siis elektri tootmiseks kasutatavat päikese- ja tuuleenergiat ei ole võimalik praegu salvestada muul moel kui keerukate ja tömahukate vaheprotsesside abil.

## 3. Prioriteet Euroopa tasandil

3.1. Euroopa Komisjon analüüsis energiasüsteemi CO<sub>2</sub>-heite vähendamise stsenaariume ning avaldas 2011. aastal „Energia tegevuskava aastani 2050”, milles esitatakse erinevad stsenaariumid aastaks 2050. Et saavutada CO<sub>2</sub>-heite kavandatud vähendamine, peaks energiasektor põhinema suures osas, 59–85 % ulatuses, taastuvenergial, millest peamine osa saadakse muutliku võimsusega taastuvenergiaallikatest. Hilisemas teatises 2014. aastast – „Kliima- ja energiapoliitika raamistik ajavahemikuks 2020–2030” – kinnitati CO<sub>2</sub>-heite vähendamise tegevuskava, mille kohaselt taastuvenergia osakaal peaks 2030. aastal ulatuma 45 protsendini kogu toodetavast energiast. See on kooskõlas eesmärkidega, milles ELi juhid 2030. aasta poliitilise raamistiku osas 23. oktoobril 2014 kokkuleppele jõudsid. Taastuvate energiaallikate oluline osakaal energiasüsteemis nõuab elektrivõrgu salvestamise võimsust, mis ulatub 10 või 100 GWni, isegi kui teisi paindlikkuse meetmeid on rakendatud.

3.2. Lisaks sellele määratles Euroopa Komisjon elektrienergia salvestamise valdkonda prioriteetse tegevusvaldkonnana, rõhutades korduvalt selle esmatähtsust. 2013. aasta töödokumendis energia salvestamise kohta ([http://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/energy\\_storage.pdf](http://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/energy_storage.pdf)) kutsus komisjon üles seda teemat paremini kooskõlastama teiste Euroopa Liidu peamiste poliitikaalvaldkondadega, sh näiteks kliimapoliitikaga. Energia salvestamise küsimus tuleks kaasata, ning seda tuleks toetada, kõigi asjaomaste kehtivate ja edaspidi kehtestatavate ELi energia- ja kliimaameetmete ning õigusaktide, sealhulgas energiataristuga seonduvate strateegiate raames. Muu hulgas meenutab komisjon energialiitu käsitlevas teatises (25. veebruarist 2015), et „Euroopa Liit on seadnud eesmärgiks saada maailma liidriks taastuvenergia valdkonnas ja uue põlvkonna kõrgtehnoloogiliste ja konkurentsivõimeliste taastuvenergiaallikate väljatöötamise üleilmseks keskuseks. EL on seadnud eesmärgiks, et 2030. aastal peaks taastuvenergia moodustama ELis tarbitavast energiast vähemalt 27%.” Euroopa Komisjon kavatseb anda impulsi teadusuuringute ja innovatsiooni uue strateegia hoogustamiseks: „Kui tahame, et Euroopa [...] oleks maailmas taastuvenergia valdkonnas juhtpositsioonil, peab ta olema esirinnas järgmise põlvkonna taastuvenergia tehnoloogia ja energia salvestamise valdkonnas.”

3.3. Viimase Madridi foorumi järeldused on sellega kooskõlas: „Foorum kinnitab gaasi ladustamise strateegilist tähtsust Euroopa Liidu energiavarustuse tagamiseks.” Komitee rõhutab samuti gaasi ladustamise võimaluste arendamise hoogustamise tähtsust.

## 4. Tehnoloogia areng salvestamise valdkonnas

4.1. Elektrienergia salvestamise võimalused jagunevad nelja põhikategooriasse, kuna vastavalt energiavajadusele ja piirangutele võib energiat salvestada erineval kujul (elekter, gaas, vesinik, soojusenergia, külmaenergia) tootmisrajatiste lähedal, energiavõrkudes või kasutajate lähedal:

- mehaaniline potentsiaalne energia [hüdroelektrijaama tamm, pumpamise teel energiaülekande jaam/pumpamise teel energiaülekande jaam merekaldal/suruõhu akumulaatorijaam (CAES)];
- mehaaniline kineetiline energia (hoorattad);

- elektrokeemiline energia (akud, patareid, kondensaatorid, vesinik energiakandjana);
- soojusenergia (latentne soojus või füüsikaline soojus).

4.2. Kõige levinum elektrienergia salvestamise viis maailmas on hüdroenergia salvestamine pumba- ja turbiinisüsteemide abil, sh puhvertootesüsteemid (inglise keeles UPS, *uninterruptible power system*). Elektrivõrkude operaatorite, tööstussektori ja teenindushoonete haldajate hulgas on huvi nende süsteemide vastu taas suurenenud. Pumpamise teel energiaülekandejaam võimaldab järgmist: vahelduva taastuvenergia, eelkõige tuule- ja päikeseenergia integreerimine; tippmahtude ja energia tarbimise nõudluse nihutamine; majanduslik haldamine (laadimine väiksema hinna ja nõudlusega perioodidel, edasimüük kõrgema hinna ja nõudlusega perioodidel nn sotsiaalset kohandamist kasutades); elektrivõrkudesse tehtavate investeeringute optimeerimine. Siiski on vähetõenäoline, et kavandatud salvestamismahtudest piisab pikkade tuule- või päikesevabade perioodide kompenseerimiseks seda liiki taastuvenergia laiaulatusliku kasutuselevõtu puhul.

4.3. Salvestamise turul on tekkinud viis uut segmenti, mis võivad järgmise kümnendi jooksul minna üldkasutusse:

- tööstusprotsesside energia salvestamine soojusenergia või keemilise energia kujul, mis võimaldab pakkuda energia tarbimise nõudluse nihutamist või tasakaalustamist elektrienergia (aga samuti gaasi- ja soojusenergia) tarbimise optimeerimiseks;
- salvestamine elektri- ja gaasivõrkude ühendamise kaudu elektrolüüsi abil saadud vesiniku sisestamise teel või metanisatsiooni abil sünteesitud metaani tootmise teel (näiteks Saksamaa Energiaameti (Dena) ([www.powertogas.info](http://www.powertogas.info)) süsteem *power to gas*);
- elektri salvestamine elamupiirkondade ja elamute jaoks hoonete kohandamise ning arukate või plussenergiahoonete komplekside raames (Prantsusmaa projekt Nicegrid);
- elektrienergia mobiilne salvestamine elektrisõidukite abil V2G-süsteemides (*vehicle to grid*): Toyota, Nissan, Renault jne;
- paindliku pumbasüsteemiga akumulatsioonikeskused, millel on tasakaalustava turu jaoks muudetav kiirus ja täieulatuslikud kohandamisvõimalused.

4.4. Tuleb märkida vesiniku potentsiaalset rolli (kuigi maksumus ja transpordi ning ohutusega seonduvad küsimused piiravad selle võimalusi): vesiniku puhul on tegemist kasvuhooonegaaside heiteta energiakandjaga (kui see on toodetud süsinikuvabast allikast) ja seda on võimalik kasutada peamiselt tööstusvaldkonnas mitme rakenduse puhul, näiteks kohalik elektrienergia tootmine (*isoleeritud objektide energiavarustus, varugeneraatorid*) energia salvestamine (*võrgu toetamine, taastuvenergia arendamine*) või koostootmine. Vesinikku kasutatakse samuti maismaatranspordis (*erasõidukid, ühistransport, raskeveokid jms*), õhustranspordis (*lennunduse kogu või täiendav käitamine*), mere või siseveeteede transpordis (*allveelaevad, kogu või täiendav käitamine*), rafineerimise ja naftakeemia valdkonnas (keskkonnahoidliku vesiniku jaoks), unustamata muid kasutusvaldkondi, eelkõige kaasaskantavad seadmed (välised laadijad või sisseehitatud akud). Kõik nimetatud valdkonnad on arengujärgus.

Elektrolüüsi abil vesiniku tootmise tehnoloogiad ja kütuseelemendid on praegu väga paindlikud ja laialdaste kasutusvaldkondadega, kuigi need on jätkuvalt väikese tõhususega, mis suurendab veelgi nõudlust tuulegeneraatorite ja päikesepaneelide järele, ning seega liigset tootmisvõimsust. Vesinik on vältimatu energiakandja erinevate energiavõrkude vahelist paindlikkust rakendavates süsteemides (nt Berliini kombineeritud elektrijaam). Kui see on vajalik, siis saab vesinikku (metaanipõhist vesinikku) toota taastuvast elektrienergiast gaasivõrkudesse lisamiseks või kütuse või keemilise ainaena jaotamiseks, ladustamiseks või isegi elektri kujul uuesti sisestamiseks. Lisaks sellele, et vesiniku puhul on tegemist konkurentsivõimelise kõige suurema energiasalvestuse potentsiaaliga, mida on võimalik täiesti ohutult transportida ja ladustada (pikkade perioodide vältel) praegu gaasitööstuses kasutatavas taristus (geoloogiline ladustamine jms), võimaldab metaanist saadud vesinik samuti pikkade süsivesinike ahelate moodustamist (millel on mitmeid rakendusi: lennukikütused ja muud tooted, näiteks plast, mida praegu toodetakse ainult fossiilkütustest). Lisaks sellele korduskasutatakse parimal juhul ringmajanduses sisalduvat süsinikku (CO<sub>2</sub> jne) ja see ei kogune keskkonda. Seega väldime energiatootmise käigus kasvuhooonegaaside tootmist. Vesiniku tootmine ja vesinikust elektrienergia tootmine on eksotermiline ning soojuse taaskasutamine suurendab veelgi huvi nende lahenduste vastu. Vesinik on seega üks neist vähestest energiakandjatest, mis võimaldab elektriturude võrgustumist teiste energiaturgudega majanduslikust, sotsiaalsest ja keskkonnanalastest aspektist.

4.5. Veel üks asjakohane näide on päeva jooksul päikesepaneelide poolt toodetud elektrienergia salvestamine akus. Elamute katusele paigaldatud päikesepaneelide puhul tekitab probleemi see, et nad toodavad elektrienergiat siis, kui elamud on tühjad. Õhtul, kui elanikud koju tulevad, on päike sageli juba ammu loojunud ja päikesepaneelid ei tooda enam energiat.

4.6. Üks lahendus näib olevat ühe Saksamaa ettevõtte tehtud avastuse ja selle rakendamine. Kõnealune ettevõtte ühendas komponendid ja tarkvara kaasasoleva nutitelefoniga; kasutajad saavad vaadata oma mobiiltelefonist päeva jooksul päikesepaneeli toodetud elektrit salvestava aku laetuse taset. Selle eelseid iseloomustab rahaline arvutus: üldjuhul toodavad elamu päikesepaneelid 25–35 % pere energiavajadusest; selle lahenduse abil on pidevalt kaetud rohkem kui 70 % energiavajadusest. Praeguste hindadega on investering tasuv kaheksa aastaga ja akude tagatud kasutusaeg on 20 aastat.

4.7. See on samuti seotud perede tootmise-tarbimise ajendamisega, mida komitee on rõhutanud mitmes oma arvamuses (tootvate tarbijate mõiste, inglise keeles *prosumers*).

4.8. Isegi kui erinevad lahendused on juba olemas, näib täiendavate seadmete potentsiaal olevat piiratud. Lisaks sellele takistavad uute paindlikumate tehnoloogiate, näiteks liitiumioonakude või *power-to-gas*-lahenduste väljatöötamist jätkuvalt olulised tõkked. Peamine probleem seisneb kõnealuste lahenduste maksumuses ja majanduslikus konkurentsivõimes, mis jäävad praegu turutingimustest väga kaugemale, kuid samuti on probleemiks akude jätkuvalt suured mõõtmed. Oma tuleviku kavas nägi Ademe (Prantsusmaa keskkonna ja energeetika järelevalveamet – energia salvestamise süsteemid/strateegiline tegevuskava), 2011) ette stationsaarsete salvestamise süsteemide väljatöötamise alles alates 2030. aastast. Omalt poolt prognoosib McKinsey („Battery Technology Charges Ahead”, McKinsey, 2012), et energia salvestamise hind peaks tulevatel aastatel langema, kuid kõnealuse languse ulatus ja kiirus on jätkuvalt aruteluobjektiks. Konsultandi hinnangul võib liitiumioonaku hind väheneda hinnalt 600 USD/kWh 2020. aastaks hinnale 200 USD/kWh ja 2025. aastaks hinnale 160 USD/kWh.

## 5. Strateegilised küsimused

5.1. Komitee kordab, et vajadus vähendada kasvuhoonegaaside heidet ja üldine suundumus fossiilkütustel põhineva energia kättesaadavuse vähenemisele (kuigi viimastel aastatel on avastatud uusi maardlaid) viivad taastuvenergia osakaalu suurenemiseni, mida komitee on rõhutanud mitmes arvamuses (TEN/564 ja TEN/508). Komitee on seega rõhutanud taastuvenergia arengut arvesse võttes energiasüsteemide täiendavate komponentide –transpordivõrgu laienduste, salvestamise rajatiste ning reservmahtude – kasutuselevõtu tähtsust. Taastuvenergia suuremahuline väljatöötamine on strateegiline küsimus, kuna ühelt poolt võimaldab see vähendada importi (mis kujutab endast majanduslikke ja eetilisi eelseid) ja teiselt poolt on selleks vaja salvestamise vahendeid (rajatise, mis võimaldavad salvestamist mitte ainult päevast päeva, vaid ka ühest hooajast teiseni), mis tuleb samuti võtta kasutusele laiaulatuslikult.

5.2. Komitee tunnistab seega, et salvestamine on suures osas vahelduvat taastuvenergiat hõlmava energiaülemineku põhiküsimus. Ta kordab kõnealuste salvestusmahtude loomise ja täiendamise vajadust. Komitee rõhutab, et energia salvestamine on Euroopa Liidu tähtsamate energiaeasmärkide saavutamist võimaldav tegur, mistõttu soovib eelkõige järgmisi meetmeid:

- kodanike ja ettevõtete jaoks energiapuuduse suurendamine;
- taastuvenergia suuremahuline kasutamine (vähendades muutlikkust, kasutamata selleks fossiilkütustel põhinevaid energiaallikaid);
- kulude optimeerimine, vähendades energia hinda.

5.3. Komitee tunnistab, et energia salvestamisel võib olla oluline rahaline, aga samuti keskkonna- ja tervisekulu. Samuti on teatavaid gaasi maa-aluse ladustamise projekte, mis on vastuolus veevarude kaitsega. Seetõttu peab komitee vajalikuks kõigi tehnoloogiate täiustamist. Komitee hinnangul võib suuremahuline salvestamine olla oluline eelis, mis mõjutab taastuvenergia vastastikust täiendavust. Samuti, võttes arvesse fotoelektrilise meetodi abil toodetud energia muutlikkust lühikeses, keskpikas ja pikas perspektiivis, võib seda asendada tuuleenergia. Komitee rõhutab, et see viib erinevate elektrienergia allikate vaheliste ühenduste võrgu – mis tugineb arukatele võrkudele (*smart grids*) – kasutuselevõtuni. Kõnealused arukad võrgud kasutavad infotehnoloogiat, mille abil optimeeritakse energia tootmine, jaotamine ja tarbimine. Komitee on seisukohal, et kõnealust tehnoloogiat tuleb arendada, kuna see võimaldab juhtida energianõudlust, lähtudes seejuures kindlasti kõnealuses valdkonnas tehtud mõju-uuringutest, ning austades iga tarbija valikuvabadust. Ta peab samuti kasulikuks teha kõigi vahendite (näiteks M/441 ja Saksamaa BSI kaitseprofiil, mis võimaldavad turvaliselt üle kanda ja jaotada andmeid, tagada aruka maja (*smart home*) integreerimist jne) üldise hindamise, et leida tuleviku arukate linnade jaoks konkreetsed rakendused, näiteks programmeerimine ilmaprognooside alusel.

5.4. Komitee rõhutab Euroopa reguleeriva raamistiku tähtsust energia salvestamise jaoks, et konkretiseerida elektri- ja gaasivõrkude keskkonnasäästlikumaks muutmise väärtust.

5.5. Komitee tuletab meelde, et elektrivõrkude elektrienergia salvestamise turg kasvab kiiresti, mis annab hea võimaluse uute tegevusvaldkondade ja töökohtade loomiseks, mis omakorda peaks kompenseerima töökohtade kaotamist energiaturu teistes valdkondades. Võrguoperaatorite ja energeetikavaldkonna tegutsejate investeerimisväljavaated on põhjendatud vajadusega integreerida üha suurem osa vahelduvast energiast. Euroopas põhineb turu areng pumbasüsteemiga akumulatsioonikeskuste rajamisel, olemasolevate keskuste renoveerimisel ja hüdroelektrijaamade tammide ümberehitamisel seda liiki keskusteks. Seega tuleks viivitamata vähendada kõnealuste pumbasüsteemiga akumulatsioonikeskuste tõhusust takistavaid tegureid. Kõnealuse tehnoloogia majanduslike ja keskkonnaalaste eeliste tagamiseks tuleb võtta meetmed, mis on vajalikud kõnealuste keskuste rajamiseks ja kasutamiseks.

## 6. Teadus- ja arendustegevuse toetamine

6.1. Komitee märgib, et praeguseni on Euroopa Liit keskendunud oma kulutustes teadus- ja arendustegevuse asemel tehnoloogiate rakendamisele (Michel Derdeveti 23. veebruari 2015. aasta aruanne „Energia, Euroopa võrgustik“). Euroopas teadus- ja arendustegevusele tehtud avaliku sektori kulutused (kõik sektorid kokku) on tegelikult sarnasel tasemel kui 1980. aastatel tehtud kulutused (Ameerika Ühendriikides või Jaapanis on kulutused samas suurenenud), samal ajal kui taastuvenergia valdkond areneb jõudsalt. 2007. aastal kasutusele võetud energiatehnoloogia strateegiline kava (SET-kava) ei saanud piisavalt rahalisi vahendeid. Euroopa energiasüsteemi mõjutavad arvukad probleemid, mis on seotud nii taastuvate energiaallikate integreerimisega kui ka energiavarustuse tagamise ja Euroopa majanduse konkurentsivõimega, nõuavad energeetika teadus- ja arendustegevuse valdkonnas Euroopa koostöö taasalgamist. Salvestamine on 2012. ja 2013. aastal algatatud arukate võrkude peamiste projektide oluline osa ning seega teadus- ja arendustegevuse tähtis valdkond, et lahendada tuleviku energiavõrkude probleemid.

6.2. Salvestamise tehnoloogiad on erinevates tehnoloogilise ja tööstusliku arengu etappides. Komitee taotleb teadusuuringute ning arendustegevuse intensiivistamist ja paremat koostööd Euroopa tasandil, seda enam, et enamiku Euroopa ning maailma teadus- ja arendustegevuse projektide puhul esinevad sarnased probleemid ja võimalused. Komitee on mitmes arvamuses väljendanud kahetsust selle üle, et teadusuuringute jõupingutused ei ole ülesannete kõrgusel ning palunud teadusuuringute tõhustamist Euroopa tasandil. Liikmesriike tuleb samuti innustada panustama proportsionaalselt kõnealustesse jõupingutustesse. Euroopa Liit peab kindlasti kiiresti parandama oma koordineerimist ja investeerimist, võttes arvesse teadus- ja arendustegevuse üliolulist osa viimaste tehniliste tõkete kõrvaldamisel ning tänu salvestamise lahenduste tööstuslikuks muutmisele veel liiga kõrgete investeerimiskulude vähendamisel; see võimaldab samuti paremini integreerida taastuvenergiat, vähendada energiaülemineku kulu, piirata teatavate energiaallikate mõju tervisele, võimaldada koolituse ja tööhõive arengut kõnealuses sektoris, tagada energiasüsteemi turvalisus, kindlustada rahvusvaheliselt konkurentsivõimeliste uuenduslike valdkondade areng ja Euroopa majanduse konkurentsivõime.

Brüssel, 1. juuli 2015

*Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee*  
*president*  
Henri MALOSSE

**Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Arukad linnad Euroopa uue tööstuspoliitika vedajana”**

**(omalgatuslik aramus)**

(2015/C 383/05)

**Raportöör: Daniela RONDINELLI**

22. jaanuaril 2015 otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada omalgatusliku arvamuse järgmises küsimuses:

*„Arukad linnad Euroopa uue tööstuspoliitika vedajana.”*

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna sektsioon võttis arvamuse vastu 16. juunil 2015.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 509. istungjärgul 1. ja 2. juulil 2015 (1. juuli istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 149 ja erapooletuks jäi 2 liiget.

## **1. Järeldused ja soovitused**

1.1. Üha suurema linnastumise taustal peavad EL ja liikmesriigid linnu dünaamilisema ja digitaalse Euroopa nn laboriteks, kus katsetatakse meetmeid, mille abil luua majanduskasvu ja töökohti ning arendada ühiskonda.

1.2. Linnade jätkusuutlikkus kujuneb kõige täiuslikuma ja uuenduslikuma tehnoloogia, (Euroopa, riikide ja kohalikul tasandil) integreeritud platvormide, nüüdisaegse taristu, energiatõhususe, kodanike ja kasutajate nõudmiste põhjal ümberkujundatud tõhusamate teenuste, arukate elektrivõrkude, interneti ja andurtehnoloogia ühenduse viljana.

1.3. Selliselt arenenud ja laiaulatuslikult innovatsioonilaboritena rakendatud linnad aitavad kaasa ELi tööstuslikule ja sotsiaal-majanduslikule taassünnile, käivitades tõelise tööstus-, finants- ja sotsiaalrevolutsiooni.

1.4. Sellega seoses on EMSK seisukohal, et arukad linnad (smart cities) võivad saada vedajaks Euroopa uues tööstuspoliitikas, mis suudab digitaalrajanduse kasu ulatuslikult laiendades mõjutada konkreetsete tootmissektorite arengut. Komisjoni asepresident Maroš Šefčovič teatas oma sõnavõtus EMSK täiskogu istungil 22. aprillil 2015 muu hulgas, et arukad linnad on ELi jaoks arenguprioriteet, ja rõhutas linnapeade entusiasmi investeerida tulevikuühiskonda.

1.5. Tulemuste saavutamiseks on väga oluline, et toimuks lähenemine arenenuma ja tõhusama arengumudeli suunas kui seni rakendatud mudelid, mida iseloomustab äärmiselt killustatud tegevus. Seepärast teeb EMSK teistele Euroopa institutsioonidele ja liikmesriikide valitsustele ettepaneku ühendada arukuse mõiste linnade, saarte, territooriumide, tööstuspiirkondade suhtes rakendatava jätkusuutliku ja integreeritud arengumudeliga, mis tugineks kuuele seda võimaldavale samaaegselt ühtlustatud ja integreeritud sambale:

— tehnoloogia ja vahendid energiatõhususe saavutamiseks ning taastuvate energiaallikate integreerimiseks;

— tehnoloogia- ja ühenduvusplatvormide laialdane kasutuselevõtt, et luua uusi digiteenuste süsteeme;

— uued digiteenused kodanike ja ettevõtjate elu- ja töökvaliteedi parandamiseks;

- taristute kohandamine ja linnade ümberkujundamine;
- digitaaluskustealane haridus ja väljaõpe kodanikele, ettevõtjatele ja avalikule sektorile;
- investeeringute majandusliku ja finantsjätkusuutlikkuse mudel.

1.6. Nende kuue samba samaaegset olemasolu tuleks pidada aruka linna strateegilise projekti vaieldamatuks standardkomponendiks. Sama hädavajalik on, et seda mudelit rakendataks sellise poliitika kontekstis, mis tagaks paremad turvastandardid arvutivõrkude ja -süsteemide, rakenduste ja seadmete puhul, mis on digitaalteenuste ökosüsteemide alus.

1.7. Selleks, et väljendada käesolevat ettepanekut konkreetsetes sekkumismeetmetes, peab EMSK lisaks hädavajalikule kodanikuühiskonna kaasamisele väga oluliseks, et EL ja liikmesriigid ühtlustaksid oma poliitikameetmed, eraldades nende jaoks piisavad avaliku sektori vahendid ja avades need struktuuriliselt avaliku ja erasektori partnerlustele.

1.8. Selleks, et võtta kasutusele täielikult jätkusuutlikke uuendusi kodanike elukvaliteedi ja heaolu parandamiseks, tuleb komitee arvates eelkõige toetada investeeringuid arukatesse linnadesse, väärtustades olemasolevate Euroopa, riikide ja piirkondade avaliku sektori vahendite koostoimet ning kasutades võimalusi, mida esindab Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fond (EFSI).

1.9. Nende protsesside elluviimiseks loodab EMSK, et

- Euroopa Komisjon asutab arukatele linnadele spetsialiseerunud Euroopa keskuse, mis hõlmab pädevaid peadirektoraate, liikmesriike, EMSKi ja Regioonide Komiteed;
- seejärel tuleks igas liikmesriigis asutada arukate linnade tehnilise ja finantsabi ühtsed kontaktpunktid, mis on struktuuriliselt ühendatud poliitikameetmetele ja arukatele linnadele spetsialiseerunud Euroopa keskusega ning ressurssidega arukate linnade jaoks. Sellised kontaktpunktid peaksid olema avatud aruteluks kohalike avaliku ja erasektori sidusrühmadega, et soodustada avaliku arvamuse kujundamist riikide ja üksikute linnade tasandil nõuanderühmade poolt, kuhu kuuluvad kodanikuühiskonna organisatsioonid ja sotsiaalpartnerid;
- EFSI koosseisu kuuluv Euroopa investeerimisnõustamise keskus peaks looma spetsiaalse arukate linnade sektsiooni;
- arukaid linnu ja kogukondi ühendavat Euroopa innovatsioonipartnerlust tuleks laiendada, nii et see hõlmaks kodanikuühiskonda ja EMSKi.

1.10. EMSK peab kohaseks luua selliste uute vahendite põhjal EFSI poolt ette nähtud tunnustega Euroopa projektiplatvorm, mis soodustaks arukate linnade projektide loomist ja kaasamist liikmesriikide tasandil ning toetaks projektide rahastamisvõimalusi, ühendades omavahel kättesaadavad riiklikud vahendid võimalike erasektori vahenditega ning EFSI kaudu aktiveeritavate tagatisvormidega.

1.11. EMSK jaoks on väga oluline edendada arukate linnade ühist turgu ka ühtlustatud õigusraamistiku abil, mis näeks ette:

- avaliku ja erasektori partnerluse vahendite läbivaatamise Euroopa tasandil, et muuta need ettevõtjate jaoks atraktiivsemaks ja laiendada nende operatiivsust ka teenustele kui digitaalmajanduse põhiteljele;
- innovaatilise hanke vahendid ja kommertskasutusele eelnev hange;

- ühtsed mehhanismid, mis võimaldavad linnadel saada kasu kulude kokkuhoiust ja arukate linnade platvormidega loodud uutest teenustest saadavate majanduslike ressursside läbipaistvusest ning innustavad taasinvesteerima neid vahendeid täiendavatesse innovaatilistesse projektidesse.

1.12. EMSK arvates on kodanikuühiskonna organisatsioonide kaasamine ja nende osalemine ning sotsiaalpartnerite vaheline kooskõlastamine väga oluline mitte üksnes selleks, et kindlaks määrata strateegilised ja projektikavad seoses arukate linnade jätkusuutliku ja integreeritud arengumudeli rakendamise, vaid ka selleks, et tagada selliste kavade majanduslikud ja sotsiaalsed eelised kodanike jaoks ning paremad elu- ja töötingimused.

## 2. Taustteave

2.1. Järjest suurenev linnastumine kogu maailmas (Ühinenud Rahvaste Organisatsioon rakendab aastatuhande arengueesmärgi nr 11 raames projekti „Ühinenud arukad linnad”, et muuta kõik maailma linnad jätkusuutlikuks, kaasavaks, loodusõnnetustele vastupidavaks ja turvaliseks) ja Euroopas <sup>(1)</sup> on üha rohkem seotud arukate linnade levikuga (Euroopa Liit – regionaalpoliitika. Aruanne „Homsed linnad”, oktoober 2011), sest nendesse on suurema osa kodanikest (tänapäeval elab 72 % ELi elanikkonnast (359 miljonit) linnades ja 2020. aastaks on see osakaal 80 % (Euroopa Komisjoni andmed)) ja ettevõtetest koondanud oma majanduslikud, isiklikud ja sotsiaalsed huvid. Seevastu Euroopas, mida iseloomustavad hajusalt asuvad väiksemad linnakeskused ja ettevõtete harude ja -võrkude väärtustamise tööstuslik ajalugu, tuleb üleminekuks sellele uuele mudelile tingimata ette näha ja seda hõlbustada ka suurtel territooriumitel ja piirkondades.

2.2. Nende teemade suuremast teadvustamisest riikide ja kohaliku tasandi avaliku sektori poliitikakujundajate seas annab tunnistust tugevamate kahepoolsete partnerluslepingute sõlmimine Euroopa arukate linnade ja teiste mandrite omavalitsuste vahel, kellel on jätkusuutlikkuse vallas alles arenguruumi. Selliste lepingute eesmärk on saadud positiivseid kogemusi üle võtta või väärtustada ja jagada häid tavasid. Näiteks on Hiina valitsus kindlaks teinud 12 linna, kes on sõlminud linnade säästva arengu koostöölepingud [http://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/12\\_cities.pdf](http://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/12_cities.pdf) kõige arukamateks peetavate ELi linnadega. Lisaks on laialt levinud aruka linnaarenduse projektid ja algatused, mida edendavad spontaanselt valitsused ja/või kodanikud (Näiteks Malaga harta, 7. veebruar 2011 (<http://www.catmed.eu/pag/fr/11/la-charte-de-malaga>) või Euroopa tasandi ühendused, organisatsioonid või võrgustikud, nagu Eurocities (<http://www.eurocities.eu>), ja linnapeade pakt <http://www.covenantofmayors.eu>

2.3. Strateegia „Euroopa 2020” raames edendatakse arukaid linnu kogu Euroopas, investeerides ICTsse, inimkapitali kasvu ja lahendustesse, mis kasutavad ära uutest tehnoloogialahendustest ja digitaliseerimisest tulenevaid võimalusi selleks, et saavutada järgmisi eesmärke: parandada jätkusuutlikkust ning kodanike ja ettevõtjate elu- ja töö kvaliteeti, suurendada teenuste tõhusust ja kättesaadavust, vähendada vaesust, tööpuudust, sotsiaalset tõrjutust, keskkonna saastamist ja keskkonnaseisundi halvenemist.

2.4. Digitaalset Euroopat käsitleva Veneetsia deklaratsiooniga <http://ec.europa.eu/digital-agenda/en/news/digital-venice-2014>, kinnitasid liikmesriikide valitsused eesmärgi soodustada oma majanduse üleminekut digitaalajandusele, olles seisukohal, et selline majandus võib saada uue tööstuspoliitika mudeli keskpunktiks, kus info- ja kommunikatsioonitehnoloogia on igat liiki kaupade tootmise ja teenuste põhiseisundiks sarnaselt juurdepääsuga rahastamisvahenditele ja energiaallikatele.

2.5. Kõnealuses kontekstis peavad liikmesriigid linnu nimetatud muutuste võimaliku käimapaneva jõuna dünaamilisema ja digitaalse Euroopa nn laboriteks. Arukad linnad on ELi jaoks koht, kus saab katsetada meetmeid, mis võivad luua majanduskasvu ja sellega koos töökohti, sest just linnades saab digitaaltehnoloogia ühendada innovaatilise taristu ja uute teenustega.

<sup>(1)</sup> Euroopa Komisjoni teatis „ELi linnade tegevuskava”, COM(2014) 490 final; arvamused ECO/369; EMSK arvamused teemal „ELi linnade tegevuskava” (ELT C 291, 4.9.2015, lk 54).

2.6. Linnade muutmine arukaks mõjutab tehnoloogilist innovatsiooni, arukaid transpordivahendeid, energiatõhusust, kodanike, töötajate ja ettevõtjate elu arukate muutuste kaudu, mis seonduvad näiteks kaugtöö, digitaaldemokraatia ja suurema läbipaistvusega ning võimaldab aktiivsemalt osaleda otsustusprotsessis.

2.7. Konverentsil, mille EMSK korraldas 10. novembril 2014 teemal „Arukad linnad – Euroopa majanduse elavdamine ühiskondliku innovatsiooni kaudu” („Smart Cities – towards a European Economic Revival through Civic Innovation”, <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.events-and-activities-smart-cities-civic-innovation>), arutasid poliitikakujundajad, linnade juhid ja kodanikuühiskonna esindajad, kuidas kasutada arukaid linnu Euroopa uue tööstuspoliitika arendamise n-ö juhtimisvahendina, toetamaks majanduskasvu ja tööhõivet, mis viisil saaksid kodanikuühiskonna osalejad osaleda strateegiate kavandamises, milliseid poliitikameetmeid rakendada selleks, et soodustada investeerimist arukatesse linnadesse kogu Euroopas.

2.8. Selleks, et arukad linnad saaksid Euroopa uue tööstuspoliitika vedajaks <sup>(2)</sup>, tuleb EMSKi arvates keskenduda kolmele sekkumismeetmele:

2.8.1. Töötada välja arenenum ja tõhusam arukate linnade arengumudel, mis võimaldaks üle saada praegusest killustatusest ja edendada projektides ühtset visiooni, mis läheks palju kaugemale IKT-võrkude integratsioonist, liikuvusest ja energiatõhususe suurendamisest. Eelkõige tuleks tähelepanu juhtida algatustele, mida saab mitmel viisil rakendada kohalikul tasandil ja mille eelduseks on taotleda samaaegselt mõju SKP-le, majanduskasvule, tööhõivele, tootlikkusele (kvantitatiivsed majandusnäitajad), inimeste elukvaliteedile ning psüühilisele ja füüsilisele heaolule (kvalitatiivsed majandusnäitajad).

2.8.2. Soodustada investeringuid arukatesse linnadesse, järgides avaliku ja erasektori partnerluse põhimõtet, kasutades eelkõige arvukaid kättesaadavaid Euroopa фонде ja muutes need koostöömivaks koos EFSI tegevusega (määruse ettepanek, millega muudetakse määrusi (EL) nr 1291/2013 ja (EL) nr 1316/2013 – COM(2015) 10 final) eesmärgiga: võtta Euroopas vastu „arengumudel, mida iseloomustaks võime anda samaaegselt sotsiaalset, keskkonnaalast, tootlikkuse ja tööhõivealast kasu” (Euroopa Komisjoni hinnangul suureneb töökohtade arv 2018. aastaks 2,8 miljoni võrra („Start-Up Europe”, EMSK konverents, 10. november 2014)); tagada nii erasektori kaasinvestoritele väljavaade kapital tagasi teenida.

2.8.3. Tugevdada kodanikuühiskonna ja sotsiaalpartnerite osalust ja rolli arukate linnade strateegilise kujundamise protsessis, nende rakendamises ja nende järgnevas kontrollimises, kuna see on väga tähtis kodanike ja ettevõtjate elu- ja töötingimuste parandamiseks.

### 3. Arukate linnade integreeritud arengumudel digitaalmajanduses

3.1. Euroopa Parlamendi uurimus <sup>(3)</sup> tõestab, et praeguste strateegiate või algatuste eesmärk on muuta linnad arukamaks vähemalt ühes järgmistest aspektidest: kodanike osalemise juhtimine, suhted kodanikega, elutingimused, liikuvus, majandus, keskkond. Kaudselt võib mõista seda nii, et aruka linna projekti on võimalik kavandada ka siis, kui sellel on ainult üks nimetatud tunnustest. Uurimuses määratletakse aruka linna kolm põhikomponenti: tehnoloogia, inimkomponent, institutsiooniline komponent.

3.2. Komitee jaoks on väga oluline määrata üksikasjalikult kindlaks uus, jätkusuutlik, tootlik ja kaasav aruka linna mudel, mida ei nähta enam infotehnoloogia, keskkonnaseisundi parandamise või energiatõhususe projektina, vaid Euroopa uue tööstuspoliitika osana, kus majanduskasv, mis loob tööhõivet ja sotsiaalset arengut, on meie majanduse digitaalseks muutmise tulemus.

<sup>(2)</sup> EMSK arvamusel teemal „Euroopa tööstuse taassünd” (ELT C 311, 12.9.2014, lk 47); „Tugevam Euroopa tööstus majanduse kasvuks ja taastumiseks” (ELT C 327, 12.11.2013, lk 82); „ELi tootva tööstuse ümberpaigutamine reindustrialiseerimise raames” (ELT C 311, 12.9.2014, lk 15).

<sup>(3)</sup> Sisepoliitika peadirektoraat. „Arukate linnade kaardistamine ELis”, 2014 (<http://www.smartcities.at/assets/Publikationen/Weitere-Publikationen-zum-Thema/mappingsmartcities.pdf>).

3.3. Selle mudeli elluviimine ei seonu mitte ainult integreerituma nägemusega arukate linnade projektidest, vaid ka:

- liikmesriikide ja komisjoni strateegiate väiksema killustatusega;
- rakenduskavade, põhielementide ning arukate linnade arendamiseks ette nähtud Euroopa ja riikide finantsinstrumentide suurema standardimise ja integreerimisega;
- selliste finantslahenduste arendamisega, mis võimendaksid erasektori vahendeid, mh avaliku sektori vahendite kasutamise kaudu, et vähendada riski;
- strateegilise riigihankepoliitika tugevdamisega, mis on suunatud selliste kaupade ja teenuse loomisele, mis parandaksid tunduvalt tõhusust kodanike, avaliku halduse ja ettevõtjate seisukohast; ning suurendada teatud territooriumile ja/või ettevõttevõrgule ja/või -sektorile iseloomulikku konkurentsivõimet.

3.4. Seepärast teeb EMSK – olles teadlik, et arukat strateegiat saab kohaldada linna, saare, territooriumi, tööstuspiirkonna suhtes – Euroopa institutsioonidele ja riikide valitsustele ettepaneku määrata kindlaks arukate linnade integreeritud arengumudel programmides, mida iseloomustavad kuus samaaegselt koos eksisteerivat ja integreeritud sammast, mis võimaldavad järgmist (Itaalias juhindub majandusarengu ministeerium arukate linnade strateegia väljatöötamisel nn Junckeri kava raames sellisest ühenduste Amerigo (International Cultural Exchange Programs Alumni) ja Enam (European Network of American Alumni Associations) koostatud ettepanekust sündinud mudelist):

- **tehnoloogia ja vahendid energiatõhususe saavutamiseks** ning taastuvate energiaallikate integreerimiseks, näiteks **arukad elektritaristud (nutivõrgud)** energiasäästukavade toetamiseks ja soodustamiseks, integreerides ajutised lahendused ja seadmed; hõlbustada kombineeritud tarneallikate kasutuselevõttu avalikus ja erasektoris; integreeruda ühenduvuse taristutega ja soodustada vabalt juurdepääsetava IP-signaali levitamist;
- **tehnoloogia- ja ühenduvusplatvormide** laialdane kasutuselevõtt, et luua uusi digitaalteenuste süsteeme, tänu IKT- ja telekommunikatsioonitaristule, mis võimaldaksid tagada kõikjale ulatava ühenduvuse, ka tänu nutivõrkudega ühendamisele; soodustada andurite, seadmete ja teenustega ühendatud kõigi asjade interneti levikut; väärtustada avaliku ja erasektori avatud andmeid ja linnade digitaalarengu tegevuskava; tagada samal ajal kodanike, ettevõtjate ja haldusametuste informatsiooni- ja privaatsuslahenduste ja -seadmete kõrgemad turvastandardid;
- uute **digitaalteenuste ökosüsteemide** väljaarendamine, et parandada kodanike elukvaliteeti ja ettevõtjate tootmisprotsesse tänu omavahel ühendatud nutiteenustele ja -seadmetele, mis tuginevad ühenduvusplatvormidele ja nutivõrkudele. Need paljudes sektorites (nt liikuvus, e-tervishoid, digiturism, tööstus 4.0) töötavad digitaalteenuste ökosüsteemid võivad edendada Euroopa tööstuse sündi või tugevdamist arukate linnade jaoks, eriti seal, kus suured tehnoloogiaettevõtted soodustavad väiksemate üksuste, sealhulgas idufirmade arendatud ja toodetud lahenduste kiirendamist;
- **linnataristu täiendamise ja ümberkujundamise** projektid, nagu näiteks linnaalade kasutusotstarbe ümberprojekteerimine, avalike hoonete ja struktuuride kohandamine ja ümberhitamisega tootlikkust, keskkonna- ja ühiskondlikku kasu silmas pidades, et soodustada mitte ainult varade majandusliku, vaid ka kasutajaskonna jaoks tajutava väärtuse suurenemist tänu tõhusate ja ühendatud tehnoloogialahenduste levikule ning kaudse avaliku hanke mehhanismide levitamisele;
- kodanike, ettevõtjate, avaliku sektori **digitaalskuste** väljaõppe ja kavad, et võimaldada kasutusele võetud innovatsioonilahenduste täit kasutamist võimalikult laia lõppkasutajaskonna poolt;

— investeringute **majandusliku ja finantsjätksuutlikkuse** kavad, milles määratakse selgelt kindlaks teenustelt, taristu väärtustamiselt ja tõhustamismeetmetelt tagasi saadav investeeringutulu; võrguteenusepakujate, investorite, nutilahenduste ja -seadmete arendajate ning kasutajate vahel kasu jaotamise kord; **avaliku ja erasektori rahastamisvahendid**, mis võimaldavad selliseid uusi sekkumismudeleid rakendada.

3.5. Nende tegurite koostoimel saab suurendada projektide mõju majanduskasvule ja tööhõivele, elukvaliteedile, lihtsustada suhteid haldusasutustega ja nende vahel, maksimeerida energiasäästu avaliku ja erasektori jaoks, luua ülekanduvat mõju konkurentsile ja teadmisi ettevõtete süsteemi kohta.

3.6. Selliselt ellu viidud arukad linnad annavad tulemuseks kvaliteetsed avalikud teenused, parema elustandardi ja toimivuse kodanike ja ettevõtjate jaoks, uued töövõimalused innovaatilisema ettevõtluse ökosüsteemi kaudu, suurema keskkonnasäästlikkuse. Selliseid tulemusi saab paremini saavutada vähemate tagastamatu abina antud avaliku sektori vahenditega tänu rahastamisvahendite kaasamisele erasektorist, teenussüsteemide strateegilisele planeerimisele, et tekitada nn uusi tuluvooge ning luua võrgustikke suurte tööstuskontsernide ja VKEde vahel.

3.7. Neid suuri võimalusi silmas pidades peab EMSK väga oluliseks käsitleda digitaalteenuste süsteemide aluseks olevate võrkude, arvutisüsteemide, rakenduste ja seadmete turvalisuse teemat. Linnade muutmine arukaks nõuab, et iseenesest väga tundlikku teavet, millel teenused põhinevad, kogutaks ja töödeldaks reservatsioonidega, ausalt ja vastutulelikult.

3.8. Ühtlasi on hädavajalik edendada liikmesriikide vahel Euroopa tasandil arutelu turvastandardite üle, millele peavad vastama levitatavad teenused ja seadmed kõigi asjade internetis, et vältida katkestamise, kahjustamise või kõrvale juhtimise ohtu, tekitades suurt kahju inimestele, rahvatervisele, eraelu ja majandustegevuse kaitsele ning kokkuvõttes kõikide arukate linnade elluviimiseks tehtud algatuste mainele.

#### 4. Arukad linnad kui vahend Euroopa tööstuspoliitika platvormi jaoks

4.1. Kuue arengut võimaldava samba integratsioon teeks arukatest linnadest ideaalse vahendi, et soodustada uut liiki investeringuid, mis ühendaksid ühiskonnale avalduva positiivse välismõju tasuvuse mehhanismiga, mis muudaks investeringud majanduslikult ja rahaliselt täiesti jätkusuutlikuks.

4.2. Euroopa arukamate linnade investeerimiskava võimaldaks algatuste mõju mitmekordistada järgmiste tegurite toimel: poliitikameetmed, mis soodustaksid lahenduste laialdasemalt kasutuselevõttu, mis omakorda sõltub komponentide standardimisest; arukamate linnade ühtse turu edendamine, et ületada sekkumismeetmete killustatus ja lahknevus riigiti ning teha kindlaks ühised vahendid ilmnevate raskustega toimetulemiseks; ühtne finantsalane lähenemisiis.

4.3. Lahenduste laiem kasutuselevõtt ehk võimalus olemasolevaid lahendusi laiendada ja korrata on praegu seotud eelkõige eksperimentaalsete mikrotaristutega ja aruka liikluse süsteemidega ning sõltub suurte tehnoloogiapakujate kaasamisest ja linnadevahelisest koostööst. Veel mõned katsealgatused, ehkki absoluutselt olulised väljapakutud lahenduste kvaliteedi või kodanikkonna või ettevõtjate alt üles lähenemisviisil kaasamise võime poolest, on nii spetsiifilised, et neid saab korrata vaid piiratud määral.

4.4. EMSK on seisukohal, et lahenduste laialdasem kasutuselevõtt Euroopa tasandil on üks põhielemente selleks, et ligi tõmmata piisavas koguses erainvesteeringuid partnerluses avaliku sektori investeeringutega ja muuta nii arukate linnade poliitika sobivaks, et suurendada tööhõivet, SKPd, tootlikkust ja parandada elukvaliteeti.

#### 4.5. EMSK on eelkõige seisukohal, et

- ehkki arukamate linnade projektides on linnadele jäetud suur autonoomsus määratleda üksikasjalikult kuue arengut võimaldava samba komponendid, mis vastaksid kõige paremini kohalikele eesmärkidele ja vajadustele, tuleb siiski tagada, et väljaselgitatud lahendusi saaks korrata ja laialdasemalt kasutusele võtta;
- selleks, et lahendusi saaks korrata ja laialdasemalt kasutusele võtta, tuleb soodustada ka koostalitlusvõime tehniliste standardite väljatöötamist, arengut võimaldavate lahenduste vahetamist ja avatust, nii et see võimaldaks maksimaalset paindlikkust kohalikul tasandil koos võimalustega soodustada kohandatud, kuid kollektiivse ja üldise väärtusega lahenduste väljaarendamist;
- investeringute majanduslikku ja rahalist jätkusuutlikkust saab arukamate linnade jaoks suurendada, muutes investeerimise suurettevõtete, VKEde ja idufirmade jaoks lihtsamaks, eriti kui suurettevõtete vörgustikus tegutsedes pakutakse välja täiustatud lahendusi Euroopa meetmeprogrammide jaoks;
- suurendada saab ka kasutatud avaliku ja erasektori kapitali tõhusust ja tulemuslikkust, soodustades avaliku sektori kapitali paigutamist nende allkomponentide või projektkomponentide rahastamisse, mida võib saata osaline või täielik ebaedu turul, ja erasektori kapitali paigutamist positiivse või suure tasuvusega komponentidesse;
- selle protsessi tulemuslikkust sotsiaalmajandusliku mõju valdkonnas saab suurendada linnadevahelise koostöö platvormide kaudu, mille eesmärk on parimate tavade kordamine ja väärtustamine.

#### 4.6. Selliste meetmete kombinatsiooniga saaks luua arukate linnade ühise turu, mis teeks ELi maailma esimese katseplatvormi eespool kirjeldatud mudeli väljaarendamiseks, mis mõjutaks märkimisväärselt

- investeringute hulka, milles suured, keskmise suurusega ja väikeettevõtjad saaksid osaleda avaliku ja erasektori partnerluse põhimõttel;
- sellise idufirmade, novaatorlike ettevõtete ja teadustegevuse süsteemi edendamist ja integreerimist strateegiliste projektide raames, mis avaldaks võimendavat mõju tehnoloogiliste, organisatoorse, sotsiaalsete mudelite ja tööhõive valdkonnas;
- sellest tulenevat võimet mobiliseerida rahalisi vahendeid erasektorist, mida tõmbaks ligi ühtsem meetmeraamistik kogu Euroopa tasandil ja asjakohane avaliku sektori ressursside kasutamine finantsvõimenduse ja riski piiramise vahendina.

### 5. Investeeringud ning majanduslik ja rahaline jätkusuutlikkus

5.1. Euroopa või liikmesriikide tasandil ei ole olemas spetsiaalset fondi arukate linnade jaoks, vaid on palju võimalusi rahastamisvahendite saamiseks eri programmidest (Lisaks üksikute liikmesriikide programmidele, mis põhinevad riiklike ja struktuurifondide (ERF, ESF, EAFRD) vahendite ühendamisel, on ka Euroopa fondid, mis võivad rahastada aruka linna teatud aspekte, nagu raamprogramm „Horisont 2020”, Euroopa ühendamise rahastu, programmid COSME, Urban ja Life). Arvestades, et praegune õigusraamistik ei võimalda ette näha võimalust koondada rahastamisvahendid ühte fondi, peab EMSK väga oluliseks suurendada asjaomaste institutsioonide vahelist kooskõlastust, et suurendada nende arendatava poliitika koostoimet ning et institutsioonide, linnade ning avaliku ja erasektori sidusrühmade vahelised suhtlemisviisid oleksid ühesed ja ühtsed.

5.2. Arvestades vajadust luua integreeritud meetmete jätkusuutlik arengumudel, on EMSK arvamusel, et sellist eesmärki ei ole võimalik täielikult saavutada nii Euroopa Komisjoni (arukate linnadega tegeleb läbivalt kuus peadirektoraati) kui ka liikmesriikide oskuste ja vahendite killustatuse tõttu, kus ülesannete ja vastutuse jagunemine kes-, piirkondliku ja omavalitsuste tasandi vahel ei ole alati selge.

5.3. EMSK soovib seega komisjonil asutada arukatele linnadele spetsialiseerunud Euroopa keskuse, milles osalevad pädevad peadirektoraadid, liikmesriigid, Regioonide Komitee ja EMSK ning mille ülesanne oleks:

- tsentraliseerida poliitikasuunised – ka selleks, et vähendada killustatust ja bürokraatiat;
- tagada poliitiline ja halduslik koordineerimine ELi, liikmesriikide ja omavalitsuste vahel mudeli ja vastavate poliitikameetmete rakendamiseks;
- anda ühtset teavet haldusasutustele, kes kavatsevad koostada arukaid meetmeprogramme, ka tänu kättesaadavate rahastamisvahendite suuremale läbipaistvusele ning selgusele nende vahendite ja eelarveridade vastavuses;
- soodustada Euroopa partnerluste käivitamist avaliku ja erasektori ettevõtete vahel;
- edendada sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna kaasamist;
- parandada vastastikust teabevahetust parimate tavade kohta;
- soodustada integreeritud ja jätkusuutliku arukate linnade arengumudeli levitamist riikides.

5.4. Arukatele linnadele spetsialiseerunud Euroopa keskus peaks tegutsema koostöös EFSIga. EMSK rõhutab<sup>(4)</sup>, et EFSI peaks toetama strateegilisi taristuprojekte, millel on selline majanduslik ja sotsiaalne lisandväärtus, mis võimaldab neil kaasa aidata ELi poliitiliste eesmärkide<sup>(5)</sup> saavutamisele ühtse turu väljakujundamiseks transpordi-, telekommunikatsiooni, digitaaltaristu, energia-, linnaarenduse ja maaelu arengu, sotsiaalarangu, keskkonna- ja loodusvarade sektoris.

5.5. Need projektid, mis on väga olulised arukate linnade elluviimiseks, võivad tugevdada Euroopa teadus- ja tehnoloogia baasi ning tuua kasu ühiskonnale innovatsiooni-, teadus- ja tehnoloogia arengu strateegiate majandusliku ja tööstusliku potentsiaali parema ära kasutamise kaudu.

5.6. Tänu arukatele linnadele spetsialiseerunud Euroopa keskuse ja EFSI ühendamisele ning sellega antud võimalusele luua Euroopa, riikide või sektorite tasandil projekti- ja finantsplatvormid, soovib EMSK luua Euroopa arukate linnade projektiplatvormi, mis võimaldaks edendada ühtset lähenemisviisi projektide rahastamisele kättesaadavate ja aktiveeritavate avaliku ja erasektori vahendite ühendamise teel, ning võttes kasutusse asjakohased avalikud riski maandamise meetodid. Selline platvorm peaks võimaldama kindlaks teha, koondada ja rahastada projekte, mida arendatakse mitmes liikmesriigis ja mis vastavad arukate linnade standardile, mille EMSK soovib Euroopa Komisjonil vastu võtta.

5.7. Selleks et soodustada seda liiki projektide esilekerkimist, soovib EMSK luua kõikides liikmesriikides arukate linnade tehnilise ja finantsabi ühtsed kontaktpunktid, mille eesmärk on

- säilitada kõrgem kooskõlastatuse tase arukatele linnadele spetsialiseerunud Euroopa keskusega, tagades nii poliitikasuuniste leviku riikide tasandil;
- väljendada kohalike vajadusi nõuetes ja projektides, mis oleksid kooskõlas arengut võimaldavate sammastega;
- parandada avaliku sektori vahendite kasutamist tagastamatu abina ja/või arengut võimaldavate eri sammaste alla kuuluvate algatuste rahastamiseks;

<sup>(4)</sup> Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Investeeringukava Euroopa jaoks“ (ELT C 268, 14.8.2015, lk 27).

<sup>(5)</sup> Euroopa Komisjoni teatised ühtse telekommunikatsioonituru kohta COM(2013) 634 *final*; Euroopa Liidu energiajulgeoleku kohta COM(2014) 520 *final*, COM(2015) 80 *final* ja COM(2015) 82 *final*; ühtse transpordituru kohta COM(2014) 22 *final*.

- toetada kõige sobivamate avaliku ja erasektori partnerluste ja hankevahendite loomist, et soodustada kiiret, tõhusat ja tulemuslikku vastastikust toimet ettevõtete süsteemiga;
- töötada välja kõige sobivam finantsüsteem selleks, et tagada avaliku sektori vahendite integreerimine vahenditega, mis võidakse saada erainvestoritelt, võimaliku lisatagatisega, mille võib anda EFSI.

5.8. Euroopa investeerimisnõustamise keskus (EIAH) asutatakse EFSI juures liikmesriikide nõustamiseks kõige sobivamate meetmete võtmiseks, et soodustada projektikavade koostamist ja aktiveerida kõik vajalikud vahendid projektide rahastamiseks. Komitee loodab, et keskuse koosseisulise üksusena luuakse spetsiaalne arukate linnade sektsioon, kuhu kuuluvad kõige asjakohasemate oskustega spetsialistid, tagamaks, et arvesse võetakse projektide kõiki mõõtmeid.

## 6. Kodanikuosaluse meetmed, kodanikuühiskonna roll ja õigusraamistiku läbivaatamine poliitikakujundamise parandamiseks

6.1. EMSK kinnitab, et arukate linnade integreeritud arengumodeli vastuvõtmise ja rakendamise eeltingimus on, et institutsioonid lähtuvad pikaajalisest visioonist, kaasates täielikult käimasolevate muutuste protsessi sidusrühmad (kodanikud, kodanikuühiskonna ühendused ja sotsiaalpartnerid) ning, et arukate linnade arendamisega seotud protsesse juhitakse tõhusalt ja uuenduslikult.

6.2. Arukate linnade sekkumismeetmete strateegilise kavandamise protsessi kaasatud Euroopa, riikide ja kohalikke institutsioone kutsutakse üles lähtuma nende kavade puhul strateegilisest pikaajalisest perspektiivist. Integreeritud arengumodelit võib kasutada kõikide kaasatud kategooriate nõudmiste tasakaalustamiseks, tagades maksimaalse kaasavuse ja ühendades selle algatuste majandusliku ja rahalise jätkusuutlikkusega.

6.3. Linnadel on aruka planeerimise ja strateegilise järelevalve roll, mida tuleb toetada kasuliku, struktureeritud ja pideva dialoogiga eri ettevõtetus-, finants-, tööstus-, sotsiaalvaldkondades osalejate ja ühenduste vahel, et viia ettenähtud algatused ellu õigeaegselt, tagades võimaluse kohandada neid muutuste ja arengutega.

6.4. Linnade areng aruka juhtimise suunas saab toimuda ainult siis, kui selle aluseks on pidev dialoog kodanikuühiskonnaga, mis võib viia kollektiivseid, era- või üldisi huve esindavate rühmade täieliku kaasamiseni nii vajalike vahendite hankimise ja nõuete väljendamise etapis kui ka nende rahuldamiseks ette nähtud sekkumismeetmete tõhususe kontrollimisel. Seda ühiskonna osalemise meedet tuleb soodustada Euroopa, riikide ja kohalikul tasandil.

6.5. Selleks teeb EMSK ettepaneku

- laiendada algatust „European Innovation Partnership for Smart Cities and Communities” (Algatuse esitas arukaid linnu ja kogukondi ühendav Euroopa innovatsioonipartnerluse kõrgetasemeline töörihm 14. oktoobril 2013 (<http://ec.europa.eu/eip/smartcities/>)) kodanikuühiskonna osalejatele, sh EMSKile, ja kõigile nendes valdkondades tegutsevatele osalejatele, mida hõlmavad kavandatud arukate linnade mudeli arendamist võimaldavad kuus sammast, lisaks liikuvuse, IKT-lahenduste ja keskkonnavaldkonna osalejatele, kes on praegu juba esindatud;
- soodustada igas liikmesriigis teavitustööd, millesse oleksid kaasatud kodanikuühiskonna esindajad vajaduste, nõudmiste ja strateegia kavandamise etapis nõuanderühmade kaudu nii arukate linnade tehnilise ja finantsabi ühtsetes kontaktpunktides kui ka üksikutes huvitatud linnades;
- lihtsustada ja integreerida õigusraamistikku Euroopa ühtse normatiivi abil, eelistatavalt direktiivi vormis, järgmistel eesmärkidel:
  - avaliku ja erasektori partnerluse vahendite läbivaatamine, et muuta need ettevõtjate jaoks atraktiivsemaks ja laiendada nende operatiivsust ka teenustele kui digitaalrajanduse põhisambale;

- innovaatilise hanke vahendite ja kommertskasutusele eelneva hanke täiustamine;
- linnavalitsuste jaoks selliste ühtsete mehhanismide kasutuselevõtmine, mis võimaldaksid saada läbipaistvalt osa rahavoogudest, mis tulenevad arukate linnade raames asutatavatel platvormidel põhinevatest uutest teenustest, nagu avaliku ja erasektori avatud andmete kommertskasutustest ja avatud teenustest saadavad tulud; uuesti investeerida osa kulude kokkuhoiust saadud ning taristute väärtustamise ja teenuste pakkumisega seoses teenitud tulust arukate linnade projektide tugevdamisse ja laiendamisse.

Brüssel, 1. juuli 2015

*Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee*  
*president*  
Henri MALOSSE

---

## Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Atlandi-ülene kaubandus- ja investeerimispartnerlus ning selle mõju VKEdele”

(omaalgatuslik arvamus)

(2015/C 383/06)

**Raportöör: Emmanuelle BUTAUD-STUBBS**

**Kaasraportöör: Panagiotis GKOFAS**

11. detsembril 2014 otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada omaalgatusliku arvamuse teemal:

„Atlandi-ülene kaubandus- ja investeerimispartnerlus ja selle mõju VKEdele”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav välissuhete sektsioon võttis arvamuse vastu 11. juunil 2015.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 509. istungjärgul 1.–2. juulil 2015 (2. juuli istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 187, vastu hääletas 2, erapooletuks jäi 2.

### 1. Järeldused ja soovitused

1.1. Arvestades VKEde kaalu Euroopa majanduses, peab komitee oluliseks, et seoses eelkõige tööhõivele ja kutse-etiika normidele avalduva mõjuga oleks olemas täpne mõjuhinnang sektori ja liikmesriigi kaupa Atlandi-ülese kaubandus- ja investeerimispartnerluse jõustumise prognoositavate tagajärgede kohta Euroopa VKEdele vastavalt läbirääkimiste praegustele seisule.

1.2. Kahtlemata on osutunud kasulikuks kaks kaubanduse peadirektoraadi läbi viidud uuringut VKEde kohta, üks käsitleb ekspordivate VKEde probleeme ja võimalusi üldiselt <sup>(1)</sup> ja teine, 2015. aasta aprillis läbiviidud uuem uuring käsitleb konkreetsemalt VKEsid ja Atlandi-ülest kaubandus- ja investeerimispartnerlust <sup>(2)</sup>, kuid need ei hõlma kõiki aspekte. Need uuringud on olulised selleks, et tuua esile teatud raskused, mis on seotud VKEde rahvusvahelistumisega ja nende ees seisvate kaubandus- ja regulatiivsete tõketega, kuid nendes ei esitata sektori ja liikmesriigi kaupa täpset, tõenditel põhinevat ja üksikasjalikku hinnangut mõju kohta, mida Atlandi-ülene kaubandus- ja investeerimispartnerlus võiks avaldada mitmesugustesse väärtusahelatesse kuuluvatele ekspordivatele ja mitteekspordivatele ettevõtjatele.

1.3. Seetõttu palub komitee, et Euroopa Komisjon viiks läbi VKEdele või väga väikestele ettevõtjatele, mikroettevõtjatele ja vabadele elukutsetele – olgu need siis ekspordile orienteeritud või mitte – avalduva mõju uue uuringu, et mõõta Atlandi-ülese integreeritud turu väljakujundamise võimalikku mõju nende tegevusvaldkondades (põllumajandus ja põllumajanduslik toidutööstus, turism, käsitööstus, hotellindus, toitlustamine, tööstus, teenused jne). Oluline on suutlikkus prognoosida, kuidas neid ettevõtjaid mõjutab integreerituma Atlandi-ülese turu avamine. Kas Atlandi-ülene kaubandus- ja investeerimispartnerlus muudaks uues konkurentsiolekordas nende majandusmudelit, tootmismeetodeid, õigusraamistikku, teenuste osutamist või nende strateegiaid investeeringute ja tööhõive vaatenurgast?

1.4. Komitee soovib kasutada võimalust, mida pakuvad läbirääkimised Ameerika Ühendriikidega, et paremini jälgida kahte VKEsid toetavat poliitikat Atlandi ookeani mõlemal kaldal, kasutades selleks tõenduspõhist lähenemisviisi (nt analüüsides võrdlevalt riigihankeid ja VKEsid, juurdepääsu rahastamisele ja kapitalituru tingimustele, katastroofide ohjamist, juurdepääsu turuteabele/turunõuetele ja väikeettevõtetele kehtivaid standardeid (*Small Business Standards*)). See võrdlusuuring võimaldab kahtlemata leida uusi asjakohaseid meetmeid, et toetada VKEsid ja seeläbi tugevdada Euroopa väikeettevõtlusalgatuse „Small Business Act” (SBA) praktilist rakendamist. Komitee koostab hetkel selleteemalist arvamust (INT/755), mis on jätkuks varasematele samateemalistele arvamustele. Komitee on seisukohal, et praegu on õige aeg, et Euroopa institutsioonid võtaksid arvesse üleskutset, mille Euroopa ja riigi tasandi VKEde organisatsioonid on esitanud õiguslikult siduva SBA ning tööstus- ja kaubanduspoliitika suurema koordineerimise toetuseks. Samuti on tarvis, et nn VKEde saadikute võrk kujundataks ümber tõhusamaks tõeliseks VKEsid käsitleva poliitika koostööstamise, järelevalve ja täideviimise asutuseks siseturul, mis tegeleks VKEde uute vajaduste ja neile asjakohaste lahenduste leidmisega.

<sup>(1)</sup> Kaubanduse peadirektoraadi peaökonomisti märgukiri „VKEde olulisemad, kui arvate! ELi ekspordivate VKEde väljakutsed ja võimalused” ([http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2014/september/tradoc\\_152792.pdf](http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2014/september/tradoc_152792.pdf)).

<sup>(2)</sup> „Small and Medium Sized Enterprises and the Transatlantic Trade and Investment Partnership” ([http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2015/april/tradoc\\_153348.pdf](http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2015/april/tradoc_153348.pdf)).

1.4.1. VKEde kategooria on Euroopa Liidus väga heterogeenne, hõlmates suurt protsenti väga väikseid, vähem kui üheksa töötajaga ettevõtteid. Lisaks on VKEde jaotus suuruse järgi väga erinev ka liikmesriigiti. Sama kehtib ka reguleeritud ja reguleerimata vabade elukutsete kohta. Arvestades mikroettevõtjate tugevat esindatust kaubanduse, tööstuse ja käsitööstuse valdkonnas, soovib komitee, et Euroopa Komisjon koostöös nende liikmesriikide asutustega, keda see kõige rohkem puudutab (sh avaliku/erasektori teadusasutused ja ülikoolid), korraldaks kohalikke teadlikkuse tõstmise kampaaniaid ja teabeseminare ning koolitusseminare, et teha paremini mõistetavaks Atlandi-ülese kaubandus- ja investeerimispartnerluse eri peatükid ja sellesse hõlmatud sektorid, selle võimalused ja erilist tähelepanu nõudvad aspektid.

1.4.2. Vabad elukutsed – reguleeritud ja reguleerimata – moodustavad ELis tundlike, kliendi ja üldsuse huvides osutatavate teenuste süsteemi, millele on omistatud spetsiifiline roll.

1.5. Komitee väljendab heameelt VKEdele pühendatud peatüki üle, kuid sooviks parandada selle sisu ja on seetõttu koostanud ettepanekud, mis on toodud konkreetsete märkuste peatükis. Euroopa Komisjoni välja pakutud praegust teksti tuleb mitmes aspektis täiendada, eeskätt sätetes, mis käsitlevad VKEde esindatust tulevases VKEde komitees, samuti seoses viimase ülesannetega.

Komitee kutsub Euroopa Komisjoni, Euroopa Parlamenti ja teisi pädevaid organeid üles lisama praegustesse ja tulevastesse kaubanduslääbirääkimistesse alalise peatükina VKEsid käsitleva peatüki, mille raames võetaks arvesse ELi VKEde huvisid, et kasutada eri piirkondades ja turgudel ära võimalikke eeliseid.

See lähenemisviis koos põhimõtte „kõigepealt mõtle väikestele” kohaldamisega kaubanduspoliitikale tagab, et VKEd võiksid olla ja peaksid olema üleilmastumise protsessidest kasusaajad ja nende esmased osalised.

1.6. Komitee palub Euroopa Komisjoni VKEde saadikul tagada, et väikesed ja mikroettevõtted oleks läbirääkimisprotsessis esindatud ning saaksid vähemalt ühe spetsiaalse koha Atlandi-ülese kaubandus- ja investeerimispartnerluse nõuandekogus (*TTIP Advisory Board*). See aitaks ületada teabelüngad, kindlustada vajalikud eriteadmised mitmes valdkonnas ja tagada ühist huvi pakkuva teabe ja andmete elementaarse läbipaistvuse. Lisaks soovib komitee kehtestada meetmed, et toetada VKEde majanduslikke, kutse- ja valdkondlikke organisatsioone VKEde ja mikroettevõtete toetamisel ja nõustamisel koostöös asjast huvitatud teadus- ja uurimisasutustega, ning samuti vajadusel rahastamismeetmed. Komitee soovib kvalifikatsioonide ja sertifikaatide vastastikust tunnustamist kõigil valitsustasanditel ning võrdseid konkurentsitingimusi riigihangetele kõigil tasanditel (sealhulgas liidumaad, piirkonnad ja kohalikud omavalitsused).

## 2. Üldised märkused

### 2.1. *VKEde tähtsus mõlemal pool Atlandi ookeani*

Kuigi eurooplastel ja ameeriklastel on käibel erinevad mõisted, esindavad VKEd mõlemal pool Atlandi ookeani suuremat osa majandustegevusest, lisandväärtusest ja töökohtade loomisest. Selline ülekaal tähendab, et lisandväärtuse ja seoste loomise vaatepunktist on Atlandi-ülese kaubandus- ja investeerimispartnerluse suur majandusele avalduv mõju seotud VKEde ja nende võimega haarata kinni võimalustest siseneda uutele turgudele ja kohaneda uue olukorraga. Mitmed uuringud näitavad, et rahvusvahelisele tasandile arenenud väikesed ja keskmise suurusega ettevõtjad on suuremad innovatsiooni vedajad, nende kasv on kiirem ning nad loovad rohkem ja paremini tasustatud töökohti.

#### 2.1.1. *Euroopa Liidu VKEd on tihti väga väikesed ettevõtjad*

Euroopa Liidus on väikese või keskmise suurusega ettevõtja ettevõtte, kus töötab kuni 250 inimest ja mille käive ei ületa 50 miljonit eurot. Euroopa Komisjoni andmetel on ELis rohkem kui 20 miljonit VKEd, mis moodustavad 98 % kõigist ettevõtetest, hõlmavad 67 % töötavast elanikkonnast ja annavad 58 % kogulisandväärtusest. Aastatel 2002–2010 loodi VKEdeks 85 % Euroopa Liidu uutest töökohtadest.

Euroopa Komisjoni kõige hiljutisema aruande kohaselt annavad Euroopa VKEd 28 % Ameerika Ühendriikidesse suunduvast kogueksportidist, mis näitab veelgi suurema arenguruumi olemasolu. 790 000 st väljapoole ELi eksportivast Euroopa ettevõtjast on 619 000 VKEd, millest 353 000 on väga väikesed, alla 9 töötajaga ettevõtjad, mis näitab, et nende väiksus ei takista neil eksportimast <sup>(3)</sup>.

Seevastu on USAsse eksportivate Euroopa VKEde osakaal suhteliselt väike: eespool nimetatud aruande kohaselt 150 000 ettevõtet, millest 65 000 on vähem kui 9 töötajaga ettevõtted. See osakaal, vähem kui 1 % Euroopa enam kui 20 miljonist VKEst, näib olevat väga väike. Paljud teatavate riikide (nt Itaalia) VKEd ja väga väikesed ettevõtjad on USA turgudel kauplevate ettevõtjate hulgas esirinnas. Kuid Eurostati andmetes arvestatakse ainult otsest, mitte aga kaudset eksporti. Nimelt paljud VKEd või väga väikesed ettevõtjad, kes töötavad allhanke või ettevõtetevahelises (*B to B*) vormis, toodavad vahetooteid või osutavad vaheteenuseid, mis töödeldakse edasi ekspordiks Ameerika Ühendriikidesse. Seda tagasihoidlikku näitajat selgitab ka osakaal, mida esindavad Euroopa majanduses VKEd ja väga väikesed ettevõtjad, kes on seotud kohaliku majandusega ega ole huvitatud eksportimisest või välismaale investimisest. Seevastu on potentsiaalselt eksportivatel või juba kolmandatesse riikidesse eksportivatel ettevõtjatel kindlasti palju arenguruumi.

### 2.1.2. VKEd Ameerika Ühendriikides – struktureeritud ettevõtjad

Ameerika Ühendriikides loetakse VKEdeks ettevõtted, kus töötab kuni 500 töötajat ja mõnes sektoris 1 000 või isegi 1 500 töötajat <sup>(4)</sup>. Need ettevõtjad, kes võivad olla mitu korda suuremad kui samalaadsed ettevõtjad Euroopa Liidus, moodustavad ka USA majanduse selgroo. Ameerika Ühendriikide 28 miljonit VKEd moodustavad 99 % kõigist USA ettevõtetest, nendes töötab üle 50 % erasektori töötajatest ning need annavad 65 % selles sektoris loodud uutest töökohtadest.

## 2.2. Atlandi-ülese kaubandus- ja investeerimispartnerluse tähtsus VKEde jaoks

2.2.1. Oma suuruse tõttu on VKEd tihti ebaproportsionaalselt halvemas olukorras Atlandi-ülese kaubanduse suhtes kehtivate kõrgete tollimaksude ja õigusaktidest tulenevate nõuete tõttu, sest nad vajavad kaubavahetuse väikesest mahust ja väärtusest tingitud kaubandustökete ületamiseks rohkem ressursse ja pädevusi kui suurettevõtjad. Seetõttu saavad nad kasu Atlandi-ülese lepinguga ette nähtud tollimaksude liberaliseerimise ja mittetariifsetest meetmetest. Oma arvamuses „Atlandi-üleled kaubandussuhted ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee seisukohad seoses koostöö tõhustamise ning ELi ja USA võimaliku vabakaubanduslepinguga” esitas komitee juba loetelu võimalustest ja erilist tähelepanu nõudvatest punktidest seoses kõigi läbirääkimistes hõlmatud teemadega <sup>(5)</sup>.

2.2.2. Üks peamisi Atlandi-ülesest kaubandus- ja investeerimispartnerlusest tulenevaid eeliseid VKEdele võib peituda regulatiivse koostöö tulemustes, mis võivad viia teatavate eeskirjade ühtlustamise ja lähendamiseni ning vastastikune kontrollimise ja sertifitseerimise tunnustamiseni. Komitee soovib seejuures meenutada mõlema poole kinnitust, et Atlandi-ülene kaubandus- ja investeerimispartnerlus ei vii kehtivate tehniliste standardite lõdvendamiseni. Seetõttu võiks väikeettevõtjaid arvesse võtva ELi standardi – mida toetab Euroopa Komisjon partnerluses VKEde suurimate esindusorganisatsioonidega – kogemusest saadava lisaväärtuse analüüs olla väga paljulubav. Regulatiivne koostöö peab olema läbipaistev ning arvestama liikmesriikide ja ELi autonoomset reguleerimisvõimet, st nende õigust reguleerida selliseid valdkondi nagu tervishoid, tarbijakaitse, tööhõive ja keskkonnakaitse tasemel, mida nad õigeks peavad.

## 2.3. VKEde areng rahvusvahelisel tasandil

Maailma Kaubandusorganisatsiooni andmete kohaselt võib VKEde arengu rahvusvahelisel tasandil jagada nelja järgmisse etappi:

— otseeksport välisriiki,

— eksport välisriigi sõltumatute spetsialistide abiga,

<sup>(3)</sup> Vt joonealune märkus lk 1.

<sup>(4)</sup> [https://www.sba.gov/sites/default/files/files/Size\\_Standards\\_Table.pdf](https://www.sba.gov/sites/default/files/files/Size_Standards_Table.pdf)

<sup>(5)</sup> ELT C 424, 26.11.2014, lk 9.

- tütarettevõtete asutamine välismaal,
- taristu rajamine sihtriigis välismaal tootmiseks ja müügiks.

Igal etapil peab VKEdel olema kindlasti täiendavat teavet, haldusõuete järgimise suutlikkust ning inim- ja rahalisi ressursse sel määral, mida nad peavad enne kaupade ja/või teenuste eksportimise alustamist vajalikuks, et õppida hästi tundma asjaomase turu eeskirju. Seejärel peavad nad tõestama suutlikkust kavandada pikaajaline strateegia enda sisseadmiseks ekspordi sihtriigis ja lõpuks täielikuks integreerumiseks, kasutades kohapealsetes tütarettevõtetes kohalikku tööjõudu vastavalt kohapealsetele eeskirjadele. Muidugi aitaks digitaalmajandus VKEdel kiiremini rahvusvaheliseks muutuda. E-kaubanduse kiire levik annab väikeettevõtjatele suuremad turustusvõimalused, eriti tarbekaupade sektoris (ettevõtjalt tarbijale, B to C), vabade elukutsete puhul ka ettevõtjatevahelises sektoris (B to B).

Euroopa Komisjoni tehtud analüüs näitab ka, et olemas on seos ettevõtte suuruse ja ekspordi mahtude vahel. VKEd moodustavad 81 % eksportivatest ettevõtetest, kuid ainult 34 % ekspordimahtudest <sup>(6)</sup>, teatud nišiturgudel ulatub aga nende turuosa ülemaailmselt üle 50 %.

#### 2.4. VKEde rahvusvahelistumise määr USAs ja ELis

Mõnede allikate andmetel on Euroopa VKEde rahvusvahelistumise määr suurem kui Ameerika Ühendriikide VKEdel. See erinevus on tingitud peamiselt Euroopa VKEde osalemisest Euroopa-sisesel turul, mis ei ole veel kaugeltki välja kujundatud. See on esimene samm nende rahvusvahelistumise ja välisurgudealaste teadmiste parandamise teel, aidates leida võimalusi väljaspool ELi. Näib, et suurus ei kujuta endast takistavat tegurit: mõnes liikmesriigis on 90 % eksportijatest VKEd ning teatud sektorid, nagu moetööstus, põllumajanduslik toidutööstus, masina- ja mööblitööstus, on eriti ekspordile suunatud.

Kuigi seda teemat käsitlev statistika on küllalt haruldane ja mõnikord raskesti analüüsiv, sest meetodid on erinevad ja andmed ei ole alati võrreldavad, näitavad Euroopa Komisjoni tellimisel läbi viidud uuringud <sup>(7)</sup>, et ELis tegutseb 42 % VKEdest ühes või teises vormis rahvusvahelisel tasandil.

Ettevõtte rahvusvahelistumine on sageli seotud järgmiste teguritega:

- ekspordi intensiivsus ettevõtte tegevusvaldkonnas,
- siseturu suurus.

Euroopa VKEde rahvusvahelistumise määr on kõrgem sellistes sektorites nagu hulgikaubandus, mäetööstus, tootmine, teadustegevus ja mootorsõidukite müük, samas kui see on suhteliselt madal sellistes valdkondades nagu õigusteenus, ehitus, planeerimis- ja arendusvaldkond ning inimestervishoiu teenused, mis on oma olemuselt rohkem sõltuvad kliendi või patsiendi lähedusest <sup>(8)</sup>.

Vastavalt neid küsimusi käsitlevale USAs läbi viidud uuringule <sup>(9)</sup> annavad VKEd umbes 30 % USA kaupade ekspordist. Nende peamised sihtturud on Kanada ja Mehhiko, st partnerturud Põhja-Ameerika vabakaubanduse kokkuleppe raamistikus. Masinad ning elektri- ja keemiatooted on nende peamised välismaale müüdavad tootekategooriad. Ameerika Ühendriikide VKEde teenuste ekspordi käsitlevad andmed on väga kesised, kuid hinnanguliselt moodustavad kutseteenused sektori, mis annab olulise osa USA eksporditegevusest.

<sup>(6)</sup> Vt joonealune märkus lk 1.

<sup>(7)</sup> VKEde rahvusvahelistumine – 2010. aasta lõpparuanne. „Annual report on European SMEs 2013/2014” (2013.–2014. aasta aastaaruanne Euroopa VKEde kohta) ([http://ec.europa.eu/growth/smes/business-friendly-environment/performance-review/files/supporting-documents/2014/annual-report-smes-2014\\_en.pdf](http://ec.europa.eu/growth/smes/business-friendly-environment/performance-review/files/supporting-documents/2014/annual-report-smes-2014_en.pdf), lk 62).

<sup>(8)</sup> Vt joonealune märkus 7.

<sup>(9)</sup> USITC, „Small and Medium-Sized Enterprises: Overview of Participation in U.S. Export” (VKEde osakaal Ameerika Ühendriikide ekspordis), 2010 (<http://www.usitc.gov/publications/332/pub4125.pdf>).

## 2.5. VKEde praegune roll Atlandi-ülesel kaubandus- ja investeerimisturul

Atlandi-ülest kahepoolset kaubandust iseloomustab rahvusvaheliste ettevõtjate vahelise kaubanduse suur osakaal. Tulemuseks on see, et suurem osa sellest konkreetsest kahepoolsest kaubandusest koosneb kontsernisestest teenuste ja kaubavoogetest, kuid ka litsentside ja intellektuaalomandi õigustega kauplemisest ning kapitali liikumisest emaettevõtete ja nende tütarettevõtete vahel.

VKEsid ja Atlandi-ülest kaubandus- ja investeerimispartnerlust käsitlev komisjoni uuring näitab, et 2012. aastal moodustasid VKEd 28 % Euroopa ekspordimahust. See on väiksem kui VKEde keskmine ekspordimaht kõigil ELi-välistel turgudel, mis on 32 %. Seda näitajat tuleb vaadelda koos VKEde osakaaluga USAsse ekspordivate ettevõtjate hulgas, mis on 88 % ja oluliselt suurem kui väljapoole ELi ekspordivate VKEde keskmine näitaja, mis on 78 %. Need arvnäitajad kinnitavad väidet, et suur osa ekspordimahust tekib kontsernisestest kaubandusest, kus Atlandi-ülesel lepingul võib olla potentsiaal ergutada Euroopa VKEde ekspordi ja investeeringuid. Siiski tuleb märkida, et selles arvus ei kajastu kaudne eksport Euroopa VKEde poolt, kes alltöövõtjate ja pooltoodete valmistajana aitavad kaasa USAsse eksporditavate keerukate valmistoodete tootmisele. Liikmesriikide tasandil on täheldatav suur erinevus ekspordivate VKEde arvu ja ekspordimahtude vahel.

Puuduvad täpsed arvanded ELi ekspordivate USA VKEde ja nende ekspordimahtude kohta. Ameerika Ühendriikide VKEd moodustavad siiski 33 % USA ekspordist<sup>(10)</sup>, mis on väga sarnane Euroopa Liidus täheldatava osakaaluga.

## 2.6. VKEde ees seisvad peamised takistused

Oma suuruse tõttu on VKEDEL tavaliselt raskem välisurgudele siseneda, katta väikesest kaubandusmahust tingitud lisakulusid ja kohaneda kohalike eeskirjadega. OCDE ettevõtjate, VKEde ja kohaliku arengu keskuse direktori Arzeni Sergio sõnul „võivad VKEde vastavusse viimise kulud olla proportsionaalselt 10–30 korda suuremad kui suurettevõtjate kulud”<sup>(11)</sup>.

Kokkuvõttes võib öelda, et VKEDEL on rahvusvaheliseks muutumisel raskusi, mis tulenevad nende väikesusest ja nende vahendite piiratusest ja mis neil tuleb ületada veel enne, kui hakatakse lahendama kauplemise või investeerimise ees seisvaid konkreetseid takistusi, eelkõige:

- takistused juurdepääsul ekspordi rahastamisele;
- ajakohase teabe ja andmete puudumine toodete/teenustega seotud nõuete kohta;
- ebapiisavad teadmised turust, kus nad soovivad müüa oma tooteid või teenuseid (turu-uuringud);
- raskused potentsiaalsete klientide leidmisel või nendega ühenduse võtmisel;
- töötajatel ei ole piisavat väljaõpet ettevõtte rahvusvahelise arengu juhtimiseks või kontaktide loomiseks investorite ja importijatega;
- riigiasutuste vähene motivatsioon ja toetus, samuti riiklike toetuste poliitikaga kaasnev teatud halduskoormus;
- kultuurilised ja keelebarjäärid;
- ebahühtlased eeskirjad, kohandamis- ja tunnustamissüsteemid kvalifikatsioonide ja tegevuslubade valdkonnas.

<sup>(10)</sup> „The Transatlantic Trade and Investment Partnership – Big Opportunities for Small Business” (Väikeettevõtjate suured võimalused), Atlandi Nõukogu ([http://www.atlanticcouncil.org/images/publications/TTIP\\_SME\\_Report.pdf](http://www.atlanticcouncil.org/images/publications/TTIP_SME_Report.pdf), lk 3).

<sup>(11)</sup> OMC, wt/COMTD/AFT/W/53, lk 23.

VKEde esmatähtis vajadus on, pidades silmas nimetatud puudusi, kohandatud tugiteenused ja nõustamine (individuaalne järelevalve ehk *coaching*, juhendamine ehk *mentoring* jne), mida pakuvad üldiselt nende kutse- ja valdkondlikud organisatsioonid.

Kaubanduse ja investeringute ees seisvaid takistusi, millega Euroopa ettevõtjad USAs kokku puutuvad, on suhteliselt raske tähtsuse järjekorda seada, sest sageli kirjeldavad ettevõtjad takistusi ilma neid tingimata konkreetselt liigitamata. Samuti on erinevus mitteeeksportivate ettevõtete poolt tajutavate tõkete ja reaalsete tõkete vahel, mida kogevad eksportivad ettevõtted. Läbiviidud erinevate uuringute ja küsitluste<sup>(12)</sup> andmete põhjal on siiski võimalik kirjeldada peamisi takistusi järgmiselt:

- väga erinevad vastutusmäärad ja võimalused sõlmida kindlustus turule vastavate kuludega;
- ekspordikulud (välja arvatud tollimaksud), sealhulgas transpordikulud, tolliformaalsuste kestus ja keerukus ning vajadus palgata tollimaakler või talle maksta, samuti vastutuskindlustuslepingu sõlmimine, mis on eriti oluline USAs;
- ekspordikrediitide juurdepääsu raskused;
- maksud ja tollimaksud, mis on teatud sektorites, nagu tubaka-, tekstiili- ja rõivatööstus, väga suur takistus;
- päritolueeskirjade keerukus ja päritolusertifikaatidega seotud kulud;
- vastavusse viimine erinevate tehniliste või sanitaar- ja fütosanitaareeskirjadega ning nende eeskirjadega seotud sertifitseerimised ja kontrollid;
- tehnilised ja tervishoiueeskirjad, mida nõutakse ainult mõnes USA osariigis, või osariigiti erinevad eeskirjad;
- eri nõuded kvalifikatsioonidele ja tegevuspiirangud üksikutes osariikides ja kohalikes reguleerimispiirkondades;
- intellektuaalomandi kaitse õiguste, eelkõige päritolunimetuste ning kaubamärkide ja patentidega seotud erinevate eeskirjade eiramine;
- õiguskaitses ja turujärelevalve kulud Euroopa ettevõtete jaoks, kellel on geograafilised tähised;
- piirangud seoses riigihangetega õigusakti „Buy American Act” ja selle pidevate muudatuste tõttu, mille eesmärk on kõnealuse seaduse reguleerimisala laiendamine;
- viisade, elamis- ja töölubade väljastamise ning tegevuse alustamise korra keerukus Ameerika Ühendriikides;
- piirangud või vajalikud litsentsid, mida nõutakse föderaalset tasandil või mida osariigid nõuavad teatud teenuseosutajatelt.

Need takistused ei ole seotud konkreetselt VKEdega, vaid nende mõju on suurem ja heidutavam. Atlandi-ülese kaubandus- ja investeerimispartnerluse lepingus käsitletakse enamikku neist peatükkides, mis hakkavad kehtima võrdselt kõigi ettevõtjate suhtes. Atlandi-ülese kaubandus- ja investeerimispartnerluse lepingus VKEdele ette nähtud peatüki teema on seega üsna piiratud: edendada kõigi VKEde osalemist Atlandi-üleisel turul, andes asjakohast teavet ja tugevdades koostööd VKEdega tegelevate riigiasutustega.

<sup>(12)</sup> „The Transatlantic Trade and Investment Partnership – Big Opportunities for Small Business” (Väikeettevõtjate suured võimalused), Atlandi Nõukogu, ([http://www.atlanticcouncil.org/images/publications/TTIP\\_SME\\_Report.pdf](http://www.atlanticcouncil.org/images/publications/TTIP_SME_Report.pdf), lk 3); „Small and Medium Sized Enterprises and the Transatlantic Trade and Investment Partnership” (Väikesed ja keskmise suurusega ettevõtjad ning Atlandi-üleine kaubandus- ja investeerimispartnerlus) ([http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2015/april/tradoc\\_153348.pdf](http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2015/april/tradoc_153348.pdf)); „Small companies in a big market” (Väikesed ettevõtted suurel turul) ([http://www.svensktnaringsliv.se/english/publications/small-companies-in-a-big-market-how-a-free-trade-agreement-between\\_611404.html](http://www.svensktnaringsliv.se/english/publications/small-companies-in-a-big-market-how-a-free-trade-agreement-between_611404.html)).

## 2.7. VKEde toetamise vajadus

2.7.1. Arvestades nende ees seisvaid takistusi ja piiratud ressursse, vajavad VKEd ja ennekõike väikesed ja mikroettevõtjad eelkõige kohandatud tugiteenuseid ja nõustamist muu hulgas töötajate koolituse alal (individuaalne järelevalve või *coaching*, juhendamine või seire jne), mida pakuvad üldiselt nende majandus-, kutse- ja valdkondlikud organisatsioonid. Tuleb jälgida, et viimaste käsutuses oleksid vajalikud logistilised vahendid, et ettevõtjaid teavitada, nõustada ja individuaalselt toetada, kasutades selleks ennekõike Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide.

2.7.2. Lisaks iga VKE eripäradele ja vajadustele kohandatud abi- ja nõustamisteenustele peavad ettevõtetel olema vajalikud vahendid oma materiaalsete ja mittemateriaalsete investeringute rahastamiseks. Komitee soovib, et lisaks Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondidele peaksid COSME programmi rahastamisvahendid, eelkõige riskikapital ja tagatisskeemid, olema VKEdele, sh neile, kes tahavad investeerida USA turgudele, kergesti kättesaadavad.

2.7.3. EL peaks üle vaatama kaupade ja teenuste ekspordi kindlustuskaitse ning kujundama sellest turuga ühilduva kaitse.

## 2.8. Atlandi-ülese kaubandus- ja investeerimispartnerluse lepingu VKEsid käsitlev peatükk praegusel kujul

Komitee väljendab heameelt eraldi VKEdele pühendatud peatüki üle, kuid sooviks parandada selle sisu (vt ettepanekud konkreetsete märkuste peatükis). Euroopa Liidu ettepanek lisada Atlandi-ülese kaubandus- ja investeerimispartnerluse lepingusse õiguslik tekst teemal „Väikesed ja keskmise suurusega ettevõtjad Atlandi-üleses kaubandus- ja investeerimispartnerluses” esitati arutamiseks USAga 19.–23. mail 2014 toimunud läbirääkimiste voo ajal. See on ELi jaoks uus peatükk vabakaubanduslepingus. Tekst avaldati 7. jaanuaril 2015<sup>(13)</sup>. Need sätted on esitatud väikestele ja keskmise suurusega ettevõtjatele (VKEd) pühendatud X peatükis ning need käsitlevad erinevaid küsimusi eesmärgiga suurendada VKEde osalemist kaubanduses ja vahetada häid tavasid.

### 2.8.1. VKEdega seotud koostöö

Lepingupoolel peaksid vahetama teavet, looma ja tegema kättesaadavaks vahendid ja ressursid seoses intellektuaalomandi õigustega, vahetama omavahel häid reguleerimistavasid, toetama ettevõtete abistamise meetmeid ning ergutama riskikapitali paigutamist ja investeringuid väikestesse ettevõtetesse, et suurendada VKEde konkurentsivõimet ülemaailmses kaubanduses.

### 2.8.2. Turuteave ja teabevahetus

Praegune ettepanek artikli X lõike 2 kohta käsitleb teabevahetust lepingupoole vahel. Soovitatav on luua veebisait, mis sisaldab kõige asjakohasemat teavet (nt Atlandi-ülese partnerluslepingu teksti, tollieeskirju, kehtivate tehniliste normide registrit, sanitaar- ja fütosanitaarmeetmeid, riigihanke-eeskirju ning ettevõtja registreerimise korda). Kõige asjakohasemates VKEdele huvi pakkuvates valdkondades andmete ühtlustamise programmi suhtes tuleks teostada ELi ja USA ajutise eksperdirühma ühine analüüs.

Lepingupoolel peaksid kõigis ELi keeltes töötama välja elektroonilise andmebaasi, mis sisaldab eelkõige kõiki tollinomenklatuuri ja tollimaksude koode, päritolueeskirju või päritoluriigi märkimise nõudeid.

### 2.8.3. Tehnilise abi teenused

Euroopa Komisjoni kavandatud tekstis nimetatakse ühtset teabekeskust (artikli X lõike 2 punkt c). Sellise teenuse loomist nõuab ka Atlandi-ülene majandusnõukogu. Niisuguste teabekeskuste ulatuslik allvõrgustik, mida toetavad usaldusväärsed VKEde esindusorganisatsioonid, kellel on juba kontakte ELi ja USA äriühendustes, võiks kindlustada teatava mõju ja eri ametiasutuste ning paljude sidusrühmade pühendunuma osalemise.

### 2.8.4. VKEde komitee moodustamine

Artikli X lõike 4 eelnõu eesmärk on luua Atlandi-ülene komitee.

<sup>(13)</sup> [http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2015/january/tradoc\\_153028.pdf](http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2015/january/tradoc_153028.pdf)

### 3. Konkreetsete märkused

#### 3.1. VKEde mõistes esinevate erinevuste mõju ulatus

Eurooplaste ja ameeriklaste arusaam mõistest „VKE” ei ole samasugune, suurim võimalik vahe on selles töötajate arv, mis on 250–1 000. Lisaks varieerub VKE määratlus Ameerika Ühendriikides eri tööstusharudes (<sup>14</sup>); need on peamiselt ettevõtted, kus töötab kuni 500 inimest, kuid mõnes majandusharus võib töötajate arv olla kuni 750 või isegi 1 000. Enamikus valdkondades ei määratleta neid nende käibe või aastabilansi kogumahu alusel.

Komitee kutsub Euroopa Komisjoni talitusi üles koostama üksikasjaliku ülevaate VKEde määratlusest Ameerika Ühendriikides sektorite kaupa, et alustada kontrollimist, ega need erinevused määratlused Euroopa väiksematele VKEdele kahjulikud ole.

3.1.1. Reguleeritud ja reguleerimata vabad elukutsed, mis on VKEde eriliik, on eri ulatuses ja kujul olemas kõigis ELi liikmesriikides. Nad pakuvad eriteadmistele tuginedes teenuseid ja kaupu, teenuste saajatel on nende vastu suur usaldus ning nende sõltumatus peab vastama eritingimustele. Lisaks nende tähtsusele majanduspartnerina on nad ka osa Euroopa ühiskonnamuudelist.

#### 3.2. Atlandi-ülese laiendatud turu eksportivatele ja mitteeksportivatele ettevõtjatele avalduva mõju hindamine ja järelvalve

Arvestades VKEde kaalu Euroopa majanduses, peab komitee oluliseks, et seoses eelkõige tööhõivele avalduva mõjuga tuleks uurida täpse mõjuhindangu kavandamist sektori ja liikmesriigi kaupa Atlandi-ülese kaubandus- ja investeerimispartnerluse jõustumise prognoositavate tagajärgede kohta Euroopa VKEdele vastavalt läbirääkimiste praegusele seisule. Tarvis on teostada mõju eel- ja järeluuringud VKEde, väga väikeste, mikroettevõtjate ja vabade elukutsete kohta, hoolimata sellest, kas nad kavatsesid eksportida või mitte, et mõõta Atlandi-ülese turu loomise võimalikku mõju.

Euroopa Parlament on juba tundnud huvi mõju vastu, mida Atlandi-ülene kaubandus- ja investeerimispartnerlus avaldab tootvale tööstusele ja energiaturule, ning on järeldanud, et mõju on positiivne, kuid tööstuse eri sektorites erinev (<sup>15</sup>). Samas ei ole mõju teistele, kohaliku majandusega tihedamalt seotud sektoritele (põllumajandus, turism, käsitööstus, hotellindus, IKT, toitlustamine, tööstus, füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemine, teenused, vabad elukutsed jne) veel konkreetselt uuritud.

Järgmistes läbirääkimistevoorudes Atlandi-ülese kaubandus- ja investeerimispartnerluse üle tuleb saavutada ambitsioonikaid tulemusi põllumajandussektoris ja panna erilist rõhku turulepääsule, geograafilistele tähistele ning sanitaar- ja fütosanitaarmeetmetele. Kindlasti tuleb tagada kinnipidamine ELis kehtivatest rangetest toiduohutuse, looma- ja inimtervise normidest.

Oluline on suutlikkus prognoosida, kuidas neid ettevõtjaid mõjutab integreerituma Atlandi-ülese turu avamine. Tekib küsimus, kas Atlandi-ülene kaubandus- ja investeerimispartnerlus muudaks uues konkurentsiolekorras nende majandusmuudelit, tootmismeetodeid, teenuste osutamist või nende strateegiaid investeringute ja tööhõive vaatenurgast? Samuti on vaja ette näha meetmed ja strateegiad, mis võimaldaksid kõigil Euroopa VKEdele uue olukorraga kohaneda ning Atlandi-ülest kaubandus- ja investeerimispartnerlust täiel määral ära kasutada.

#### 3.3. Uus miinimumtase, et aidata VKEde/väga väikestel ettevõtjatel turgu väga väikeses mahus n-ö testida

Miinimummääradega ette nähtud künnisest väiksemate mahtude puhul makse ei kehtestata ja tolliprotseduurid, sealhulgas andmete esitamise seotud nõuded, on minimaalsed.

Märgitakse Atlandi Nõukogu taotlust ja Ameerika Ühendriikide üldist valmisolekut tõsta kehtivaid piirmäärasid 800 USA dollarini saadetiste puhul, mida väikeettevõtjad saavad USAsse või Euroopa Liitu (praegused tasemed on vastavalt 200 USA dollarit ja 150 eurot). Euroopa Liidus tuleb käibemaksu koguda – isegi kui kaubad on tollimaksust vabastatud – kaubasaadetiste puhul, mille väärtus ületab 10 kuni 22 eurot (sõltuvalt liikmesriigist).

<sup>(14)</sup> [https://www.sba.gov/sites/default/files/files/Size\\_Standards\\_Table.pdf](https://www.sba.gov/sites/default/files/files/Size_Standards_Table.pdf)

<sup>(15)</sup> Tööstuse, teadusuuringute ja energeetikakomisjon „TTIP impact on European Energy markets and manufacturing industries” (Atlandi-ülese kaubandus- ja investeerimispartnerluse mõju Euroopa energiaturgudele ja töötlevale tööstusele), 2015 ([http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/536316/IPOL\\_STU\(2015\)536316\\_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/536316/IPOL_STU(2015)536316_EN.pdf)).

Miinumtasemete tõstmine lennukiga saabuvate reisijate kasuks ja seoses sissetulevate saadetistega võiks eeskätt tarbekaupade sektoris aidata VKEdel, eelkõige uutel ettevõtetel, osaleda väikesemahulises ekspordis või kasutada e-kaubanduse teenuseid, ilma et nad peaksid maksma tollimaksu. Komitee kutsub Euroopa Komisjoni üles hindama selle taotluse teostatavust (mõju tollimaksust saadavale tulule, intellektuaalomandi õigustele jne). EMSK avaldab heameelt Euroopa Liidu algatuse üle luua andmebaas 10 asja kohta, mida peab teadma e-kaubandusega tegelemisel<sup>(16)</sup>, Euroopa ettevõtjatele, kes ekspordivad oma kaupu ELi teistesse liikmesriikidesse. Komitee on seisukohal, et sellise andmebaasi saab kohandada ka Atlandi-ülese kaubanduse jaoks.

### 3.4. *Vajalik ligipääs kogu teabele mitmekeelses portaalis*

Komitee toetab Euroopa Komisjoni üleskutset luua VKEdele portaal ja soovib esitada järgmised soovitusel:

- kogu teave peaks olema kättesaadav Euroopa Liidu 24 ametlikus keeles;
- tarkvara peaks olema võimalikult lihtne ja kergesti kasutatav;
- andmebaasi toimimist peaks testima ELi VKEde rühm, tagamaks, et see vahend vastab nende vajadustele;
- andmebaas peaks sisaldama ka inimliidest meeskonna näol, kelle ülesanne on vastata mõlemal pool Atlandi ookeani esitatavatele küsimustele.

VKEsid ja Atlandi-ülest kaubandus- ja investeerimispartnerlust käsitlevast komisjoni aruandest nähtub selgelt, et paljud ettevõtjad, kes on küll teadlikud nende ekspordi suhtes kehtivatest meetmetest, ei tea, kas need on föderaaltasandi eeskirjad, osariikide eeskirjad või erasektori normid. Seetõttu on oluline, et ametiasutused saaksid regulaarselt kindlaks teha, millist korda ja eeskirju tajuvad VKEd eriti keerukana, ja anda välja dokumente, milles konkreetselt selgitatakse ja kirjeldatakse nõuete täitmiseks vajalikke samme.

### 3.5. *VKEsid esindav komitee konkreetsete volitustega*

Komitee avaldab heameelt dialoogi üle, mis on juba olemas VKEde sektori eest vastutavate ametiasutuste vahel ELi ja USA tasandil. Komitee leiab aga, et Atlandi-üleses dialoogis on vaja, et piisavalt oleksid esindatud VKEde esindusorganisatsioonid, ja et tulevase VKEde komitee koosseis ei tohiks piirduda üksnes riiklike asutustega, vaid et see tuleks avada VKEde, väga väikeste ettevõtete ja mikroettevõtete esindusorganisatsioonidele mõlemal pool Atlandi ookeani. VKEdele kehtivatel teatavatel üldistel sätetel on oluline mõju ka VKEde töötajatele ja klientidele. Seetõttu peaksid selle huvirühma esindajad kuuluma ka tulevasse VKEde komiteesse, et kaitsta vastavalt nende rühmade huvisid algusest peale.

Komitee teeb ettepaneku, et tulevase VKEde komitee ülesanded oleksid järgmised: järelevalve Atlandi-ülese kaubandus- ja investeerimispartnerluse rakendamise tingimuste üle VKEde, väga väikeste ettevõtete ja mikroettevõtete suhtes ning nende mõju üle VKEde töötajatele ja klientidele, mõju-uuringute läbiviimine, ettepanekute tegemine VKEde/väga väikeste ettevõtete ja mikroettevõtete ning nende töötajate ja klientide raskuste lahendamiseks, teabevahetuse korraldamine nende ettevõtete suunal jne.

### 3.6. *Teabekampaania riiklikul ja piirkondlikul tasandil*

Oluline on see, et VKEdel oleks juurdepääs õigele teabele, kui soovime, et nad saaksid kasutada uusi kaubandusvõimalusi, mida pakub Atlandi-ülene kaubandus- ja investeerimispartnerlus, olgu tegemist siis kas tollimaksude kaotamise, kaubanduse hõlbustamise või regulatiivse koostööga, mis viib vastavushindamiste, kvalifikatsioonide ja kutsealaste õigusnormide lähenemisele või vastastikusele tunnustamisele.

Seda teavet ei ole võimalik esitada üksnes veebisaitide vahendusel. Et VKEd tunneksid rohkem kättesaadavate riiklike toetusvahendite ja -algatuste eeliseid ja neid paremini mõistaksid, tuleks läbi viia neile suunatud teabekampaania, mis koondab kaubandusspetsialiste ja eksperte Ameerika Ühendriikidesse suunduva ekspordi ja investeringute valdkonnas. VKEd enamasti ei tunne veel olemasolevaid vahendeid, mis võiksid kaasa aidata nende rahvusvahelistumisele, nagu turgudele juurdepääsu käsitlev andmebaas ja Euroopa ettevõtlusvõrgustik. Et muutuda rahvusvaheliseks ja laieneda välismaale, peavad nad alustama tööga oma päritoluriigis; seetõttu tuleks tähelepanu pöörata ressursidele ja abile, mida võiks neile anda liikmesriikide ja võimaluse korral ELi tasandil.

<sup>(16)</sup> <https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/dem/watify/selling-online?language=en>

Samuti soovitab komitee luua Euroopa ja USA VKEde ühenduste võrgustiku, mille ülesandeks on Atlandi-ülese kaubandus- ja investeerimispartnerluse edendamine tõelise alt-üles lähenemisviisi abil.

### 3.7. Euroopa VKEde poliitika siivendamine

3.7.1. On oluline, et Atlandi-ülest kaubandus- ja investeerimispartnerlust ei peeta vahendiks, millega kaotada VKEdele riigihankelepingute raames kohalikul ja piirkondlikul tasandil ette nähtud sooduskohtlemine. Atlandi-üleses kaubandus- ja investeerimispartnerluses tuleks need prioriteedid säilitada, tingimusel, et neid kohaldatakse nii Euroopa kui ka Ameerika Ühendriikide VKEde suhtes.

3.7.2. Lisaks on oluline, et läbirääkimiste ja regulatiivse koostöö raames peetakse kinni põhimõttest „kõigepealt mõtle väikestele”, tagamaks, et väikeste ja mikroettevõtjate tegelikku olukorda võetakse arvesse juba õigusloomeprotsessi alguses ning kaitstakse VKEde spetsiifilisi huvisid. Selleks taotleb komitee, et väikesed ja mikroettevõtjad oleksid konkreetselt esindatud Atlandi-ülese kaubandus- ja investeerimispartnerluse nõuandekogus.

3.7.3. Regulatiivse koostöö valdkonnas tuleks VKEdele ja eelkõige väikestele ja mikroettevõtjatele pakkuda vastavat tuge eeskirjadega kohanemiseks.

3.7.4. Tuleb märkida, et paljud ettevõtjad, kes saavad investeerida või eksportida Atlandi-ülesel turul, on ettevõtjad, kes tegelevad innovatsiooniga ning kellel on vaja rangeid ja kõikehõlmavaid intellektuaalomandi kaitse eeskirju nii USAs kui ka Euroopa Liidus.

3.7.5. Seoses põllumajandusliku toidutööstusega on vaja pöörata erilist tähelepanu ettevõtjatele, kes rajavad oma tootmise ja sellega seonduvad protsessid eetilistele, kultuurilistele ja keskkonnapõhistele kaalutlustele. Oluline on jätkuvalt edendada kauplemist nende toodetega, aidates kaasa säästvatele arengule. Samuti on vajalik tagada piisav kaitse geograafilistele tähistele, mis esindavad tarbijate jaoks garantiid nii toodete päritolu kui ka tootmisviiside seisukohast. EL on aastaid telegenud oma toodete kvaliteedipoliitikaga: see on üks põhitugeid ELi tootjate konkurentsieelise andmisel, annab märkimisväärse panuse kultuuri- ja toidutraditsioonide säilitamiseks ning soodustab maaelu arengut koos turgu ja tootjate sissetulekut toetavate poliitikameetmetega.

3.7.6. Komitee uurib teises arvamuses Euroopa väikeettevõtlusalgatusega „Small Business Act” (SBA) seotud kogemusi USAs ja ELis, et mõista kasu, mida USA „Small Business Act” pakub USA VKEdele näiteks juurdepääsul riigihangetele ja rahastamisele. See uurimistöö võimaldab esitada õigel ajal ettepanekuid Euroopa SBA parandamiseks ja tõhusamate töömeetodite kohta, et muuta seda VKEdele soodamaks ja sidusamaks.

Brüssel, 2. juuli 2015

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee  
president  
Henri MALOSSE

**Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „2015. aasta järgsed eesmärgid Euroopa-Vahemere piirkonnas”**

**(omaalgatuslik arvamus)**

(2015/C 383/07)

**Raportöör: An LE NOUAIL MARLIÈRE**

22. jaanuaril 2015 otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada omaalgatusliku arvamuse järgmises küsimuses:

„2015. aasta järgsed eesmärgid Euroopa-Vahemere piirkonnas”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav välissuhete sektsioon võttis arvamuse vastu 11. juunil 2015.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 509. istungjärgul 1.–2. juulil 2015 (1. juuli istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 57, vastu hääletas 22, erapooletuks jäi 7.

## 1. Järeldused ja soovitused

1.1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee soovitas Vahemere Liidu ja ELi liikmesriikidel kinnitada vastuvõetud säästva arengu eesmärgid, ratifitseerides asjaomased rahvusvahelised konventsioonid.

1.2. Komitee soovitab Vahemere Liidu ja ELi liikmesriikidel kindlalt kaitsta säästva arengu eesmärkide saavutamiseks vajalikke avaliku sektori investeeringuid.

1.3. Komitee soovitab Vahemere Liidu ja ELi liikmesriikidel kaasata nende rakendamisse kodanikuühiskonna ja kohalikud omavalitsused nii kodanikulähedasel tasandil kui võimalik.

1.4. Komitee võtab teadmiseks ELi välisasjade ja rahvusvaheliste suhete nõukogu järeldused 26. maist 2015 ning Euroopa Komisjoni aastaaruande 2015 ELi ja liikmesriikide võetud kohustuste kohta ametliku arenguabi valdkonnas ning nende saavutatud tulemuste kohta.

1.5. Komitee tunneb siiski kahetsust selle üle, et EL on andnud endale 2030. aastani aega, et saavutada eesmärki 0,7 % SKPst <sup>(1)</sup>.

1.6. Komitee toetab ELi kavatsust tugevdada mitterahalisi aspekte (rahvusvaheliste õigusaktide ratifitseerimine ja finantskuritegevuse vastane võitlus).

1.7. Komitee kutsub komisjoni üles rakendama ühtset seisukohta, mille puhul võetakse arvesse kahe- ja mitmepoolse kaubanduse huve ning säästva arengu eesmäärke, et säilitada nende eesmärkide ja Euroopa arenguabi usaldusväärsus.

1.8. Komitee soovitab pikendada sotsiaalpartnerite ja ELi institutsioonide vahel peetavat kutse- ja elukestva õppe alast dialoogi, milles komiteed kutsuti osalema ja mille loomisele komitee on kaasa aidanud <sup>(2)</sup>, ning kõnealuse valdkonna tegevuskavasid.

1.9. Komitee soovitab lisada ELi tegevuskavasse ja naabruspoliitikasse järgmised soovitused: tagada kaubandus-, välis-, arengu- ja rahanduspoliitika vaheline sidusus ning demokraatia ja inimõiguste kaitsmine vastavalt komisjoni asepresidendi Federica Mogherini poolt 28. mail 2015 kodanikuühiskonna ees võetud kohustustele <sup>(3)</sup>.

<sup>(1)</sup> Komisjoni volinik Neven Mimica, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee täiskogu 508. istungjärk, 28 mai 2015.

<sup>(2)</sup> [http://www.etf.europa.eu/web.nsf/pages/entrepreneurial\\_communities](http://www.etf.europa.eu/web.nsf/pages/entrepreneurial_communities)

<sup>(3)</sup> [http://eeas.europa.eu/statements-eeas/2015/150528\\_01\\_en.htm](http://eeas.europa.eu/statements-eeas/2015/150528_01_en.htm)

## 2. Sissejuhatus

2.1. Oluline teema Euroopa ja ülemaailmse tegevuskava järgmiste aastate päevakorras on arutelu 2015. aasta järgsete säästva arengu eesmärkide üle. Euroopa-Vahemere piirkonda iseloomustavad mõned konkreetset ühised omadused, mistõttu on vaja kaaluda, kuidas integreerida säästva arengu eesmärgid Euroopa naabruspoliitikasse ja Vahemere lõunapiirkonna riikide poliitikasse. Toiduga kindlustatuse probleemid, vaesus ja sotsiaalne tõrjutus, piiratud juurdepääs veele, eriolukord piirkonna neis riikides, kus on käimas demokraatlik ja majanduslik üleminek, ning vajadus taastada rahu ja julgeolek innustavad komiteed koostama arvamust, et määratleda suunised Vahemere piirkonna 2015. aasta järgse poliitilise tegevuskava tõhusaks rakendamiseks ja järgimiseks.

2.2. Lihtsustades konkreetsete probleemide tuvastamist ja töötades koos kodanikuühiskonnaga välja ettepanekuid Euroopa-Vahemere piirkonna jaoks, võib komitee anda kasulikku nõu selle räsitud piirkonna valitsustele ja ELi institutsioonidele.

2.3. Käesolevas arvamuses soovib komitee jätkata tööd ka säästva arengu eesmärkidega üldiselt ning nendega, mis seonduvad selle konkreetse geograafilise piirkonnaga, eelkõige Vahemere piirkonna riikidega.

2.4. ÜRO peasekretär esitas kokkuvõtva aruande 2015. aasta järgsete säästva arengu üldeesmärkide uurimise eest vastutava avatud tööühma panuste kohta, mis võeti vastu pärast konverentsi (Rio+20) valitsustevahelise deklaratsiooni põhjal pealkirjaga „Millist tulevikku me soovime?“ ning milles võeti vastu otsus muuta konkreetset arenguriike käsitlevad aastatuhande eesmärgid üldisteks (kuigi diferentseeritud) eesmärkideks kogu inimkonnale nii tööstusriikides kui ka tärkava majandusega, arengu- ja vähim arenenud riikides. Erinevatel piirkondlikel ja allpiirkondlikel tasanditel toimunud laiaulatuslikud konsultatsioonid ning peamistel ÜROs esindatud organiseeritud kodanikuühiskonna rühmadel oli võimalus neis osaleda ja oma huve põhjendada. Seoses „säästva arengu elluviimise vahendite ja ülemaailmse partnerlusega“ valiti välja 17 eesmärki ja 169 sihti.

2.5. 2015. aastal toimub kaks olulist sündmust, mis on 2015. aasta järgsete säästva arengu eesmärkidega lahutamatu seotud: 2015. aasta juulis Addis Abebas toimuv rahvusvaheline arengu rahastamise konverents ja 2015. aasta lõpus Pariisis toimuv kliimamuutuste raamkonventsiooni osaliste 21. konverents.

2.6. Kõnealuse 2015. aasta järgse säästva arengu tegevuskava eesmärk on luua raamistik ÜRO edasise töö jaoks kohapeal, uue fookusega võrdsusel, sotsiaalsel kaasatusel ja inimväärusel, kaitses samas töötavate inimeste jätkusuutlikke sissetulekuallikaid, keskkonda ning tagades bioloogiliste ja loodusvarade uuenemise. Kuid nimetatud tegevuskavas lähtutakse sellest, et majandusmudel, mis juhib meie ühiskondi, ei ole jätkusuutlik. See tähendab, et maailma juhtivad jõud peavad omama kõrgeid ambitsioone. Praegune majanduslik, sotsiaalne, keskkonnaalane ja poliitiline olukord ei ole jätkusuutlik paljudes maailma piirkondades ja eelkõige vastab see tõele Euroopa-Vahemere piirkonnas. Et saavutada säästva arengu eesmärgi, tuleb paljude arvates kohandada vähemalt majandus- ja finantspõhimõtteid, mis praegu juhivad riikide majandusi, et muuta praegust olukorda.

2.7. Lõuna-Euroopa riigid seisavad silmitsi sotsiaalse ja majandusliku olukorraga, mis ei ole nende kodanike jaoks enam vastuvõetav ning mis ei võimalda täita keskkonna- ja kliimaalaseid kohustusi, mis pakuksid Euroopa kodanikele võimaluse luua teistsugune ühiskond keskkonnaalasest, majanduslikust ja sotsiaalsest seisukohast. Noortel on vaatamata riiklikele või ELi investeeringutele haridusse suhteliselt piiratud võimalused areneda ja anda oma panus ELi majandusliku, sotsiaalse ja keskkonnaalase konkurentsivõime tugevdamisse.

2.8. Alates 2008. aastast on loodud vähe töökohti; pigem on paljud töökohad kaotatud ja töökohtade loomise tempo ei vasta demograafilisele arengule ega tööturule sisenevate ülikoolilõpetajate arvule, mille tagajärjel on tekkinud vastuseis kokkuhoiupoliitikale, mis ei näi andvat mingeid tulemusi. Haridus-, tervishoiu-, transpordi- ja eluasemepoliitika ning avalikud teenused kannatavad kokkuhoiumeetmete tõttu, kuigi neid teenuseid tuleks tõhustada säästva arengu eesmärkide saavutamiseks. ELi 28 liikmesriigis kasvab pidevalt kodutute ja viletsates oludes elavate inimeste arv ning enamik töökohti on liiga paindlikud, ebakindlad ja tööalaste väljavaadeteta. Halvasti tasustatud praktikantide arvu plahvatuslik kasv aitab kaasa Euroopa ühiskonna radikaliseerumisele, sallimatusele, vaenulikkusele ja mõistmatusele, põlvkondadevaheline lõhe suureneb, individualism ja ellujäämine on tekitanud klassivahe professionaalsete poliitikute ja ahastuses kodanike vahel.

2.9. Vahemere lõunakaldal tõugati võimult diktatuurid, mis olid keelustanud majandusliku kasumi ja sõnavabaduse ning kaotanud kodanikevahelise võrdsuse. Mitmed riigid on kasutanud erinevaid üleminekurežiime, demokraatiat toetava üleriigilise konsensuse lootusest kuni autoritaarse korra taastamiseni kõikvõimsa militaarse klassi poolt. Radikaalsed rühmitused kasutasid olukorda ära relvastatud okupeerimise või kuritegelike režiimide taaskehtestamise eesmärgil. Üks osa Aafrikast elab praegu pidevas ohus ning Lähis-Ida piirkonnas võib samaaegselt näha massilist elanikkonna ümberasumist ning uusi sõjalisi ja poliitilisi konstellatsioone. Lühidalt öeldes puudub tsiviilelanikkonnal hingetõmbeaeg.

2.10. Neis tingimustes ei ole tõenäoline, et ükski säästva arengu eesmärk võiks usaldusväärset viisil aidata taastada rahu, suurendada materiaalet heaolu ja ehitada üles piirkonna majandust. Pikas perspektiivis ei ole võimalik investeringuid ligi meelitada, hoida ega tagada nende tulemuslikkust demokraatlikust, sotsiaalsest ja keskkonnaalasest aspektist ebastabiilsetes piirkondades. Asjaolu, et majanduse arengust on pikkade aastakümnete jooksul saanud kasu üksnes vähesed perekonnad, isikud või diktaatorid, on kahjustanud institutsioonide võimet tegutseda õiglaselt, läbipaistvalt ja demokraatlikult.

### 3. Keskkond

3.1. Faktid näitavad, et Euroopa-Vahemere piirkond on haavatav nii maismaal kui ka merel toimuvate keskkonnakatastroofide tõttu. 2013. aasta aruande kohaselt tagab Vahemere rannikukeskkond elatise vähemalt 150 miljonile inimesele. Samast aruandest selgub, et ÜRO Keskkonnaprogrammi (UNEP) andmetel paikneb Vahemere rannikualadel 13 gaasistamisrajatist, 55 rafineerimistehast, 180 elektrijaama, 750 jahisadamat, 286 kaubasadamat, 112 lennujaama ja 238 merevee magestamise tehist, millest enamik on potentsiaalsed keskkonnakatastroofide allikad. Kõnealuse aruande kohaselt on kogu piirkonna peamine prioriteet asjakohaste meetmete kehtestamine, et leevendada loodus- või inimtekkeliste katastroofide mõju<sup>(4)</sup>.

### 4. Tööhõive

4.1. Euroopa Komisjoni volinik Johannes Hahn rõhutas oma 28. mail peetud kõnes vajadust luua igal aastal 5 miljonit uut töökohta, et pakkuda tööd üha arvukamaks muutuvale tööjõule ja tagada sotsiaalne kaasatus. Ta mainis ka seda, et selle eesmärgi saavutamiseks peab kõnealune piirkond tagama vähemalt 6 % majanduskasvu.

4.2. Et seda saavutada, tuleb edendada inimväärseid töökohti (8. eesmärk), kuna madala kvaliteediga (ebakindlad, halvasti tasustatud, ilma jätkusuutliku ja üldise sotsiaalse kaitseta) töökohad on vaesuse allikas. Seega tuleb taaskord keskenduda majanduskasvu kvaliteedile, töetervishoiule ja tööohutusele ning töötajate ja nende perede sotsiaalkaitsele, mis on peamine vahend võitluses vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vastu.

### 5. Erasektori rahastamisvahendid

5.1. Et erasektori panus tööstuse arengu kaubanduspartnerlustesse oleks tulemuslik ja tõhus, peab sellega kaasnema inimväärse töö tegevuskava, mis juhindub senisest rohkem töötingimustega seotud nõuete täitmisest. Loodavad töökohad peavad olema varasemast parema kvaliteediga, hästi tasustatud, keskkonnasõbralikud ja inimeste tervisest hoolivad ning nendega seoses peab olema tagatud tõhus sotsiaalkaitse<sup>(5)</sup>. See on eriti oluline Lähis-Ida ja Põhja-Aafrika piirkonna puhul, kus noorte töötus on üks kõrgemaid kogu maailmas ja kasvab pidevalt. Seetõttu on seal märkimisväärne hulk tööealisi NEET-noori (mittetöötavad ja mitteõppivad noored). Sotsiaalse ja poliitilise stabiilsuse kindlustamiseks ja konfliktide ennetamiseks tuleb mitteametlikus sektoris töötavatele inimestele tagada minimaalne sissetulek, kuna see vähendab radikalismi ja ekstremismi, aidates seeläbi saavutada poliitilist stabiilsust ja julgeolekut<sup>(6)</sup>. Põhiharidus ja jätkuõpe, võrdsus, noorte ja naiste osalemine tööturul, kodanike ootuste täitmine, sõnavabadus, inimväärsete palgad, turvalisus, keskkonna ja rahvatervisese kaitse, eelkooliharidus ja põlvkondadevaheline solidaarsus on ühised sihid, mille poole püüeldakse Vahemere mõlemal kaldal. Neid püüdlusi peavad toetama riikide valitsused ilma rahvusvahelise vahekohta ähvarduseta, mille eesmärk on kaitsta ühepoolset erahuvisid, kuigi rahvusvaheline kaubandus on oluline üldeesmärkide rahastamiseks<sup>(7)</sup>.

<sup>(4)</sup> <http://www.preventionweb.net> – Euroopa-Vahemere partnerluse kava (PPRD South), veebruar 2013.

<sup>(5)</sup> Vt EMSK arvamus „Sotsiaalkaitse arengupoliitika“ (ELT C 161, 6.6.2013, lk 82).

<sup>(6)</sup> 2015. aasta järgsed eesmärgid Euroopa-Vahemere piirkonnas; EMSK arutelu, 22. mai 2015, solidaarne nägemus 2015. aasta järgest perioodist.

<sup>(7)</sup> EMSK arvamus, REX/441 (vt käesoleva Euroopa Liidu Teataja lk 49).

## 6. Vahendid eesmärkide elluviimiseks ja järgimiseks

6.1. WTO mitmepoolsetel läbirääkimistel rõhutati eelkõige kaubanduse tähtsust tõeliselt säästva arengu elluviimise vahendina. Kuid mitmete käimasolevate läbirääkimiste käigus on ilmnud sidususe puudumine teatavate vabakaubanduse eesmärkide ja säästva arengu eesmärkide saavutamise vahel. Näiteks teenustelepingutes nähakse ette mitmete avalike teenuste liberaliseerimine ja erastamine (mis on kättesaadavad suurele hulgale kodanikele ja mis on vajalikud nimetatud eesmärkide saavutamiseks), keskkonnasäästlike toodete leping, tehnosiire, tööstusomandiõigus, uute infotehnoloogiate, kaevandustööstuse ja maa-aluste kaevanduste leping, rahvusvaheliste ettevõtete ja riikidevaheliste vaidluste lahendamine – on palju valdkondi, kus kiiduväärsed eesmärgid on kaotanud usaldusväärsuse kaubandusjõudude ja riigivõimude vaheliste läbirääkimiste tagajärjel.

6.2. Kaubanduspoliitika peaks jätma arenguriikidele poliitilist ruumi – sealhulgas ka selleks, et keskenduda töötuse mõjudele, haavatavatele inimestele, soolisele võrdõiguslikkusele ja jätkusuutlikule arengule – selle asemel, et soodustada liberaliseerimist iga hinna eest. Seetõttu soovitab komitee vaadata põhjalikult läbi kõik kaubandus- ja investeerimislepingud, et teha kindlaks kõik valdkonnad, mis võivad piirata arenguriikide võimet ennetada kriise ja nendega toime tulla, reguleerida kapitalivoogusid, kaitsta õigust elatisele ja inimväärsele tööle, jõustada õiglast maksustamist, pakkuda esmase tähtsusega avalikke teenuseid ja tagada jätkusuutlik areng.

6.3. Valitsused peaksid viima kohustuslikus korras läbi mõjuhinnangud, milles käsitletakse inimõigusi seoses mitmepoolsete ja kahepoolsete kaubandus- ja investeerimislepingutega, keskendudes eelkõige õigusele arengule, toidule, tervisele ja elatisele, võttes arvesse nende mõju marginaliseeritud elanikerühmadele. See peaks hõlmama ka 2014. aasta juunis Inimõiguste Nõukogu poolt Genfis vastu võetud resolutsiooni eelnõu rakendamist, et luua töörihm, mis valmistaks ette instrumendi, mis sunniks rahvusvahelisi ettevõtteid järgima rahvusvahelistest inimõigusi käsitlevatest õigusaktidest tulenevaid kohustusi.

6.4. Veel kindlaksmääramata ajavahemiku jooksul, mil maailm on taastumas 2008. aasta finantskriisist ja 2011. aasta demokraatiakriisist, tuleks tööhõive ja keskkonna jaoks kasulikud investeeringud, mida on võimalik ühendada 2015. aasta järgsete arengueesmärkidega, valitsemissektori eelarvepuudujäägist maha arvata, neid tuleks käsitleda ühist huvi pakkuvate, üldiste, säästvate ja jätkusuutlike investeeringutena, neid tuleks rahastada nullmaksumääraga ja nende kasutamine riskifondides peaks olema välistatud.

6.5. Et võidelda maksupettuse ja maksudest kõrvalehoidumise vastu ning ebaseaduslike rahavoogude vastu, mille eesmärgiks on kuritegeliku raha pesu, mis on saadud mitteametliku töö, rändajate inimkaubanduse ja ümbertöötlemata jäätmete ekspordi tulemusel, peaks olema võimalik eraldada täiendavaid vahendeid, mis on vajalikud säästva arengu eesmärkide elluviimiseks<sup>(8)</sup>.

6.6. Lõpetuseks tuleks arvesse võtta, et olemasolevad rahvusvahelised õigusaktid on eelkõige rakendamisevahendid. Kui kõik Vahemere Liidu liikmesriigid ratifitseeriksid ja võtaksid siseriiklikku õigusesse üle teatud konventsioonid – sh ILO põhiõigusi ja töötamist käsitlevad konventsioonid, ÜRO 18. detsembri 1979. aasta konventsioon naiste diskrimineerimise kõigi vormide likvideerimise kohta, konventsioon võõrtöötajate ja nende perekonnaliikmete õiguste kaitse kohta, konventsioon C189 koduabilise töö kohta, konventsioon C184 tööohutuse ja töotervishoiu kohta põllumajanduses, majanduslike, sotsiaalsete ja kultuurialaste õiguste rahvusvaheline pakt ja selle lisaprotokoll –, siis oleksid need suurepärased mitterahvalised rakendamisevahendid, mis juba iseenesest tagaksid isikute õiguste (*de jure*) kaitse, mis on asendamatu ja hädavajalik paljude säästva arengu eesmärkide tegelikuks (*de facto*) saavutamiseks.

Säästva arengu eesmärgid<sup>(9)</sup>

1. eesmärk: kaotada vaesuse kõik vormid kõikjal;

2. eesmärk: teha lõpp näljale, saavutada toiduga kindlustatus ja parem toitumine ning edendada säästvat põllumajandust;

<sup>(8)</sup> Vähemalt 1 000 miljardit dollarit erinevate allikate, sh Maailmapanga, IMFi, transparency.org jne andmetel.

<sup>(9)</sup> ÜRO tippkohtumise lõppdokumendi esimene kavand (jaanuar 2015) 2015. aasta järgse arengukava kohta.

3. eesmärk: tagada tervislik elu ja edendada igas vanuses inimeste üldist heaolu;
  4. eesmärk: tagada kaasav ja kvaliteetne haridus võrdsetel alustel ning edendada elukestva õppe võimalusi kõigi jaoks;
  5. eesmärk: saavutada sooline võrdõiguslikkus ning suurendada kõigi naiste ja tütarlaste mõjuvõimu;
  6. eesmärk: tagada üldine vee ja kanalisatsiooni kättesaadavus ja jätkusuutlik majandamine;
  7. eesmärk: tagada üldine juurdepääs vastuvõetava hinnaga, usaldusväärsetele, jätkusuutlikele ja nüüdisaegsetele energiateenustele;
  8. eesmärk: edendada püsivat, kaasavat ja jätkusuutlikku majanduskasvu, täielikku ja produktiivset tööhõivet ning inimväärset tööd kõigi jaoks;
  9. eesmärk: rajada vastupidav taristu, edendada kaasavat ja jätkusuutlikku industrialiseerimist ja innovatsiooni;
  10. eesmärk: vähendada ebavõrdsust riikides ja nende vahel;
  11. eesmärk: muuta linnad ja inimasustused kaasavaks, turvaliseks, vastupidavaks ja jätkusuutlikuks;
  12. eesmärk: tagada jätkusuutlikud tarbimis- ja tootmismudelid;
  13. eesmärk: võtta viivitamatult meetmeid kliimamuutuste ja nende mõjude vastu võitlemiseks<sup>(10)</sup>;
  14. eesmärk: säilitada ja kasutada säästvalt ookeane, meresid ja mereressursse säästva arengu jaoks;
  15. eesmärk: kaitsta, taastada ja edendada maismaa ökosüsteemide säästvat kasutamist, tagada metsade säästev majandamine, võidelda kõrbestumise vastu, ning peatada mulla degradeerumine ja bioloogilise mitmekesisuse hävimine;
  16. eesmärk: edendada rahumeelseid ja kaasavaid ühiskondi säästva arengu jaoks, tagada üldine juurdepääs õigusemõistmisele ning luua tõhusad, usaldusväärsed ja kaasavad institutsioonid kõigil tasanditel;
  17. eesmärk: tugevdada rakendusvahendeid ja elavdada säästva arengu ülemaailmset parterlust.
- 6.7. 28. mail 2015 korraldasid Regioonide Komitee ja Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee koos Euroopa Komisjoniga Euroopa–Vahemere piirkonna kodanikuühiskonna foorumi, kus esinesid sõnavõetuga komisjoni volinik Johannes Hahn ja komisjoni asepresident Federica Mogherini ning Euroopa Parlamendi president.
- 6.8. Kõnealusel foorumil, mille eesmärk oli arutada ELi naabruspoliitika uusi suuniseid, juhtis komisjoni volinik Johannes Hahn tähelepanu eri fondidele, millest on otseselt eraldatud vahendeid Süürias ja selle naaberriikides valitseva humanitaarkriisi jaoks – 52 miljonit eurot kodanikuühiskonna naabrusrahastu (*Neighbourhood Civil Society Facility*) kaudu –, ning kirjeldas võetud meetmeid, mille jaoks tuleb eraldada veel 40 miljonit eurot ELi piirkondliku sihtfondi, nn Madadi fondi kaudu.
- 6.9. Lõpuks viitab komitee Euroopa rände tegevuskavale, mille avaldas Euroopa Komisjon kaks nädalat pärast riigipeade ja valitsusjuhtide tippkohtumist ja milles tehti ettepanek pagulaste ümberasustamise ja vastuvõtmisega seonduva koormuse võrdse jagamise kohta, vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 78 lõikele 3<sup>(11)</sup>.

Brüssel, 1. juuli 2015

*Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee*  
*president*  
Henri MALOSSE

<sup>(10)</sup> Tunnustades Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni kliimamuutuste raamkonventsiooni kui esmatähtsat rahvusvahelist ja valitsustevahelist foorumit kliimamuutusele ülemaailmse lahenduse leidmiseks.

<sup>(11)</sup> [http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-is-new/news/news/2015/20150527\\_02\\_en.htm](http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-is-new/news/news/2015/20150527_02_en.htm)

**Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Arengu rahastamine – kodanikuühiskonna seisukoht”****(omaalgatuslik arvamus)**

(2015/C 383/08)

**Raportöör: Ivan VOLEŠ**

18. veebruaril 2015 otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada omaalgatusliku arvamuse järgmises küsimuses:

„Arengu rahastamine – kodanikuühiskonna seisukoht”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav välissuhete seksioon võttis arvamuse vastu 11. juunil 2015.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis 509. täiskogu istungjärgul 1. ja 2. juulil 2015 (2. juuli 2015 istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 142, vastu hääletas 0, erapooletuks jäi 3.

**1. Järeldused ja soovitused**

1.1. Komitee nõuab, et uuel arenguprogrammil oleks globaalne mõõde ja et see oleks suunatud inimeste elukvaliteedi parandamisele. See programm peab põhinema inimõiguste austamisel, konfliktide ennetamisel ja nende rahumeelsel lahendamisel, heal valitsemistaval, sotsiaalse ebaõigluse vähendamisel, naiste rolli tugevdamisel ja kõigi nende osalusel, kes soovivad võtta vastutust maailma arengu eest ja selle säilitamise eest tulevastele põlvkondadele.

1.2. Komitee kiidab heaks säästva arengu eesmärkide vastuvõtmise ning nõuab kõigi olemasolevate rahastamisvahendite mobiliseerimist ja läbipaistvat ja tulemuslikku kasutamist, et integreerida tasakaalustatult säästva arengu majanduslik, sotsiaalne ja keskkonnamõõde. Tuleb võidelda finantsvahendite raiskamise vastu relvastatud konfliktides, nende illegaalse ülekandmise ja nende levitamise vastu mustal turul.

1.3. Komitee soovitab seada sotsiaalse dialoogi edendamise arenguvaldkonna prioriteetide hulka, kuna tegemist on olulise vahendiga, et arvestada tasakaalustatult sotsiaalpartnerite huvidega ning säilitada nii rahu ühiskonnas, mis on vältimatu säästva arengu eesmärkide õnnestunud elluviimiseks.

1.4. Ametlik arenguabi peab olema suunatud eelkõige vähim arenenud riikidele ja haavatavatele riikidele. EL peaks kordama oma kohustust eraldada 0,7 % kogurahvatulust ametlikule arenguabile ja suunama sellest 0,15–0,20 % vähim arenenud riikidele. See kohustus peab olema seotud regulaarsuse ja ratsionaalsuse nõudega kõigi arenguabi rahastamisvahendite kasutamisel kooskõlas Monterreys, Dohas ja Pusanis vastuvõetud põhimõtetega.

1.5. Ametlikku arenguabi ei saa hinnata ainult selle suuruse järgi, vaid arvesse tuleb võtta ka selle kvaliteeti ja panust säästvasse arengusse. Selleks on vaja välja töötada uued näitajad nende tulemuslikkuse hindamiseks.

1.6. Arengumaadele antava eelarvetoetuse tulemuslikkuse suurendamiseks soovitab komitee kasutada ära ELi ühtekuuluvuspoliitika ja selle vahendite, sh struktuuri- ja ühtekuuluvusfondi rakendamisel saadud kogemusi, et suunata kõnealused vahendid sihipäraselt säästva arengu eesmärkide saavutamisse.

1.7. Riigisestest vahendite – mis muutuvad järjest olulisemaks hoolimata sellest, kas need pärinevad avalikust või erasektorist – kasutamise tõhustamiseks peab ellu viima radikaalse maksureformi, kehtestama hea maksuhaldustava ja integreerima varimajanduse seaduslikku majandustegevusse, tõkestama korruptsiooni ja võitlema otsustavalt selle vastu. Nendele strateegiatele võiksid tulla kasuks rahvusvahelise kokkuleppe sõlmimine maksudest kõrvalehoidumise ning maksuparadiiside ja ebaseaduslike finantsvoogude vastaseks võitluseks ning koostöö parandamine Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsiooniga ning ÜRO maksuasjade rahvusvahelise koostöö ekspertkomiteega.

1.8. Komitee kiidab heaks erasektori osaluse projektides, mis oleksid ilma avaliku ja erasektori partnerluseta ning avaliku ja erasektori partnerlusprogrammi poolse rahastamiseta segarahastamise (*blending*) abil äriselt teostatavad. Nende projektide edu põhineb nende jätkusuutlikkuse eelneval hindamisel ja läbipaistvuse põhimõtetest kinnipidamisel, sh aruandluse, ühise vastutuse ja siduvate kohustuste vallas.

1.9. Komitee tunnustab toetust, mida võivad pakkuda välismaised otseinvesteeringud arengule, kui need on suunatud säästva arengu eesmärkide saavutamisele. Välismaistest otseinvesteeringutest saadud tulu tuleks eelkõige taasinvesteerida arenguriikidesse, kus kõnealune tulu loodi. Abi saavad riigid peavad välja töötama selged investeemisstrateegiad. Sellised uued investorriigid nagu Hiina, Brasiilia, India jt peaksid võtma arvesse säästva arengu põhimõtteid oma investeeringute raames arenguriikidesse.

1.10. Komitee toetab selliseid uuenduslikke ja täiendavaid arengu rahastamise allikaid nagu ühisrahastamine, rahvusvaheliste heategevusfondide tegevus ja diasporaas asuvate hoiuste üleviimine nendesse arengumaadesse, kust need pärit on. Komitee tervitab arengu uuendusliku rahastamise juhtgrupi ettepanekuid uute rahastamisallikate kohta. Need võivad olla oluliseks allikaks, tingimusel, et neid kohaldatakse kogu maailmas ning nad ei koorma liigselt kõnealust sektorit.

1.11. Kodanikuühiskond, mille liikmete hulka kuuluvad ka sotsiaalpartnerid ja valitsusvälised organisatsioonid, peab olema tulemuslikumalt ja struktureeritumalt kaasatud arenguprogrammide määratlemisse, nende rakendamise üle teostatavasse järelevalvesse ning nende tulemuste ja mõju hindamisse. Selleks tuleks nii arenguriikides kui ka arenenud riikides luua ja parandada süstemaatiliselt arenguabi eraldamise protsessi järelevalvesüsteemi ning kaasata sellesse kodanikuühiskonna asjaomased organisatsioonid. Selleks jagab komitee oma suurt koostöökogemust oma partneritega Aafrika, Kariibi mere ja Vaikse ookeani piirkonna riikidest, Ladina-Ameerika ja Aasia riikidest ning idapartnerluse ja Euroopa-Vahemere piirkonnast.

1.12. Et kodanikuühiskond saaks seda ülesannet täita, tuleks teda toetada kodanikuühiskonna institutsioonide suutlikkuse suurendamise programmidega partnerriikides.

## 2. Komitee peamised seisukohad 2015. aasta järgse arenguprogrammi kohta

2.1. 2015. aasta on otsustava tähtsusega uue ülemaailmse arengustrateegia määratlemisel. Aastatuhande arengueesmärgid on vaid osaliselt täitnud oma põhiülesande, nimelt vaesuse vähendamise. Uute säästva arengu eesmärkidega<sup>(1)</sup> peaksid kaasnema põhjalikud muudatused, mida komitee on juba ammu soovinud. Komitee tunneb heameelt selle üle, et mõnega oma soovitud on arvestatud säästva arengu eesmärkides.

2.2. Hiljutistes arvamustes taotles komitee uute arengueesmärkide muutmist ülemaailmse säästva arengu koostisosa-deks<sup>(2)</sup>. Komitee edendas kodanikuühiskonna elulist rolli arengupoliitikas<sup>(3)</sup> ja rõhutas vajadust kaasata sotsiaalkaitse ELi arengupoliitikasse<sup>(4)</sup>. Komitee esitas mitmeid ettepanekuid, sh selle kohta, kuidas erasektor saaks osaleda 2015. aasta järgses arengus<sup>(5)</sup>, lisada säästva arengu eesmärgid ja kodanikuühiskonna roll ELi investeerimislepingutesse<sup>(6)</sup>, tõsta esile kaubanduse panust majanduskasvu ja arengu edendamisse<sup>(7)</sup>, ning 2015. aasta järgsete eesmärkide kohta Euroopa-Vahemere piirkonnas<sup>(8)</sup>. 20. oktoobril 2014 toimunud erakorralisel ühiskoosolekul võtsid välisuhete sektsioon ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee säästva arengu vaatlusrühm seoses 2015. aasta järgse säästva arengu programmiga vastu soovitusel, mis kehtivad säästva arengu eesmärkide ja nende rahastamise teemal peetavatel edasistel läbirääkimistel.

<sup>(1)</sup> Septembris New Yorgis toimunud Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni tippkohtumisel.

<sup>(2)</sup> Vt Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Inimväärne elu kõigile: vaesuse kaotamine ja maailmale säästva tuleviku tagamine” (ELT C 271, 19.9.2013, lk 144).

<sup>(3)</sup> Komitee arvamus teemal „Kodanikuühiskonna osalemine Euroopa Liidu arengupoliitikas ja arengukoostöös” (ELT C 181, 21.6.2012, lk 28).

<sup>(4)</sup> Vt Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Sotsiaalkaitse Euroopa Liidu arengukoostöös”” (ELT C 161, 6.6.2013, lk 82).

<sup>(5)</sup> Vt komitee arvamus teemal „Erasektori osalemine 2015. aasta järgses arenguraamistikus” (ELT C 67, 6.3.2014, lk 1).

<sup>(6)</sup> Vt arvamus teemal „Säästva arengu ja kodanikuühiskonna kaasamise roll ELi individuaalsetes investeerimislepingutes kolmandate riikidega” (ELT C 268, 14.8.2015, lk 19).

<sup>(7)</sup> VT arvamus teemal „Kaubandus, majanduskasv ja areng – kaubandus- ja investeerimispoliitika kohandamine kõige enam abi vajavate riikide vajadustele” (ELT C 351, 15.11.2012, lk 77).

<sup>(8)</sup> Vt arvamus REX/438, milles käsitletakse 2015. aasta järgse perioodi eesmärgi Euroopa-Vahemere piirkonnas, punkt 6.4 (vt käesoleva Euroopa Liidu Teataja lk 47).

2.3. Sotsiaalne dialoog peab muutuma 2015. aasta järgse arenguprogrammi oluliseks osaks, kuna see võimaldab reguleerida tööandjate ja töötajate vahelisi suhteid. Tänu sotsiaalpartnerite huvide arvessevõtmisele võimaldab see tagada rahu ühiskonnas, mis on esmatähtis antud ühiskonna eduka järjepideva arengu jaoks.

2.4. Komitee rõhutab vajadust kooskõlastada vabakaubanduse ja säästva arengu eesmärgid WTOga peetavate läbirääkimiste või EL poolt hiljuti algatatud läbirääkimiste raames teenuste ja keskkonnakaupade üle ning praeguste WTO lepingute rakendamise raames.

2.5. Kõik kaubandus- ja investeerimislepingud peaksid olema kooskõlas säästva arengu kriteeriumidega, sealhulgas nende mõjuga tööhõivele, haavatavatele inimestele ja soolisele võrdõiguslikkusele. Need ei tohiks takistada arengumaid kriisiohjamisel, kapitalivoogude reguleerimisel ja õiglasel maksustamisel ning esmatähtsate avalike teenuste osutamisel. EL peaks läbi viima täielikud jätkusuutlikkuse mõjuhinnangud, eelkõige majanduspartnerluslepingute kohta, keskendudes eelkõige õigusele arengule, toidule, tervisele ja elatisele, võttes arvesse nende mõju marginaliseeritud elanikerühmadele.

2.6. Ülemaailmse säästva arengu alane konsensus peab austama põhilisi inimõigusi, pühenduma konfliktide ennetamisele ja rahu tugevdamisele, ebavõrdsuse kõrvaldamisele sotsiaalvaldkonnas, hea valitsemistava kindlustamisele ja kohalike demokraatlike omavalitsuste toetamisele, naiste rolli tugevdamisele ja erasektori kaasamisele arengusse. Selle eesmärgi saavutamiseks peaksid ÜRO liikmed vastu võtma ja ratifitseerima rahvusvahelised õigusaktid, konventsioonid, lepingud ja määrused, ning neid edendama<sup>(9)</sup>. Komitee arvates on Euroopa Komisjoni teatis „Vaesuse kaotamise ja säästva arengu ülemaailmne partnerlus pärast 2015. aastat“<sup>(10)</sup> asjakohane alus peatselt toimuvate läbirääkimiste jaoks, kus komitee kutsub ELi üles võtma endale juhtivat rolli.

### 3. Üldised märkused

3.1. Komitee rõhutab vajadust säästva arengu teemalise üldise lähenemisviisi järele. Iga riik peab vastutama oma arengu eest ja rahvusvaheline üldsus peab looma sobiva rahvusvahelise keskkonna, mis soosib säästvat arengut kõigis riikides ja tagab ülemaailmse tähtsusega avalike hüvede austamise, loodusvarade säilitamise, finantsturgude stabiilsuse, vaba rahvusvahelise kaubanduse, kontrollitud migratsiooni ja shipärase toetuse tehnoloogiaarengule säästva arengu edendamiseks.

3.2. Olemasolevate rahaliste vahendite ärakasutamine on üks säästva arengu eesmärkide saavutamise eeltingimus. ÜRO Kaubandus- ja Arengukonverentsi (UNCTAD) hinnangul on säästva arengu eesmärkide saavutamiseks vaja aastatel 2015–2030 investeerida arengumaadesse 3 900 miljardit USA dollarit aastas, millest 2 500 miljardit ei ole rahastatud<sup>(11)</sup>.

3.3. Komitee jagab veendumust, et maailmas on piisavalt kättesaadavaid rahastamisallikaid. Lisaks ametlikele allikatele<sup>(12)</sup> on olemas varjatud allikad, sh nt sõdade ja relvastatud konfliktide rahastamine maailmas. Vahendite kättesaadavus on samuti piiratud maksudest kõrvalehoidumise, varimajanduse ja ebaseaduslike finantsülekannete tõttu, mille vastu tuleb süstemaatiliselt võidelda.

<sup>(9)</sup> ÜRO 18. detsembri 1979. aasta konventsioon naiste diskrimineerimise kõigi vormide likvideerimise kohta, rahvusvaheline konventsioon konventsiooni kõigi võrdtöötajate ja nende pereliikmete õiguste kaitse kohta, konventsiooni nr 189 koduabiliste töö kohta, konventsiooni nr 184 tööohutuse ja töötervishoiu kohta põllumajanduses, majanduslike, sotsiaalsete ja kultuurialaste õiguste rahvusvaheline pakt ja selle lisaprotokoll.

<sup>(10)</sup> Vt „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Vaesuse kaotamise ja säästva arengu ülemaailmne partnerlus pärast 2015. aastat““ (COM(2015) 44 final, 5. veebruar 2015).

<sup>(11)</sup> Vt „The Global Development Financing Landscape – Who can contribute what?“ („Ülemaailmne olukord arengu rahastamisel – kes kui palju panustada suudab?“), UNCTADi aruanne investeringute kohta maailmas; autor James Zhan, UNCTADi investeringute ja ettevõtluse üksuse direktor; aruanne esitati Euroopa Parlamendi avalikul kuulamisel 24. veebruaril 2015.

<sup>(12)</sup> Hinnanguliselt on pankadel vara 121 000 miljardi USD, pensionifondidel 34 000 miljardi USD, kindlustusfirmadel 28 000 miljardi USD, rahvusvahelistel ettevõtetel 25 000 miljardi USD ja investeerimisfondidel 6 500 miljardi USD väärtuses.

3.4. Rahaliste vahendite leidmist ja kasutamist ei ole võimalik lahutada kohustusest neid õigesti kasutada. Jätkuvalt tuleb toetuda Monterreys, Dohas ja Pusanis sätestatud arenguabi tõhususe ja mõjususe põhimõtete järgimisele ning võidelda jõuliselt arengu toetuseks eraldatud finants- või muude vahendite pillava ja põhjendamatu kasutamise vastu.

3.5. Arenguabi ei saa hinnata ainult selle suuruse järgi, vaid arvesse tuleb võtta ka selle kvaliteeti ja panust säästva arengu eesmärkide saavutamise ning inimeste elukvaliteedi parandamise. Sel eesmärgil on vaja välja töötada uued hindamiskriteeriume hõlmavad näitajad ja toetada arengumaade statistikaametite, sh oskusteabe edasiandmist ja vastastikust teabevahetust.

3.6. Kodanikuühiskonna kõigi tasandite organisatsioonide osaluse suurendamine eesmärkide seadmisel ja riiklike arengukavade koostamisel aitaks ühitada erasektori huvid avalike eesmärkidega. Nende sektorite ühine huvi on juurutada järgmisi põhimõtteid: läbipaistvus, riigihanketurgude avatus, kasutatud vahendite tõhusus ja otstarbekus ning ametiisikute vastutus arenguabi strateegia rakendamise eest.

3.7. Oma arengut puudutavate kohustuste täitmiseks on erasektoril vaja soodsat ärikeskkonda, mida iseloomustab üldtunnustatud demokraatlikke õigusriigi põhimõtete austamine, mis lihtsustab ettevõtete loomist ja arengut, vähendab bürokraatiat, suurendab läbipaistvust, tõkestab korrupsiooni ja soodustab investeeeringuid. Erasektoril tuleb kohanduda ettevõtja sotsiaalse vastutuse rahvusvaheliselt tunnustatud põhimõttega, austada põhilisi majandus- ja sotsiaalõigusi ja säästva arengu nõudmisi ning luua uusi töökohti, mis oleks vastavuses Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni (ILO) inimväärse töö tegevuskavaga.

3.8. Komitee kutsub üles tugevdama veelgi kõigi nende ELi poliitikameetmete kooskõlastust ja sidusust, mis seonduvad säästva arenguga<sup>(13)</sup>, et vältida võimalikke dubleerimisi, kattumisi, killustatust ja isegi vastuolulisi lähenemisviise, ning süvendama liikmesriikide kahepoolse arenguabi süstemaatilist kooskõlastust, et saavutada säästva arengu eesmärgid.

## 4. Konkreetsete märkused

### 4.1. Ametlik arenguabi

4.1.1. Kuigi ametlik arenguabi ei suuda täita kõiki arenguabi vajadusi, on see vähim arenenud riikide elanikele siiski hädavajalik, samuti nende riikide elanikele, kus toimuvad relvastatud konfliktid, mida ohustavad looduskatastroofid või epiideemiad, ning elanikele eraldatud saartel ja riikides, millel puudub pääs merele.

4.1.2. Ametliku arenguabi vahendeid tuleb eelkõige kasutada vaesuse kaotamiseks vaestes ja haavatavates riikides. Komitee märgib, et keskmise sissetulekuga riikides on vaesus suurenenud jõukuse ebavõrdse jaotuse tõttu. Tuleb ära kasutada ametliku arenguabi võimendavat mõju, et mobiliseerida kõik abi allikad, sh erainvesteeringud, et kaotada vaesus.

4.1.3. Komitee palub komisjonil ja nõukogul leppida kokku ühises ja selges ELi seisukohas ametliku arenguabi kohta, pidades silmas Addis Abeba konverentsil peetavaid läbirääkimisi. EL peaks veelkord kinnitama võetud kohustust eraldada 0,7% oma kogurahvatulust ametlikule arenguabile ja määrama 0,15–0,20% oma ametlikule arenguabile suunatud kogurahvatulust vähim arenenud riikidele. Komitee juhib tähelepanu asjaolule, et kliimamuutuste vastu võitlemise meetmed, mida käsitletakse Pariisi konverentsi raames toimuvatel läbirääkimistel 2015. aasta detsembris, nõuavad täiendavaid vahendeid.

4.1.4. Sellisel kujul ei kajastu statistilistes andmetes ametliku arenguabi suuruse kohta ei antud abi kvaliteet ega tulemused ega tegelik mõju abisaavate riikide arengule. Komitee kiidab heaks Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsiooni (OECD) arenguabi komitee ettepaneku jälgida lisaks ametlikule arenguabile ka säästvale arengule väljaspool arenguabi raamistikku antavat abi ja toetust<sup>(14)</sup>. Mitterahalisel abil on riigi arengule tihti palju suurem mõju kui rahalisel abil (nt haridus, kogemuste vahetamine, tehnoloogia ja oskusteabe siire, teadus- ja tehnikakoostöö).

<sup>(13)</sup> Siinkohal on tegemist mh kaubanduse, põllumajanduse, töökohtade loomise, sotsiaalkaitse, kliimamuutuste, energeetika, keskkonna ja bioloogilise mitmekesisuse kaitse, transpordiliikide, tervishoiu, toote- ja tarbijapoliitika, regionaal- ja linnaarengu, sisserände ning korrupsioonivastase võitluse ja rahapesuga.

<sup>(14)</sup> Säästva arengu ametlik kogutoetus.

4.1.5. Arengumaadele antav eelarvetootus peab alati olema täpselt suunatud ning selle kasutamise eest säästva arengu eesmärkide saavutamiseks vastutavad doonor- ja abisaajariik ühiselt vastavalt rahvusvaheliselt sätestatud finantsjuhtimise ja -kontrolli eeskirjadele, sh stabiilsetele tingimuslikkuse sätetele ning korrupsiooni ennetamise ja selle vastu võitlemise meetmetele. ELi rahastamist tuleks kindlalt kaitsta korrupsiooni eest. Komitee soovib ära kasutada Euroopa ühtekuuluvuspoliitika rakendamise kogemust, sh arenguriikides, et parandada ja muuta sihipärasemaks arenguvahendite kasutamist säästva arengu eesmärkide jaoks ja kontrollida rangemalt nende kasutamist ja saadud tulemuste hindamist.

## 4.2. Riigisisese vahendid

4.2.1. Komitee on veendunud, et riigisiseste (nii avaliku kui ka erasektori) vahendite tähtsus arengu jaoks kasvab märgatavalt järgneval perioodil.

4.2.2. Et suurendada riigisiseste vahendite kasutamise ulatust ja tulemuslikkust, tuleb võidelda ebaseaduslike rahavoogude vastu, mille eesmärgiks on kuritegeliku raha pesu, mis on saadud mitteametliku töö, rändajate inimkaubanduse ja ümbertöötlemata jäätmete ekspordi tulemusel, parandada maksukogumist, võidelda korrupsiooni ja kriminaalse tegevuse vastu ning integreerida suur varimajanduse sektor seaduslikku majandustegevusse. Arengumaadel tuleb aidata sügavuti reformida nende maksusüsteemi ja parandada hea valitsemistava rakendamist maksuvaldkonnas. Komitee kutsub ELi üles tegema tõhusamaid jõupingutusi selleks, et sõlmida rahvusvahelisi lepinguid maksudest kõrvalehoidumise, maksuparadiiside ja ebaseaduslike rahavoogude vastu võitlemiseks ning selleks, et parandada koostööd Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsiooni maksupoliitika ja -halduse keskuse ning ÜRO maksuasjade rahvusvahelise koostöö ekspertkomiteega.

4.2.3. Praeguse seisuga ületab riigisiseste otsete või portfelliina tehtud erainvesteeringute maht mitmekordselt välisinvesteeringuid. Need tuleb suunata arengueesmärkidesse nt asjakohaste innustusmeetmete ning hästi ettevalmistatud ja tagatud avaliku ja erasektori partnerluse kaudu, et neist võiks saada oluline vahend säästva arengu eesmärkide saavutamisel.

4.2.4. Eelkõige on rikkalike maavaradega arenguriikidel kasutamata potentsiaal riigisiseste vahendite näol, samas kui suurem osa sealsest rahvastikust elab vaesuses, hoolimata riigi suhtelisest suurest maksutulust; nendes riikides ei pöörata piisavalt tähelepanu oma majanduse, taristu ega sotsiaalteenuste süsteemi ülesehitamisele. Kodanikuühiskond kritiseerib õigustatult meetodeid, mida mõned välisinvestorid kasutavad arengumaade mäetööstuses, samas kui kodanikuühiskond nõuab esmase keskkonnakaitse normidest kinnipidamist, töötajate sotsiaalset kaitset, maksude maksmise ja välitulude ülekandmise läbipaistvust ning aruandlust kooskõlas Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsiooni juhtpõhimõtete ja rahvusvahelistele ettevõtetele<sup>(15)</sup>. Komitee avaldab heameelt olukorra parandamiseks tehtud sammude üle, nagu rahvusvaheline abi läbipaistvuse algatus mäetööstuses<sup>(16)</sup>.

## 4.3. Segarahastamine (blending) ning avaliku ja erasektori partnerlused

4.3.1. Kõikjal, kus valitsustel ei ole piisavaid vahendeid hädavajalike investeeringute tegemiseks riiklikest vahenditest või kus need investeeringud – eelkõige taristusse või avalikesse teenustesse – ei ole majanduslikult teostatavad, tuleks komitee arvates appi võtta avaliku ja erasektori partnerlus ning rahastada projekte avaliku ja erasektori partnerluse raames segarahastamise abil kooskõlas Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsiooni soovitustega<sup>(17)</sup>.

4.3.2. Need avaliku ja erasektori partnerluse projektid tuleb välja töötada kooskõlas asjaomase riigi arengustrateegiaga, nad peavad tuginema teostatavuse uuringutele, võtma arvesse jätkusuutlikkuse tegureid ning austama läbipaistvuse, jagatud vastutuse ja siduvate kohustuste põhimõtteid. Sotsiaalpartnerid ja teised kodanikuühiskonna esindajad tuleb kaasata nende projektide lisaväärtuse hindamisse säästva arengu valdkonnas ja kehtivate ILO konventsioonide järgimise üle teostatavasse järelevaldesse.

4.3.3. Segarahastamist tuleks kasutada ka sotsiaallettevõtluse ja jätkusuutlike projektide jaoks haavatavate sotsiaalsete rühmade integreerimiseks majanduskeskkonda.

<sup>(15)</sup> <http://www.oecd.org/corporate/mne/48004323.pdf>

<sup>(16)</sup> <https://eiti.org/>

<sup>(17)</sup> <http://www.oecd.org/governance/budgeting/PPP-Recommendation.pdf>

#### 4.4. Välisinvesteeringud

4.4.1. 2013. aastal ulatusid arengumaadesse suunatud välismaiste otseinvesteeringute vood 778 miljardi USA dollarini; siiski jääb nende panus säästvasse arengusse sageli ebaselgeks. Ainult 2% arengumaadesse suunatud välismaiste otseinvesteeringute kogumahust jõuab vähim arenenud riikidesse. Sahara-taguses Aafrikas on välismaised otseinvesteeringud suunatud eelkõige mäetööstusesse, andmata mingit panust ülejäänud majandusse. Sellised uued investoorriigid nagu Hiina, Brasiilia, India jt peaksid võtma arvesse säästva arengu põhimõtteid oma investeeringute raames arenguriikidesse.

4.4.2. Valitsusvälise organisatsiooni EURODAD uuringu kohaselt arenguriikide rahanduse kohta olid 2014. aastal nendest riikidest väljuvad rahavood välisriikidest sisse tulnud rahavoogudest kaks korda suuremad, arvestades nende hulka ka ametliku arenguabi, välismaised otseinvesteeringud, heategevuslikud annetused, välistulude ülekanded, säästud ja muud tuluallikad<sup>(18)</sup>. Tuleb tagada, et kõnealused rahalised vahendid reinvesteeritakse võimalikult suures ulatuses abi saavate riikide säästvasse arengusse.

4.4.3. Riiklikes arengustrateegiates tuleks samuti ette näha toetus investeeringutele. Et saada välismaiseid otseinvesteeringuid ja suunata neid säästva arengu eesmärkidesse, tuleb luua sellised soodsad tingimused nagu rahu, stabiilsus ja hea haldustava. Arenguriigid peaksid kaasama säästva arengu eesmärgid ka sõlmitavatesse investeerimislepingutesse ning pakkuma vastukaaluks asjakohaseid tagatisi. Komitee soovib päritolu- ja vastuvõtivate riikide investeerimise edendamise asutustel ja finantsinstitutsioonidel seada sisse otsene tehniline koostöö, mis oleks seotud säästva arengu riiklike strateegiatega.

4.4.4. Vajalik on edendada sotsiaalse ja ökoloogilise mõjuga investeeringuid, mis tagavad teatud kasumlikkuse lühikeses perspektiivis, kuid pakuvad pikaajalise kasumlikkuse väljavaateid selliste sotsiaalsete mõjutegurite kaudu nagu suutlikkuse suurendamine või säästvale arengule suunatud keskkond.

#### 4.5. Rahastamise uuenduslikud ja täiendavad vormid

4.5.1. Ühisrahastamine ja -investeering on vahend, mis annab suuri võimalusi väikeste arenguprojektide rahastamiseks<sup>(19)</sup>. Komitee juhib tähelepanu vajadusele need vahendid kiiresti määratleda ning välja töötada ja heaks kiita asjakohane õigusraamistik, mida komitee soovitas ka oma selleteemalises arvamuses<sup>(20)</sup>.

4.5.2. Komitee avaldab heameelt heategevus- ning rahvusvaheliste säästva arengu fondide ja programmide arvu suurenemise üle, nt ülemaailmne AIDSi, tuberkuloosi ja malaaria vastu võitlemise fond, ülemaailmne partnerlus haridusküsimustega tegelemiseks, ülemaailmne vaksineerimise ja immuniseerimise liit, mis tegeleb laste vaksineerimisega vähim arenenud riikides, jne. Need fondid ja sihtasutused, mille raames avalik-õiguslikud institutsioonid teevad koostööd eraannetajate ja valitsusväliste organisatsioonidega, peaksid paremini koordineerima oma tegevust ja suunama seda säästva arengu eesmärkide saavutamisele.

4.5.3. Ametlikule arenguabile suunatud assigneeringud, kui need ei ole ajutiselt arenguprojektidesse suunatud, võiks paigutada arenguabisse investeerimise fondidesse ja tagatisega võlakirjadesse, et tekitada lühiajalist rahalist tulu ja lisavahendeid<sup>(21)</sup>. See aitaks pikas perspektiivis suurendada arenguabiks vajalikke vahendeid<sup>(22)</sup>.

4.5.4. Komitee pooldab juhtrühma teatud ettepanekuid arengu innovaatilise rahastamise kohta<sup>(23)</sup> ja toetab jõupingutusi, mis on tehtud säästva arengu eesmärkide uute rahastamisvahendite leidmiseks. Siiski on vajalik, et neid uusi vahendeid rakendataks sidusalt maailma tasandil, et nad ei pidurdaks asjaomase sektori konkurentsivõimet ja et nende kasutamine säästva arengu eesmärkide saavutamiseks oleks läbipaistev. Komitee tervitaks pangandussektori vabatahtlikku ülemaailmset algatust anda oma panus vajaduste ja olemasolevate vahendite vahelise lõhe rahastamise, et saavutada säästva arengu eesmärgid.

<sup>(18)</sup> <http://www.eurodad.org/Entries/view/1546315/2014/12/15/The-State-of-Finance-for-Developing-Countries-2014>

<sup>(19)</sup> Vt InfoDev, „Crowdfunding's Potential for the Developing World“ („Ühisrahastamise potentsiaal areneva maailma jaoks“), 2013, Maailmapanga rahastamise ja erasektori arengu osakond.

<sup>(20)</sup> Vt Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ühisrahastamise potentsiaali kasutuselevõtt Euroopa Liidus“, Brüssel (ELT C 451, 16.12.2014, lk 69).

<sup>(21)</sup> Ametliku arenguabi jaoks ette nähtud eelarvevahendite iga-aastane kasutamine välistab täielikult need võimalused.

<sup>(22)</sup> Belgia äriühing Société belge d'investissement (BIO), mille lõi riigi valitsus ettevõtlussektori toetamiseks Aafrika riikides, on kandnud ühe osa oma finantsvahenditest, mis oli mõeldud ettevõtjatele suunatud laenudeks, üle teistesse investeerimisfondidesse, võttes need järk-järgult kasutusse vastavalt oma vajadustele.

<sup>(23)</sup> Vt: <http://leadinggroup.org/rubrique7.html>

4.5.5. Kõnealuste vähe kasutatud ressursside hulka kuuluvad finantsvahendid, mis on pärit diasporaast, st selliste hoiuste ülekanded päritoluriiki, mida oleks samuti võimalik kasutada säästva arengu eesmärkide saavutamisel. Asjakohane on vähendada nende hoiuste ülekandekulusid. Diaspora liikmetele tuleks teha ettepanek haridus- ja edendusprogrammide kohta, mis soodustaksid nende valmidust investeerida arenguprojektidesse, mis võimaldaksid väärtustada nende hoiuseid ja panustaksid samal ajal säästva arengu eesmärkide saavutamisse.

#### 4.6. Mikroettevõtete ning väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete rahastamine

4.6.1. Mikroettevõtetele ning väikestele ja keskmise suurusega ettevõtetele, kellel on peamine majanduskasvu ja uute töökohtade loomise potentsiaal, on raskusi juurdepääsul piisavale rahastamisele. See probleem on eriti terav vähim arenenud riikides; samuti peaks otsima vahendeid, et lihtsustada mikroettevõtete ja VKEde juurdepääsu rahastamisele. Selleks on vaja austada ettevõtetusvormide erinevusi arengumaades, kus domineerivad mikroettevõtjad, väikeettevõtjad ning (põllumajanduses) väikesed põllumajanduslikud pereettevõtted.

4.6.2. Väikestele ja keskmise suurusega ettevõtjatele antavate väikelaenu süsteemide on mitmeid. Komitee arvates on kõige tõhusamad mobiilirakendusi kasutavad süsteemid. Samuti tervitab komitee väikelaene keskkonnasäästliku energia projektide rahastamiseks ja tervitab algatusi, mille eesmärk on pakkuda nullmääraga väikelaene. Väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate puuduva krediidi (vahemikus 10 000 kuni 200 000 USA dollarit) võib asendada liisimise ja muude omakapitali instrumentidega. Selleks on vaja toetada finantsturgude ja kohalike pankade, sh kohalike töötajate arengut.

4.6.3. Üks osa abist, mida arenenud riigid väikestele ja keskmise suurusega ettevõtjatele annavad, tuleks kasutada kogemuste, juhtimisteadmiste, tehnilise oskusteabe ja finantsjuhtimise koolituses, finantskirjaoskuse edasiandmiseks ning selleks, et toetada nende kaasamist tarne- ja väärtusahelasse. EL peaks soovutama direktiiviga kehtestatud põhimõtete rakendamist hilinenud maksete puhul, et parandada väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate rahastamist.

4.6.4. Vajalik on kaitsta põllumajandussektoris tegutsevaid mikroettevõtteid ja VKEsid selliste investeerimistavade vastu, mille eesmärk on maa hõivamine, millega kaasneb nende ettevõtete kõrvaldamine. Neid aitaks ka kindlustusinstrumentide loomine kliimamuutuste mõju vastu. Arengukavade raames ei tohiks unustada selliste sotsiaalmajanduse ettevõtete toetamist, kes võivad mängida olulist rolli säästva arengu eesmärkide saavutamisel.

4.6.5. Majandusliku ja sotsiaalse arengu seisukohast on oluline tagada arengumaade elanikkonna võimalikult laialdane juurdepääs sellistele rahastamisvahenditele nagu arvelduskonto ja mobiilsed finantsrakendused.

#### 4.7. Kodanikuühiskonna kaasamine arenguabisse

4.7.1. Arenguriikide kodanikuühiskond, sealhulgas sotsiaalpartnerid ja valitsusvälised organisatsioonid, aitavad arengule otseselt kaasa ja mängivad ka olulist rolli arengukoostöö suunamisel ja selle tõhususe järelevalves (<sup>24</sup>).

4.7.2. Koos asjaomaste kodanikuühiskonna organisatsioonidega tuleks süstemaatiliselt toetada arenguabi protsessi ja tulemuste järelevalvesüsteemi loomist eri riikides või selle täiustamist, mis võimaldaks tuvastada ja kõrvaldada takistused säästva arengu eesmärkide saavutamisel. See on viis, kuidas teha kindlaks ja kõrvaldada takistused säästva arengu eesmärkide saavutamisel. Selles valdkonnas on komiteel pikk positiivne kogemus seoses komiteede tegevuse ning selliste ühiste nõustamisplatvormide ja -asutustega nagu AKV-ELi järelevalvekomitee ning ELi, Ladina-Ameerika ja Kariibi mere piirkonna riikide jt kodanikuühiskonna liikmete kohtumised.

(<sup>24</sup>) Vt Arengupoliitikaemaline foorum ([www.friendsofeurope.org/policy-area/global-europe/](http://www.friendsofeurope.org/policy-area/global-europe/)) ja arenguteemaline poliitiline foorum (<http://www.uclg.org>).

4.7.3. Ka sotsiaalpartnerid on vahetud arenguabi pakkujad. Arenenud riikides viivad ametiühingud ellu sotsiaalarengu projekte ning toetavad partnerametiühingute organisatsioonide institutsioonilist arengut. Tööandjate organisatsioonid, kaubanduskojad, väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate ühendused ning valdkondlikud liidud teostavad üheskoos oma partneriteks olevate ettevõtlusorganisatsioonidega arengumaades ühisprojekte, andes neile selle kaudu edasi oma kogemusi.

4.7.4. Valitsusvälised organisatsioonid mängivad asendamatu rolli arenguabi valdkonnas nii arenenud riikides kui ka arenguriikides. Nad on eelkõige seotud loodusõnnetuste ja inimkatastroofide tagajärgede leevendamisega, tegutsedes ka sellistes valdkondades nagu sotsiaalküsimused, tervishoid, sooline võrdõiguslikkus, haridus jne. Samuti mobiliseerivad nad avalikke vahendeid, korraldavad vahendite kogumist, teavituskampaaniaid jms. Huvitav näide on ka nn kaugosaluse alase hariduse rahastamine, mis võimaldab luua tavakodanike vahel isiklike suhteid.

4.7.5. Komitee kutsub Euroopa Komisjoni üles toetama ELi kodanikuühiskonna organisatsioonide tegevust, mis on suunatud säästva arengu eesmärkide saavutamisele, rahastades piisavalt programme, mille eesmärk on luua kodanikuühiskonna institutsioonid partnerriikides. Praegu töötatakse komitees välja teabearuannet, milles soovitatakse meetodeid kodanikuühiskonna tõhusaks kaasamiseks 2015. aasta järgse arenguprogrammi rakendamisse ja järelmeetmetesse ning mis täiendab käesolevat arvamust.

Brüssel, 2. juuli 2015

*Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee*  
*president*  
Henri MALOSSE

---

**Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Hinnang Euroopa Komisjoni konsultatsioonidele sidusrühmadega”**

**(omaalgatuslik arvamus)**

(2015/C 383/09)

**Raportöör: Ronny LANNOO**

20. jaanuaril 2015 otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada omaalgatusliku arvamuse järgmises küsimuses:

„Hinnang Euroopa Komisjoni konsultatsioonidele sidusrühmadega”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav allkomitee „Hinnang Euroopa Komisjoni konsultatsioonidele sidusrühmadega” võttis arvamuse vastu 9. juunil 2015.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 509. istungjärgul 1.–2. juulil 2015 (2. juuli istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 179, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 4 komitee liiget.

## **Sissejuhatus**

Käesoleva omaalgatusliku arvamuse eesmärk on analüüsida Euroopa Komisjoni praegusi meetodeid sidusrühmadega konsulteerimisel vastavalt Euroopa Liidu lepingu artikli 11 lõikes 3 sätestatule. Selle analüüsi alusel sõnastatakse arvamuses konstruktiivsed ja realistlikud ettepanekud, et struktuuriliselt parandada konsulteerimisprotsessi ja tagada selle järelevalve kõigi osapoolte huvides.

## **1. Järeldused ja soovitused**

1.1. Käesolevas arvamuses sõnastab komitee soovitused aluslepingutes sätestatud sidusrühmade konsulteerimiseks, et parandada konsultatsioonide kvaliteeti ja vähendada lõhet Euroopa Liidu ja tema kodanike vahel. Seda ülesannet täitis Euroopa Komisjon ka sidusrühmade ulatusliku konsulteerimise kaudu konsultatsioonimenetluste teemal, kandes selle muu hulgas üle ka komisjoni asepresidendi Frans Timmermans'i parema õigusloome paketti. Komitee koostab hiljem komisjoni taotlusel arvamuse kogu parema õigusloome paketi kohta.

1.2. Komiteele valmistavad muret sidusrühmade konsulteerimise viis ja seega ka konsultatsiooni tulemuste kvaliteet. Seetõttu nõuab komitee järjepidevaid ja representatiivseid konsultatsioone, mille puhul on tagatud lisaväärtus asjaomastele organisatsioonidele ja huvirühmadele.

1.3. Komitee viis 2014. aasta esimesel poolel läbi konsultatsioonide pistelise kontrolli, mille tulemustest nähtus, et konsultatsiooniga seotud peadirektoarite lähenemisviis on kvalitatiivselt erinev, vastuste hulk ja seega esindavus on ebapiisav, keele ja terminoloogia kasutust ei ole kohandatud asjaomastele sihtrühmadele ning tulemustest aruandmine ja järelemeetmed on puudulikud. Üldiselt võib seega väita, et asjaomases valdkonnas praegu kehtivaid suuniseid ei ole piisavalt rakendatud.

1.4. Komitee on teadlik sellest, kui keeruline on ELi liikmesriikides väga erinevate kodanike ja organisatsioonidega asjakohaselt konsulteerida. Seoses sellega sõnastab komitee alljärgnevalt teatud hulga struktuurilisi, konkreetseid ja realistlikke ettepanekuid ning kutsub Euroopa Komisjoni üles tegema konstruktiivset koostööd uute meetmete väljatöötamisel ja elluviimisel.

1.5. Komitee kutsub komisjoni üles muutma sidusrühmadega konsulteerimisele kehtivad suunised ja kvaliteedinõuded kõigile peadirektoaritele kohustuslikuks. Suuniste kohaldamise tagamiseks teeb komitee ettepaneku luua peasekretariaadi tasandil koordineerimisüksus, kes toetaks peadirektoarite sidusrühmade konsulteerimisel.

1.6. Strateegilisem lähenemisviis konsultatsiooniprotsessile alates selle ettevalmistamisest kuni hindamiseni, milles on ette nähtud asjaomaste struktuuride (sihtrühmade esindusorganisatsioonid ning nõuande- ja konsultatsiooniorganid) süstemaatiline osalemine, peaks tagama vastuste parema kvaliteedi ja suurema arvu. Konsultatsioonide ja nende eesmärkidest teavitamise parem kavandamine lihtsustaks sidusrühmade osalemist.

1.7. Komitee rõhutab, et sidusrühmade nõuetekohane kaardistamine on kvaliteetse konsultatsiooniprotsessi seisukohalt keskse tähtsusega. Komitee soovib komisjonil kasutada selleks olemasolevaid struktuure, nagu komitee ja esindusorganisatsioonid, ja tugineda läbipaistvusregistrile. Seega ei ole uute struktuuride loomine vajalik.

1.8. Komitee on seisukohal, et sidusrühmade konsulteerimisel kasutatavaid meetodeid ja vahendeid tuleb uuesti ratsionaliseerida. Põhimõtteliselt on kaks võimalikku konsulteerimise meetodit: kirjalik/veebipõhine konsultatsioon või suuline/interaktiivne arutelu. Meetodite ja vahendite valikul tuleb lähtuda taotletavast eesmärgist, sihtrühmast jne ning konsultatsiooniprotsessi üldisest strateegilisest raamistikust. Lisaks oleks soovitatav tõhusalt kasutada uusi tehnoloogiaid eelkõige eesmärgiga jõuda paremini teatud sidusrühmadeni, näiteks noorteni.

1.9. Selle lähenemisviisi raames tuleb eristada konsultatsioone kodanikuühiskonna organisatsioonide ja laiemal avalikkusega. Nende kahe erinevus ei seisne mitte üksnes meetodikas, vaid ka eesmärgis, sest esimeste puhul on oluline tagada esindavus, teiste puhul aga edendada kaasamist ja osalemist.

1.10. Kirjaliku küsitluse kasuks otsustamisel peab komitee oluliseks, et see oleks saadaval kõigis Euroopa Liidu ametlikes keeltes. Lisaks teeb komitee ettepaneku, et küsimustik esitatakse eelnevalt asjaomaste sihtrühmade esindusorganisatsioonidele, et vältida liiga spetsiifilise terminoloogia kasutamist, mis muudaks küsimustiku sihtrühmale raskesti mõistetavaks.

1.11. Komitee rõhutab, et tulemuste käsitlemisel tuleb ette näha nende kvantitatiivne ja kvalitatiivne hindamine, lähtudes sellest, kas vastus tuleb üksikisikult või kodanikuühiskonna esindusorganisatsioonilt, või tulenevalt viimase esindavusest ja mõjust. Esindusorganisatsiooni antud vastusel oleks seega suurem kaal.

1.12. Konsultatsioonidest osavõtu suurendamiseks peab komitee oluliseks, et iga konsultatsiooni puhul koostatakse kokkuvõttev aruanne laekunud vastustest, milles oleks muu hulgas märgitud, miks mõningaid vastuseid on ettepaneku edasisel koostamisel arvesse võetud, teisi aga mitte.

1.13. Pidades silmas komiteele aluslepingutega omistatud osa, soovib komitee täita vahendaja rolli, et tagada sidusrühmade konsulteerimise õnnestumine. Komitee võib osaleda ja koostööd teha protsessi kõigis olulistel etappidel (sidusrühmade määramine, küsimustike väljatöötamine, tulemuste kokkuvõtte ja järelmeetmed). Protsessi struktuuri, stabiilsuse ja esindavuse tagamiseks võib komitee, nagu varemgi, korraldada arutelusid ja konverentse ning kutsuda kokku dialoogiplatvorme ja -foorumeid.

1.14. Sidusrühmade konsulteerimise raames peaks Euroopa Komisjon kasutama ulatuslikumalt potentsiaali, mida pakub tihedam koostöö komiteega, nagu on soovitatud 22. veebruaril 2012 komitee ja komisjoni vahel allkirjastatud koostööprotokollis<sup>(1)</sup>. Ressursside optimeerimise huvides ja institutsioonidevahelise koostöö raames võimaldaks see saada suuremat kasu sidusrühmade spetsiifilistest oskustest ja teadmistest ning komitee konsultatsioonipraktika käigus omandatud eksperditeadmistest, kogemustest ja oskustest.

1.15. Interaktiivsete arutelude osas võib komitee koostöös komisjoniga tegutseda korraldajana, nagu ta seda juba korrapäraselt teeb struktureeritud dialoogiplatvormide raames (näiteks sissereände, tarbimise jne teemal).

<sup>(1)</sup> <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.eu-cooperation&itemCode=22469>

1.16. Lõpetuseks toetab komitee pidevat teabekampaaniat konsultatsiooniprotsessi ja konkreetsete konsultatsioonide teemal. Komitee soovib selles aktiivselt osaleda koos organisatsioonidega, keda ta esindab.

1.17. Lisaks julgustab komitee struktureeritud kodanikuühiskonna dialoogi kui osalusdemokraatia keskse vahendi edendajana komisjoni ulatuslikumalt kasutama struktureeritud dialoogiplatvorme. Ühelt poolt võimaldaks see asjaomastel osapooltel osaleda pidevalt poliitilise protsessi kõigis etappides, teiselt poolt aitaks see kokku hoida aega ja raha.

## 2. Sidusrühmadega konsulteerimise praegune olukord

### 2.1. Sätted

2.1.1. Vastavalt Euroopa Liidu lepingu artikli 11 lõikele 3 korraldab Euroopa Komisjon „asjasse puutuvate isikutega laiapõhjalisi konsultatsioone, et tagada liidu meetmete järjekindlus ja läbipaistvus.”

Selliste konsultatsioonide eesmärk on tagada organiseeritud kodanikuühiskonna sidusrühmade ja kodanike aktiivne osalemine, püüdes leida poliitikameetmete väljatöötamisel Euroopa üldise huvi, et tagada nende demokraatlik asjakohasus ja võimalikult lai avalikkuse toetus.

2.1.2. Konsulteerimine on protsess, mille abil kogub komisjon kodanike ja sidusrühmade arvamusi ja seisukohti. Seda täiendavat protsessi ei piira kodanikuühiskonna struktureeritud dialoog (ELi toimimise lepingu artikli 11 lõige 2) ega konkreetsetes raamistikes toimuvad konsultatsioonid, nagu tööturu osapooltega konsulteerimine sotsiaaldialoogi raames (tööandjate organisatsioonid ja ametiühingud) (ELi toimimise lepingu artikkel 154) või nõuandeoranite, nagu Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee, konsulteerimine (ELi toimimise lepingu artikkel 304)<sup>(2)</sup>, mida see ei tohiks mingil juhul asendada.

2.1.3. Lisaks ELi toimimise lepingu artikli 154 raames toimuvatele konsultatsioonidele osalevad tööturu osapooled, ametiühingud ja tööandjate organisatsioonid täieõiguslikult arvamuse esitajate punktides 2.1.1 ja 2.1.2 nimetatud konsultatsioonides, eelkõige tarbijakaitse, keskkonnoõiguse, kaubanduspoliitika jne valdkonnas.

Aluslepingutega on Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele antud Euroopa Parlamenti, nõukogu ja komisjoni nõustav roll. Lisaks on koostööprotokollis<sup>(3)</sup> esitatud konkreetsed üksikasjad komitee ja komisjoni koostöö korralduse kohta.

### 2.2. Suunised sidusrühmadega konsulteerimiseks

2.2.1. Euroopa Komisjon kehtestas 2002. aastal sidusrühmadega konsulteerimise miinimumnõuded<sup>(4)</sup>, mis on kohustuslikult kohaldatavad kõiki seadusandlikke ja muid kui seadusandlikke ettepanekuid puudutavatele sidusrühmade konsultatsioonidele. Õigusloome kvaliteedi ja tulemuslikkuse programmi REFIT raames on komisjon samuti teada andnud, et konsultatsioone kasutatakse hindamiste, toimivuskontrollide ning delegeeritud õigusaktide ja rakendusaktide koostamise korral<sup>(5)</sup>.

2.2.2. 2002. aastal koostas Euroopa Komisjon peadirektoraatidele konsultatsioonide läbiviimiseks suunised, milles nähakse muu hulgas ette teemakohaste selgitavate märkuste avaldamine konsultatsioonide teema, sisu ja eesmärgi kohta. Lisaks on ette nähtud, et pärast konsultatsiooni avaldatakse teave saadud vastuste arvu ja valimi tüübi kohta ning tulemuste kokkuvõte.

<sup>(2)</sup> Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 304.

Euroopa Parlament, nõukogu või komisjon konsulteerivad komiteega aluslepingutes ettenähtud juhtudel. Need institutsioonid võivad konsulteerida komiteega kõikidel juhtudel, kui nad peavad seda asjakohaseks. Komitee võib omal algatusel avaldada arvamust juhul, kui ta peab niisugust sammu asjakohaseks.

Kui Euroopa Parlament, nõukogu või komisjon peab vajalikuks, määrab ta komiteele oma arvamuse esitamiseks tähtaja, mis ei tohi olla lühem kui üks kuu alates kuupäevast, millal asjast teatatakse komitee presidendile. Tähtaja möödumisel ei takista arvamuse puudumine edasist tegutsemist.

Komitee arvamus koos arutelu protokolliga edastatakse Euroopa Parlamendile, nõukogule ja komisjonile.

<sup>(3)</sup> <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.eu-cooperation&itemCode=22469>

<sup>(4)</sup> KOM(2002) 704, täiendatud ja muudetud dokumentidega COM(2012) 746 ja SWD(2012) 422.

<sup>(5)</sup> COM(2014) 368.

2.2.3. Mitmekeelsuse osas ei ole hetkel ametlikke kehtivaid reegleid.

2.2.4. 2002. aastal sidusrühmadega konsulteerimisele kehtestatud suunistes ja miinimumnõuetes määratletakse konsultatsiooniprotsessi kümme sammu, mis on jaotatud kolme etappi: strateegia koostamine<sup>(6)</sup>, konsultatsiooni läbiviimine<sup>(7)</sup> ja tulemuste analüüs<sup>(8)</sup>.

2.2.5. Euroopa Komisjon on kehtestanud poliitikameetmeid ettevalmistavateks konsultatsioonideks 12 eri meetodit, lähtudes kavandatud eesmärkidest ja sihtrühmast. Need 12 meetodit on avalik veebipõhine konsultatsioon; uuringud; Eurobaromeeter; konverentsid, avalikud arutelud, kohtumised sidusrühmadega; koosolekud, õpitoad, seminarid otseselt seotud osapooltega; sihtrühmad; isiklikud vestlused; Euroopa Komisjoni eksperdirühm; VKEde paneelid; kohalike ja piirkondlike omavalitsustega konsulteerimine; küsimustikud; veebipõhised arutelufoorumid.

### 2.3. Suuniste kohaldamine praktikas

2.3.1. Vaatamata kõnealustele suunistele ja suurele hulgale võimalikele meetoditele ja vahenditele, suhtuvad arvukad sidusrühmad praeguse konsulteerimissüsteemi tulemuslikkuse kriitiliselt. Konkreetsete takistuste hulka kuuluvad näiteks konsultatsioonidega kursis olek (võimalus leida hõlpsasti teavet ELi internetilehekülgedelt ja konsultatsioonidest teavitamine), keel ja terminoloogia, tulemusi puudutav teave ja lõpuks järeelmeetmed.

2.3.2. Lisaks sellele näib, et peadirektoraaditi esineb konsultatsioonide kvaliteedis ja lähenemisviisis märkimisväärsed erinevusi, puuduvad kooskõlastamine ning metoodiliselt ühtne lähenemisviis.

2.3.3. Komitee hindas pisteliselt suuniste kohaldamist 2014. aastal aset leidnud esimese 25 konsultatsiooni põhjal. Pistelise kontrolli tulemusel võis tõdeda järgmist:

— **veebipõhistel konsultatsioonidel osalemine** on väga erinev<sup>(9)</sup>;

— kui vastajaid on vähe, on **esindavus de facto** halb nii geograafiliselt kui ka vastajate kategooria poolest. Suurema arvu vastuste puhul näib geograafiline esindavus parem, kuid vastuste kvaliteet ei ole sageli ikkagi tasakaalus. Siiski on täheldatav selge suundumus suurtest liikmesriikidest pärit vastajate ülekaalule. Lisaks on Brüsselis asuvate organisatsioonide vastused märgitud Belgia arvamusena, kuigi paljudel juhtudel on tegemist Euroopa katusorganisatsioonide või üleeuroopaliste organisatsioonidega, millel puudub igasugune seos Belgia kui liikmesriigiga;

— **tulemuste läbipaistvuse ja tagasiside osas** ilmnes, et ainult kuue konsultatsiooni puhul 25st ehk vähem kui veerandil juhtudest on avaldatud tulemuste kokkuvõte. Vähem kui poolte konsultatsioonide puhul on avaldatud ka vastused. Täiendavat teavet teema järelkäsitluse kohta ei ole esitatud ühelgi juhul.

Kokkuvõttes on üldiselt täheldatav esindavuse, kvaliteedi, tulemusi puudutava teabe ja järeelmeetmete puudulikkus.

<sup>(6)</sup> 1. konsultatsiooni eesmärgi sõnastamine; 2. sidusrühmade kaardistamine; 3. meetodite ja vahendite valik; 4. ajakava ja kestuse kindlaksmääramine.

<sup>(7)</sup> 1. veebilehe ettevalmistamine; 2. konsultatsiooni väljakuulutamine; 3. saadud vastuste tunnustamine.

<sup>(8)</sup> 1. tulemuste analüüs; 2. aruande koostamine ja tagasiside; 3. konsultatsiooni hindamine.

<sup>(9)</sup> Ainult 13 konsultatsioonis 25st on osalejate arv välja toodud. Vastajate arv jäi vahemikku 14 kuni 1 114. Pooltel konsultatsioonidest saadi vähem kui 100 vastust.

### 3. Komisjoni praegune koosseis – uued töömeetodid ja väljavaated

3.1. Demokraatia süvendamine Euroopa Liidus on üks kümnest Euroopa Komisjoni uue koosseisu prioriteetsest poliitilisest tegevussuunast. Selle prioriteedi keskmes on eesmärk luua kohustuslik register, mis hõlmab kõiki organisatsioone ja üksikisikuid, kes teevad lobitööd komisjoni ja Euroopa Parlamendi juures.

3.2. 19. mail 2015 avaldas komisjon seadusandliku tegevuse tõhustamiseks parema õigusloome paketi<sup>(10)</sup>, mille kohta koostab komitee komisjoni taotlusel arvamuse. Kavandatud meetmed tuginevad neljale teljele: läbipaistva konsultatsiooni lähenemisviisi, kehtivate õigusaktide jätkuv läbivaatamine, parem mõjuhindang ja kvaliteedikontroll ning uus institutsioonidevaheline kokkulepe.

3.3. Sellega seoses on välja pakutud ka sidusrühmadega konsulteerimise muudetud suunised. Nende ettevalmistamisel korraldati konsultatsioon sidusrühmadega konsulteerimisele kehtestatud suuniste teemal<sup>(11)</sup>. Selle konsultatsiooni tulemusi<sup>(12)</sup> on käesoleva arvamuse koostamisel arvesse võetud.

### 4. Konsultatsioonide tõhustamine: soovitused

Komitee arvates on konsultatsioonid üks vahend Euroopa kodanikega tekkinud lõhe vähendamiseks tingimusel, et konsultatsioonimenetlused on struktureeritud ja pidevad ning et on tagatud sidusrühmade hea esindavus. Ainult sel viisil saavad konsultatsioonid aidata kodanikke ja kodanikuühiskonda tulemuslikult Euroopa projekti kaasata.

Komitee on selleks juba esitanud konkreetseid ettepanekud, eelkõige oma arvamustes, mis käsitlesid parema õigusloome programmi raames läbiviidud konsultatsiooni, ELi toimimise lepingu artiklit 11 ning õigusloome kvaliteedi ja tulemuslikkuse programmi REFIT<sup>(13)</sup>.

#### 4.1. Konsultatsiooniprotsessi olulised elemendid

4.1.1. Komitee palub Euroopa Komisjonil muuta kehtivad sisesuunised peadirektoraatidele kohustuslikuks ja nende täitmata jätmist karistada (nt vastuste läbipaistmatuse või hindamisaruande puudumise korral), samamoodi nagu mõjuhindamiskomitee kohaldab karistusi mõjuhindamise puuduliku kvaliteedi eest.

4.1.2. Seoses sellega nõuab komitee, et komisjoni peasekretariaadis loodaks koordineerimiseüksus, mida juhiks vahetult komisjoni vastav asepresident. See üksus toetab samaaegselt kõiki peadirektoraate konsultatsioonide üldise lähenemisviisi ning strateegia, kvaliteedinõuete ja -menetluste väljatöötamise ja rakendamise, kvaliteedijuhtimise, teabe ja järelmeetmete alal.

4.1.3. Koordineerimiseüksust abistab eksperdirühm, milles osalevad nende sihtrühmade esindajad, kellele konsultatsioon on suunatud. Komitee palub komisjonil kasutada seejuures komitee eksperditeadmisi, eelkõige mis puudutab sihtrühmade valikut, küsimustike hindamist, tulemuste kokkuvõtet ja järelmeetmeid.

4.1.4. Sidusrühmade osalemise ettevalmistamise muudavad lihtsamaks süsteemsemad konsultatsioonid, nende täpne ajakava ja neist etteatamine. Selleks on keskse tähtsusega konsultatsioonide usaldusväärne ja regulaarselt ajakohastatav esialgne ajakava. Üldisemalt teeb komitee komisjonile ettepaneku konsultatsioone eelkõige institutsioonilisel ja representatiivsel alusel paremini struktureerida, kasutades ära liikmesriikide, piirkondade ja kohalikul tasandil tegutsevate nõuandeorganite või nendega samaväärsete organite vahendeid.

4.1.5. Komitee palub komisjonil avaldada igal aastal hinnangu oma konsultatsioonidest ja nende tulemustest.

<sup>(10)</sup> [http://ec.europa.eu/smart-regulation/index\\_en.htm](http://ec.europa.eu/smart-regulation/index_en.htm)

<sup>(11)</sup> Konsultatsioon sidusrühmadega konsulteerimisele kehtestatud suuniste teemal 30.6.–30.9.2014: [http://ec.europa.eu/smart-regulation/guidelines/consultation\\_2014/stakeholder-consultation/index\\_en.htm](http://ec.europa.eu/smart-regulation/guidelines/consultation_2014/stakeholder-consultation/index_en.htm)

<sup>(12)</sup> [http://ec.europa.eu/smart-regulation/impact/docs/contributions/summary\\_responses\\_stakeholder\\_consultation\\_guidelines\\_public\\_consultation\\_en.pdf](http://ec.europa.eu/smart-regulation/impact/docs/contributions/summary_responses_stakeholder_consultation_guidelines_public_consultation_en.pdf)

<sup>(13)</sup> Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus „Parem õigusloome” (ELT C 48, 15.2.2011, lk 107).

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus „Põhimõtted, menetlused ja meetmed Lissaboni lepingu artikli 11 lõigete 1 ja 2 rakendamiseks” (ELT C 11, 15.1.2013, lk 8).

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus „Õigusloome kvaliteedi ja tulemuslikkuse programm (REFIT): hetkeseis ja tulevikuväljavaated” (ELT C 230, 14.7.2015, lk 66).

Komitee soovib komisjonil luua inspiratsiooni saamiseks andmiku liikmesriikide headest tavadest. Selles osas võivad väga kasulikuks osutada OECD selletemalised uuringud<sup>(14)</sup>. Lisaks soovib komitee edendada kõikvõimalikke muid kodanikuühiskonna kaasamise ja osalemise vorme. Heaks näiteks võiks olla Euroopa Nõukogu heade tavade koodeks „Code of Good Practice for Civil Participation in the Decision-Making Process”<sup>(15)</sup>.

#### 4.2. Sidusrühmade kaardistamine

4.2.1. Vajaliku teabe saamiseks on oluline asjakohaselt määratleda konsultatsiooni sihtrühm. Tarvis on enda usaldusväärstust tõestanud professionaalseid vahendeid. Samuti on hädavajalik tõhusa koostöö tagamine olemasolevate struktuuride, komitee ning kodanikuühiskonda esindavate õiguspärase organisatsioonidega. Komitee võiks oma pädevuste raames ja tulemuslikus koostöös asjaomaste organisatsioonide ja komisjoniga osaleda esindusorganisatsioonide määratlemisel kindlate sihtrühmade raames.

4.2.2. Komitee tegevust<sup>(16)</sup> organiseeritud kodanikuühiskonna organisatsioonide esindavuse kriteeriumide väljatöötamisel võiks kasutada võrdlusalusena esindusorganisatsioonide eelnimetatud määratlemise protsessis. Komitee sooviks seega konsultatsiooniprotsessis veelgi tugevdada nende organisatsioonide mõju ja koostööd nendega.

4.2.3. Süstemaatiliselt tuleb rõhk asetada heale geograafilisele ja sihtrühmapõhisele jaotusele. Seejuures tuleb tagada, et sidusrühmade kaardistamisel saaksid täiendavat tähelepanu alaesindatud või vähem vahendeid omavad rühmad.

4.2.4. Komitee rõhutab, et konsultatsiooni vastuste analüüsimisel on tähtis sisse viia põhjendatud kaalumismehhanism, et anda eelis esindavatele ja vahetult seotud organisatsioonidele.

4.2.5. Sidusrühmade konsultatsioonidel osalemise suurendamiseks on suur tähtsus pärast konsultatsioonide lõppu antava tagasiside sisul. Sidusrühmad peavad nägema oma panuse tulemust ja seega selgelt tunda oma tegelikku mõju esitatud poliitilistele ettepanekutele või saama selgituse, miks teatud elemente ei ole arvesse võetud.

#### 4.3. Meetodid ja vahendid

4.3.1. Komitee võib tegutseda „võrgustike võrgustikuna”, et levitada kirjalikku (veebipõhist) konsultatsiooni mitmesugustele sidusrühmadele (nagu teeb Euroopa Regioonide Komitee kohalike ja piirkondlike omavalitsuste puhul). Interaktiivsete arutelude osas võib komitee tegutseda korraldajana, pidades silmas komitee suhteid ja eksperditeadmisi selles valdkonnas.

4.3.2. Konsultatsiooni raames kasutatav (veebipõhine) küsimustik tuleb edastada märkuste esitamiseks asjaomast sihtrühma või asjaomaseid sihtrühmi esindavatele kodanikuühiskonna organisatsioonidele ja see peab olema sihtrühma keeles. Lisaks on asjakohane, et küsimustikku testib eelnevalt sidusrühmade valim. Selleks võib kasutada asjaomaste osapoolte eelnevat kaardistamist ja läbipaistvusregistrit kui neile organisatsioonidele keskendumise vahendit (vt punkt 4.2). Komiteel võiks siin olla vahendaja roll.

#### 4.4. Ajakava ja kestuse kindlaksmääramine

4.4.1. Suunistes sätestatakse, et veebipõhise konsultatsiooni tähtaeg peaks olema vähemalt 12 nädalat ja interaktiivse arutelu puhul 20 tööpäeva. Komitee soovib mitte korraldada konsultatsioone suveperioodil. Lisaks tuleks võimaluste piires järgida esialgset ajakava (vt punkt 4.1.4).

Et luua sidusrühmadele võimalus end konsultatsioonidel osalemiseks ette valmistada, peab komitee asjakohaseks anda neile piisavat teavet kogu ettevalmistusprotsessi ja (erinevate) konsultatsioonide kavandamise kohta. Sidusrühmade osalemise innustamiseks tuleks kasutada kõiki tõhusaid vahendeid.

#### 4.5. Konsultatsiooni väljakuulutamine: juurdepääs ja nähtavus

4.5.1. Komitee nõuab, et komisjon algataks koos oma delegatsioonidega liikmesriikides tõhusa ja pideva teabekampaania, et kuulutada konsultatsioonid välja ja innustada sidusrühmi neis osalema. Ka komitee võib selles kindlalt oma rolli täita ja paluda oma liikmetel nende võrgustikes teavet levitada.

<sup>(14)</sup> <http://www.oecd.org/gov/regulatory-policy/governance-regulators.htm>

<sup>(15)</sup> [http://www.coe.int/t/ngo/code\\_good\\_prac\\_en.asp](http://www.coe.int/t/ngo/code_good_prac_en.asp)

<sup>(16)</sup> Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus (ELT C 88, 11.4.2006, lk 41).

4.5.2. Iga uuring kuulutatakse välja asjakohaselt, selgelt ja õigeaegselt komisjoni ja liikmesriikide meedias ning tehakse teatavaks asjaomastele kodanikuühiskonna organisatsioonidele. Sellesse üldisesse lähenemisviisi tuleks kaasata ka komisjoni esindajad liikmesriikides.

#### 4.6. *Tulemuste analüüs*

4.6.1. Komitee rõhutab, et komisjon peab teadmiseks võtma konsultatsioonide käigus väljendatud seisukohad ning põhjendama, millises ulatuses ta nendega arvestas.

4.6.2. Tulemuste käsitlemisel läbiviidava põhjendatud kaalumise raames (vt punkt 4.2.3) peavad organiseeritud kodanikuühiskonna osalejad olema proportsionaalselt kõige ulatuslikumalt esindatud.

#### 4.7. *Aruande koostamine ja tagasiside*

4.7.1. Komitee toetab kokkuvõtva aruande avaldamist, millega kaasneb ülevaade kõigist saabunud vastustest. See edendab läbipaistvust.

4.7.2. Lisaks toetab komitee teabe andmist – eelkõige vastajatele – edasise menetluse kohta, mh ettepanekusse tehtavate muudatuste ja otsustusprotsessi edasiste sammude osas.

### 5. *Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee roll*

#### 5.1. *Konsulteerimisprotsessi raames*

5.1.1. Ressursside optimeerimise huvides ja institutsioonidevahelise koostöö raames võiks komitee seega pakkuda otsustusprotsessis nii oma teadmisi ELi eri poliitikvaldkondades aktiivselt tegutsevate sidusrühmade kohta kui ka oma konsultatsioonipraktika käigus omandatud eksperditeadmisi, kogemusi ja oskusi.

5.1.2. Komitee soovib oma tööprioriteetidest lähtuvalt ja koostöös komisjoniga tegeleda teatavate konsultatsioonide järelkäsitluse ja hindamisega, töötada välja asjakohase arvamuse ja korraldada vajadusel avaliku arutelu.

5.1.3. Komitee soovib tihedas koostöös asjaomaste organisatsioonidega aidata komisjoni oma panuse ja eksperditeadmistega konsultatsiooniprotsessi olulistest etappides, eelkõige sihtrühmade valimisel, küsimustike koostamisel, kokkuvõtte tegemisel ja järelmeetmetes.

5.1.4. Lisaks võiks komitee tegutseda „võrgustike võrgustikuna” ja vahendajana, et levitada kirjalikke (veebipõhist) konsultatsioone mitmesugustele sidusrühmadele (nagu teeb Euroopa Regioonide Komitee kohalike ja piirkondlike omavalitsuste puhul).

5.1.5. Interaktiivsete arutelude osas võib komitee koostöös komisjoniga tegutseda korraldajana, nagu ta seda juba korrapäraselt teeb struktureeritud dialoogiplatvormide raames (näiteks sisserände, tarbimise jne teemal).

5.1.6. Tõhusa ja pideva teabekampaania raames võiks komitee anda oma panuse, toetades oma liikmeid teabe levitamisel endi võrgustikes.

#### 5.2. *Euroopa Komisjoni ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee koostööprotokoll*

5.2.1. Komitee võib konsultatsiooni ettevalmistamise, rakendamise ja järelevalve eri etappidel tegutseda teabekanalina Euroopa Komisjoni ja organiseeritud kodanikuühiskonna vahel.

5.2.2. Teatud tegevuste puhul, näiteks interaktiivsed arutelud, võiks korraldada komisjoni ja komitee ühisalgatusi.

Brüssel, 2. juuli 2015

*Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee*  
*president*  
Henri MALOSSE

---

## III

(Ettevalmistavad aktid)

## EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEE

EMSK TÄISKOGU 509. ISTUNGJÄRK 1.–2. JUULIL 2015

**Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Roheline raamat „Kapitaliturgude liidu loomine”**

[COM(2015) 63 final]

(2015/C 383/10)

**Raportöör: Juan MENDOZA CASTRO**

**Kaasraportöör: Milena ANGELOVA**

9. märtsil 2015 otsustas Euroopa Komisjon vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Roheline raamat „Kapitaliturgude liidu loomine”

[COM(2015) 63 final].

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav majandus- ja rahaliidu ning majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse sektsioon võttis arvamuse vastu 18. juunil 2015.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 509. istungjärgul 1.–2. juulil 2015 (1. juuli 2015. aasta istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 100, vastu hääletas 2, erapooletuks jäi 3.

### 1. Järeldused ja soovitused

1.1. Komitee toetab rohelist raamatut kapitaliturgude liidu kohta, ootab komisjoni ettepanekuid selle kohta, milliseid muudatusi võib vaja minna dokumendis sedastatud eesmärkide saavutamiseks, ning leiab, et kavandatud meetmed põhinevad kõigi sidusrühmade väljendatud seisukohtade tasakaalustatud arvestamisel.

1.2. Komisjoni algatuse eesmärk peaks olema luua tingimused tõhusa nüüdisaegse, asjakohaselt reguleeritud finantsteenuste sektori jaoks, mis annab investeringuid otsivatele äriühingutele, eriti VKEdele ja kiiresti kasvavatele ettevõtetele juurdepääsu kapitali pakkujatele.

1.3. Komitee näeb kapitaliturge likviidsuse kogumitena, kus äriühingud saavad koguda rahalisi vahendeid ja kaubelda finantsinstrumentidega, ning toetab kindlalt kapitaliturgude liidu lõppeesmärki kaotada turgude praegune killustatus, võimaldades nii igat liiki äriühingute noteerimist.

1.4. Kuna kapitaliturgude liit on suurte ettevõtjate jaoks suurel määral juba reaalsus, rõhutab komitee vajadust meetmete järele, mis võimaldaksid sellest kasu saada ka VKEdel.

1.5. Kapitaliturgude liit peaks pikas perspektiivis parandama majanduse rahastamist, kasutades selleks äriühingu üldjuhtimise ja ettevõtja sotsiaalse vastutuse parimate tavade edendamise võimalusi, keskendudes majanduse kõrval ka keskkonnavalastele ja sotsiaalsetele eesmärkidele.

1.6. Kapitaliturgude liiduga seotud tulevaste otsuste puhul tuleks selgelt arvesse võtta VKEde konkreetseid vajadusi. Komitee soovib tungivalt võtta otsustavaid ja kiireid meetmeid järgmistes suundades:

- järelturu arendamine;
- kvalitatiivseid ja kvantitatiivseid nõudeid käsitleva lihtsustatud ühtse standardi väljatöötamine VKEde noteerimiseks finantsinstrumentide reguleeritud turgudel;
- standarditud läbipaistval meetodikal põhinevate krediitdireitingute kasutusele võtmine;
- lihtsustatud standarditud kriteeriumide (mudeli) vastuvõtmine reguleeritud turgudel registreerimiseks, hõlmates lisaks finantsteabele üksikasjalikku keskpika perioodi äriplaani investeringute ja äritegevuse arendamise kohta;
- rohkem vajadustele kohandatud investeerimistoodete loomine, kuna need peaksid vastama paremini ettevõtete vajadustele;
- mikro-, väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate määratluste ajakohastamine ja ühendamine erinevates ELi õigusaktides, et kajastada paremini VKEde mitmekesisust ja liikmesriikidevahelisi erinevusi;
- uue kasvava ettevõtja ja kiiresti kasvava ettevõtja mõiste määratlemine ning eritähelpanu pööramine selliste ettevõtjate vajadustele kapitaliturul;
- Euroopa börsi ühtse segmenteerimismudeli loomine, milles eristatakse VKEsid selle alusel, mis liiki emitendid nad on, või spetsialiseerunud segmentide loomine asjaomastel riiklikel reguleeritud turgudel;
- riikide tarbijakaitseorganite ja finantsasutuste haldussuutlikkuse tugevdamise innustamine;
- investoritele selliste tingimuste pakkumine, mis on rahvusvaheliste turgude tingimustega vähemalt võrreldavad, kui mitte neist paremad.

1.7. Komitee nõustub rohelises raamatus esitatud tõdemusega, et väga väike osa kodumajapidamiste säästudest leiab tee riigivõlakirjadest või pangahoiustest tootlikumatesse investeringutesse, eriti säästjate praeguse finantssurve ajal.

1.8. Komitee rõhutab traditsioonilise panganduse tähtsust finantsüsteemi stabiilsuse jaoks. Komitee tunnustab Euroopa pangandusliidu elluviimise tähtsust.

1.9. Jätkusuutlikuks kvaliteetseks väärtpaperistamiseks tuleb edendada lühikese vahendusahelaga põhistruktuure.

1.10. Komitee leiab, et rohelises raamatus esitatakse põhjalik ülevaade Euroopa kapitaliturgude praegusest olukorrast ja kapitaliturgude liidu lõpuleviimiseks vajalikest meetmetest.

## 2. Rohelise raamatu sisu

2.1. Võrreldes muude jurisdiktsioonidega on kapitalituru põhine rahastamine Euroopas suhteliselt vähearenenud. Euroopa aktsia-, võlakirja- ja muudel turgudel on majanduskasvu rahastamisel väiksem roll ning Euroopa ettevõtjad tuginevad jätkuvalt oluliselt pankadele, mistõttu muudab pangalaenu andmise piiramine meie majanduse haavatavaks.

- 2.2. Samuti on investorite usaldus ebapiisav ning Euroopa sääste ei kasutata alati kõige tootlikumalt.
- 2.3. Kapitaliturgude liidu loomine on komisjoni tööprogrammi põhialgatus.
- 2.4. Kapitaliturgude liit tagaks majanduse rahastamise suurema mitmekesistamise ja vähendaks kapitali kaasamise kulusid, eeskätt VKEde puhul.
- 2.5. Integreeritumad kapitaliturud (eelkõige aktsiaturud) edendaksid Euroopa majanduse suutlikkust vapustustele vastu pidada ja võimaldaksid teha rohkem investeringuid võlakooormust suurendamata.
- 2.6. Kapitaliturgude liit peaks tõhusa turutaristu ja vahendajate kaudu edendama investorite kapitali jõudmist Euroopa investeerimisprojektidesse, parandades riskide ja kapitali jaotumist kogu ELis ning suurendades seeläbi Euroopa vastupidavust tulevikus tekkivatele vapustustele.
- 2.7. Peamised põhimõtted, millele kapitaliturgude liit toetub, on järgmised: see peaks maksimeerima kapitaliturgudest saadava kasu majanduse, majanduskasvu ja töökohtade loomise jaoks; see peaks looma ühtse kapitalituru kõigi 28 liikmesriigi jaoks; see peaks põhinema finantsstabiilsuse kindlatel alustel; see peaks tagama tarbijate ja investorite tõhusa kaitse ning see peaks aitama meelitada ligi investeringuid kogu maailmast ja suurendama ELi konkurentsivõimet.

### 3. Üldised märkused

- 3.1. Komitee toetab täielikult komisjoni algatust. Kapitaliturgude liit on vajalik struktuurireform selleks, et kõik ELi liikmesriigid saaksid elujõulises ja teadmispõhises majanduses jõudsalt areneda. Tuleb kõrvaldada takistused rea innovaatiliste finantsinstrumentide arendamiselt kogu ELis, sest need takistavad investeringute konkurentsivõimelist rahastamist, eriti väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate, idufirmade ja pikaajaliste taristutoodete puhul.
- 3.2. Komisjoni algatuse eesmärk peaks olema tingimuste loomine tõhusa nüüdisaegse finantsteenuste sektori jaoks, mis on asjakohaselt, kuid mitte ülemäära reguleeritud, võimaldades mitmekesistada investeringute rahastamise allikaid ja tegeledes seeläbi muret tekitavalt madala investeringute tasemega.
- 3.3. Komitee näeb kapitaliturge likviidsuse kogumitena, kus ettevõtjatel on võimalik koguda vahendeid ja kaubelda finantsinstrumentidega. Võttes selle lähtepunktiks, leiab komitee, et kapitaliturgude liit on suurte ettevõtjate jaoks juba saavutatud, ja keskendub komisjoni rohelistes raamatus esitatud küsimustele vastates peamiselt meetmetele, mis võimaldavad sellisest liidust kasu saada ka VKEdele ja kiiresti kasvavatel ettevõtjatel.
- 3.4. Kapitaliturgude liit peaks pikas perspektiivis parandama majanduse rahastamist, kasutades selleks äriühingu üldjuhtimise ja ettevõtja sotsiaalse vastutuse parimate tavade edendamise võimalusi, keskendudes majanduse kõrval ka keskkonnaalastele ja sotsiaalsetele eesmärkidele.
- 3.5. Rohelises raamatus käsitletakse VKEsid sihtemitendina. Sellega seoses tuleks võlakirju või muid fikseeritud tulumääraga finantsinstrumente puudutavate tulevaste otsuste puhul selgelt arvesse võtta VKEde konkreetseid vajadusi:
  - rahastamise lõpptähtaegade õige valik;
  - rahastamise ja tagasimaksete struktuur;
  - rahastamiskulud, kaasa arvatud vastavale turule sisenemisega seotud kulud;
  - asjaomase investeerimistoote ettevalmistamiseks vajalike tagatiste sisu ja struktuur.

Selleks et kõikidele nendele vajadustele piisavalt tähelepanu pöörata, on väga oluline kavandada lihtsustatud ja standarditud tooted ja menetlused VKEde osalemiseks kapitaliturgudel.

3.6. Komitee kutsub Euroopa Komisjoni, Euroopa järelevalveasutusi ja liikmesriike tegutsema toimiva kapitaliturgude liidu saavutamisele suunatud tulevaste õigusaktide koostamisel ja riiklikesse õigusaktidesse ülevõtmisel ettevaatlikult, tagamaks, et Euroopa kapitaliturg pakub investoritele ja emitentidele tingimusi, mis on rahvusvaheliste turgudega vähemalt võrreldavad kui mitte neist paremad.

3.7. Tõhusa kapitaliturgude liidu saavutamine on võimalik vaid siis, kui üksikinvestoritena kaasatakse ja meelitatakse ligi ELi kodanikke. Komitee nõustub rohelises raamatus esitatud tõdemusega, et väga väike osa kodumajapidamiste säästudest leiab tee riigivõlakirjadest või pangahoiustest tootlikumatesse investeringutesse, eriti säästjate praeguse finantssurve ajal.

3.8. Rõhutada tuleks traditsioonilise panganduse tähtsust finantsüsteemi stabiilsuse jaoks.

3.9. Jätkusuutliku kvaliteetse väärtpaberistamisturu saavutamiseks – nagu viidatakse rohelises raamatus – tuleb edendada lühikese vahendusahelaga põhistruktuure, et luua otseühendus laenuvõtjate ja säästjate vahel.

#### 4. Vastused rohelises raamatus esitatud küsimustele

##### 4.1. Varase tegutsemise prioriteedid

1) Millised muud valdkonnad tuleks seada prioriteediks lisaks lühiajaliste meetmete võtmiseks kindlaks tehtud viiele prioriteetsele valdkonnale?

Kavandatud meetmed keskenduvad suures osas esmasturgudele. VKEde eripära silmas pidades on vaja uurida ka järelturu arendamise võimalusi.

Elkõige on ülimalt oluline töötada välja kvalitatiivsete ja kvantitatiivsete nõuete ühtne ja lihtsustatud standard VKEde noteerimiseks finantsinstrumentide reguleeritud turgudel. Samuti tuleks välja töötada mehhanism, millega muuta VKEd investorite jaoks atraktiivsemaks, pidades silmas VKEde piiratud finants- ja haldusressursse.

Säilitades peamised põhimõtted investorite huvidega arvestamiseks, soovitatakse alustada mõnede prospektidirektiivis sisalduvate konkreetsete küsimustega, et leevendada võimaluse korral haldus- ja bürokraatianõudeid, ning uurida võimalusi liberaliseerida mõningaid VKEdele esitatud avalikustamisnõudeid:

- prospekti kaalumise tähtaegade lühendamise nende emitentide puhul, kellel on juba reguleeritud turul kauplemisele lubatud väärtpabereid ja kes on teinud väärtpaberite avaliku pakkumise ning on kas avalik äriühing või registreeritud emitent. Tähtaegu võiks vastavalt lühendada seitsme päevani. Tuleks kehtestada spetsiaalne menetlus VKEde lihtsustatud viisil noteerimiseks, eriti juhul, kui nendega kaubeldakse börsivälisel turul. Direktiiv peaks võimaldama riiklikele reguleerivatele asutustele VKEde noteerimise reguleerimisel suuremat kaalutusõigust;
- vastavalt direktiivi 2003/71/EÜ artikli 14 lõikele 2 avaldatakse avaliku pakkumise teade ning märkimise alg- ja lõpptähtaeg ühes päevalehes. Teadete ja prospekti enda paberikandjal ja päevalehes avaldamise nõudeid tuleks järjest enam piirata. Teabe avalikustamine internetis, eriti asjaomase reguleeritud turu või ettevõtja veebisaitidel, peaks kujunema emitendi ja investorite vahel peamiseks teabevahetusvahendiks. Teiselt poolt võiks olla teatud ühtsus nõuete osas teabe avalikustamisel veebisaitide kaudu – ühtlustamise abil või spetsiaalse investoritele mõeldud lehe näol. Viimased saaksid nii kiiremini ja lihtsamalt teavet väärtpaberite avalike pakkumiste kohta.

- 2) Millised täiendavad sammud VKEde krediiditeabe kättesaadavuse tagamisel ja standardimisel võiksid edendada VKEde ja idufirmade rahastamise sügavamalt turgu ja laiendada investoribaasi?

Siinkohal oleks kasu järgmistest meetmetest:

- standarditud läbipaistval meetodikal põhinevate krediidireitingute kasutusele võtmine;
- lihtsustatud standarditud kriteeriumide (mudeli) kasutamine reguleeritud turgudel registreerimiseks, mis sisaldaks lisaks finantsteabele üksikasjalikku keskpika perioodi äriplaani investeringute ja äritegevuse arendamise kohta.

- 3) Kuidas peaks toetama Euroopa pikaajalisi investeerimisfonde, et soodustada nende arengut?

Kõige pakilisem meede on pensionifondide ja kindlustusseltside regulatiivsete nõuete läbivaatamine eri liikmesriikides eesmärgiga liberaliseerida vajaduse korral nende portfelleid, võttes arvesse Euroopa pikaajalistesse investeerimisfondidesse investeerimise võimalust. Pensionifondid ja kindlustusseltsid on sellest varaliigist huvitatud ja neil on ka vahendeid Euroopa pikaajaliste investeerimisfondide kapitaliseerimiseks. Selle protsessi laiendamiseks on kasulik välja töötada ühtne kasumlikkuse hindamise mudel, mis hõlmab kogu investeerimisahelat.

- 4) Kas EL peaks lisaks sellele, et ta toetab turu jõupingutusi ühistes nõuetes kokkuleppimisel, võtma meetmeid, et toetada suunatud pakkumiste turgude arengut?

Ei. ELi meetmed võivad osutada vajalikuks, kui turu jõupingutused ei anna tulemusi.

#### 4.2. Kapitaliturgude arendamiseks ja integreerimiseks vajalikud meetmed

- 5) Millised täiendavad meetmed võivad aidata edendada juurdepääsu rahastamisele ja suunata rahalisi vahendeid neile, kes neid vajavad?

Üldiselt paraneks juurdepääs rahastamisele siis, kui loodaks rohkem kohandatud investeerimistooteid, kuna need peaksid vastama paremini ettevõtjate vajadustele (näiteks seoses lõpptähtaja, tagatise ja maksete struktuuriga).

Reguleerivad asutused peaksid samuti võimaldama võlainstrumendi emiteerimist, mis peaks võlakirjaomanikega sõlmitava teatava lepinguna olema võimalikult sarnane projektirahastamise ja ettevõtjate pangalaenudega.

- 6) Kas tuleks võtta meetmeid (nt standardimine) likviidsuse suurendamiseks äriühingu võlakirjade turgudel? Kui jah, siis milliseid meetmeid tuleb võtta ja kas seda saab teha turupõhiselt või tuleb võtta reguleerivaid meetmeid?

Jah, standardimine suurendab likviidsust äriühingu võlakirjade turgudel. Kõnealusel juhul on kõikide sidusrühmadega läbi arutatud ja kokku lepitud reguleerivate meetmete võtmine otstarbekas.

- 7) Kas EL peaks lisaks selle toetamisele, et turg töötab välja suunised, võtma meetmeid, et hõlbustada standardseid, läbipaistvaid ja vastutustundlikke keskkonnavalaseid, sotsiaalseid ja äriühingu üldjuhtimisega seotud investeringuid?

Jah, standardimise kriteeriumid peaksid sisaldama konkreetseid põhimõtteid keskkonnavalaste, sotsiaalsete ja äriühingu üldjuhtimisega seotud investeringute kohta. Komitee toetab muu hulgas roheliste võlakirjade ning nn roheliste hüpoteekide edendamist, energiatõhususe ja taastuvenergia projektidele laenude andmist. Kõik need tuleks lisada investori valikuvõimalustesse. Komitee peab vajalikuks levitada teavet ja algatada kampaaniaid keskkonnavalaste, sotsiaalsete ja äriühingu üldjuhtimisega seotud investeringute laialdaseks edendamiseks ning sellega seotud parimate tavade levitamiseks, sealhulgas tihedas koostöös äriõrgustike ja investorite ühendustega ja nende kaudu.

- 8) Kas tuleks välja töötada ühtne ELi tasandi raamatupidamisstandard mitmepoolsetes kauplemissüsteemides noteeritud väikeste ja keskmise suurusega äriühingute jaoks? Kas selline standard peaks olema VKEde kasvuturgude osa? Kui jah, siis millistel tingimustel?

Euroopa praegune VKEde määratlus hõlmab väga erineva suurusega ettevõtteid ja ei võimalda eristamist majandusharu alusel. Komitee toetab mikro-, väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate puhul standardset Euroopa määratlust ja kutsub üles ajakohastama erinevates ELi õigusaktides sisalduvaid mitmesuguseid määratlusi, et kajastada paremini VKEde mitmekesisust ja liikmesriikidevahelisi erinevusi, ning need ühendama<sup>(1)</sup>. Komitee soovib määratleda uue kasvava ettevõtja ja kiiresti kasvava ettevõtja mõiste ning pöörata eritähelepanu selliste ettevõtjate vajadustele kapitaliturul. Ilma selleta hõlmavad mitmepoolsed kauplemissüsteemid ainult piiratud arvu riike ning kasvuturud ei suuda ligi tõmmata palju piiriüleseid investoreid. Sellise standardi sisu peaks olema vastavuses VKEde piiratud finants- ja haldussuutlikkusega.

- 9) Kas on takistusi asjakohaselt reguleeritud ühisrahastamise või vastastikuse rahastamise platvormide arendamisel (sealhulgas piiriülesest)? Kui jah, siis kuidas tuleks need kõrvaldada?

Siseriiklike õigusaktide erinevused on peamine põhjus, miks sellised tuleviku investeerimisvormid nagu ühisrahastamine on nõrgalt arenenud. Seepärast on komisjonil soovitatav edendada õigusaktide ühtlustamist.

#### 4.3. Rahastamise pakkumise arendamine ja mitmekesistamine

- 10) Millised poliitikameetmed võiksid stimuleerida institutsionaalseid investoreid kaasama ja investeerima suuremaid summasid mitmekesisematesse varaliikidesse, eelkõige pikaajalistesse projektidesse, VKEdesse ja kiire kasvuga idufirmadesse?

Ennekõike on vaja muuta institutsionaalsete investorite portfelle käsitlevaid määrusi, kuna paljudes liikmesriikides ei ole neil üldse lubatud selliseid investeeringuid teha.

- 11) Milliseid meetmeid võiks võtta, et vähendada fondivalitsejate kulusid fondide asutamisel ja turustamisel kogu ELis? Mis takistab fondidel saavutamast mastaabisäästu?

Kulud ei ole ka praegu ülemäära kõrged ja sõltuvad eelkõige turustamiskanalistest. Fondidel, mida turustatakse pangafiliaalide või muude finantsasutuste kaudu, ei ole tavaliselt märkimisväärseid kulusid ja neil ei ole takistusi mastaabisäästu saavutamisel. Eraldi turustatavate fondide kulud oleksid suuremad.

Prospekte vahendite kogumiseks, samuti kõiki asjaomasele reguleeritud turule sisenemiseks vajalikke registreerimisdokumente tuleks lihtsustada ja ühtlustada.

Vaja on ühtset Euroopa väärtpapieribörsi segmenteerimismudelit, milles eristatakse VKEsid selle alusel, mis liiki emitendid nad on. Sama tulemus on võimalik saavutada spetsialiseeritud segmentide loomise kaudu vastavatel riigisisestel reguleeritud turgudel.

- 12) Kas taristuinvesteeringute kohandatud käsitluse väljatöötamisel tuleks keskenduda teatavatele selgelt tuvastatavatele vara alamklassidele? Kui jah, siis millistele neist peaks komisjon usaldatavusnõuete (nt CRDIV/CRR ja Solvatus II) tulevasel läbivaatamisel erilist tähelepanu pöörama?

Taristuprojektide rahastamiseks teeb komitee järgmised ettepanekud:

- luua taristuvaldkonnas ulatuslikum avaliku läbivaatamise protsess, et tagada planeerimise strateegilisem koordineerimine;

<sup>(1)</sup> Üldiselt on VKEde ühine määratlus kehtestatud ELi soovitusel 2003/361, mis on üsna aegunud ning ei peegelda ELi laienemist ega kriisijärgset majanduslikku olukorda. Rohelise raamatu jaoks on VKEde määratlus esitatud 15. mai 2015. aasta direktiivis 2014/65/EL finantsinstrumentide turgude kohta. Teine VKEde määratlus on esitatud 26. juuni 2013. aasta direktiivis 2013/34/EL teatavat liiki ettevõtjate aruandeaasta finantsaruannete, konsolideeritud finantsaruannete ja nendega seotud aruannete kohta.

- keskenduda valitsustepoolse ja üleeuroopalise rahastamise puhul enam finantsiliselt jõuetutele, kuid sotsiaalselt tähtsatele projektidele (võimalik, et (osaliste) tagatiste abil, et muuta need elujõuliseks);
- koostada lihtsasti mõistetav juhend taristu rahastamise kohta pankade ja kapitaliturgude kaudu;
- muuta taristuprojektide raamatupidamisalast ja regulatiivset käsitlust, et muuta need investorite jaoks atraktiivsemaks;
- määratleda teatavad selgelt tuvastatavad taristuprojektide alamklassid ja kohandada taristuinvesteeringute käsitlemine nende järgi. See sisaldab erinevat riskihindamist iga alamklassi puhul ja suurendab prognoositavust viisil, mis muudab investeeringud institutsionaalsete investorite jaoks atraktiivsemaks;
- kasutada enam selliseid struktuure, mis võimaldavad jaainvestoritel paremini osaleda mittelikkviidses rahastamises;
- kuna praegustes Solventsus II kapitalinõuetes ei tehta vahet pikaajalisel äriühingu võlakirjal ja taristuvõlakirjal, tuleks kaaluda selle muutmist;
- suurendada avaliku ja erasektori partnerluste läbipaistvust ja demokraatlikku aruandekohustust, nõudes üldsuse juurdepääsu kogu lepingule ja üldsuse korrapärasest teavitamist partnerluste tasuvusest.

13) *Kas standardse toote kehtestamine või olemasolevate piiriülese juurdepääsu tõkete kõrvaldamine aitaks tugevdada pensioni ühtset turgu?*

Jah. Arvestades asjaolu, et pensioni tagamine ja filosoofia on liikmesriigiti väga erinev, ning komisjoni rohelises raamatus sedastatud sihti luua üleeuroopaline pensioniskeem.

14) *Kas Euroopa riskikapitalifondide määruse ja Euroopa sotsiaalse ettevõtluse fondide määruse muutmise hõlbustaks suurtel ELi fondivalitsejatel sellist liiki fondide valitsemist? Kas peaks tegema veel mingeid muudatusi, et suurendada sellist liiki fondide arvu?*

Võimalik, et sellised muudatused suurendaksid suurte fondivalitsejate huvi selliste fondide valitsemise vastu. See võib siiski viia ülemäärase kontsentreerumise ja huvide konfliktideni. Seetõttu on enne sellise meetme võtmist soovitatav hoolikalt uurida, kas see on peamine takistus, mis ei lase suurtel fondivalitsejatel selliseid fonde valitseda.

15) *Kuidas saaks EL veelgi arendada börsivälisest kapitali ja riskikapitali kui alternatiivset majanduse rahastamise allikat? Millised meetmed võiksid suurendada riskikapitalifondide mahtu ja edendada riskikapitali investorite investeeringust lahkumise võimalusi?*

Börsivälise kapitali ja riskikapitali fondide mahtu võiks suurendada institutsionaalsete investorite, nt pensionifondide, kindlustusseltside ja eurofondide portfelli suhtes kehtivate piirangute asjakohase lõdvendamise kaudu.

16) *Kas on tõkkeit nii pangapõhise kui ka pangavälise otsese turvalise laenuandmise suurendamisel ettevõtetele, kes vajavad rahastamist?*

Finantskriisi järel on pangapõhine laenamine pidanud taluma suuremaid kitsendusi rangemate kapitali adekvaatsuse nõuete ja riskipositsiooni vähendamise vajaduse tõttu. Pangavälise otsene laenuandmine on paljudes liikmesriikides õigusaktidega keelatud. Paljudel juhtudel ei saa kindlustusseltsid, pensionifondid ja muud finantsasutused finantssektorivälisetele ettevõtjatele otse laenu anda.

17) *Kuidas saaks suurendada jaeinvestorite piiriülest osalemist eurofondides?*

Piiriülesed investeeringud eeldavad arenenud investeerimiskultuuri, asjakohaseid teadmisi ja võõrkeelteoskust. Jaeinvestorite piiriülese osalemise suurendamine oleks võimalik ainult nii, et toetatakse isiklike finantsplaneerijate (konsultantide) kasutamist, kes aitaksid jaeinvestoritel teha rahvusvahelises kontekstis teadlikke otsuseid.

18) *Kuidas saaksid Euroopa järelevalveasutused aidata kaasa tarbijate ja investorite kaitse tagamisele?*

Enamikus liikmesriikides on siseriiklike tarbijakaitseasutuste suutlikkus finantsteenuste valdkonnas tavaliselt suhteliselt piiratud. Mõningatel juhtudel ei ole isegi selge, kas neil on selles valdkonnas seaduslikud õigused ja millised need õigused on. Seetõttu võib Euroopa järelevalveasutuste jaoks olla kasulik innustada siseriiklike tarbijakaitseasutuste ja reguleerivate finantsasutuste suutlikkuse suurendamist selles valdkonnas.

19) *Millised poliitikameetmed võiksid suurendada jaeinvesteeringuid? Mida võiks veel teha, et kaitsta kapitaliturgudele sisenevaid ELi kodanikke ja anda neile rohkem õigusi?*

Julgustada liikmesriike looma maakleritele ja investeerimisettevõtjatele soodsad tingimused uute riskikapitalifondide asutamiseks, mis võimaldavad maksusoodustusi (näiteks investeeringu tasaarveldamine kodumajapidamise säästude tulumaksuga). Samaaegselt institutsionaalse tarbijakaitse parandamisega (nagu on soovitatud eelmisele küsimusele antud vastuses) võiks jaeinvesteeringute suurendamist stimuleerida ka mittekutseliste investorite ja säästjate finantshariduse eri vormide kasutusele võtmisega ning üksikisikutele osutatavate hästi reguleeritud finantsplaneerimise konsultatsiooniteenustega.

20) *Kas on tarbijatele suunatud lihtsate ja läbipaistvate toodete arendamise riiklikke parimaid tavasid, mida võiks jagada?*

Parimad tavad ei ole veel kinnistunud, vaid alles kujunemisejärgus. Üks väheseid näiteid on Ühendkuningriigi investeerimistoodete akrediteerimisprotsess, mida viivad läbi kutseliidud<sup>(2)</sup>. Üldiselt ei ole selliste toodete arendamine lihtne ülesanne, sest investeerimistooted võivad olla oma olemuselt keerukad, ja ka seepärast, et emitendid püüavad vastata mitmesugustele vajadustele ja eristada oma tooteid teistest sarnastest toodetest. Veel üks probleem võib olla aspekt, et kui valitsus püüab sundida selliseid tooteid arendama, võidakse seda käsitleda turgu sekkumise ja konkurentsi piiramisena. Seepärast oleks siinkohal jõupingutuste tegemise asemel kasulikum innustada üksikisikute finantshariduse ja neile suunatud finantskonsultatsiooniteenuste arendamist.

21) *Kas tuleks võtta täiendavaid meetmeid finantsteenuste reguleerimise valdkonnas, tagamaks, et EL on rahvusvaheliselt konkurentsivõimeline ja atraktiivne investeerimiskoht?*

Konkurentsivõimet tuleks vaadelda võrdlevas perspektiivis. Seetõttu peaksid ELi kapitaliturud pakkuma investoritele tingimusi, mis on rahvusvaheliste turgude tingimustega vähemalt võrreldavad, kui mitte neist paremad. See nõuab meetmeid investorite kaitse parandamiseks ja maksustruktuuride kohandamiseks (kontrollides hoolikamalt kavandatud finantstehingute maksu kasu ja kulusid).

22) *Milliseid meetmeid võiks võtta, et hõlbustada ELi ettevõtetele juurdepääsu kolmandate riikide investoritele ja kapitaliturgudele?*

Parim viis on ergutada koostööd pankadega, kellel on kolmandates riikides hästi väljaarendatud filiaalide võrk.

<sup>(2)</sup> Briti Kindlustusandjate Liidu, Briti Pankurite Liidu ja Elamuhoiupankade Liidu Briti Standardiinstituudiga peetud läbirääkimiste tulemusel otsustati arendada lihtsaid finantstoteid, mis vastavad kokkulepitud põhimõtetele (esitatud *Sergeanti* aruandes, märts 2013).

#### 4.4. Turu tõhususe parandamine – vahendajad, taristu ja laiem õigusraamistik

23) Kas on mehhanisme, mida ei ole käesolevas dokumendis käsitletud ja millega saaks parandada turgude toimimist ja tõhusust, eelkõige aktsia- ja võlakirjaturgude toimimist ja likviidsust?

Sellised mehhanismid võiksid hõlmata järgmist:

- VKEde emiteeritud finantsinstrumentide turu pikaajalise minimaalse likviidsuse tagamine. Seda oleks võimalik saavutada nende likviidsuse tagajate või turutegijate stimuleerimise kaudu, kes noteerivad VKEde emiteeritud finantsinstrumente;
- investorite usalduse suurendamine VKEde vastu, võttes kasutusele äriühingu üldjuhtimise parimad tavad ja kaasates keskse tähtsusega finantsinvestorid nende juhtimisse;
- VKEde atraktiivsuse suurendamine – nt võimaluste kaudu anda ettevõtete (või spetsialiseerunud asutuste) tagatise teatud kriteeriumidele vastavate VKEde emissioonidele;
- stiimulite kasutusele võtmine reguleeritud turgudel noteeritud VKEde jaoks;
- stiimulite kasutusele võtmine noteeritud VKEde emissioonidesse investeerijate jaoks.

24) Kas Teie arvates on valdkondi, kus ühtsed eeskirjad ei ole piisavalt hästi välja töötatud?

Ühtsetel eeskirjadel põhinev lähenemisviis, mis töötati pangandussektori jaoks välja kapitalinõuete direktiivi IV paketi, hoiuste tagamise skeemi direktiivi ning pankade finantsseisundi taastamise ja kriisilahenduse direktiivi alusel, loob võrdsed tegutsemistingimused ja edendab ühtset turgu. Selle lähenemisviisi laiendamine pangandusvälisele finantssektorile võib seetõttu olla väga kasulik. Pankade finantsseisundi taastamise ja kriisilahenduse direktiiviga sarnase lähenemisviisi võiks kasutusele võtta ka kesksete vastaspoolte suhtes.

25) Kas leiate, et Euroopa järelevalveasutustele on antud piisavad volitused ühtse järelevalve tagamiseks? Millised täiendavad meetmed seoses ELi tasandi järelevalvega aitaksid oluliselt edendada kapitaliturgude liitu?

Järelevalve ühtsuse küsimuses leiab komitee järgmist:

- nõustub vajadusega võtta korrigeerivaid meetmeid Euroopa Finantsjärelevalve Süsteemi toimimise parandamiseks;
- kutsub üles toetama meetmeid, mis hõlbustavad Euroopa Finantsjärelevalve Süsteemi, uue ühtse järelevalvemehhanismi ja ühtse kriisilahenduskorra vahelist koordineerimist;
- kutsub üles ratsionaliseerima Euroopa Finantsjärelevalve Süsteemi institutsioonide reguleerivat rolli eesmärgiga lihtsustada õigusraamistikku ja muuta menetlused läbipaistvamaks ja tõhusamaks;
- palub esitada keskpika perioodi strateegia järelevalveasutuste korraldusliku ja funktsionaalse konsolideerimise protsessi elluviimiseks (kaaludes ühte asukohta koondamist ja nn kahe tipu mudeli vastuvõtmist);
- kutsub Euroopa Komisjoni üles hindama, kas pigem struktuurilist laadi lahendused seoses Euroopa Finantsjärelevalve Süsteemi korralduse ja asutuste rahastamise korruga on teostatavad.

26) Kas varasemaid kogemusi arvesse võttes oleks võimalik teha väärtpaberite omandiõiguse eeskirjades sihipäraseid muudatusi, mis võiksid oluliselt edendada kapitaliturgude integreerimist ELis?

Hoiustamisasutuste omavahelisi suhteid, samuti piiriülese kliiringu ja arvelduse turvalisust tuleks parandada.

27) Milliseid meetmeid võiks võtta piiriülese tagatisvoo parandamiseks? Kas tuleks astuda samme tagatiste täitmisele pööratavuse ja lõpetamisel toimuva tasaarvestuse parandamiseks piiriülestel juhtudel?

Meetmed piiriüleste tagatiste ühtse Euroopa registri loomiseks või riiklike registrite asjaomaste osakondade sidumiseks on tervitatavad. Kui selliseid meetmeid ei rakendata, jääb piiriülene investeerimine piiratuks.

28) Millised on peamised integreeritud kapitaliturgude tõkked, mis tulenevad äriühinguõigusest, sealhulgas äriühingu üldjuhtimisest? Milliseid sühipäraseid meetmeid saaks võtta nende ületamiseks?

Äriõiguse, äritavade ja äriühingu üldjuhtimise mudelite erinevused liikmesriikides on kapitaliturgude liidu loomisel kõige tõsisemad takistused. Neist ülesaamine võtab kaua aega ja ei ole lihtne, kuid seda tuleb kindlasti teha. See eeldab liikmesriikide jurisdiktsioonide hoolikat uurimist.

29) Milliseid konkreetseid maksejõuetusõiguse valdkondi tuleks ühtlustada, et toetada üleeuroopalise kapitalitururu teket?

Maksejõuetust käsitlevad seadused on kapitaliturgude jaoks väga olulised ning nagu äriõiguse ja äriühingu üldjuhtimise puhulgi tuleks need pärast põhjalikke uuringuid ühtlustada, kuna vastasel juhul tekib oht, et investeringud liiguvad riikidesse, kus investorite õigused on paremini kaitstud. Eelkõige tuleks hoolikalt kaaluda uue alguse võimalust.

30) Millised maksustamisega seotud tõkked tuleks kõrvaldada esmajärjekorras, et edendada kapitaliturgude integreerimist ELis ja kindlamat rahastamisstruktuuri äriühingute tasandil, ning milliste vahenditega seda teha?

Maksusüsteemide struktuur on liikmesriigiti väga erinev ja muudatuste suhtes väga tundlik. Praeguses etapis on maksustamise ühtlustamist väga raske saavutada ja seda tuleks vaadelda protsessi lõppetapina.

31) Kuidas saaks EL turgu paremini toetada uute tehnoloogiatega ja ärimudelite arendamisel integreeritud ja tõhusate kapitaliturgude hüvanguks?

EL peaks keskenduma ühtse digitaalvõrgu taristu ehitamisele, mis peaks tagama kiired, tõhusad ja turvalised ühendused turgude, ettevõtjate ja investorite vahel<sup>(3)</sup> ning võimaluse osaleda aktsionäride üldkoosolekutel ja hääletamisel kaugmeetodil ja piiriülevalt. Jõupingutused peaksid keskenduma ka viiside leidmisele suhteliselt suurte kliiringu- ja arvelduskulude vähendamiseks piiriülel kauplejal.

32) Kas Teie arvates on muid küsimusi, mida ei ole käesolevas rohelises raamatus käsitletud ja millele tuleb pöörata tähelepanu, et saavutada kapitaliturgude liit? Kui jah, siis millised need on ja milliseid meetmeid tuleks võtta?

Rohelises raamatus esitatakse põhjalik ülevaade Euroopa kapitaliturgude praegusest olukorrast ja kapitaliturgude liidu lõpuleviimiseks vajalikest meetmetest. Praeguses etapis on parem mitte tõstatada rohkem küsimusi, vaid pigem kavandada ajakava juba otsustatud meetmete rakendamiseks ja valida välja mõned olulised taktikalised reformid, millega alustada: need peaksid olema konkreetsete ning avaldama otsust ja mõõdetavat mõju. See annab impulsi, mis hõlbustab keerukamate reformide rakendamist tulevikus.

Siiski märgib komitee, et rohelises raamatus ei käsitleta:

- finantsinstrumentide krediidireitinguid;
- finantstoodete protsüklilisuse probleemi käsitlevaid meetmeid.

Brüssel, 1. juuli 2015

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee  
president  
Henri MALOSSE

<sup>(3)</sup> Parima tava näitena vt sõltumatu ettevõtteleenude e-turg FINPOINT: <https://www.finpoint.co.uk/>

**Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Pariisi protokoll – tegevuskava kliimamuutustevastaseks võitluseks pärast aastat 2020”**

[COM(2015) 81 final]

(2015/C 383/11)

**Raportöör: Lutz RIBBE**

25. märtsil 2015 otsustas Euroopa Komisjon vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 43 lõikele 2 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Pariisi protokoll – tegevuskava kliimamuutustevastaseks võitluseks pärast aastat 2020”

[COM(2015) 81 final].

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektsioon võttis arvamuse vastu 4. juunil 2015. Raportöör oli Lutz Ribbe.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 509. istungjärgul 1. ja 2. juulil 2015 (2. juuli istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 193, vastu hääletas 12, erapooletuks jäi 9 liiget.

## 1. Järeldused ja soovitused

1.1. Komitee ootab COP 21 läbirääkimiste osalistelt, et nad sõlmiksid lõpuks ambitsioonika ja õiglase lepingu, mille oleks siduv iseloom. Komisjoni selleks esitatud läbirääkimiste seisukoha sisu toetatakse – vähetähtsad erandid välja arvatud – täielikult. Ent komitee kritiseerib asjaolu, et EL ei ole veel täielikult mõistnud kesksel rollil, mida peab selles protsessis täitma kodanikuühiskond.

1.2. Vastutuse peavad võtma eranditult kõik kliimamuutuste raamkonventsiooni osalised, et saavutada tegelik eesmärk, nimelt „stabiliseerida atmosfääris kasvuhoonegaaside kontsentratsioon tasemeni, mis ennetaks inimtegevusest tulenevaid <sup>(1)</sup> ohtlikke kliimasüsteemi häireid”. Ainult nii on võimalik vältida veelgi suuremat kahju inimestele, keskkonnale ja tulevaste põlvkondadele.

1.3. Ühtsete, kuid diferentseeritud kohustuste põhimõte on õige. Enamik riike peab alustama kiiresti üleminekuprotsessi, mille käigus minnakse fossiilsetelt energiakandjatelt üle suure ressursi- ja energiatõhususega ning taastuvate energiaallikate kasutamisele. Neid riike, mis praegu kliimat eriti ei mõjuta, tuleb toetada, et nad saaksid otse liikuda vähese süsinikdioksiidi heitega majanduse suunas. Selles osas on suured võimalused just uuenduslikel Euroopa ettevõtetel, mis vajavad seejuures poliitilist toetust. Tuleks hoolitseda, et ülemineku käigus ei vaesuks allpool vaesuspiiri elavad inimesed. Seda peaks pigem kasutama ja tuleb tõhusalt kasutada majandusele uue hoo andmiseks iseäranis piirkondlikul tasandil ja selliste detsentraliseeritud, süsinikuvabade energiatootmisseedmete arendamiseks, kuhu on kaasatud kohalikud elanikud.

1.4. Osaliste konverentsil COP 21 ei peeta seega mitte läbirääkimisi mõnel klassikalisel keskkonnateemal, vaid tuleb pigem luua alus uuele ülemaailmsele vähese süsinikdioksiidi heitega majandusele.

1.5. Niisugused protsessid vajavad teejuhte. Euroopa on seda rolli palju aastaid edukalt täitnud. Euroopa üksi tegutsemisest võitluses kliimamuutustega ei saa praegu siiski enam rääkida. Nüüdseks investeerivad paljud teised majanduspiirkonnad oluliselt üleminekuprotsessi ja keskkonnahoidlikku tehnoloogiasse, ilma et nad osaliste konverentsi läbirääkimisprotsessis aktiivsemalt osaleksid. Pariisi läbirääkimiste tulemustest olenemata on võitlus kliimamuutuste vastu võitlemiseks olulise keskkonnahoidliku tehnoloogia tulevikuturgude pärast realselt ammu alanud ja selles võitluses peab Euroopa osalema, kas COP 21 tulemustega või ilma nendeta.

<sup>(1)</sup> S.t antropogeenseid.

1.6. Olulisi majanduslikke raamtingimusi, mis võivad viia süsinikdioksiidi lekke või vähese süsinikdioksiidi lekkeni, osaliste konverentsil ei käsitleta. Seepärast on vaja ka ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni (UNFCCC) läbirääkimisprotsessi väliselt pidada alati silmas kliimamuutuste küsimusi ja nende majanduslikke, sotsiaalseid ja poliitilisi tagajärgi. EL peab kõikidel tasanditel edendama näiteks turupõhiste mehhanismide loomist, mis aitavad üleilmsetes kaubandusküsimustes arvesse võtta toodetest tulenevat heidet.

1.7. Komitee märgib, et meie kliima võiksid päästa mitte COP 21 – loodetavasti – ambitsioonikad tulemused, vaid alles nende järjekindel rakendamine. Neid ei rakenda mitte poliitikud, vaid kodanikud. Neil tuleb küll luua õiged raamtingimused, pidades lisaks keskkonnavalastele tagajärgedele silmas ka majanduslikke ja sotsiaalseid tagajärgi, ent rakendamise tegeleb kodanikuühiskond. Seepärast vajavad otsused ühiskonna laialdast heakskiitu ja ettevõtjate, ametiühingute ning kõigi teiste kodanikuühiskonna sektorite toetust.

1.8. Kodanikuühiskonna mitmekesiseid rolle (vt punkt 6) arutatakse osaliste konverentsil kahjuks vaid väga marginaalses ulatuses ja EL ei ole selle muutmiseks välja tulnud ka ühegi märgatava algatusega. Esitatud teatis ei sisalda mingeid konkreetseid viiteid sellele, milline peaks olema kodanikuühiskonna roll. Uut kliimapoliitikat ei saa ega tohi ülaltpoolt ette kirjutada, vaid see peab rajanema enamike kodanike ulatuslikul toetusel, mida osutatakse aktiivse, kõiki sidusrühmi hõlmava kodanikudialoogi kaudu ja mida tuleb rakendada altpoolt. Komitee soovib komisjonil, nõukogul ja Euroopa Parlamendil alustada lõpuks intensiivset ja struktureeritud dialoogi, et mitte heita kõrvale ühiskonna põhimõtetel valmistatud töötada välja uusi struktuure. ELi praegune reaalne poliitika on selles osas väga pettumust valmistav. Sellega seoses soovib komitee, et komisjon looks nii struktuurilised tingimused kui annaks ka vajalikud vahendid, mis võimaldaksid kodanikuühiskonnal asuda dialoogi kõigi sidusrühmadega, lähtudes võrdsest tunnustamisest ja kaasamisest.

1.9. Komitee rõhutab, et juba olemasolevad CO<sub>2</sub>-heite leevendamise tehnikad pakuvad keskkonnavalasteid, majanduslikke ja sotsiaalseid võimalusi, mis võivad viia töökohtade loomiseni ja äritegevuse arendamiseni kogu maailmas.

## 2. Taustateave

2.1. 23 aastat tagasi, 1992. a mais, võeti New Yorgis vastu Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni kliimamuutuste raamkonventsioon (UNFCCC). Artiklis 2 kirjeldatakse selle eesmärki, nimelt „stabiliseerida atmosfääris kasvuhoonegaaside kontsentratsioon tasemeni, mis ennetaks inimtegevusest tulenevaid <sup>(2)</sup> ohtlikke kliimasüsteemi häireid” ning leevendada võimalikke tagajärgi.

2.2. Veel samal aastal allkirjastasid selle ÜRO keskkonna- ja arengukonverentsil Rio de Janeiro (UNCED) 154 riiki. Konventsioon jõustus 1994. a märtsis; nüüdseks hõlmab see 196 konventsiooniosalist.

2.3. Need riigid kohtuvad igal aastal ÜRO kliimamuutustealasel tippkohtumisel, osaliste konverentsil (Conference of Parties, lühidalt COP). Praeguseks ajaks on olemas ainult – osaliste 3. konverentsil Kyotos sõlmitud Kyoto protokollis sätestatud – kohustuslikud eesmärgid tööstusriikide heitkoguste ülemäärade kohta; ent Kyoto protokollit ratifitseeris teatavasti vaid osa tööstusriike.

2.4. Nüüdseks valitseb aga üksmeel selles suhtes, et pärast juba 21 aastat kestnud läbirääkimisi, mille kestel üleilmsed heitkogused on kasvanud peaaegu 50 % (30,8 miljardilt tonnilt CO<sub>2</sub>-ekvivalendilt 1992. aastal 43,4 miljardile tonnile 2011. aastal) <sup>(3)</sup> ja inimtegevusest tulenevate kliimamuutuste negatiivsed tagajärjed üha teravamaks muutuvad, on viimane aeg tegutseda.

<sup>(2)</sup> S.t antropogeenseid.

<sup>(3)</sup> <http://de.statista.com/statistik/daten/studie/311924/umfrage/treibhausgasemissionen-weltweit/>

2.5. Peaaegu kõik teadusuuringud näitavad, et temperatuuri tõusu on ikka veel võimalik vastavalt piirata. Selleks on vaja väga kiiresti alustada vastavate ambitsioonikate meetmete rakendamist. Uuringud näitavad samuti seda, et eesmärgi võib teoreetiliselt saavutada ka veel hiljem, kuid siis ebaproportsionaalselt suurte kulude ja oluliste kahjudega, mis mõjutavad ühtviisi nii miljoneid inimesi kui ka majandust.

2.6. Kliimamuutuste raamkonventsioon ei määratle, mida „inimtegevusest tulenevad ohtlikud kliimasüsteemi häired” täpselt tähendavad. COP 16-l (2010) leppisid konventsiooniosalised poliitiliselt kokku üleilmse temperatuuri tõusu piiramises 2 Celsiuse kraadiga (või isegi 1,5 kraadiga) võrreldes tööstusajastu eelse tasemega, esitamata siiski teaduslikku põhjendust, et nimetatud poliitilise kokkuleppega eesmärk ka saavutatakse.

2.7. Komitee juhhib kõigi osaliste – nii poliitikute kui ka kodanikuühiskonna – tähelepanu sellele, et negatiivsete tagajärgedega häired on juba täna, kaugelt alla 2-kraadise soojenemise puhul, selgelt tuntavad. 2-kraadi piiri ei saa seega pidada taotletavaks eesmärgiks, vaid pigem piiriks, mida tuleb võimalikult palju alandada.

### 3. COP 21 Pariisis

3.1. 2015. aasta detsembris toimub Pariisis osaliste 21. konverents. Vastavalt lubadusele tehakse seal – lõpuks – ülemaailmse kokkuleppe vormis **kõigi** 196 konventsiooniosalise jaoks vajalikud, ambitsioonikad, õiglased ja **siduvad** otsused, mis jõustuvad 2020. aastal.

3.2. Taotletavad otsused käsitlevad muu hulgas:

- a) **kliimamuutuste vastast võitlust**; konventsiooniosalised on võtnud kohustuse teatada ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni sekretariaadile 2015. aasta märtsi lõpuks oma riiklikud heitkoguste vähendamise eesmärgid (riiklikult kindlaks määratud panused, INDC), mis peavad olema ambitsioonikad ja ületama seniseid jõupingutusi. Riiklikult kindlaks määratud panuste summa peab olema piisav, et hoida üleilmset temperatuuri tõusu alla 2 kraadi. Koondaruanne selle kohta, kas see ka saavutatakse, tuleb esitada 1. novembriks 2015;
- b) **kliimamuutustega kohanemise** meetmeid;
- c) **rahastamiskorda**, mis puudutab võitlust, kohanemist ja kahju hüvitamist („loss and damage”); seejuures uuritakse, kuidas 2020. aastani a) leitakse lubatud 100 miljardit USA dollarit aastas ja b) milliste kriteeriumide alusel ning milliste eeskirjade järgi need jaotatakse;
- d) **tehnosiirde** küsimusi (arvestades intellektuaalomandit);
- e) **kokkuleppe järelevalve** eeskirju, mh mõõtmise, aruandluse, järelevalve/läbipaistvuse jne kohta <sup>(4)</sup> ning – eriti oluline –
- f) kokkuleppe õiguslikku raamistikku, st **otsuste siduvust**.

3.3. Samuti tuleb kokku leppida selles, kuidas kasutada ajavahemikku alates otsuse tegemisest 2015. aasta detsembris kuni kohustuslike meetmete jõustumiseni 2020. aastal konkreetsete kliimameetmete abil (tegevus enne 2020. aastat).

3.4. Valitsused kaaluvad esmakordselt ka seda, mil viisil tuleks kliimapoliitikat rakendada. Komitee toetab praegusi viiteid vajadusele austada inimõigusi ja tagada õiglane üleminek, millega vähese CO<sub>2</sub>-heitega majandusele üleminekul säilitatakse ja luuakse inimväärne töö ja kvaliteetsed töökohad.

3.5. EL on teinud oma seisukohtadest ja ootustest COP 21 kohta kokkuvõtte teatises „Pariisi protokoll – tegevuskava kliimamuutustevastaseks võitluseks pärast aastat 2020” <sup>(5)</sup>. EL teeb muu hulgas ettepaneku muuta kokkulepped siduvaks, sõlmides Pariisi kokkuleppe protokollis ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni raames. Protokoll peaks „jõustuma niipea, kui selle on ratifitseerinud riigid, kelle heited moodustavad kokku 80 % praegusest ülemaailmsest heitest”.

<sup>(4)</sup> Juba praegu on konventsiooniosalised kohustatud avaldama korrapäraseid aruandeid, mis peavad sisaldama teavet praeguse kasvuhoonegaaside heite ja suundumuste kohta.

<sup>(5)</sup> COM(2015) 81 final, 25.2.2015.

3.6. Konventsiooniosaliste vahel valitseb üksmeel selles osas, et kehtib **ühiste, kuid diferentseeritud kohustuste põhimõte**; st, et vastutuse peavad võtma **kõik** konventsiooniosalised, sõltumata sellest, kas nad mõjutavad kliimat palju või vähe. Täpne maht peab sõltuma paljudest, täiesti erinevatest teguritest, näiteks ajaloolisest ja praegusest heitetasemest, majandusvõimsusest, sotsiaalsest olukorrast, puutumusest jne.

#### 4. Euroopa kodanikuühiskonna ootused COP 21 läbirääkimistele

4.1. Komitee kutsub kõiki läbirääkimiste osalisi üles sõlmima Pariisis lõpuks **õiguslikult siduva** lepingu. Ta toetab kindlalt komisjoni teatises COM(2015) 81 final esitatud ELi läbirääkimispositsiooni.

4.2. Konverentsil COP 21 tuleb saavutada konsensus selle suhtes, et ennetava poliitika raames võetaks täna vastu ambitsioonikaid, ulatuslikke otsuseid homseks. Need otsused on tulevaste põlvkondade majandusliku ja sotsiaalse tegutsemise aluseks; need leevendavad tulevikus nende inimeste kahju, kes kannatavad juba praegu kliimamuutuste tagajärgede all.

4.3. Konverentsil COP 21 ei peeta seega mitte läbirääkimisi mõnel klassikalisel keskkonnateemal, vaid tuleb pigem luua alus uuele ülemaailmsele vähese süsinikdioksiidi heitega majandusele.

4.4. Komitee tervitab ühiste, kuid diferentseeritud kohustuste põhimõtet. Iga osalisriik peab tajuma oma vastutust ega tohi sellest enam kõrvale hoida ega teiste riikide selja taha peita või – nagu minevikus on osaliselt juhtunud – toimida moto järgi: Oleme valmis võtma vastust ainult siis, kui meile selle eest makstakse.

#### *Kliimamuutustega toimetulek*

4.5. Komitee juhhib tähelepanu sellele, et üleilmselt piisav heitetase on saavutatav ainult siis, kui ükski maa peal elav inimene ei tekita aastas keskmiselt rohkem kui 2 tonni CO<sub>2</sub>-ekvivalenti.

4.5.1. Euroopas (keskmine on umbes 9 tonni CO<sub>2</sub>-ekvivalenti elaniku kohta aastas) oleks see väärtus saavutatav alles 2050. aasta eesmärgi rakendamise (CO<sub>2</sub> heite vähendamine Euroopas 80–95 % võrra). Hiina (praegu umbes 6 tonni CO<sub>2</sub>-ekvivalenti elaniku kohta aastas) peaks oma praegust heidet elaniku kohta kahe kolmandiku võrra vähendama, veel rohkem peavad heidet vähendama näiteks Ameerika Ühendriigid (praegu 16,5 tonni CO<sub>2</sub>-ekvivalenti elaniku kohta aastas) või praegu heite poolest maailmas esikohal olev Katar (40 tonni CO<sub>2</sub>-ekvivalenti elaniku kohta aastas).

4.5.2. Seevastu ei ole vähendamist oodata riikidelt nagu Mali (0,04 tonni CO<sub>2</sub>-ekvivalenti elaniku kohta aastas) või Rwanda (0,06 tonni CO<sub>2</sub>-ekvivalenti elaniku kohta aastas). Selles suhtes ei nõustu komitee täielikult komisjoni väitega, et on vaja „olulisel määral ja pidevalt vähendada kasvuhoonegaaside heidet *kõikides* riikides”. Need riigid peavad liikuma otse vähese süsinikdioksiidi heitega majanduse suunas. Kliimapoliitiline vastutus kliimamuutuste vastase võitluse ja nendega kohanemise osas on küll ühine, kuid igal riigil erinev. Need riigid vajavad kiiresti toetust, mis avab samas uuenduslikele ettevõtetele palju koostöövõimalusi. Euroopa ettevõtted, kelle käes on (veel) 40 % kõikidest keskkonnahoidliku tehnoloogia patentidest, võivad sellest iseäranis kasu saada.

4.5.3. Oluline on viidata, et eespool toodud andmed heitkoguste kohta ei peegelda riikides sotsiaalsete kihtide vahel valitsevaid suuri erinevusi, ning et on tõsiasi, et tootmisel tekkiv CO<sub>2</sub>-heide omistatakse nendele riikidele, kus toodetakse, ja mitte nendele, kus tooteid kasutatakse. Kui see oleks vastupidi, siis oleks näiteks Hiina oma kasvuhoonegaasidega oluliselt paremal positsioonil kui Saksamaa<sup>(6)</sup>.

<sup>(6)</sup> Marylandi Ülikool, vt: [www.tagesschau.de/ausland/klimaindex104.html](http://www.tagesschau.de/ausland/klimaindex104.html)

4.6. Komitee peab riiklike heitkoguste vähendamise eesmärgi (INDC) COP 21 protsessi keskseks osiseks. Drastiline hilinemine oma riiklike heitkoguste vähendamise eesmärkide esitamisel ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni sekretariaadile<sup>(7)</sup> on väga halb märk.

4.7. Komitee on teadlik sellest, et ei ole veel üldse kindel, kas range COP 21 lepingu pooldajatel õnnestub luua 196 konventsiooniosalise seas, kellel on väga erinevad lähteolukorrad, osaliselt äärmuslikult erinevad poliitilised suunad ja kultuuriline taust, selline solidaarsus tulevaste põlvkondade jaoks<sup>(8)</sup>.

4.8. Juba läbirääkimised ELi 2030. aasta kliima- ja energiapaketi üle, mis kujutasid endast justkui osaliste konverentsi ELi tasandil, näitasid, et ka ELi tasandil õnnestub vaevalt rakendada seda, mida konverentsil COP 21 taotletakse, nimelt luua selge riiklik vastutus. Seoses sellega väljendab komitee kahetsust, et ELi 2030. aasta energia- ja kliimapaketi raames ei ole enam määratletud riiklikult siduvaid eesmärgi, mis võib raskendada Euroopa üldeesmärgi saavutamist ja vastutuse andmist<sup>(9)</sup>. Riiklike heitkoguste vähendamise eesmärkide (INDC) määratlemine ELi liikmesriikide jaoks annaks õige signaali osaliste konverentsi läbirääkimisteks.

#### *Kliimamuutustega kohanemine, rahastamiskord ja tehnosiire*

4.9. Diferentseeritud vastutus tähendab ka seda, et solidaarsus on selles mõttes vajalik, et aidata eelkõige vähem arenenud ja finantsaspektist nõrku riike kliimasõbraliku ja keskkonnahoidliku majanduse ülesehitamisel ning võimaldada neil tulla toime kliimakahjustustega, mis neid sageli kõige tugevamalt mõjutavad. Tuleks hoolitseda, et ülemineku käigus ei vaesuks allpool vaesuspiiri elavad inimesed. Seda peaks pigem kasutama ja tuleb tõhusalt kasutada majandusele uue hoo andmiseks iseäranis piirkondlikul tasandil ja selliste detsentraliseeritud, süsinikuvabade energiatootmisel arendamiseks, kuhu on kaasatud kohalikud elanikud.

4.10. Seepärast on finantsküsimustel ja tehnosiirdel tähtis roll. Vähem arenenud riigid tundsid juba kibedat pettumust, kui kord lubatud arenguabi (0,7 % SKPst) ei eraldatud sugugi lubatud ulatuses. See ei tohi enam korduda.

#### *Kokkuleppe õiguslik siduvus ja järelevalve*

4.11. Komitee toetab ELi seisukohta, et lepingu **õiguslik siduvus** on oluline alus ülemaailmselt võrdsete tingimuste loomiseks ja vajalike otsuste ellurakendamiseks.

4.12. **Õiguslikult siduva lepingu** eelised oleksid muu hulgas järgmised:

- see annaks kõigi valitsuste selge poliitilise signaali majandusele, investoritele ja ka avalikkusele, et vähese süsinikdioksiidi heitega majandus on kogu maailma ühine eesmärk;
- loodaks pikaajaline ja prognoositav raamistik, mis innustaks kulutõhusalt investeringuid süsinikdioksiidi vähendamise ja kliimamuutustega kohanemise tehnoloogiasse;
- läbipaistvus ja vastutus oleksid selgelt nimetatud ning
- investeerimisvahendid vajalikeks meetmeteks muutuksid kättesaadavaks, seega loodaks otsene side reaalse majandusega.

<sup>(7)</sup> Eesmärgid tulnuks esitada 2015. aasta märtsi lõpuks. 17. mai 2015. aasta seisuga on oma riiklikud heitkoguste vähendamise eesmärgid esitanud vaid Šveits, EL, Norra, Mehhiko, Ameerika Ühendriigid, Gabon, Venemaa, Liechtenstein, Andorra ja Kanada.

<sup>(8)</sup> See: <http://www.futurejustice.org/>

<sup>(9)</sup> Vt EMSK arvamus „Kliima- ja energiapoliitika raamistik ajavahemikuks 2020–2030“ (NAT/636), punktid 1.2 ja 3.3.

4.13. Kodanikuühiskond ootab, et uues maailma kliima kokkuleppes arvestataks kodanikuühiskonna nõudmistega õiglase ülemineku järele, mis arvestaks inimõigusi ja töötaja õigusi ning sotsiaalseid tagajärgi, sh kahju hüvitamist („loss and damage“) ja kliimamuutustega kohanemisega seonduvaid küsimusi, eelkõige vaeseimates riikides.

4.14. Otsuste rakendamine peab olema läbipaistev ja kontrollitav ning riikidel, kes otsustest kinni ei pea, ei tohiks olla võimalik kasutada lepingu pakutavaid eeliseid.

4.15. Komitee juhib tähelepanu sellele, et komisjoni ettepanek tagada korrapärase läbivaatamise kaudu edasiliikumine võimaldaks kehtestada rangemaid kliimamuutuste leevendamise kohustusi, võttes arvesse erinevaid riiklikke asjaolusid ja muutuvat vastutust.

#### *Ootused ELi rollile üleilmses kliimamuutuste vastases võitluses*

4.16. ELil on viimastel aastatel kogu maailmas omandanud hea maine kliimamuutuste küsimustes. Komitee peab oluliseks suurendada jätkuvalt mitte ainult osaliste konverentsi läbirääkimistel, vaid ka aktiivse poliitika kaudu väljaspool läbirääkimisi usku sellesse, et ambitsioonikat kliimamuutuste poliitikat ei kehtestata näiteks selleks, et saada teiste riikide või majandusrikkude suhtes majanduslikke eeliseid.

4.17. EL peaks olema edaspidigi usaldusväärne ja näitama üleilmselt positiivset eeskujut. Ilma teejuhtide ja käivitavate mootoriteta poliitikas ja majanduses sellised läbirääkimisprotsessid ei toimi. On oluline rõhutada, et EL saab seda juhtrolli ainult siis usutavalt täita, kui on tõendatud, et kliimamuutuste poliitika ja positiivne majandusareng käivad käsikäes.

4.18. Positiivne on näha, et paljud meetmed, mida rakendati esmalt ELis ja mis ei olnud täielikult väljaspool vaidlusi, on nüüdseks teiste riikide poolt üle võetud. Näitena võib nimetada taastuvate energiaallikate toetusmeetmeid, kuid ka heitkogustega kauplemise süsteemi – viimast kasutatakse praegu osaliselt isegi Hiinas.

4.19. Komitee tunnustab asjaolu, et ELi kõrge esindaja Frederica Mogherini arutleb kliimadiplomaatia tegevuskavas<sup>(10)</sup> sügavuti kliimamuutuste küsimuste üle oma välispoliitikas. Samuti on oluline ja õige signaal komisjoni presidendi Junckeri väide, et EL peaks olema taastuvate energiaallikate vallas maailmas esikohal, ja mitte ainult sellepärast, et see on oluline kliimamuutuste vastu võitlemiseks, vaid ka seepärast, et sel teel saab luua töökohti ja edendada energiavarustuse kindlust.

4.20. EL on olnud seega üleilmselt edukas, ta on näidanud, et majanduskasvu saab heitkoguste kasvust lahutada. Ükski maailma majanduspiirkond ei tekita näiteks SKP ühiku kohta vähem kasvuhoonegaase kui EL, paljud Euroopa ettevõtted on energia- ja ressursitõhususe alal esirinnas. See on paljuski seotud tehniliste saavutustega ja seega Euroopa ettevõtete uuendusvõimega, mis tulenevad ELi suhteliselt rangest keskkonnaseadusandlusest.

4.21. Kuid Euroopa ees on veel palju ülesandeid: eesmärk vähendada CO<sub>2</sub> heitkoguseid aastaks 2050 80–95 % ei ole saavutatav üksnes tehniliste uuendustega. Seda on näha näiteks transpordi valdkonnas, kus heitgaasitehnika uuendused kompenseeritakse vähemalt osaliselt lihtsalt sõidukite ja teede hulga kasvuga. Vajalikuks muutuvad järelikult ka struktuursed muutused, st vaja on senisest palju suuremat kooskõla kliimapoliitika ja teiste poliitikavaldkondade vahel.

<sup>(10)</sup> Arutelu välisasjade nõukogu 19. jaanuari 2015. aasta istungil, 5411/15.

## 5. Osaliste konverentside läbirääkimiste kulg viimastel aastatel – ja tegelik olukord väljaspool läbirääkimisi

5.1. Komitee jälgib kliimaläbirääkimisi juba palju aastaid. Ta on teadlik, et äärmiselt oluline on jõuda Pariisis positiivse tulemuseni, juhuh aga samas tähelepanu sellele, et kliimat ei saa päästa mitte otsused iseenesest, vaid ainult reaalse meetmete rakendamine.

5.2. Rahvusvahelisel üldsusel oleks Pariisis kindlasti lihtsam konsensust saavutada, kui näiteks Rio+20 konverentsi otsused, nimelt „kaotada järk-järgult kahjulikud ja ebatõhusad fossiilkütuste toetused, mis soodustavad raiskavat tarbimist ja kahjustavad jätkusuutlikku arengut,“<sup>(11)</sup> oleksid ellu rakendatud või rakendamisel. Juba tookord oldi arusaamal, et tuleks kasutada turupõhiseid vahendeid (nt süsinikdioksiidi maksustamine, heitkogustega kauplemise süsteemid jne), mida komitee peab asjakohaseks<sup>(12)</sup>. Rahvusvahelise Valuutafondi uues töödokumentis<sup>(13)</sup> kehtestatakse fossiilkütustele pakutavate ülemaailmsete otsete ja kaudsete toetuste kogusummaks 5,3 triljonit USA dollarit, mis tähendab enam kui 15 miljardit USA dollarit päevas! Isegi kavandatud Rohelise Kliimafondiga, mis hõlmab 100 miljardit USA dollarit aastas, ei ole võimalik tasakaalustada nimetatud toetustest tulenevat negatiivset mõju.

5.3. Poliitiliste lubaduste ja rakendamise vahel on aga hiiglaslikud lõhed, mis kõigutavad kodanikuühiskonna usaldust üleilmsete poliitiliste kokkulepete vastu. Pariis ei tohi neid pettumusi võimendada, vaid peab tooma murrangu.

5.4. Ent Euroopa jaoks on oluline näha ka seda, millised arengud toimuvad väljaspool konverentsi läbirääkimisi tegeliku majandusarengu maailmas. Selle kohta paar näidet.

— COP 20 konverentsil Limas allkirjastasid Hiina ja California lepingu, mis näeb ette nende võimsate majanduspiirkondade tiheda koostöö taastuvate energiaallikate, elektritranspordi ja energiatõhususe valdkonna küsimustes. Vastavad strateegilised koostöölepingud Euroopaga puuduvad.

— Hiina ja Ameerika Ühendriigid on nüüdseks mitu aastat nende riikide loetelu tipus, kes teevad kõige suuremaid investeeringuid taastuvatesse energiaallikatesse. 2013 investeeriti Hiinas 54,2 miljardit USA dollarit, Ameerika Ühendriikides 33,9 miljardit USA dollarit ja Jaapanis 28,6 miljardit USA dollarit taastuvatesse energiaallikatesse. 4. ja 5. kohal olid Ühendkuningriik (12,1 miljardit USA dollarit) ja Saksamaa (9,9 miljardit USA dollarit). Eelkõige Saksamaal ja Itaalias on vastavad investeeringud tugevasti vähenenud<sup>(14)</sup>.

### *Ülemaailmne konkurentsivõime, süsinikdioksiidi leke ja/või vähene süsinikdioksiidi leke*

5.5. Otsused, mis on vajalikud kliimamuutuste raamkonventsiooni eesmärkide saavutamiseks, ei vii praegu kõigile osapooltele kasulike olukordadeni. Seepärast juhitakse õigusega tähelepanu raskustele, kuidas muuta osaliste konverentsi otsused niipalju kui võimalik lühiajaliste riiklike või sektoripõhiste (majanduslike) huvidega kokkusobivaks.

5.6. See ei õnnestu alati, sest on ilmne, et leidub majandusvaldkondi, millel ei ole uues vähese süsinikdioksiidi heitega majanduse süsteemis mingit rolli või on nende roll oluliselt väiksem ja mis jäävad seega vajaliku struktuurimuutuse puhul kaotajaks. Selle asjaolu varjamine ei too kellelegi kasu. Nendel majandusvaldkondadel ja asjaomastel isikutel ning piirkondadel on pigem õigus teada saada, kuidas poliitikas seda muutust võimalikult kahjuda ja sotsiaalselt vastutustundlikult juhtida kavatakse. Need raskused ei tohiks siiski olla ajendiks praegu tegevusetuks jääda. Sest tänane tegutsemine vähese süsinikdioksiidi heitega majandusele ülemineku toetamiseks on odavam kui hilisem kahjude parandamine<sup>(15)</sup>.

5.7. Tulevikuturgude – nt taastuvate energiaallikate ja energiatõhususe tehnoloogiate valdkonnas – avamise küsimus on Euroopa tulevase konkurentsivõime seisukohalt ülimalt oluline. Loomulikult tuleb tõsiselt võtta neid hääli, mis hoiavad Euroopas näiteks süsinikdioksiidi lekke eest, mis nõuavad, et Euroopa ei liiguks üksi liiga kiiresti eest ära.

<sup>(11)</sup> Vt lõppdeklaratsiooni punkti 225.

<sup>(12)</sup> Vt EMSK arvamus „Turupõhised vahendid ressursitõhusa ja vähese CO<sub>2</sub>-heittega majanduse saavutamiseks ELis“ (NAT/620), ELT C 226, 16.7.2014, lk 1, punktid 1.3, 1.7, 1.8.

<sup>(13)</sup> IMFi töödokument „How Large Are Global Energy Subsidies?“ (WP/15/105).

<sup>(14)</sup> Saksamaa: 30,6 miljardilt USA dollarilt (2011) 22,8 miljardi USA dollarini (2012) ja nüüdseks 9,9 miljardi USA dollarini (2013). Itaalia: 28,0 miljardilt USA dollarilt (2011, siis 4. koht maailmas) 14,7 miljardi USA dollarini (2012) ja nüüdseks 3,6 miljardi euroni (2013, nüüd 10. koht maailmas).

<sup>(15)</sup> Viide Maailma Loodusvarade Instituudi uuringule: *Better Growth Better Climate, The New Climate Economy Report*.

5.8. Kuid Euroopa ei tegutse enam üksi, pigem on tegemist üleilmse konkurentsiga. Seepärast tuleb nüüd rääkida ka vähesest süsinikdioksiidi lekkest, st ohust, et Euroopa senine tehnoloogiline ja seega majanduslik juhtroll näiteks taastuvate energiaallikate puhul võib kaduda.

5.9. Ja see võib juhtuda väga kiiresti. Taastuvate energiaallikate valdkonnas on näha, et Euroopa on akude salvestustehnoloogias maha jäänud. Elektritranspordis on Hiina ja California haaranud juhtrolli, maailma odavamad päikesepaneelid toodetakse Hiinas ja siin ei ole põhjus palgadumpingus. Teadus- ja arendustegevuse valdkonnas on kiiresti tarvis märkimisväärselt suuremaid avaliku ja erasektori investeeringuid.

5.10. Üleilmselt võrdsete tingimuste puudumine on üleilmses konkurentsiosalevate Euroopa ettevõtete jaoks märkimisväärne väljakutse. Terase-, paberi- ja keemiasektorid, mis on isearanis üleilmselt vastastikku sõltuvad, on endiselt majanduslikult olulised. ELis on töötleva tööstuse mõju kliimale tänu tehnoloogilisele arengule ajavahemikul 1990–2012 vähenenud 31 %<sup>(16)</sup>.

5.11. On ebatõenäoline, et nende tööstussektorite roll asendatakse 2050. aastaks täielikult keskkonnahoidlike tööstusharudega. Sellest ei oleks kasu ei Euroopa majandusele ega üleilmsel kliimale, kui soodustatakse tootmistegevuse ümberpaigutamist väljaspool ELi asuvatesse riikidesse, ilma et väheneksid heitkogused kogu maailmas.

5.12. Selle süsinikdioksiidi lekke mõõde pakub sageli ainet aruteluks. Tegemist võib olla süsinikdioksiidi lekke otsese vormiga, mille puhul vabrikud ja tootmiskohad paigutatakse otsese reaktsioonina uute poliitiliste meetmete vastu ELi välistesse riikidesse ümber, aga ka kaudse vormiga, mille puhul investeeritakse rohkem ELi välistesse riikidesse, samas kui ELis toodetakse praegu edasi. Mis puudutab tänaseid üleilmsed ettevõtteid, on paljude tootmistegurite tõttu viimane variant palju sagedasem. Kuna tootmine sellistes vanades tööstusharudes maailmas kasvab, tuleb ka neile luua ELis tasakaalustatud stiimulid vähesel süsinikdioksiidiheitega tehnoloogiate edendamiseks, ilma nende suhtelist konkurentsivõimet kahjustamata.

5.13. ELi tööstus ja kaubandus peavad samuti tegutsema panuse andmiseks sellesse, et nende ettevõtted mõjutaks kliimat vähem, võttes arvesse eesmärki vähendada 2050. aastaks heidet 80–95 %. Tegevuskava selle eesmärgi saavutamiseks võib siiski olla sõltuvalt sektorist ja ettevõttest erinev. ELi tööstus ja kaubandus võivad toodete ja teenuste arendamise, tootmise ja eksportimisega teisi riike nende heitkoguste vähendamise jõupingutustes toetada. Kui see toimub kliimat vähem mõjutades Euroopas ja mitte teistes piirkondades, võiks lühiajaliselt lubada isegi suuremaid üldisi heitkoguseid, seadmata siiski kahtluse alla 2050. aastaks seatud Euroopa heitkoguste vähendamise eesmärki. Seega tuleks uurida, kas konkreetsed ELi tegevuskavad eraldi iga tööstussektori jaoks oleksid asjakohased.

5.14. Süsinikdioksiidi lekke või vähesel süsinikdioksiidi lekke kirjeldatud probleemid ei ole COP 21 läbirääkimiste osa. Seepärast peab EL kõikidel tasanditel tagama, et loodaks näiteks turupõhised mehhanismid, mis võtavad üleilmsetes kaubandusküsimustes arvesse toodetest tulenevat heidet. Süsinikdioksiidi lekke küsimuse käsitlemiseks tuleb astuda täiendavaid samme, nagu süsinikdioksiidi kompenseerimise meetmed piiridel. See on süsteem, mille eesmärk on vähendada CO<sub>2</sub>-heidet ja tagada võrdsed tingimused. Süsteemis suurendatakse piiridel imporditud toodete hinda toodete arvatud koguheitel alusel. Hiljutises uuringus<sup>(17)</sup> kasutatud mudelid osutavad sellele, et süsinikdioksiidi kompenseerimise meetmed piiridel võivad oluliselt vähendada süsinikdioksiidi leket asjaomastes sektorites.

5.15. Ent mõned Euroopa peamised kaubanduspartnerid ei poolda süsinikdioksiidi kompenseerimise meetmeid piiridel sellisel kujul, nagu praegu arutatakse. Seda küsimust tuleb arutada Maailma Kaubandusorganisatsioonis. Leping lubab selliste nn kaubandusega mitteseotud küsimuste käsitlemist. Siinkohal ei tohiks alahinnata selle keerukust CO<sub>2</sub>-heite maksustamist käsitleva üldise kokkuleppe puudumise tõttu. Need mured saaks lahendada piiridel toimuva süsinikdioksiidi kompenseerimise meetmete parema kavandamisega. Põhiline on see, et CO<sub>2</sub>-heite maksu kompenseerimine piiridel ei ole dumpinguvastane vahend, vaid panus maailma säästvasse kliimapoliitikasse, eeldusel et see on hästi kavandatud<sup>(18)</sup>.

<sup>(16)</sup> Euroopa Keskkonnaagentuur: Iga-aastane Euroopa Ühenduse kasvuhoonegaaside järelevalve ajavahemikus 1990–2012 ja 2014. aasta järelevalvearuanne.

<sup>(17)</sup> Vt EMSK arvamus „Turupõhised vahendid ressursitõhusa ja vähesel CO<sub>2</sub>-heitega majanduse saavutamiseks ELis“ (NAT/620), ELT C 226, 16.7.2014, lk 1, punkt 3.5.

<sup>(18)</sup> Vt allmärkus 17.

5.16. See tähendab konkreetsemalt, et näiteks Atlandi-ülese kaubandus- ja investeerimispartnerluse (TTIP) või laiaulatusliku majandus- ja kaubanduslepingu (CETA) läbirääkimisteks tuleks kehtestada vastavad mehhanismid.

*Mida tähendaks läbirääkimiste (osaline) nurjumine?*

5.17. Komitee soovib nende selgitustega väljendada seda, et COP 21 läbirääkimiste nurjumine või osaline nurjumine, nii kahetsusväärne kui see ka poleks, oleks küll kibe tagasilöök, aga ei tähendaks mingil juhul kliimamuutustega seotud tegevuste lõpetamist. Selgus ja prognoositavus, mida siduv leping endaga kaasa tooks ja mis oleks majandusele ja ühiskonnale üldiselt kindlasti soovitatav ning annaks uut hoogu, jääks saavutamata. Võitlus tulevikuturgude pärast on keskkonnahoidliku tehnoloogia osas reaalselt ammu alanud ja selle võitlusega peab Euroopa silmitsi seisma, kas COP 21 tulemustega või ilma nendeta.

5.18. Liikumist vähese süsinikdioksiidi heitega majanduse suunas ei saa teatavasti põhjendada üksnes kliimamuutuste vastu võitlemise argumendiga. Fossiilsete energiakandjate algav nappus, energiavarustuse kindluse teema ja asjaolu, et taastuvenergia tehnoloogiatega toodetakse paljudes valdkondades energiat juba odavamalt kui tavapäraste energiaallikatega, määrab pöördumatu suuna.

## 6. Kodanikuühiskonna roll

6.1. Komitee toetab küll Pariisi protokolli käsitlevas teatises esitatud komisjoni seisukohti, ent peab teisalt arusaamatuks, et teatises puudub igasugune strateegia selleks, kuidas komisjon kavatseb kodanikuühiskonda oma seisukohtadest teavitada või korraldada pärast tehtud otsuste rakendamise. Komitee leiab, et komisjonil on selge kohustus alustada seoses oma kliimapoliitika strateegiaga struktureeritud dialoogi kodanikuühiskonna ja iseäranis neid esindavate institutsiooniliste organitega.

6.2. Kodanikuühiskonnal on vähemalt kolm olulist rolli. Esiteks peab see aitama saata poliitilist läbirääkimisprotsessi ja avaldama ühiskondlikku survet mitte ainult selleks, et eespool nimetatud siduvad otsused vastu võetaks, vaid ka selleks, et need otsused oleksid kooskõlas keskkonnalaste, majanduslike ja sotsiaalsete ootustega.

6.2.1. Läbirääkimised – nagu ka osaliste konverentsid – on ju ainult sellepärast vajalikud, et rahvusvahelise üldsuse hulgas on erinevaid seisukohti kiireloomulisuse, ulatuse, rahastamise, vastutuse jne suhtes. Kui valitseks üksmeel, poleks vaja läbirääkimisi pidada. Ka kodanikuühiskonna seisukohad olid (ja on) erinevad. Viimased osaliste konverentsid on siiski näidanud, et enam ammu ei võitle kliimamuutuste vastu „ainult” keskkonnakaitsjad, arengupoliitilised rühmad, naisorganisatsioonid või põlisrahvaste esindajad – nimetades vaid mõnd sidusrühma –, vaid tekkinud on lai üleilmne kodanikuühiskonna liikumine.

6.2.2. Eriti tuleb hinnata (üleilmse) ametiühinguliikumise ning paljude majandusringkondade ja ettevõtete paljude aastate pikkust aktiivset tegevust, nimetagem siin näiteks Rahvusvahelist Ametiühingute Konföderatsiooni (ITUC) ja Maailma Säästva Arengu Ärinõukogu tegevust. Tunnistatakse, et ressursitõhus ja kliimasäästlik majandamisviis avab uusi võimalusi majandusarenguks.

6.2.3. COP 20 Limas tõi selles suhtes mõjusalt esile mõlema poole, nii tööandjate kui töövõtjate ja ka kogu kodanikuühiskonna märkimisväärse tegevuse, mis näitab vastutavatele poliitikutele, et ühiskonna kõik tasandid soovivad enam, kui poliitikas seni läbirääkimistel käsitletud.

6.2.4. Ka kohalikes ja piirkondlikes omavalitsustes on kliimamuutustega seotud tegevus saavutanud täiesti uue mõõtme. Ka seal tunnistatakse, et ei tule mitte ainult vältida teatud piirkondade ja seal elavate ning majandavate inimeste edasisi kahjusid, vaid et tekivad uute väärtusahelate ülesehitamise võimalused, mida tuleks kasutada.

6.3. Kodanikuühiskonna teine roll seisneb aktiivses osalemises kliimamuutuste vastu võitlemise otsuste rakendamisel. Komitee on seisukohal, et poliitika tuleb strateegiliselt täiesti ümber korraldada, see peab niisugust osalemist võimaldama ja püüdma saavutada palju suuremat kaasatust.

6.3.1. Näiteks uurides küsimust, kuidas kodanikuühiskond on ELi taastuvenergia direktiivi rakendamisse kaasatud, on komitee saanud väga selgelt teada, et laiad kodanikuühiskonna kihid, sealhulgas paljud VKEd, soovivad otsest osalust, näiteks kodanikuenergia projektide vormis, selleks et oma piirkonna uutest majanduslikest võimalustest ise kasu saada.

6.3.2. Energiasüsteemi ümberkujundamise edu näiteks Taanis ja Saksamaal põhineb just sellel, et eraisikud kodanikud, põllumajandustootjad, kogukonnad, ühistud ja väiksemad ettevõtted osalevad energiatootmises ning saavad sellest ka majanduslikku kasu, kuid komisjon pigem halvendab süstemaatiliselt vastavaid osalusvõimalusi kui parandab neid.

6.4. Kolmandaks võib kodanikuühiskond lisaks protsessi järelevalvele ja otsuste rakendamise toetamisele aidata kaasa ka ettevõtete positiivsete arengutega seotud parimate tavade ja eksperditadmiste levitamisele. Erilist tähelepanu tuleks pöörata sellistele majandusvaldkondadele, mille kohta kehtib laialt levinud vale eeldus, et need jäävad passiivseks ja lasevad heitel lihtsalt kasvada, näiteks transport või tööstustegevus. Poliitilised otsused võivad olla tõhusamad, kui stiimulid põhinevad tehnoloogiate ja ärimudelite praegusi või tulevase arenguid puudutavatel teadmistel. Kodanikuühiskond võib seda rolli täita konverentside korraldamise ja teabevahetuse edendamise kaudu, mis annab tunnistust erasektori tugevast toetusest, sealhulgas ELi liikmesriikides.

6.5. Konverentsil COP 21 praktiliselt ei käsitleta kodanikuühiskonna strateegilist rolli. Seda olulisem on, et poliitiliselt vastutavad isikud leiavad väljaspool osaliste konverentsi protsessi kodanikuühiskonnaga kooskõla ja töötavad välja vastavad strateegiad.

6.6. ELil on selles osas äärmiselt mahajäänud. Komitee väljendab kahetsust näiteks selle pärast, et ei ELi 2030. aasta kliima- ja energiapaketi ega Euroopa energialiidu ettepanekus ei anta konkreetseid ideid kodanikuühiskonna kaasamiseks.

6.7. Komitee soovib komisjonil, nõukogul ja Euroopa Parlamendil alustada sel teemal lõpuks intensiivset ja struktureeritud dialoogi, et mitte heita kõrvale ühiskonna põhimõttelist valmisolekut töötada välja uusi struktuure. Uut kliimapoliitikat ei saa ega tohi ülaltpoolt ette kirjutada, vaid see peab rajanema kõigi osaliste ulatuslikul üksmeelil ja seda tuleb rakendada altpoolt.

Brüssel, 2. juuli 2015

*Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee*  
*president*  
Henri MALOSSE

---

**Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele, Regioonide Komiteele ning Euroopa Investeeringuspangale „Vastupidava energialiidu ja tulevikku suunatud kliimamuutuste poliitika raamstrateegia””**

[COM(2015) 80 final]

ja

**„Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile ja nõukogule „Elektri 10 % ühendatuse eesmärgi saavutamine – Euroopa elektrivõrgu tugevdamine 2020. aastaks””**

[COM(2015) 82 final]

(2015/C 383/12)

**Raportöör: Ulla SIRKEINEN**

**Kaasraportöör: Pierre-Jean COULON**

9. märtsil ja 25. märtsil 2015 otsustas Euroopa Komisjon vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

*„Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele, Regioonide Komiteele ning Euroopa Investeeringuspangale „Vastupidava energialiidu ja tulevikku suunatud kliimamuutuste poliitika raamstrateegia””*

[COM(2015) 80 final] ja

*„Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile ja nõukogule „Elektri 10 % ühendatuse eesmärgi saavutamine – Euroopa elektrivõrgu tugevdamine 2020. aastaks””*

[COM(2015) 82 final].

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infotihiskonna sektioon võttis arvamuse vastu 16. juunil 2015.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 509. istungjärgul 1. ja 2. juulil 2015 (1. juuli istungil) ühehäälselt vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 100.

## **1. Järeldused ja soovitused**

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee teeb järgmised järeldused.

1.1. Eli energiapoliitika on olnud osaliselt edukas eelkõige taastuvenergia kasutamise ja tarbijate valikuvõimaluste suurendamise osas. Enamikku energiapoliitikaga seotud küsimustest aga käsitletakse endiselt kui riiklikke huvisid.

1.2. Probleemide hulk on suurenenud ja nende hulka kuuluvad gaasivarustuse kindlusega seotud riskid; suurenenud energiakulud, mis kahjustavad tarbijat ja nõrgestavad tööstusettevõtjate konkurentsivõimet; ning katkendliku taastuvenergia suure osakaalu mõju elektrisüsteemi stabiilsusele.

1.3. On vaja suuri investeeringuid, et tagada energiavarustuse kindlus Euroopas. Investorid vajavad võimalikult prognoositavat ja usaldusväärset poliitilist raamistikku.

1.4. Et vastata Euroopa kodanike ootustele, tuleb energeetikaga tegeleda sidusamal viisil. Liikmesriikide vaheline koostöö ja täielikult toimiv energia siseturg on vältimatult vajalikud.

1.5. Euroopa energialiitu käsitlev ettepanek on heaks kiidetud ja tuleb kiiresti rakendada. See võib muuta energia vaba liikumise ELi viiendaks vabaduseks!

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee soovib järgmist.

1.6. Algatuse eduks oleks vaja selgemat sõnumit – juhtivat arusaama sellest, kuidas energialiit on Euroopa kodanikele ja ettevõtjatele kasulik.

1.7. Varustuskindlusele ja säästvuse kõrval peaks oluline prioriteet olema tegevus, mis käsitleb kodanike ja ettevõtjate energiakulusid. Elektri lõpphinna tõusu põhjuseks on poliitilised meetmed, seega võib õigustatult oodata seda valdkonda parandavaid samme.

1.8. Seoses suurema konkurentsiga energiaallikate suhtes ja vajadusega mitmekesistada tarneallikaid peaks energia muutuma ELi välispoliitika keskseks osaks.

1.9. Koostades ettepanekuid energiaalaste õigusaktide erinevate suundade läbivaatamiseks, mida on soovitatud tegevuskavas ja mida toetab ka komitee, peaks komisjon vältima järjekindlusetust ja kulude suurendamist, vaid püüdma pigem protsesse lihtsustada.

1.10. Tarbijate aktiveerimise meetodid tuleks välja töötada koostöös tarbijatega ja need peaksid hõlmama ka IKT vahendite uuenduslikku kasutamist. Kütteostuvõimetust tuleks käsitleda eelkõige sotsiaalpoliitika meetmete kaudu.

1.11. Hoonete ja transpordi energiatõhususega seotud suurte võimaluste ärakasutamiseks on tarvis eelkõige uuendusliku rahastamise ideid.

1.12. On tarvis ELi heitkogustega kauplemise süsteemi struktuurireformi, ent meetmed heitkogustega kauplemise süsteemist väljaspool on just sama tähtsad.

1.13. Kuni ülemaailmsed võrdsed tingimused saavad tegelikkuseks, tuleb väga tõsiselt suhtuda kasvuhoonegaaside heite ülekandumise probleemi. Parimaid tulemusi saavutanud tööstusettevõtjatele tuleb otseste ja kaudsete kulude tõus täielikult hüvitada.

1.14. Taastuvenergia, sealhulgas bioenergia arendamine väärrib küll toetamist, kuid ei tohiks kasutajate kulusid suurendada.

1.15. Tulevase energiapoliitika väljakutsete lahendamiseks on vaja tugevdada teadusuuringute ja innovatsiooni rahastamist. Energia käsitlemine võimalikult tõhusa ja säästva tootmissisendina pakub palju võimalusi majanduskasvuks ja töökohtadeks ELis.

1.16. Energiapoliitika uus juhtimine peab tagama sidususe energiavaldkonna eri aspektide vahel ja ELi taseme eesmärkide saavutamise. Komitee väljapakutud Euroopa energiadialoogi tuleks alustada viivitamata.

1.17. Kiiremas korras tuleb rakendada meetmeid, mille abil suurendada elektrivõrkude omavahelist ühendamist, sealhulgas kiirendada heakskiitmismenetlusi. Tuleks uurida, kas võrdse eesmärgi seadmine kõigile on tõepoolest teostatav.

## 2. Sissejuhatus

2.1. ELi energiapoliitikal on kolm peamist eesmärki: varustuskindlus, säästlikkus ja konkurentsivõime. ELi õigusaktid hõlmavad nii energiaturge kui ka energia keskkonna- ja kliimaaspekte. ELi vahenditest toetatakse energia teadus- ja arendustegevust ning taristu arendamist. Energiakasutuse tõhusus kuulub oma olemuselt suurel määral kohaliku omavalitsuse või riigi vastutusalasse, jälgides siseturu aspekte. Aluslepingutega antakse liikmesriikidele õigus otsustada oma energiaallikate kasutamise ja nende jaotuse üle.

2.2. Energiapoliitika on Euroopas olnud osaliselt edukas. Näib, et eesmärgid (20–20–20 aastaks 2020), mis seati kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamiseks ja taastuvate energiaallikate kasutamise suurendamiseks, täidetakse enne tähtaega, ning paistab, et ka energiatõhususe eesmärk on peaaegu saavutatud, ehkki osalt on see tingitud majanduslangusest. Turud on avatud ja tarbijate valikuvõimalus suurenenud. Tegelikult käsitletakse energiapoliitikat peamiselt riikliku küsimusena. ELi õigusakte ei rakendata õigeaegselt või täielikult ning siseturu tegelikku toimimist ei ole saavutatud. Energia eri aspekte käsitlevad meetmed ELi ja riiklikul tasandil on killustunud ja sageli tasakaalustamata.

2.3. Selle olukorra muutmiseks pakkus instituut Notre Europe-Jacques Delors 2010. aastal välja Euroopa energiatühenduse moodustamise mõtte. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee toetas seda algatust innukalt.

2.4. Viimasel ajal on energiavaldkonnas kerkinud esile uued kitsaskohad. Mõnes liikmesriigis on väga suured mured energiavarustuse kindluse pärast. Tarbijad, eelkõige haavatavad tarbijad kannatavad majanduslanguse oludes suurenenud energiakulude tõttu. Tööstusettevõtjad näevad vaeva, et konkureerida ettevõtjatega, kes asuvad madalamate energiahindadega piirkondades, ning kui paljudes liikmesriikides jätkub tööstuse taandareng koos kasvuhoonegaaside heitega, ei ole ohus mitte ainult töökohad ja majanduskasv, vaid ka energiasüsteemi ümberkorraldamine. Vaatamata suurtele edusammudele taastuvenergia valdkonnas on oht, et Euroopa kaotab oma juhtpositsiooni. Mõnes riigis põhjustab taastuvatest energiaallikatest saadud energia järjest suurem osakaal elektrisüsteemi halduslikke probleeme ja traditsiooniline energiatootmine fossiilsetest energiaallikatest muutub järjest kahjumlikumaks. Komisjoni arvates <sup>(1)</sup> on aastatel 2020–2030 vaja umbes 2 000 miljardi euro väärtuses investeeringuid, sealhulgas tootmis- ja võrguinvesteeringuid, et tagada energiavarustuse kindlus, sõltumata sellest, kas panustatakse traditsioonilistele või alternatiivsetele energiakandjatele.

### 3. Komisjoni teatised

3.1. Uus komisjon, mida juhib Jean-Claude Juncker, on lisanud energiapoliitika oma kümne prioriteetsema valdkonna hulka. Euroopa Ülemkogu määras 2014. aasta oktoobris kindlaks energia- ja kliimapoliitika eesmärgid kuni 2030. aastani: vähendada kasvuhoonegaaside heiteid 1990. aasta tasemega võrreldes vähemalt 40 %, saavutada taastuvatest energiaallikatest toodetud energia vähemalt 27 % suurune osakaal ja parandada energiatõhusust vähemalt 27 %.

3.2. 25. veebruaril 2015 tutvustas komisjon oma teatist „Vastupidava energialiidu ja tulevikku suunatud kliimamuutuste poliitika raamstrateegia” <sup>(2)</sup>. Strateegias on viis omavahel tihedalt seotud ja üksteist vastastikku toetavat mõõdet, mille eesmärk on energiapoliitika, säästvuse ja konkurentsivõime suurendamine:

- energiapoliitika, solidaarsus ja usaldus;
- täielikult integreeritud Euroopa energiaturg;
- energiatõhusus, mis aitab vähendada nõudlust;
- majanduse CO<sub>2</sub>-heite vähendamine ning
- teadusuuringud, innovatsioon ja konkurentsivõime.

3.3. Strateegias tutvustatakse komisjoni üldist arusaama energialiidust. Viie mõõtme probleemide lühikirjelduse põhjal esitatakse viisteist meedet. Lisatud tegevuskavas on loetletud komisjoni kavandatavad algatused, mis puudutavad peamiselt käesolevat ja 2016. aastat. Enamik neist on kehtivate õigusaktide läbivaatamised.

3.4. Sama paketi raames avaldas komisjon teatise „Elektri 10 % ühendatuse eesmärgi saavutamine – Euroopa elektrivõrgu tugevdamine 2020. aastaks” <sup>(3)</sup> ja teatise „Pariisi protokoll – tegevuskava kliimamuutuste vastaseks võitluseks pärast aastat 2020” <sup>(4)</sup>.

<sup>(1)</sup> COM(2014) 903 final.

<sup>(2)</sup> COM(2015) 80 final.

<sup>(3)</sup> COM(2015) 82 final.

<sup>(4)</sup> COM(2015) 81 final.

#### 4. Üldised märkused

4.1. Komitee peab Euroopa Komisjoni algatust Euroopa energialiidu loomiseks varasema Euroopa energiaühenduse idee sarnaseks ja seetõttu toetab seda.

4.2. Selleks et täita suuri vajadusi, on investoritel võimalikult kiiresti tarvis ettearvatavat ja usaldusväärset õigusraamistikku 2020. aasta järgseks perioodiks. Meetmed ja komisjoni esitatud tegevuskava ei sisalda suuri muudatusi, vaid kehtivate õigusaktide läbivaatamist ja ajakohastamist. Kõige olulisem on rakendamine. Nüüd on äärmiselt tähtis pidada kinni tihedast ajakavast. Sama oluline on mõistagi see, et ei Euroopa Parlament ega nõukogu ei hakkaks nendes küsimustes viivitama.

4.3. Komitee on aga seisukohal, et kõnealuse algatuse eduks on vaja selgemat sõnumit – juhtivat arusaama selle kohta, kuidas energialiit Euroopa kodanikele ja ettevõtjatele kasulik on. Seda arusaama peaksid silmas pidama kõik asjaomased otsustajad.

4.4. Paljud sidusrühmad on mures vastuoluliste õigusaktide ja energiamajanduse liiga paljudesse aspektidesse sekkumise pärast. Et vastata eurooplaste ootustele, eriti seoses uute kitsaskohtadega, tuleb energiavaldkonnaga tegeleda sidusamal viisil. See kehtib nii erinevate poliitiliste eesmärkide ja valdkondade kui ka riiklike huvide suhtes, vastandatuna laiematele ühistele ELi huvidele.

4.5. Komitee on veendunud, et energiapoliitika eesmärkide saavutamiseks on vältimatult vajalikud liikmesriikidevaheline koostöö ja täielikult toimiv energia siseturg. Välise sõltuvuse ja heite vähendamiseks on vaja rohkem taastuvaid energiaallikaid. On juba ilmselge, et elektrisüsteem, mis kasutab rohkem taastuvatest energiaallikatest saadud katkendliku loomuga energiat, toimib paremini riigiüleisel turul. Suuremal turul on ka varulahenduse, tippkoormuse, (gaasi) hoiustamise ja energia salvestamise kulud väiksemad.

4.6. Varustuskindlusele ja säästvuse kõrval peaks oluline prioriteet olema tegevus, mis käsitleb kodanike ja ettevõtjate energiakulusid. Kui kodanikud tunnevad, et võõranduvad EList järjest enam ja on kurnatud majanduskasvu aeglustumisest, on energiakulud nende jaoks kahtlemata oluline mure. Sama kehtib ka rahvusvahelistel turgudel konkureerivate ettevõtjate, eriti VKEde ning nende töötajate kohta.

4.7. Seal, kus energia lõpphindade, eriti elektrihindade tõus sõltub peamiselt makse ja tasusid käsitlevatest poliitilistest otsustest, võib õigustatult oodata kõnealust olukorda parandavaid samme. Komisjon peaks teostama oma kavade hindade läbivaatamiseks ja toetusmeetmete suunamiseks. Samal ajal peaks komisjon selgitama, millised on hinnamõjud, mille kavandatud muudatused heitkogustega kauplemise süsteemis ja toetuste lubatud kaotamine keskkonnale kahjulike energiaallikate osas<sup>(5)</sup> kaasa toovad.

#### 5. Konkreetsete märkused

##### Energiajulgeolek, solidaarsus ja usaldus

5.1. Komitee nõustub komisjoniga, et varustuskindluse peamiseks tõukejõuks on energia siseturu väljakujundamine ja energiatarbimise tõhustamine. Lisaks väärrib palju suuremat tähelepanu rahvusvaheline geopoliitiline tasand. Ülemaailmne konkurents energiaallikate pärast muutub teravamaks ning nii see asjaolu kui ka energiaallikate mitmekesistamine ELis peaksid olema ELi välis- ja kaubanduspoliitika meetmete keskmes.

5.2. Energiaallikate mitmekesistamine on suurel määral riigi energiaallikate jaotumise ja tarnevalikute küsimus. EL saab toetada ja peaski toetama taristu arendamist. Eritähelepanu pööratakse nüüd gaasivarustusele. Gaasinõudluse arengut ELi tuleks põhjalikult uurida ja prognoose taristuinvesteeringute suhtes vastavalt sellele kohandada. Rohkem tähelepanu tuleks pöörata muudele energiaallikatele, näiteks omamaistele allikatele.

<sup>(5)</sup> Rahvusvahelise Valuutafondi hinnangul ulatuvad need Euroopa puhul 330 miljardi euroni aastas.

5.3. Liikmesriikidele peaks olema ilmselge, et nende enda huvides on tihedam koostöö ja teabevahetus turul – gaasi- või muul turul –, kus nad on vastamisi turgu valitseva tarnija või kartelliga. Koostöö ei tohiks siiski takistada turu toimimist. Liikmesriigid peaksid tegutsema solidaarselt, kuid see saab põhineda vaid usaldusel ning ühiste kohustuste ja eeskirjade austamisel. Erilist tähelepanu tuleb pöörata energiasaarte probleemidele, sealhulgas saarte eripärale maismaaga võrreldes.

#### Täielikult integreeritud energia siseturg

5.4. Elektri- ja gaasivõrkude ajakohastamine on energialiidu elluviimiseks väga tähtis. Elektrivõrkude ühendamise teemat arutatakse 6. peatükis, võttes aluseks selleteemalise teatise.

5.5. Energia- ja eriti elektriturge häirivad asjaomaste direktiivide lünklik rakendamine ja endiselt vähene koostöö põhivõrguettevõtjate ja reguleerivate asutuste vahel. Komitee toetab komisjoni selleteemalisi ettepanekuid, kuid hoiatab suureneva halduskoormuse ja -kulude eest.

5.6. Side hulgi- ja jaemüügituru vahel on nõrk või vähemalt ebaselge – hindade kehtestamiseks on vaja suuremat läbipaistvust. Ebapiisavad hinnasignaalid investeringuteks ja nõudlusepoolse paindlikkuse puudumine näivad olevat peamised probleemid. Kitsaskohtadeks on ka taastuvate energiaallikate osakaalu suurenemine ning ülemäärase tootmisvõimsuse küsimus, vastandatuna vajadusele tasakaalu ja maksimumvõimsuse järele. Asjaomane määrus on vaja läbi vaadata, kuid selle käigus peaks komisjon vältima kasutajate kulude suurenemist, toetades arendusi, mis aitavad kaasa piiriüleste turgude loomisele.

5.7. Tegelikult on elektri- ja gaasiturud juba üha rohkem muutunud naaberriikide piirkondlikeks turgudeks. Teel kogu ELi hõlmavate turgude suunas on see tervitatav areng ja seadusandjad peaksid seda toetama. Häid tavaid ja kogemusi tuleks jagada eelkõige piirkondade vahel, aga mõistagi ka ELiga. Ka seejuures tuleks hoiduda halduskoormuse suurendamisest.

5.8. Tarbijate aktiveerimine energiaturgudel peaks olema kõigi huvides, kuid seda ei saa teha sunniviisiliselt. Hoolikalt valitud meetodeid, eriti IKT uuenduslikke kasutamiseviise tuleb arendada koostöös tarbijatega, et kasutada ära nõudlusreageeringu peituvaid võimalusi ja sellega kaasnevat kulude vähendamist.

5.9. Praeguses majandusolukorras on haavatavad tarbijad paljudes liikmesriikides muutunud veelgi haavatavamaks. Komitee nõustub komisjoni mõttega, et eelkõige toetatakse neid tarbijaid asjakohaste sotsiaalpoliitiliste meetmete kaudu. Komitee varem väljapakutud kütteostuvõimetuse vaatluskeskus aitaks kindlaks määrata tegelikke vajadusi.

#### Energiatõhususe osa energianõudluse vähendamisel

5.10. Energiatõhususe suhtes nõustub komitee komisjoniga, et enamik tööd tuleb teha riiklikul ja kohalikul tasandil. Selle valdkonna edukate ELi meetmete hulka kuuluvad märgistamise ja ökodisaini eeskirjad, mida tuleb korrapäraselt läbi vaadata.

5.11. Komitee väljendab heameelt komisjoni kavatsuse üle esitada ettepanekud, millega tagatakse, et energiatõhususe meetmed ja nõudlusreageering saaksid energiaturul konkureerida samadel alustel, arvestades, et sealjuures on eesmärgiks järgida kasutajate tegelikke huve.

5.12. Komitee nõustub, et hoone- ja transpordisektoris on energiatõhususe või õigemini säästmise võimalused suured ning seda tuleks ära kasutada hoolikalt kavandatud meetmetega. Näiteks vajavad läbivaatamist materjali energiatõhususe sertifitseerimise ja märgistamise süsteemid. On vaja uuenduslikke rahastamise ideid.

### Majanduse CO<sub>2</sub>-heite vähendamine

5.13. Komitee koostab teatise „Tee Pariisi” kohta eraldi arvamuse. Komitee üldiselt toetab ELi jõupingutusi sellel väga olulisel teel, et saavutada nõuetekohased ülemaailmselt õiguslikult siduvad kohustused.

5.14. Nagu varasemateski arvamustes toetab komitee ka heitkogustega kauplemise süsteemi struktuurireformi käsitlevaid ettepanekuid. Sama olulised on ka peaaegselt riiklikud otsused edaspidiste meetmete kohta heitkogustega kauplemise süsteemi mittekuuluvates sektorites.

5.15. Kuni ülemaailmsed võrdsed tingimused saavad tegelikkuseks, tuleb ELil väga tõsiselt suhtuda kasvuhoonegaaside heite ülekandumise probleemi. Energiamahukatele tööstusharudele, mida ohustab kasvuhoonegaaside heite ülekandumine, tuleb tagada hüvitis heitkogustega kauplemise süsteemi nii otseste kui ka kaudsete kulude tõusu eest seoses nende tõhususega kasvuhoonegaaside heite seisukohast, täielikult hüvitades parimaid tulemusi saavutanud ettevõtjate kulud. Kaudseks hüvitamiseks on vaja kogu ELi hõlmavat raamistikku, et vältida konkurentsi moonutamist ELis.

5.16. Komitee toetab kindlalt eesmärki tagada, et EL oleks maailmas taastuvenergia valdkonnas juhtpositsioonil. Toetusmeetmed on vajalikud, kuid need peaksid olema kooskõlas konkurentsi ja turueeskirjadega, olema turupõhised ning vältima energiahinna tõusu lõpptarbijale. Väljakujunenud ja konkurentsivõimeliste tehnoloogiate toetamine tuleks järkjärgult kaotada. Selles suhtes toetab komitee komisjoni jõupingutusi.

5.17. Lisaks taastuvatele energiaallikatele peaks ELi eesmärk olema ka mitmesuguste CO<sub>2</sub>-heite vähendamise tehnoloogiate ja lahenduste, st puhta tehnoloogia arendamine.

5.18. Komitee toetab komisjoni seisukohta, et EL vajab investeringuid taimepõhisesse biomajandusse, mis on oluline püsiva taastuvenergia allikas. Selle valdkonna kavade koostamisel on arvestatud mõju keskkonnale, maakasutusele ja toiduainete tootmisele. Võimalusi pakub ka hüdroenergia.

### Teadusuuringuid, innovatsiooni ja konkurentsivõimet toetav energialiit

5.19. Komitee toetab kavandatud uut teadusuuringute ja innovatsiooni strateegiat, kuid kordab oma varasemates arvamustes avaldatud seisukohta, et tulevaste energiaprobleemide lahendamiseks on vaja rohkem ressursse. Komitee rõhutab vajadust eeskätt soodustada erasektoripoolset rahastamist ELi meetmete kaudu ning rohkem osaleda ülemaailmses teadus- ja arendustegevuse koostöös.

5.20. ELi konkurentsivõime ei seisne siiski ainult selles, et olla parim energia ja kliimaga seotud tehnoloogiate valdkonnas. Samavõrd või isegi rohkem seisneb see energia kui tootmissisendi käsitlemises võimalikult tõhusalt ja säästvalt, konkurentidest paremini. See on ulatuslikum ja kindlam viis majanduskasvu ja suurema tööhõive tagamiseks Euroopas.

5.21. Üleminek on tuntav kõigis majandusharudes. Komitee rõhutab oma kindlat veendumust, et üleminek peab olema aus ja õiglane. Edu pandiks on koolitus ja elukestev õpe. Kesksel osal sellel teel täidab ELi ja riikide tasemel peetav sotsiaaldialoog.

### Energialiidu juhtimine

5.22. Komitee toetab täielikult komisjoni jõupingutusi tagada sidusus energiapoliitika eri aspektide vahel ja kooskõlastamine liikmesriikide vahel. Uus juhtimisviis peab olema suunatud ELi tasandi 2030. aasta eesmärkide täitmise tagamisele. Liikmesriikidele ei tohiks aga panna rohkem kavandamis- või aruandluskohustusi, selle asemel tuleks praeguseid nõudeid ühtlustada.

5.23. Komiteel on hea meel näha, et komisjon on võtnud omaks komitee algatuse energiadialoogi pidamiseks sidusrühmadega. Nüüd oodatakse selleks üksikasjalikku tegevuskava.

#### **6. Tähelepanekud teatise kohta, mis käsitleb elektri 10 % ühendatuse eesmärgi saavutamist**

6.1. Taastuvatest energiaallikatest saadud katkendliku loomuga energia suurema osakaalu puhul on vaja suuremat võrgustikuvõimsust, nagu ka eesmärgi puhul vähendada tippkoormuse ja varuvõimsuse kulusid. Vajadus suurema ülekandevõimsuse järele on paljudel juhtudel ilmne, isegi hädavajalik. On hämmastav, et paljudel juhtudel ollakse 10 % eesmärgi saavutamisest veel nii kaugel. Teatises väljapakutud meetmed on kiiduväärt. Komitee on käsitlenud seda teemat ka varem, sealhulgas hiljutises omaalgatuslikus arvamuses Euroopa koostöö kohta energiavõrkude valdkonnas.

6.2. Ühishuviprojektide lähenemisviis näib olevat asjakohane. Samuti näib olevat tõhus seada esikohale selliste projektide rahastamine, mille abil suurendatakse kõige märkimisväärselt ülekandevõimsust praeguselt alla 10 % olevalt tasemelt. Ent näib olevat mõistlik arvestada ka kõnealuste riikide majandusolukorda.

6.3. Üleeuroopalisi energiavõrkusid (TEN-E) käsitleva määruse täielik rakendamine on hädavajalik. Kõige rohkem on tarvis jõupingutusi heakskiitmismenetluste kiirendamiseks. Peale selle on tegemist valdkonnaga, kus tuleks uurida kõiki võimalusi protsesside sujuvamaks ja kiiremaks muutmiseks kohalike sidusrühmade varase kaasamise kaudu. Komitee tegi muu hulgas sel eesmärgil ettepaneku luua Euroopa energiadialoog. Seda tuleks arvesse võtta energiataristu foorumit käsitleva ettepaneku koostamisel.

6.4. Siiski tuleks uurida ka seda, kas tõepoolest on teostatav võrdse eesmärgi seadmine kõigile liikmesriikidele, olenemata nende suurusest, energiaallikate jaotusest, naabruskonnast jne. Ühtlustatud elektrienergia hinda võiks kasutada piisava ülekandevõimsuse näitajana.

Brüssel, 1. juuli 2015

*Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee*  
*president*  
Henri MALOSSE

**Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Teel uue Euroopa naabruspoliitika poole”***(JOIN(2015) 6 final)*

(2015/C 383/13)

**Raportöör: Gintaras MORKIS****Kaasraportöör: Cristian PÎRVULESCU**

10. juunil 2015 otsustas Euroopa Komisjon vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

*„Teel uue Euroopa naabruspoliitika poole”*

(JOIN(2015) 6 final).

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav välissuhete sektsioon võttis arvamuse vastu 11. juunil 2015.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 509. istungjärgul 1.–2. juulil 2015 (1 juuli istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 108, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 2.

**1. Järeldused ja soovitused**

1.1. Euroopa Komisjon ja Euroopa välisteenistus on algatanud avaliku arutelu uue Euroopa naabruspoliitika üle. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee (edaspidi „komitee”) väljendab heameelt Euroopa naabruspoliitika läbivaatamise üle, pidades seda õigeaegseks ja äärmiselt oluliseks.

1.2. Komitee märgib, et praegune Euroopa naabruspoliitika ei peegelda ELi ümbritsevat reaalsust ja esinenud on mitmeid probleeme, mida ei ole kohaselt käsitletud. Vaja on Euroopa naabruspoliitika mehhanismi ja vahendite põhjalikku muutmist.

1.3. Euroopa naabruspoliitika riikide välispoliitilised prioriteetidid ja nende eesmärgid suhetes ELiga on erinevad. Seepärast rõhutab komitee vajadust rakendada diferentseerimise ja paindlikkuse põhimõtteid. Komitee arvates peab säilima Euroopa naabruspoliitika geograafiline ulatumine lõunasse ja itta, kuid omavaheliste suhete poliitikat tuleb arendada ja parandada. Mõned naabruspoliitika riiki tuleks käsitleda ELi tõelise partnerina, teist vaid naabrina. Samal ajal rõhutab komitee, et demokraatlike väärtuste austamine ja inimõiguste kaitse peaksid kehtima kõigi riikide jaoks, sest topetstandardite kohaldamine õõnestaks teiste Euroopa naabruspoliitika riikide moraali.

1.4. Euroopa Komisjon tõstatab ühises konsultatsioonidokumendis „Teel uue Euroopa naabruspoliitika poole” hulgaliselt küsimusi. Selles arvamuses keskendub komitee neist kõige olulisematele: nii ELi kui ka partnerriikide kodanikuühiskonna seisukohtadele.

1.5. Komitee väljendab heameelt hiljuti Barcelonas lõunapiirkonna partneritega mitteametliku ministrite kohtumise raames toimunud konsultatsioonide üle (Barcelona, 13. aprill 2015), millel käsitleti Euroopa naabruspoliitika tulevikku ja kus osalejad kinnitasid oma taht teha koostööd, et luua Vahemere piirkonnas jõukas ja heanaaberlik ala, ning sellele järgnenud ühisavaldust idapartnerluse tippkohtumisel (Riia, 21.–22. mai 2015), millest osavõtjad uuendasid varem võetud kohustust veelgi tugevdada demokraatiat, õigusriiki, inimõigusi ja põhivabadusi ning järgida rahvusvahelise õiguse põhimõtteid ja norme. Oluline on ELi jätkuv toetus kõigi oma partnerite territoriaalsele terviklikkusele ning sõltumatusele ja suveräänsusele.

1.6. Komitee soovib uues Euroopa naabruspoliitikas keskenduda tegevustele, mille eesmärk on parandada inimeste julgeolekut ja stabiilsust ELi naabruses, luua Euroopa naabruspoliitika partnerriikides paremad majanduslikud ja sotsiaalsed tingimused ning tagada nende õitseng. Uuenenud naabruspoliitika peamine eesmärk peaks olema tagada inimeste julgeolek ning võimalused oma riigis väärikalt ja hästi elada, kartmata vägivalda, rühumist või vaesust. Euroopa naabruspoliitika raames tuleks aktiivselt tegeleda usaldust suurendavate meetmete ja konfliktijärgse tegevusega.

1.7. Komitee rõhutab, et parem tööhõive, jätkusuutlik ja avatud majandus, välisinvesteeringute ligimeelitamine, tõhusad ja kättesaadavad avalikud teenused ning sotsiaalkaitse loovad aluse stabiilsusele, julgeolekule ja ka demokraatiseerimisele. Lisaks kahe olulise valdkonna algatustele, mis pakuvad suurimat võimalust Euroopa naabruspoliitika riikide ulatuslikumaks integreerimiseks ELiga, nimelt kaubanduse liberaliseerimine (peamiselt assotsieerimislepingud ning põhjalikud ja laiaulatuslikud vabakaubanduspiirkonnad) ning liikuvus ja viisarežiimi lihtsustamine (või mõne riigi puhul viisanõude kaotamine), peab komitee haridust ja kutseõpet (eelkõige noorte hulgas) kolmandaks valdkonnaks, millel peab uues naabruspoliitikas olema märkimisväärne tähtsus.

1.8. Komitee arvates ei tohi Euroopa naabruspoliitikat käsitleda ühisest välis- ja julgeolekupoliitikast (ÜVJP) ning ühisest julgeoleku- ja kaitsepoliitikast (ÜJKP) eraldi. Samal ajal peaks EL jääma enesele kindlaks Euroopa naabruspoliitika piirkonda mittekuuluvate sidusrühmade huvide ja reaktsioonide hindamisel ja tagama, et keegi ei saaks sõltumatutele riikidele suruda peale oma taht ega kirjutada ELile ja Euroopa naabruspoliitika riikidele ette tegevuskava ega eesmärgi.

1.9. Euroopa Liit peaks tegema tihedamat koostööd teiste rahvusvaheliste organisatsioonidega, nagu NATO ja ÜRO, et kaitsta Euroopa naabruspoliitika riikide suveräänsust, sõltumatust ja territoriaalset terviklikkust. Parem diplomaatia ja teabevahetus väljaspool Euroopa naabruspoliitika piirkonda (eelkõige kodanikuühiskonnaga) on vajalik vastuolude ennetamise vahendina ja selleks, et luua vastastikku kasulikud suhted, mis toovad kaasa majandusarengu ja parema elustandardi.

1.10. Komitee nõuab liikuvuse ja rände juhtimist liikmesriikidevahelise solidaarsuse innustamise teel ELi üldise lähenemisviisi raames. Partnerlused Euroopa naabruspoliitika ja muude riikidega on olulised vahendid kõnealuse poliitika oluliste väljakutsete lahendamiseks. EL peaks tegutsema kiiresti ja koordineeritult, et leida lahendus Vahemere humanitaarolukorrale.

1.11. Komitee rõhutab, et viisarežiimi lihtsustamine ja liberaliseerimine jäävad Euroopa naabruspoliitika partnerite seisukohalt keskseteks algatusteks. Komitee tervitab Marokoga peetavaid läbirääkimisi tagasivõtulepingu üle ja viisalihtsustuslepingut käsitlevate läbirääkimiste alustamist. Komitee soovib läbirääkimisi viisalihtsustus- ja tagasivõtulepingute üle Tuneesia ja Jordaaniaga. Viisanõude kaotamise leping (Moldovaga) ja viisalihtsustuslepingud (Ukraina, Armeenia, Aserbaidžaan ja Gruusiaga) tuleks täielikult ellu viia ja neist peaks saama positiivne näide kõigi Euroopa naabruspoliitika riikide jaoks.

1.12. Komitee soovib tugevdada kodanikuühiskonna rolli kolmes peamises suunas: kodanikuühiskonna mõju suurendamine, võimaldades tal paremini toetada stabiliseerimis- ja demokratiseerimisprotsesse; kodanikuühiskonna organisatsioonide tihedam kaasamine Euroopa naabruspoliitikaga seotud kohustustesse ja tegevustesse ning Euroopa kodanikuühiskonna eksperditeadmiste ja ressursside parem kasutamine, et toetada kodanikuühiskonna arengut Euroopa naabruspoliitika riikides.

1.13. Komitee nõuab, et täielikult austataks põhilisi inim- ja sotsiaalseid õigusi, eelkõige ühinemisvabadust ja kollektiivlääbirääkimiste õigust. Samuti tuleks innustada sotsiaaldialoogi nii Euroopa naabruspoliitika ida- kui ka lõunamõõdme raames. Komitee nõuab sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna organisatsioonide sõltumatuse austamist.

1.14. Komitee toonitab, et tähtis on innustada kultuuri-, aga ka majandus- ja poliitikaasutusi osalema dialoogis ja konsensuse leidmises. Komitee on seisukohal, et Euroopa naabruspoliitika riikide stabiliseerimine ja demokratiseerimine sõltub sellest, kuivõrd elujõulised on kulutuuri- ja usulised eeskujud, mis peaksid olema sallivad ja kaasavad.

1.15. Komitee soovib ELil edastada Euroopa naabruspoliitika riikide kodanikele selge sõnum, kinnitades, et sellest poliitikast tõuseb kasu nende elanikele, nende julgeolekule ja nende heaolule. Ühine vastutus kodanikuühiskonna tasandil peaks saama prioriteediks kogu ELis. Euroopa naabruspoliitika läbivaatamine peab stimuleerima paremat teavitamist ELi huvidest ja väärtustest nii ELis kui ka partnerriikides.

## 2. Euroopa naabruspoliitika ees seisvad probleemid

2.1. EL vajab koostöövalmeid naabreid, et tunda end turvaliselt ja jõukana. Euroopa naabruspoliitika on seadnud ambitsioonika eesmärgi innustada naaberriike viima läbi poliitilisi ja majanduslikke reforme vastutasuks ELi turgude avamise, suurema liikuvuse ja rahalise toetuse eest. Järjest suuremad julgeolekuprobleemid ja geopoliitilised vapustused ELi naabruses toovad veelgi enam esile stabiilse, demokraatliku ja jõuka naabruse tähtsuse.

2.2. Murettekitavad muutused ELi naabruses ohustavad ka ELi riike. Idapartnerluse rakendamine kutsus esile Venemaa agressiivse poliitika peale ELi naabrite ka ELi liikmesriikide, eriti Põhja-, Kesk- ja Ida-Euroopa riikide suhtes. Vägivaldsed konfliktid Süürias, Iraagis ja Liibüas on toonud kaasa humanitaarkriisi ja terrorismiohu, mis võivad üle kanduda ka ELi.

2.3. EL peab tunnistama nii oma rolli kui ka mõju Euroopa naabruspoliitika riikidele ja nende naabritele. Sellest toetuse saanud poliitilised ja ühiskondlikud rahutused on elavdanud Euroopa naabruspoliitika riikide piiridest väljaspool asuvate teatavate sidusrühmade huve. Siiski tuleks araabia kevadet ja selle tagajärge ning Ukraina kriisi käsitleda tõestusena, et ELil on märkimisväärne mõju ühiskondlikele ja poliitilistele protsessidele. EL on aidanud suurendada inimeste teadlikkust ja nende ootusi oma valitsuse suhtes. EL on vähemalt osaliselt äratanud kodanike väe, käivitamaks poliitilisi aktsioone.

2.4. Samas on Euroopa naabruspoliitika valmistanud ka pettumust nii ELis kui ka naabruspoliitika riikides. Seepärast on vaja Euroopa naabruspoliitikat ja selle vahendeid põhjalikult muuta, võttes aluseks diferentseerimise ja paindlikkuse põhimõtted. Euroopa naabruspoliitika geograafiline ulatus lõunas ja idas peaks säilima, kuid omavaheliste suhete poliitikat tuleb arendada ja parandada. Euroopa naabruspoliitika peaks innustama kõiki naaberriike saama tõelisteks dialoogi- ja koostööpartneriteks.

### 3. Uue Euroopa naabruspoliitika peamised alustalad

#### 3.1. Majandus ja heaolu

3.1.1. Komitee märgib, et ELi ja Euroopa naabruspoliitika riikide suhete parandamiseks on vaja nelja tingimust: stabiilsus, läbipaistvus, vabaturu eeskirjad ja pikaajaline strateegia. Läbivaadatud Euroopa naabruspoliitikas tuleks keskenduda säästva majandus- ja sotsiaalarengu tingimuste loomisele naabruspoliitikaga hõlmatud riikides. Parem tööhõive ja avatud majandus loovad suurt lisaväärtust ühiskonnale tervikuna, pannes aluse stabiilsusele, julgeolekule ja ka demokratiseerimisele. EL peaks pigem seadma eesmärgiks paremini rahastatud vahendid, mis toetavad konkurentsivõime parandamiseks vajalikke majanduslikke kohandusi, jätkusuutlike äriinvesteeringute algatusi ja majandustootmise kohandusi eesmärgiga luua kvaliteetsemaid töökohti. Eritähelepanu all peab olema noorte, naiste ja tõrjutud rühmade majandusliku mõjuvõime suurendamine. Majanduskasvu ja tööhõivealgatusi tuleb piisavalt rahastada ja täiendada spetsiaalselt kohandatud programmidega. Nende programmide rakendamisel võiks tugineda Kagu-Euroopa stabiilsuspakti raames rakendatud programmi „Sotsiaalse ühtekuuluvuse algatus”<sup>(1)</sup> headele tavadele.

3.1.2. Haridus ja kutseõpe oleksid parimad pikaajalised investeeringud majanduskasvu ja püsivasse julgeolekusse. EL peaks kaaluma võimalust laiendada Erasmus+ programme, et lubada Euroopa naabruspoliitika riikidel oma osalemist suurendada. Need programmid on parimaks vahendiks ELi akadeemiliste ja ametioskuste tutvustamisel kõige edukamatele Euroopa naabruspoliitika riikidele. Komitee tervitab 2014. aasta oktoobris käivitatud esimest Erasmus+ rahvusvahelist üleskutset ja innustab ELi avardama Euroopa naabruspoliitika riikide võimalusi osaleda, millega täiendatakse muude haridus- ja kutseõppevahendite suuremat rahastamist.

3.1.3. EL peaks püüdma viia lõpule vabakaubanduspiirkonna ELi ja kõigi Euroopa naabruspoliitika riikide vahel. Seda võib pidada otsustava tähtsusega vahendiks, tagamaks püsiv majanduse ja ühiskonna õitseng. EL peaks aktiivsemalt püüdma integreerida Euroopa naabruspoliitika riike ELi ühtse turuga, rakendades põhjalikud ja laiaulatuslikud vabakaubanduslepingud kohe, kui nõutavad tingimused on täidetud. Euroopa naabruspoliitika riigid, kes peavad esmatähtsaks suuremat integratsiooni, võivad keskenduda assotsieerimislepingu ning põhjaliku ja laiaulatusliku vabakaubanduslepingu sõlmimise protsessile, teised riigid aga võiksid kasutada muid koostööplatvorme (näiteks Euroopa energialiit jms). Ent assotsieerimislepinguid ning põhjalikke ja laiaulatuslikke vabakaubanduslepinguid ei tohi vaadelda lihtsalt lõppeesmärgina või ainsa võimalusena. Nende väärtust tuleb hinnata positiivse mõju alusel, mis neil on Euroopa naabruspoliitika riikide säästvale majandusarengule, innovatsioonile, stabiilsele tööhõivele ja paremale fiskaalvõimekusele.

3.1.4. Komitee tervitab ELi käivitatud põhjaliku ja laiaulatusliku vabakaubanduslepingu VKEdes rahastut, mis on mõeldud Gruusia, Moldova ja Ukraina VKEdes toetamiseks, aidates neil kasutada uusi kaubandusvõimalusi, mis tulenevad nimetatud lepingust, ja saavutada kõrgemad kvaliteedistandardid ELi parimate tavade eeskujul. Kolmandal idapartnerluse ettevõtlusfoorumil (Riia, 21. mai 2015) rõhutati, et selleks, et saada tõelist kasu assotsieerimislepingutest ning põhjalikest ja laiaulatuslikest vabakaubanduslepingutest, on vaja pakkuda lisavahendeid, aitamaks ettevõtetele muutuda ja kohaneda kõrgemate standarditega. Samuti soovitati piirkonnas paremini edendada ettevõtlust ja kaubandust.

3.1.5. Uus Euroopa naabruspoliitika peaks nähtavalt toetama avaliku halduse, õigusüsteemi, julgeolekusektori ja õigusliku reguleerimise reformi ning õigusaktide tõhusat rakendamist. Positiivsed suundumused, näiteks investeeringute suurendamine Euroopa naabruspoliitika riikides ja koostöö innustamine ELi ja nende riikide ettevõtjate vahel on võimalik üksnes siis, kui ELi naaberriikides tehakse nähtavaid edusamme korrupsiooni ja organiseeritud kuritegevuse vastu võitlemisel. Korrupsioon on kõigis ELi naaberriikides laialt levinud. Ohjeldamise jõupingutustele vaatamata see püsib ja tungib avaliku ja eraelu kõigisse kihtidesse. Seetõttu peaks Euroopa Liit oma rahastamisprogrammide raames parandama usaldusväärsete korrupsioonivastaste meetmete tingimuslikkust ja töötama välja tugevad mehhanismid nende rakendamise jälgimiseks. Samasugust tähelepanu tuleb pöörata ka sotsiaal-, haridus- ja tervishoiuteenuste tõhususe, toimivuse ja kättesaadavuse suurendamisele Euroopa naabruspoliitika riikides, kuna sellistel teenustel on eluline tähtsus neis riikides elavate inimeste elukvaliteedi ja turvalisuse seisukohalt.

<sup>(1)</sup> Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Sotsiaaldialoog idapartnerluse riikides”, ELT C 161, 6.6.2013, lk 40.

### 3.2. Stabiilsus ja julgeolek

3.2.1. Stabiilsusest ja inimeste julgeolekust peaks saama Euroopa naabruspoliitika kõige tähtsam eesmärk. Komitee usub, et turvalist ja edukat naabrust saab luua vaid juhul, kui inimeste julgeolek piirkonnas märkimisväärselt paraneb. Valitsemise kvaliteet ja inimõiguste järgimine, kuritegevuse ja füüsilise ohu puudumine, kaasav majandusareng ning sotsiaal- ja keskkonnakaitse on tegurid, mis koos määratlevad piirkonna stabiilsuse keskpikas ja pikas perspektiivis. Ebastabiilsus ELi naaberriikides ning Euroopa naabruspoliitika mudeli ja selle vahendite ebausaldusväärsus ei tohiks kaasa tuua ambitsioonikuse vähenemist või ELi kohustustest keeldumist. Stabiilsusele ja konfliktide ennetamisele suunatud programmid ja vahendid peaksid olema uue Euroopa naabruspoliitika ühed tähtsaimad prioriteedid.

3.2.2. Euroopa Liit peaks tegema tihedamat koostööd teiste rahvusvaheliste organisatsioonidega, nagu NATO ja ÜRO, et kaitsta kõigi Euroopa naabruspoliitika riikide suveräänsust, sõltumatust ja territoriaalset terviklikkust. Parem diplomaatia ja teabevahetus väljaspool Euroopa naabruspoliitika piirkonda (eelkõige kodanikuühiskonnaga) on vajalik vastuolude ennetamise vahendina ja selleks, et luua vastastikku kasulikud suhted, mis toovad kaasa majandusarengu ja parema elustandardi.

3.2.3. Euroopa naabruspoliitikal on radikaliseerumise ennetamisel ning terrorismi ja organiseeritud kuritegevuse vastu võitlemisel keskne roll. Lisaks terrorismi vastu võitlemiseks suunatud vajalike ja proportsionaalsete meetmete võtmisele peab Euroopa Liit kasutama olemasolevaid Euroopa naabruspoliitika vahendeid, et tegeleda selle leviku struktuuriliste teguritega. Vaja on investeerida haridusse ja majanduslikesse võimalustesse ning võtta meetmeid valitsemistava parandamiseks<sup>(2)</sup>.

3.2.4. Uues Euroopa naabruspoliitikas tuleks käsitleda nn tugevate ja pehmete jõudude ühtlustamist. Euroopa naabruspoliitikat ei tohi käsitleda ühisest välis- ja julgeolekupoliitikast (ÜVJP) ning ühisest julgeoleku- ja kaitsepoliitikast (ÜJKP) eraldi. Euroopa naabruspoliitika praegune läbivaatamine peaks olema tihedalt seotud läbivaadatud ELi julgeolekustrateegiaga.

3.2.5. Ülimalt tähtis on nn naabrite naabrite teema. Keegi ei saa oma tahet peale suruda sõltumatutele riikidele ega kirjutada ELile ja Euroopa naabruspoliitika riikidele ette nende tegevuskava ega eesmärke. Komitee rõhutab, et Venemaale oleks kasulik osaleda jõupingutustes loomaks stabiilseid, demokraatlikke ja majanduslikult arenenud riike, selle asemel et astuda vastu Euroopa naabruspoliitika riikidele, kes taotlevad edasist integreerumist Euroopa Liiduga.

### 3.3. Liikuvus ja ränne

3.3.1. Viisarežiimi lihtsustamine jääb Euroopa naabruspoliitika partnerriikide seisukohalt keskseks algatuseks. Komitee tervitab Marokoga peetavaid läbirääkimisi tagasivõtulepingu üle (käivitati jaanuaris 2015) ja viisalihtsustuslepingut käsitlevate läbirääkimiste alustamist. Komitee soovib läbirääkimisi viisalihtsustus- ja tagasivõtulepingute üle Tuneesia ja Jordaaniaga. Viisanõude kaotamise leping (Moldovaga) ja viisalihtsustuslepingud (Ukraina, Armeenia, Aserbaidžaan ja Gruusia) tuleks täielikult ellu viia ja neist peaks saama positiivne näide kõigi Euroopa naabruspoliitika riikide jaoks. Komitee näeb Ukraina ja Gruusia viisanõude kaotamise lepinguid võimsa vahendina, mis innustab neid riike ELiga kiiremini integreeruma. Nende elluviimisega peaks siiski kaasnema ulatuslikum rahvusvaheline toetus, et tagada territoriaalne terviklikkus ja riigipiiride kontroll.

3.3.2. ELi naabruspoliitika peaks olema rände ja liikuvuse suhtes võetud üldise lähenemisviisi osa. Oluline on, et EL soodustaks töö- või haridusalast sisserännet seaduslike, paindlike ja selgete menetluste abil<sup>(3)</sup>.

3.3.3. Vastusena hiljutistele sündmustele, mille tagajärjel kasvasid järsult Põhja-Aafrikast pärit rändevood, milles hukkunute arv on kahjuks märkimisväärne, peaks EL hakkama kiiresti tegelema nende inimeste kaitsmisega, kes üritavad jõuda ELi territooriumile. EL peaks võtma endale kohustuse tegeleda tõsisemalt ja põhjalikumalt riikidega, keda need rändevood puudutavad, st päritolu- ja transiidiriikidega.

<sup>(2)</sup> ELT C 218, 23.7.2011, lk 91.

<sup>(3)</sup> ELT C 458, 19.12.2014, lk 7.

3.3.4. Euroopa Liit peaks sõlmima lepingud kolmandate riikidega ja eeskätt naaberriikide, sisserändajate päritoluriikide ja transiidiriikidega, võttes arvesse iga riigi konkreetseid olusid. Kõnealuste liikuvuspartnerluste raames seatud prioriteetid hõlmavad majandusrände ja liikuvusega seotud tegureid. Suuremat tähtsust tuleb omistada seadusliku rände korraldamisele ja viisapoliitikale, kutsekvalifikatsioonide tunnustamisele, sotsiaalkindlustusõigustele ning rände ja liikuvuse panusele arengusse<sup>(4)</sup>. Üks prioriteet on Frontexi reformimine, muutes selle liikmesriike toetavaks Euroopa ühiseks piirivalveteenistuseks ja arendades välja tõhusama ja süstemaatilisema Frontexi tegevuse eest vastutuse võtmise süsteemi<sup>(5)</sup>.

#### 3.4. Diferentseerimine

3.4.1. Euroopa naabruspoliitika tuleks uuesti sõnastada, et kohaldada diferentseerimise põhimõtet paindlikumalt nii geograafilises mõttes kui ka piirkondade sees, kooskõlas Euroopa naabruspoliitika riikide püüdluste, kodanikuvabaduste ja -õiguste, institutsioonilise suutlikkuse ja julgeolekuvajadustega. Diferentseerimise põhimõtet toetades peaksid kõik partnerriigid pühendumisele põhiõiguste ja õigusriigi põhimõtete järgimisele. Demokraatlike väärtuste austamine ja inimõiguste kaitse peaksid kehtima võrdselt kõigi riikide jaoks, sest topeltstandardite kohaldamine õõnestaks teiste Euroopa naabruspoliitika riikide moraali.

3.4.2. Euroopa Liit on jätkuvalt huvitatud tingimuslikkuse põhimõttest ja pühendub selle järgimisele. Komitee on suhetes partnerriikidega rõhutanud diferentseerimise ja tingimuslikkuse põhimõtet<sup>(6)</sup>. Samal ajal on komitee väljendanud soovi tagada, et lähenemisviisi „vähema eest vähem” ei kahjustaks riigi võimalusi viia ellu reforme oma valitud tempos ja vastavalt oma vastuvõtusuuutlikkusele. Kui Euroopa naabruspoliitika riikide valitsused keelduvad suuremast osalemisest Euroopa naabruspoliitika vahendites, tuleks ELi nn pehme jõud suunata kodanikuühiskonnale.

3.4.3. Euroopa naabruspoliitika seisab laienemispoliitikast eraldi. Euroopa riikidel on siiski vabadus taotleda Euroopa Liidu liikmestaatust, kui nad täidavad Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklis 49 esitatud vastuvõtukriteeriume ja -tingimusi. Kui Euroopa naabruspoliitika innustab mõnd Euroopa riiki Kopenhaageni kriteeriumidele vastama, tuleks meil tervitada seda tulemust, mis on saavutatud lähenemisviisi „rohkema eest rohkem” kaudu.

### 4. Keskendumine kodanikuühiskonnale ja teavitamisele

#### 4.1. Kodanikuühiskond

4.1.1. Kodanikuühiskonna roll Euroopa naabruspoliitika kujundamisel tuleks ümber hinnata ja seda tõhustada. Komitee on riigi valitsemise hindamise oluliste kriteeriumidena nimetanud kodanikuühiskonna tegevuskeskkonda, inimõiguste olukorda, majanduslikke, sotsiaalseid ja kultuurilisi õigusi ning usuvabaduse kaitset<sup>(7)</sup>. Ühine vastutus kodanikuühiskonna tasandil peaks saama prioriteediks kogu ELis. Koostöövahendeid, nagu idapartnerluse kodanikeühenduste foorum, tuleks tugevdada ja laiendada.

4.1.2. Reform peaks hõlmama kolme põhisuunda, milleks on: kodanikuühiskonna mõjujõu suurendamine, võimaldades tal paremini toetada stabiliseerimis- ja demokratiseerimisprotsesse; kodanikuühiskonna organisatsioonide tihedam kaasamine Euroopa naabruspoliitikaga seotud kohustustesse ja tegevustesse ning Euroopa kodanikuühiskonna eksperditeadmiste ja ressursside parem kasutamine, et toetada kodanikuühiskonna arengut Euroopa naabruspoliitika riikides.

4.1.3. Nagu Kesk- ja Ida-Euroopa riikide demokraatiale ülemineku käigus nähtus, on kodanikuühiskond stabiilsuse loomise ja demokratiseerimise protsessi keskne osaleja. Euroopa naabruspoliitika peaks oma vahenditest eraldama märkimisväärseid ressursse kodanikuühiskonna organisatsioonilise suutlikkuse parandamiseks ja kodanikuühiskonna kaasamiseks valitsemisprotsessidesse<sup>(8)</sup>. Selle üks keskne mõõde on sotsiaaldialoogi ja institutsioonilise avaliku konsultatsiooni toetamine, kuna need on konsensusse saavutamist ja demokraatia edendamist lihtsustavad vahendid<sup>(9)</sup>.

<sup>(4)</sup> ELT C 451, 16.12.2014, lk 1.

<sup>(5)</sup> Vt joonealune märkus nr 3.

<sup>(6)</sup> ELT C 43, 15.2.2012, lk 89.

<sup>(7)</sup> Vt joonealune märkus nr 6.

<sup>(8)</sup> Vt ka ELT C 351, 15.11.2012, lk 27.

<sup>(9)</sup> Vt ka ELT C 248, 25.8.2011, lk 37.

4.1.4. Euroopa Liit peaks kahepoolsetesse lepingutesse lisama demokraatlike vabaduste ja üksikisiku õiguste kaitse klauslid. Seoses nende rakendamisega kutsub komitee aga otsustavalt üles hõlmama riigi valitsemise hindamisse kodanikuühiskonna kohtlemise (õigusraamistik, suutlikkuse suurendamine, dialoog jne), inimõiguste ning majanduslike, sotsiaalsete ja kultuuriliste õiguste sihttasemed<sup>(10)</sup>.

4.1.5. Komitee kutsub üles kaasama kodanikuühiskonda ulatuslikumalt ELi ja Euroopa naabruspoliitika riikide vaheliste lepingute koostamisse, rakendamisse ja järelevalvesse<sup>(11)</sup>. Euroopa naabruspoliitika eduaruanded ei peaks kajastama ainult valitsuse ametlikke andmeid ja seisukohti, vaid sisaldama ka ulatuslikumat panust valitsusasutustelt ja valitsusvälistelt osalejatelt. Komitee on seisukohal, et nii ELi kui ka partnerriikide kodanikuühiskond tuleks kaasata läbirääkimistele eelnevate jätkusuutlikkuse mõjuhinnaangute koostamisse, ja et kodanikuühiskonna mehhanismid tuleks tulevikus lisada tulevastesse põhjalikesse ja laiaulatuslikesse vabakaubanduslepingutesse<sup>(12)</sup>.

4.1.6. Euroopa naabruspoliitika vahendid peaksid olema liikmesriikide ja Euroopa naabruspoliitika riikide kodanikuühiskonna organisatsioonidele kergesti kättesaadavad. Need peaksid edendama dialoogi, pühendumist ja ideede vahetamist. Komitee rõhutab, et sotsiaalpartneritel, kodanikuühiskonna organisatsioonidel ning liikmesriikide majandus- ja sotsiaalnõukogudel on kanda otsustav roll kogemuste ja teadmiste jagamise, teabe levitamise, võrdlusanalüüsi koostamise, oskusteabe edasiandmise ja haldusressursside haldamise alal<sup>(13)</sup>.

## 4.2. Sotsiaaldialoog

4.2.1. Komitee on pidevalt rõhutanud sotsiaaldialoogi olulisust majandusarengu ja demokratiseerimise edendamiseks. Samuti on ta toonitanud Euroopa naabruspoliitika üldist edu<sup>(14)</sup>. Sotsiaaldialoogi tuleks innustada võrdsetl nii Euroopa naabruspoliitika ida- kui ka lõunamõõtme raames. Komitee nõuab sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna organisatsioonide sõltumatuse austamist. See on üks rahvusvaheliste ja üleeuroopaliste organisatsioonide määratletud põhilistest inim- ja sotsiaalsetest õigustest<sup>(15)</sup>.

4.2.2. Komitee nõuab, et neid põhiõigusi – eelkõige ühinemisvabadust ja kollektiivläbirääkimiste õigust – täielikult austataks. Ta palub asjaomastel riikidel teha vajalikke jõupingutusi, et liikuda nende Euroopa ja rahvusvaheliste standardite integreerimise suunas, mis on määratletud ELi põhiõiguste hartas, Euroopa sotsiaalharta (Euroopa Nõukogu) ja Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni (ILO) poolt, aga ka sotsiaalse õigusriigi loomise suunas. Nimetatud standardite järgimine tuleks seega kaasata ametlikesse kriteeriumidesse, mida kasutatakse assotsieerimislepingute väljatöötamisel ja hindamisel<sup>(16)</sup>.

4.2.3. Vaatamata asjaolule, et tööandjate ja töötajate organisatsioonid on olemas kõigis Euroopa naabruspoliitika riikides, on sotsiaaldialoog, millel on tähtis roll jätkusuutliku majanduskasvu ja ühiskondliku rahu saavutamise seisukohalt, neis riikides seni olnud üsna nõrk. Tuleks koostada süstemaatiline programm, mille eesmärk on edendada ELi ja partnerriikide sotsiaal- ja tööhõivepoliitika valdkonna kogemustele tuginevate parimate tavade vahetust.

## 4.3. Kultuuriline dialoog

4.3.1. Euroopa naabruspoliitika peaks edendama üksteise kultuuri, usudialoogi ja kultuurilise mitmekesisuse ulatuslikumat mõistmist – nii Euroopa naabruspoliitika riikide kui ka ELi ja naabruspoliitika riikide vahel. Pikaajalises plaanis sõltub stabiilsuse loomine ja demokratiseerimine Euroopa naabruspoliitika riikides ka kultuuri- ja usumudelite elujõulisusest ja sellest, kuivõrd elujõulised on kultuurilised ja usulised eeskujud ning kui sallivad ja kaasavad nad on.

4.3.2. Oluline on innustada kultuurilist, aga ka poliitilist ja majanduslikku dialoogi ja konsensuse saavutamist. Sellest peaks saama tõhus ja märkimisväärne rahaline ja võrgustike loomist soodustav tugi kultuuridevahelisele dialoogile, sõltumatule kultuuriloometele ja avalikele aruteludele. See peaks tõhustama Euroopa naabruspoliitika riikide iseseisvate mõtlejate, kunstnike ja aktivistide häält ja nähtavust ning edendama nende tulemuslike suhteid kodumaise ja Euroopa publikuga.

<sup>(10)</sup> ELT C 376, 22.12.2011, lk 32.

<sup>(11)</sup> Vt ka ELT C 299, 4.10.2012, lk 34 ja ELT C 12, 15.1.2015, lk 48.

<sup>(12)</sup> Vt joonealune märkus nr 9.

<sup>(13)</sup> Vt joonealune märkus nr 10.

<sup>(14)</sup> Vt Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Kodanikuühiskonna kaasamine idapartnerlusse”, ELT C 277, 17.11.2009, lk 30; ELT C 248, 25.8.2011, lk 37.

<sup>(15)</sup> Vt joonealune märkus nr 1.

<sup>(16)</sup> Vt joonealune märkus nr 1.

#### 4.4. Nähtavus ja teavitamine

4.4.1. Euroopa naabruspoliitika läbivaatamine peab stimuleerima paremat teavitamist ELi huvidest ja väärtustest nii ELis kui ka partnerriikides. See on eriti tähtis, kuivõrd terroristide ja Venemaa propaganda üha võimendub<sup>(17)</sup>. Euroopa Liit on kohustatud edastama Euroopa naabruspoliitika riikide kodanikele selge sõnumi, et see poliitika puudutab inimesi, nende julgeolekut ja heaolu. See eeldab selliste uute vahendite loomist, millega on võimalik jõuda ametiasutuste, meedia ja valitsusväliste organisatsioonideni.

4.4.2. Üldine teadlikkus on hädavajalik selleks, et hinnata Euroopa naabruspoliitika mõju inimeste vajaduste seiskohalt ja seda tunnustada. Sõna-, usu- ja meediavabaduse ning infoturve olemasolu Euroopa Liidu naaberriikides on otsustava tähtsusega. Inimeste internetile, vabale ja sõltumatule meediale ja uurivale ajakirjandusele juurdepääsu ning ELi ja Euroopa naabruspoliitika meediakoostöö algatuste (ühisprojektide) toetamine peaks saama üheks olulisimaks eesmärgiks, et tugevdada ühiskonna vastupanuvõimet agressiivsele propagandale.

Brüssel, 1. juuli 2015

*Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee*  
*president*  
Henri MALOSSE

---

<sup>(17)</sup> Vt komitee teabearuanne REX/432 – Meedia kasutamine sotsiaalsete ja poliitiliste protsesside mõjutamiseks ELis ja idapoolsetes naaberriikides (2015), (ELTs seni avaldamata).

**Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 76/621/EMÜ, millega määratakse toiduõlide ja -rasvade maksimaalne eruukhappesisaldus, ning nõukogu määrus (EÜ) nr 320/2006, millega luuakse ajutine kava suhkrutööstuse ümberkorraldamiseks”**

[COM(2015) 174 final – 2015/0090 COD]

(2015/C 383/14)

27. aprillil 2015 otsustas Euroopa Parlament ja 11. mail 2015 otsustas nõukogu vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 43 lõikele 2 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 76/621/EMÜ, millega määratakse toiduõlide ja -rasvade maksimaalne eruukhappesisaldus, ning nõukogu määrus (EÜ) nr 320/2006, millega luuakse ajutine kava suhkrutööstuse ümberkorraldamiseks”

[COM(2015) 174 final – 2015/0090 COD].

Kuna komitee nõustub ettepaneku sisuga ning ei soovi teha selle kohta ühtegi märkust, otsustas komitee täiskogu 509. istungjärgul 1.—2. juulil 2015 (1. juuli istungil) esitada kõnealuse ettepaneku kohta pooldava arvamuse.

Brüssel, 1. juuli 2015

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee  
president  
Henri MALOSSE

---

**Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, milles käsitletakse Atlandi ookeani idaosas ja Vahemeres hariliku tuuni varude taastamise mitmeaastast kava ning muudetakse määrust (EÜ) nr 302/2009”**

[COM(2015) 180 final – 2015/0096 COD]

(2015/C 383/15)

30. aprillil 2015 otsustas Euroopa Parlament ja 7. mail 2015 otsustas nõukogu vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 43 lõikele 2 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, milles käsitletakse Atlandi ookeani idaosas ja Vahemeres hariliku tuuni varude taastamise mitmeaastast kava ning muudetakse määrust (EÜ) nr 302/2009”

[COM(2015) 180 final – 2015/0096 COD].

Kuna komitee nõustub ettepaneku sisuga ning ei soovi teha selle kohta ühtegi märkust, otsustas komitee täiskogu 509. istungjärgul 1.—2. juulil 2015 (1. juuli istungil) esitada kõnealuse ettepaneku kohta pooldava arvamuse.

Brüssel, 1. juuli 2015

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee  
president  
Henri MALOSSE

---



ISSN 1977-0898 (elektroniline väljaanne)  
ISSN 1725-5171 (paberväljaanne)



**Euroopa Liidu Väljaannete Talitus**  
2985 Luxembourg  
LUKSEMBURG

**ET**